T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTÜTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

HATAY'DA SEÇMEN EĞİLİMLERİ, XIX. ve XX. DÖNEM HATAY MİLLETVEKİLLERİ VE TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NDEKİ FAALİYETLERİ(1939-1999)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Mahmut KARA

Danışman
Doç. Dr. Volkan PAYASLI

Hatay-2023

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTÜTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

HATAY'DA SEÇMEN EĞİLİMLERİ, XIX. ve XX. DÖNEM HATAY MİLLETVEKİLLERİ VE TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NDEKİ FAALİYETLERİ(1939-1999)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Mahmut KARA

Danışman
Doç. Dr. Volkan PAYASLI

Hatay-2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kaidelere ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Mahmut KARA

ÖNSÖZ

"Hatay'da Seçmen Eğilimleri, XIX. ve XX. Dönem Hatay Milletvekilleri Ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki Faaliyetleri(1939-1999)" adlı tez çalışmamızda, 1991 ve 1995 Genel seçimleri ile seçilerek TBMM'de Hatay'ı temsil eden on sekiz milletvekilinin yerel basında partilerinin ve kendilerinin seçim çalışmalarına, özgeçmişlerine, ilk imza sahibi oldukları kanun tekliflerine, yazılı soru önergelerine, meclis araştırma önergelerine kısaca TBMM'de gerçekleştirdikleri faaliyetlerin tümüne yer verilerek yorumlamaya çalışılmıştır. Ayrıca Türkiye'de gerçekleştirilen seçimlerin sonuçlarından yola çıkarak Hatay iline ve Türkiye'nin seçmen profiline ait kısa bilgilere yer verip seçmen eğilimleri ile ilgili çıkarımlarda bulunmaya çalışarak tarih araştırmalarında başvurulacak bir eser olması ve yararlanılacak bir kaynak olacağı ve tarih bilimine bir katkı sağlayacağı temenni edilmektedir.

Tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde 1939'dan 1987 seçimlerine Türkiye ve Hatay seçmen eğilimleri, ikinci bölümde XIX. dönem Hatay Milletvekillerinin özgeçmişlerine ve TBMM'deki yasama faaliyetlerine, üçüncü bölümde ise XX. dönem Hatay Milletvekillerinin özgeçmişlerine ve TBMM'deki yasama faaliyetlerine yer verilmiştir.

Tezin hazırlanma sürecinde TBMM Tutanak Dergisi'nden, dönemin Hatay basınından, çeşitli kitaplardan ve makalelerden, TBMM albümünden, milletvekillerinin seçim mazbatalarından ve TBMM ve T.C. Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi'nden faydalanılmıştır.

Bu çalışmanın her aşamasında benden desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Volkan Payaslı'ya, tezin hazırlanması aşamasında manevi desteğini esirgemeyen eşim Tuğba Özbalak Kara'ya şükranlarımı bir borç bilirim. Son olarak yüksek lisans eğitimimi tamamlamamı çok isteyen rahmetli babam Vahit Kara'yı ve rahmetli annem Hadra Kara'yı saygı, sevgi, rahmet ve minnetle anıyorum.

Mahmut KARA

Ankara 2023

HATAY'DA SEÇMEN EĞİLİMLERİ, XIX. ve XX. DÖNEM HATAY MİLLETVEKİLLERİ VE TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NDEKİ FAALİYETLERİ(1939-1999)

Mahmut KARA

Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi 2023

Danışman: Doç. Dr. Volkan PAYASLI

ÖZET

Hatay'da Seçmen Eğilimleri, XIX. ve XX. Dönem Hatay Milletvekilleri Ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki Faaliyetleri(1939-1999) adlı tez çalışmasında adı geçen dönemlerde ülke yönetimine talip olan siyasi partiler ile ilgili kısaca bilgiler verilmiştir. 12 Eylül 1980 Askeri Müdahale sonrası Milli Güvenlik Konseyi, ülkeyi kaosa sürükleyen parti ve yöneticilerine yönelik siyasi faaliyetlerde bulunma yasağı getirerek siyasi atmosferi değiştirmeyi hedeflemiştir. Ancak 1990'lı yıllara gelindiğinde 1970'li yılların siyasetçilerinin tekrar boy göstermeye başladıkları görülmektedir. 1991 seçimlerinde sol tabandan oy alan SHP, beş milletvekili çıkarmıştır. Muhafazakâr kesimlerce desteklenen DYP ise üç milletvekili çıkarmıştır. 1995 seçimlerinde ise sol tabanın desteklediği CHP üç, DSP ise bir milletvekili çıkarırken sağ seçmenin desteklediği ANAP, RP ve DYP'nin ikişer milletvekili sandalyesi kazandıkları görülmektedir.

1991 ve 1995 seçimleri ile Hatay ilini parlamentoda temsil eden vekillerin eğitim, yaş ve meslekleri ile alakalı bilgilere yer verilmiştir. Bunların yanında seçim öncesinde listesinden aday oldukları partilerin Hatay'da yürüttükleri propaganda faaliyetlerinden de söz edilmiştir. Seçimlerden sonra milletvekillerinin Meclis'teki söz alma, kanun teklifleri, soru önergeleri, meclis araştırma önergeleri, gensoru gibi yasama faaliyetleri, TBMM Tutanak Dergileri, Türk Parlamento Tarihi, TBMM albümü, yerel ve ulusal gazeteler incelenerek tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler:

CHP, Darbe, DP, Hatay, Milletvekili, Seçim.

VOTER TRENDS IN HATAY, XIX. and XX. PERIOD HATAY DEPARTMENTS AND THEIR ACTIVITIES IN THE GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF Türkiye (1939-1999)

Mahmut KARA

Department of History, Master Thesis 2023

Advisor: Assoc. Dr. Volkan PAYASLI

ABSTRACT

XIX. and XX. In our thesis study titled Hatay Deputies and the Activities of the Grand National Assembly of Turkey, brief information is given about the political parties that aspired to the administration of the country in the mentioned periods. After the Military Intervention of 12 September 1980, the National Security Council aimed to change the political atmosphere by banning political activities against the parties and their administrators that dragged the country into chaos. However, when it comes to the 1990s, it is seen that the politicians of the 1970s started to appear again. SHP, which received votes from the left in the 1991 elections, elected five deputies. The DYP, which is supported by conservative sections, elected three deputies. In the 1995 elections, the CHP, which was supported by the left-wing base, elected three and the DSP one deputy, while ANAP, RP and DYP, which supported the right voters, won two parliamentary seats each.

Information about the education, age and professions of the deputies who represented our city in the parliament with the 1991 and 1995 elections are given. In addition to these, the propaganda activities carried out in Hatay by the parties whose list they were nominated for before the election were also mentioned. After the elections, the legislative activities of the Deputies such as taking the floor in the Assembly, bills, parliamentary questions, parliamentary research motions, and no-confidence were completed by examining the Parliamentary Minutes Magazines, the Turkish Parliamentary History, the Parliamentary Album, and local and national newspapers.

Keywords:

CHP, Coup, Deputy DP, Election, Hatay.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
İÇİNDEKİLER iii
TABLOLAR LİSTESİ vii
ŞEKİLLER LİSTESİ viii
KISALTMALAR ix
GİRİŞ 1
A) Hatay'ın Tarihçesi 1
B) Kuramsal Çerçeve Ve Yöntem 5

BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE VE HATAY'DA SEÇİMLER VE SEÇMEN EĞİLİMLERİ (1939-1987)

1. Türkiye ve Hatay'da Seçimler(1939-1950) 9
1.2. 14 Mayıs 1950 Seçimleri 12
1.3. 2 Mayıs 1954 Seçimleri 15
1.4. 27 Ekim 1957 Seçimleri 18
1.5. 15 Ekim 1961 Seçimleri 20
1.6. 10 Ekim 1965 Seçimleri 23
1.7. 12 Ekim 1969 Seçimleri 25
1.8. 14 Ekim 1973 Seçimleri 27
1.9. 5 Haziran 1977 Seçimleri 31
1.10.6 Kasım 1983 Seçimleri 33
1.11. 29 Kasım 1987 Seçimleri 36

İKİNCİ BÖLÜM
XIX. DÖNEM HATAY MİLLETVEKİLLERİ VE TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NDEKİ FAALİYETLERİ(1991-1995)

2.1. 20 Ekim 1991 Seçimlerine Giden Süreç 39

2.2 1991 Seçimlerinin Siyasi Partileri 40

2.2.1. Anavatan Partisi(ANAP) 40

2.2.2. Doğru Yol Partisi(DYP) 41

2.2.3. Demokratik Sol Parti (DSP) 42

2.2.4. Sosyal Demokrat Halkçı Parti(SHP) 43

2.2.5 Milli Nizam Partisinden Fazilet Partisine Milli Görüş "Refah Partisi" 45

2.3. 20 Ekim 1991 Seçimleri Hatay Milletvekili Adaylarının Vaatleri 48

2.3.1. Anavatan Partisi 48

2.3.2 Doğru Yol Partisi 48

2.3.3 Demokratik Sol Parti 50

2.3.4. Sosyal Demokrat Halkçı Parti 50

2.4. 1991 Milletvekili Genel Seçimlerinin Sonuçları 52

2.4.1. Türkiye Geneli 52

2.4.2. 1991 Hatay Seçim Sonuçları 53

2.5. XIX. Dönem Hatay Milletvekilleri ve Faaliyetleri 54

2.5.1. Abdullah Kınalı 54

2.5.2. Abdullah Kınalı'nın TBMM Faaliyetleri 54

2.5.3. Ali Uyar 54

2.5.4. Ali Uyar'ın TBMM Faaliyetleri 55

2.5.5. Bestami Teke 59

2.5.6. Bestami Teke'nin TBMM Faaliyetleri 59

2.5.7. Fuat Çay 60

2.5.8. Fuat Çay'ın TBMM Faaliyetleri 60

2.5.9. Mehmet Dönen 69

2.5.10. Mehmet Dönen'in TBMM Faaliyetleri 70

2.5.11. Nihat Matkap 72

2.5.12. Nihat Matkap'ın TBMM Faaliyetleri 73

2.5.13. Nurettin Tokdemir 76

2.5.14. Nurettin Tokdemir'in TBMM Faaliyetleri 77

2.5.15. Onur Kumbaracıbaşı 78
2.5.16. Onur Kumbaracıbaşı'nın TBMM Faaliyetleri 78
2.5.17. XIX. Dönem Hatay Milletvekillerinin İstatistikleri..... **82**
2.5.18. XIX. Dönem Hatay Milletvekillerinin TBMM Etkinlikleri **83**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
XX. DÖNEM HATAY MİLLETVEKİLLERİ VE TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NDEKİ FAALİYETLERİ(1995-1999)

3.1. 24 Aralık 1995 Seçimlerine Giden Süreç 84
3.2.1. 24 ARALIK 1995 SEÇİMLERİNİN SİYASİ PARTİLERİ 85
3.2.2. Anavatan Partisi 85
3.2.3. Cumhuriyet Halk Partisi 85
3.2.4. Demokratik Sol Parti..... 86
3.2.5. Doğru Yol Partisi 87
3.2.6. Milliyetçi Hareket Partisi 88
3.2.7. Refah Partisi..... 89
3.3. 24 Aralık 1995 Şeçimlerinde Hatay Milletvekili Adayları'nın Vaatleri .. 91
3.3.1. Anavatan Partisi 91
3.3.2. Cumhuriyet Halk Partisi 91
3.3.3. Demokratik Sol Parti.....92
3.3.4. Doğru Yol Partisi 92
3.3.5. Refah Partisi.....93
3.3.6. Türkiye Geneli 1995 Seçim Sonuçları 94
3.3.7. 1995 Hatay Seçim Sonuçları.....96
3.4. XX. Dönem Hatay Milletvekilleri ve TBMM Faliyetleri..... 98
3.4.1. Abdülkadir Akgöl 98
3.4.2. Abdülkadir Akgöl'ün TBMM Faaliyetleri..... 98
3.4.3. Ali Günay..... 99
3.4.4. Ali Günay'ın TBMM Faaliyetleri 99
3.4.5. Ali Uyar'ın TBMM Faaliyetleri..... 101

3.4.6. Fuat Çay 102
3.4.7 Hüseyin Yayla 107
3.4.8. Hüseyin Yayla'nın TBMM Faaliyetleri 107
3.4.9. Levent Mıstıkoğlu 108
3.4.10. Levent Mıstıkoğlu'nun TBMM Faaliyetleri 109
3.4.11. Mehmet Sılay 111
3.4.12. Mehmet Sılay'ın TBMM Faaliyetleri 111
3.4.13. Nihat MATKAP 114
3.4.14. Ömer Atila Sav 120
3.4.15. Ömer Atilla Sav'ın TBMM Faaliyetleri 121
3.4.16. Süleyman Metin Kalkan 127
3.4.17. Süleyman Metin Kalkan'ın TBMM Faaliyetleri 128
3.4.18. XX. Dönem Hatay Milletvekillerinin İstatistikleri 130
SONUÇ VE ÖNERİ 133
KAYNAKÇA 139
EKLER 148

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. XIX. Dönem Hatay Milletvekillerinin Eğitim Durumları ..... .82
Tablo 2. XIX. Dönem Hatay Milletvekillerinin TBMM Etkinlikleri… 83
Tablo 3. XX. Dönem Hatay Milletvekillerinin Eğitim Durumları…….....130
Tablo 4. XX. Dönem Hatay Milletvekillerinin TBMM Etkinlikleri..... .131

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Oransal olarak 1950 Seçim sonuçları…..... 15
Şekil 2: Oransal olarak1954 Seçim sonuçları…..... 16
Şekil 3: Oransal olarak 1957 Seçim sonuçları…..... 19
Şekil 4: Oransal olarak 1961 seçim sonuçları… 22
Şekil 5: Oransal olarak 1965 seçim sonuçları… 25
Şekil 6: Oransal olarak 1969 seçim sonuçları… 27
Şekil 7: Oransal olarak 1973 seçim sonuçları… 30
Şekil 8: Oransal olarak 1977 seçim sonuçları 32
Şekil 9: Oransal olarak 1983 seçim sonuçları 35
Şekil 10: Oransal olarak 1987 seçim sonuçları 37
Şekil 11: Oransal olarak 1991 Seçim sonuçları 52
Şekil 12: Oransal olarak 1991 Hatay seçim sonuçları..... 53
Şekil 13: Oransal olarak 1995 seçim sonuçları… 94
Şekil 14: Oransal olarak 1995 Hatay seçim sonuçları…..... 97

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AP : Adalet Partisi

ANAP : Anavatan Partisi

B : Birleşim

C : Cilt

CHF : Cumhuriyet Halk Fırkası

CHP : Cumhuriyet Halk Partisi

CKMP : Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi

DP : Demokrat Parti

DSP : Demokratik Sol Parti

DYP : Doğruyol Partisi

GP : Güven Partisi

HP : Halkçı Parti

IDP : Islahatçı Demokrasi Partisi

İP : İşçi Parti

MBK : Milli Birlik Komitesi

MDP : Milliyetçi Demokrasi Partisi

MÇP : Milli Çalışma Partisi

MGK : Milli Güvenlik Konseyi

MHP : Milliyetçi Hareket Partisi

MSP : Milli Selamet Partisi

MP : Millet Partisi

RP : Refah Partisi

S : Sayı

S : Sayfa

SDHP : Sosyal Demokrat Halkçı Partisi(

SODEP : Sosyal Demokrasi Partisi

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TKP : Türkiye Köylü Parti

YSK : Yüksek Seçim Kurulu

YTP : Yeni Türkiye Partisi

GİRİŞ

A) Hatay'ın Tarihçesi

Hatay[1], Doğu Akdeniz Havzası'nda Anadolu Yarımadası'nın en güney ucunda yer almaktadır.[2] İl; batıda İskenderun Körfezi, güneyde ve doğuda Suriye, kuzeyde Osmaniye, kuzeybatıda Adana, kuzeydoğuda Gaziantep ile çevrilidir.[3]

Hatay'ın merkez ilçesi Antakya ile birlikte Altınözü, Arsuz, Belen, Defne, Dörtyol, Erzin, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı, Samandağ ve Yayladağı ilçeleri bulunmaktadır. İlin toplam yüz ölçümü 5.542 kilometrekaredir. [4] Hatay, Akdeniz ikliminin etkisi altındadır. Şehrin en önemli akarsuyu olan Asi Nehri, Amik Ovası'nı sulayıp merkez ilçe olan Antakya'dan geçerek Samandağ ilçesinde Akdeniz'e dökülür.

İlin yüz ölçümünün önemli bir bölümünü oluşturan Nur Dağları, kuzeydoğu ile güneybatı istikametinde uzanarak şehri adeta iki parçaya bölmektedir. Ulaşım Belen Geçidi ile sağlanmaktadır.

Hatay, Anadolu Yarımadası'nın en eski yerleşim alanlarından biri konumundadır. Antakya, Samandağ, Altınözü ilçelerinde yapılan kazılarda ilde Paleolitik Çağ'a (Eski Taş Devri) ait kalıntılara ulaşılmıştır.[5]

Hatay; jeopolitik konumu, verimli toprakları, yer altı kaynakları ve zengin su kaynakları dolayısıyla Yakın Doğu'da ortaya çıkan medeniyetlerin dikkatini çekmiştir.

Tunç Çağı'nda Akadların egemenliğine giren Hatay; daha sonra Babil, Hitit, Asur, Pers ve İskender imparatorluklarının egemenliğine girmiştir.[6] İlk Çağ'ın önemli olaylarından biri olan İssos Savaşı (MÖ. 333) Hatay'da gerçekleşmiştir. Bu savaşta İskender; Pers ordusunu yenerek dağıtmış, daha sonra zaferinin anısına Myriandros'un ismini Alexandreia (İskenderun) olarak değiştirmiştir.[7]

---

[1] 3 Kasım 1936 yılında Antakya ve İskenderun havalisine Hatay ismi verilmiştir. Bu çalışmada da bütünlük olması açısından coğrafi terim olarak Hatay ifadesi kullanılmıştır.
[2] Metin Eriş ve Haydar Çoruh, *81 İlde Şehir ve Kültür*, Boğaziçi Yayınlarının Katkılarıyla Hatay Valiliği, İstanbul 2015, s. 16.
[3] Yahya Gülgeç, *Türk ve Yabancı Basında Hatay Meselesi(1936-1939 yılları arası)*, İskenderun Belediyesi Kültür Yayınları-7, İskenderun 2006, s. 9.
[4] M. Eriş ve H. Çoruh, *81 İlde Şehir ve Kültür*, s.16.
[5] Mehmet Tekin, *Hatay Tarihi, Osmanlı Dönemi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000, s.1.
[6] Volkan Payaslı, *Sancak'tan Vilaye'e Hatay(1921-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017, s.7.
[7] M. Tekin, *Hatay Tarihi, Osmanlı…*, s. 4.

İskender'in Büyük Asya Seferi sırasında ölümüyle birlikte ise imparatorluğu generalleri arasında paylaştırılmıştır.[8] Önce bölgeye General Antigonus egemen olmuş ve bugünkü Antakya şehrinin olduğu yerde Antigona'yı (M.Ö.307) kurmuştur. Daha sonra bölgenin hâkimiyeti için İskender'in generallerinden olan Selevkos Nikator ile Antigonus arasında M.Ö. 301'de İpsus Savaşı yapılmıştır. Savaşı, Selevkos Nikator kazanmış; Antigona'yı yıktırıp babasının adına ithafen Antioch adıyla anılan Antakya'yı kurdurmuştur.[9]

Antakya, Yakın Doğu'da önemli bir güç odağı haline gelen Selevkos Krallığı'na(M.Ö. 300-M.Ö. 64) başkentlik yaptıktan sonra M.Ö. 64'te Roma İmparatorluğu'nun egemenliği altına girmiştir.[10] Şehir, Roma İmparatorluğu'nun yatırımları ile birlikte kısa süre içerisinde Roma ve İskenderiye'den sonra imparatorluğun en önemli üçüncü şehri haline gelmiştir.[11] Uzun süre Roma egemenliğinden sonra şehir, Bizans egemenliğine geçmiştir.

Müslümanlar, 638 yılında Suriye'yi fethettikten sonra Antakya'ya yönelmiş ve şehri ele geçirmişlerdir. Ancak Bizanslılar, şehri 969 yılında geri almışlar; böylelikle 331 yıl süren İslam egemenliği sona ermiştir. 1084 yılında ise Türkiye Selçuklu Sultanı Kutalmışoğlu Süleyman Şah, Antakya'yı fethetmiştir. Sonrasında şehir sırasıyla Haçlılar(1098), Bizans(1137), Eyyubi, Memlük(1268) ve Osmanlı(1516) egemenliğine girmiştir. [12] Şehir, Osmanlı egemenliğinde 402 yıl kalmıştır. Osmanlı Dönemi'nde bölge Halep eyaletine bağlı olarak varlığını sürdürmüştür.

Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı'ndan, Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalayarak çekilmiştir. Harbiye Nezareti'nin direktifleri doğrultusunda İskenderun Mevki Kumandanı Kaymakam(Yarbay)Ali Bey ile İngiliz temsilcisi arasında İskenderun'un tahliyesi için bir protokol imzalanmıştır. Bu protokole göre Türk ordusu, 9 Kasım 1918 günü öğleye kadar şehri boşaltacaktır.[13] Ardından aynı günün akşamı yani [14] 9 Kasım 1918 tarihi itibarı ile Fransızlar, Antakya ve havalisini işgal etmişlerdir.

---

[8] V. Payaslı, *Sancak'tan Vilaye'e Hatay…*, s.7.
[9] M. Eriş ve H. Çoruh, *81 İlde Şehir ve…*, s.82.
[10] M. Eriş ve H. Çoruh, *81 İlde Şehir ve…,* s.84.
[11] M. Eriş ve H. Çoruh, *81 İlde Şehir ve…,* s.84.
[12] M. Tekin, *Hatay Tarihi, Osmanlı….*,s.8-10.
[13] M. Tekin, Hatay'ın *İşgal Yılları ve Bağımsız Hatay Devleti Kronolojisi(1918-1939*), Atatürk Araştırmaları Merkezi Yayınları, Ankara 2015, s.30.
[14] V. Payaslı, *Sancak'tan Vilaye'e Hatay…*, s.9.

Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin 28 Ocak 1920'de Misak-ı Milli'yi kabul etmesi ile birlikte Türk Devleti'nin sınırları belirlenmiştir. Buna göre Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalandığı 30 Ekim 1918 tarihi ile işgal edilmemiş Osmanlı beldeleri, vatan toprağı sayılmış ve düşmana terk edilmemesi gerektiği belirtilmiştir.

Nisan 1920'de Reyhanlılı direnişçilerden olan Tayfur Sökmen, Ankara'ya bir telgraf göndererek Antakya-İskenderun'un Misak-ı Milli sınırlarında olup olmadığını sormuştur. Mustafa Kemal Paşa, cevabında bölgenin Misak-ı Milli sınırları içerisinde olduğunu, direniş için Maraş'ta bulunan kolordu ile iletişime geçilmesini bildirmiş; bunun üzerine yörede çetecilik faaliyetleri ile Fransızlarla mücadeleye başlanmıştır.[15] 1920 yılının ikinci yarısı ile 1921 yılı, bölgede oldukça etkili olan Türk çeteleri ile iyi donatılmış Fransız birlikleri arasında çarpışmaların şiddetlendiği bir dönem olmuştur. Bir de 1921'in Eylül ayında Türk ordusunun Sakarya Savaşı'nda Yunan ordusunun taarruz gücünü kırması, Fransızların Anadolu hareketine yaklaşımlarını değiştirmelerini sağlamış; Fransızlar, Ankara ile temasa geçmenin yollarını aramışlardır. [16] Sonrasında Büyük Millet Meclisi ile Fransa arasında imzalanan Ankara İtilafnamesi(20 Ekim 1921) ile iki taraf arasındaki savaş bitirilecek, savaş esirleri değişimi yapılacak, kuvvetler kendi sınırlarına çekilecek, Türkiye – Suriye sınırı İskenderun Körfezi'nin güneyinden başlamak üzere Fırat'a ulaşan bir hat olacaktır.[17] Türk toprakları boşaltılacak, İskenderun –Antakya bölgesi, Fransa yönetiminde kalacak ancak Türk kültürünün devamı için Türkçenin konuşulmasına ve öğretilmesine devam edilecektir.[18] Türklerin yoğunlukta yaşadığı yerlerde Türk yöneticiler atanacaktır. Böylelikle Türkiye'nin bölge ile kültürel bağlarının devamı sağlanmıştır. Böylece Türkiye ile Fransa arasındaki savaş sona ermiştir. 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması ile de Ankara Antlaşması sınırları aynen kalarak tescil edilmiştir.[19]

9 Eylül 1936'da Suriye ile Fransa arasında imzalanan antlaşmada Hatay'ın Suriye yönetimine bırakıldığına dair anlamın çıkması Türkiye'nin tepkisine neden

---

[15] Tayfur Sökmen, *Hatay'ın Kurtuluşu İçin Harcanan Çabalar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s.51.
[16] M. Tekin, Hatay'ın *İşgal Yılları…,* s. 98.
[17]Bige Yavuz, "1921 Tarihli Türk-Fransız Anlaşması'nın Hazırlık Aşamaları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* Cilt 8, Sayı 24, Ankara 1992, s. 273-308.
[18] Y. Gülgeç, *Türk ve Yabancı Basında…,* s.20.
[19]Müzehher Yamaç, "Fransız Diplomatik Belgelerinde Türkiye-Suriye Sınır Sorunu (1918-1940)", *Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi,* Cilt 82 Sayı 295, Ankara 2018 , s. 1153-1174

olmuştur. [20] Bu tepki en yüksek perdeden verilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk, 1 Kasım 1936'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin(TBMM) açılış konuşmasında şunları söylemiştir: *" Bu sıralarda, Milletimizi gece gündüz meşgul eden başlıca büyük bir mesele, hakiki sahibi öz Türk olan İskenderun - Antakya ve havalisinin mukadderatıdır. Bunun üzerinde, ciddiyet ve katiyetle durmaya mecburuz. Daima kendisi ile dostluğa çok ehemmiyet verdiğimiz Fransa ile aramızda, tek ve büyük mesele budur. Bu işin hakikatini bilenler ve hakki sevenler, alakamızın şiddetini ve samimiyetini iyi anlarlar ve tabii görürler."* [21] Gazi, TBMM de 2 Kasım 1936'da yaptığı konuşmada Antakya ve havalisine Hatay ismini vermiştir.[22]

Türk hükümeti, Fransa Dışişleri Bakanlığı'na 9 Ekim 1936'da nota vererek Suriye ve Lübnan'ın bağımsızlıklarının verilmesi durumunda Hatay'a da bağımsızlık verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Fransa hükümeti Milletler Cemiyeti'nin kararı doğrultusunda Suriye ve Lübnan'ın bağımsızlığa götürmekle görevlendirildiğini ve Suriye topraklarının parçalanmasına izin verilmeyeceğini dolayısı ile Hatay'a bağımsızlık verilmeyeceğini belirmiştir.[23] Türkiye ile Fransa arasında yaşanan karşılıklı notalar sonrası Hatay meselesi Milletler Cemiyeti'ne taşınmıştır. Cemiyet Hatay'ı gündeme almış ve yöreye gözlemci göndermeye karar vermiştir. Bölgedeki Türklerin yaptıkları miting ve gösteriler neticesinde Milletler Cemiyeti, 27 Ocak 1937 yılında İskenderun Sancağı'na bağımsızlık statüsü verdi. Bu durum Türk toplumunda büyük bir sevinçle karşılanmıştır. [24]

3 Temmuz 1938'de Türkiye adına Orgeneral Asım Gündüz ile Fransız Orgeneral General Huntziger Antakya Lisesinde bir araya gelmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda Hatay Askeri Antlaşması imzalanmış ve Türk ordusu 4 Temmuz 1938'de Hatay'a girmiştir.[25]

1938 yılı, Hatay mücadelesi için seçim yılı olmuştur. Fransa'nın çeşitli engelleme ve provokasyonlarına rağmen Milletler Cemiyeti'nin seçim kararı uygulanmış ve seçimler yapılmıştır. Seçimlerde Ankara'nın belirlemiş olduğu

---

[20] M. Tekin, Hatay'ın *İşgal Yılları…,* s.222.
[21] *TBMM Zabıt Ceridesi*, C. 13, S.6-7, 1. 11.1936
[22] Yusuf Sarınay, "Atatürk'ün Hatay Politikası I" ,*Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 34, Ankara 1996, s. 14.
[23]İsmail Soysal, "Hatay Sorunu ve Türk-Fransız Siyasal İlişkileri(1936-1939)", *Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi*, Cilt 49 Sayı 193, Ankara 2018 , s. 84.
[24] M. Tekin Hatay'ın *İşgal Yılları…,* s. 223.
[25] Y. Sarınay, "Atatürk'ün Hatay Politikası II" ,*Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 35, Ankara 1996, s. 411.

adaylardan 22'si Türk, 9'u Alevi, 5'i Ermeni, 2'si Arap, 2'si Ortodoks tebaadan olmak üzere toplam 40 milletvekili seçilmiştir. [26]

1939 yılına gelindiğinde Fransa, kendini yayılmacı Alman ve İtalyan devletlerinden koruyabilme adına ve İngiltere'nin baskısıyla Hatay'dan vazgeçmiştir. Böylelikle Türkiye ve Suriye arasındaki toprak anlaşmazlıklarının kesin çözümü için 23 Haziran 1939'da antlaşma imzalanmış ve Fransa, Hatay'ı Türkiye'ye bırakmıştır. Bunun üzerine Hatay Meclisi, 29 Haziran 1939 yılında oy birliği ile ana vatana katılmayı kabul etmiştir. Son Fransız müfrezesi 23 Temmuz 1939'da Hatay'dan çekilmiş,[27]Hatay ana vatana katılmıştır.

B) Kuramsal Çerçeve Ve Yöntem

Türk Dil Kurumu cumhuriyeti; milletin, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimi olarak tanımlamıştır. Milletin egemenlik yetkisini ne şekilde ve kimler aracılığı ile kullanacağı modern yönetimlerin en önemli tartışma konusunu teşkil etmektedir. Seçimler, Tanzimat Dönemi ile birlikte Türk siyasi yaşamına girmiştir. 1876 Kanuniesasi'nin ilan edilmesi ile birlikte I. Meşrutiyet Dönemi'ne geçilmiştir. I. Meşrutiyet ile birlikte Osmanlı vatandaşları ilk defa sandığa gitmiş ve her 50.000 Osmanlı erkeği bir mebus seçmiştir. Daha sonra 1908, 1912 ve 1914 yıllarında seçimler yapılmıştır.[28] Bu seçimlerin demokratik uygulamalarla yapıldığına yönelik şüpheler bulunmaktadır. Asker destekli siyasetçilerin Osmanlı devlet idaresini ele almaları ile birlikte ülke adım adım Cihan Harbi'ne sürüklenmiştir.

Osmanlı Devleti'nin Cihan Harbi'nden mağlubiyetle ayrılmasının ardından imzalanan Mondros Mütarekesi ile işgaller başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa işgallere karşı halkı bilinçlendirmek amacıyla Anadolu'ya geçmiştir. Paşa, başlatılacak mücadelede halk desteğinin alınması gerektiğini bilmekteydi. Bunun için Amasya Genelgesi ile halkın belirleyeceği temsilcilerle milletin durumun ve geleceğinin saptanması için Sivas ve Erzurum'da kongre toplanacağını ilan edilmiştir. Kongreler halk temsilcilerinin katılımı ile yapılmıştır. Kongrelerde Osmanlı Hükümeti'nin uygulamalarının denetlenmesi için Osmanlı Mebusan Meclisi'nin toplanmasının

---

[26] V. Payaslı, *Sancak'tan Vilaye'e Hatay…*, s. 52.
[27] M. Tekin, Hatay'ın *İşgal Yılları…,* s.426-430.
[28]Tekin İDEM, "Seçim Kanunları Ve Uygulamaları Üzerinden 1946 Ve 1950 Seçimlerine Bakış", *Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 12, Sayı 3, Nevşehir 2022, s. 1373-1377

gerekliliği ısrarla ifade edilmiştir. 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgal edilmesi ve akabinde Mebusan Meclisi'nin dağıtılması üzerine Mustafa Kemal Paşa Ankara'da Millet Meclisi'nin açılış sürecini başlatmıştır.[29] Paşa, 19 Mart 1920'de yayımladığı bir bildiri ile her sancaktan beş temsilcinin gizli oy ile seçilmesini istemiştir. Ayrıca Osmanlı Mebusan Meclisi temsilcilerinin de Ankara'daki Meclis'e katılmaları istenmiştir. Seçilen temsilcilerle Büyük Millet Meclisi(BMM) 23 Nisan 1920'de Ankara'da faaliyetlerine başlamıştır.

Milli Mücadele'nin askeri safhasının başarı ile sonuçlanmasının ardından 1 Nisan 1923'te seçimlerin yenilenmesine karar verilmiştir. Seçim Kanunu'nda birtakım değişiklikler yapılmıştır. Ancak Seçim Kanunu'nda mevcut olan iki dereceli seçim sistemi önceki seçimlerde olduğu gibi 1946'ya kadar varlığını sürdürmüştür. Bu sistemde seçmenler kendilerini temsil edecek milletvekillerini seçecek temsilcileri belirlemektedir. Seçilen temsilciler, TBMM'de görev yapacak milletvekillerini halk adına seçme esasına dayanmaktaydı. Seçim Kanunu'nda yapılan değişikliklere dönecek olursak 25 olan seçmen yaşının 18'e indirilmesine, 50.000 erkeğin bir milletvekili seçme şartının 20.000'e indirilmesine karar verilmiştir. Ayrıca oy kullanmak için vergi verme şartı kaldırılmıştır. Değişiklikler ile 28 Haziran 1923 yılında seçimler yenilenmiştir. Her il, bir seçim çevresi olarak belirlenmiş ve 72 ilde seçimler tamamlanmıştır.[30]

29 Ekim 1923'te Türkiye, cumhuriyet yönetim şekline geçmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde ilk seçimler 1927 yılında, 3 Nisan 1923 yılında çıkarılan Seçim Kanunu'na göre yenilenmiştir. Seçimlere Cumhuriyet Halk Fırkası(CHF) tek parti olarak katılmıştır. 63 seçim bölgesinde yapılan seçimler sonucunda seçime katılım oranı %20 olarak gerçekleşmiş ve 316 milletvekili TBMM'ye girmiştir.[31]

1931 yılında seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi ile 25 Nisan 1931'de seçim süreci başlamıştır. Bu seçimlerin hemen öncesinde Gazi Mustafa Kemal'in teşviki ile Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur. Ancak bu parti, kısa süre içerisinde rejim karşıtlarının odağı haline gelmesi üzerine kendini feshetmiştir. Meclis'te muhalif seslerin de yer almasını arzulayan Gazi, bunun parti aracılığıyla gerçekleşmeyeceği düşüncesi ile CHF, bazı seçim çevrelerinde milletvekili adayı

---

[29]Muzaffer Erendil, "Atatürk ve Demokrasi", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 2 Sayı: 6, Ankara 1986, s. 687-691.
[30]Turan Şener ve Nezihe Ülkü Eren, "Türkiye'de Seçim Sistemleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, Antalya 2022, s. 54-57
[31]Mehmet Ö. Alkan, Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Seçimlerin Kısa Tarihi,

göstermeyerek bağımsız adayların önünü açmayı planlamıştır. 1931 seçimlerinde bağımsız adaylar için 30 milletvekilliği kontenjan ayrılmış fakat sadece 20 tanesi seçilmiştir. Bağımsız olarak Meclis'e giren vekillerden on tanesi daha sonra CHF' ye katılmıştır.[32]

1935 yılında seçimlerin yenilenmesine karar verilmiştir. Bağımsız aday uygulaması bu seçimlerde de varlığını sürdürmüştür. Seçimlerin hemen öncesinde 3 Aralık 1934'te İsmet İnönü ve arkadaşları Meclis'e bazı Anayasa maddeleri ile Seçim Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin teklif vermişlerdir. Teklifler Meclis'te görüşülerek 22 Aralık 1934'te kabul edilerek kanunlaşmıştır. Seçim Kanunu'nda yapılan değişiklikle kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Seçmen yaşı 18'den 22'ye çıkarılmıştır. Önceki seçimlerde yirmi bin erkek, bir milletvekili seçerken bu değişiklikle kırk bin kadın ve erkeğin bir vekil seçmesine karar verilmiştir. İller nüfuslarına göre elli beş bine kadar olanlar bir, elli beş bin birden doksan beş bine kadar olanlar iki, doksan beş bin birden yüz otuz beş bine kadar olanlar üç milletvekili çıkarması kararlaştırılmıştır. 57 seçim bölgesinde yapılan seçimlerde 399 milletvekili parlamentoya girmiş ve 1939 yılına kadar görevde kalmışlardır. 1939 yılında seçimler yenilenmiştir. 14 Aralık 1942 yılında TBMM'de çıkarılan 4320 sayılı Mebus Seçim Kanunu ile daha önce uygulanan seçim kanunlarının ruhları korunarak sistemli bir şekilde yeniden düzenlenmiştir.[33]

1876 yılından 1946 yılına kadar Türkiye'de yapılan seçimlerin demokratik ilkeler ışığında yapıldığını ifade etmenin mümkün olmadığı düşünülmektedir. Ancak günümüzde ülkemizin ulaştığı demokratik olgunluğun tecrübe safhası konumunda olduğunu değerlendirmekteyiz.

Daha önce yapılan çalışmalarda 1939-1950 ile 2002-2015 dönemleri çalışılmıştır. Ancak bu çalışmada ilk defa 1991 ve 1995 Milletvekili Genel Seçim sonuçları mercek altına alınarak Hatay'da seçmen eğilimleri ile XIX. ve XX. dönem Hatay Milletvekilleri ve TBMM faaliyetleri ele alınarak bu alandaki boşluk doldurulmaya çalışılmıştır.

Çalışmamız; Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Cemil Meriç Kütüphanesi ile çeşitli telif eserler ve süreli yayınların yanında, Türk Parlamento Tarihi ve Meclis Tutanak

---

[32]Meral Balcı, "Demokrat Parti'yi İktidara Taşıyan Seçim Sistemi", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Cilt 17, Sayı 2, Gaziantep 2018, s. 692.
[33]Kenan Olgun, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,* Cilt 27, Sayı 79, Ankara 2011, s. 13-20.

dergileri, ulusal ve yerel gazetelerde 1946 ile 1995 yılları arasında yapılan seçimler ve siyasi partiler, XIX. ve XX. dönem Hatay Milletvekillerinin Meclis faaliyetleri taranarak tamamlanmaya çalışılmıştır. Çalışma planı hazırlanırken ele alınan dönemlerde, Hatay milletvekili olarak seçilen ve hayatta olan kişiler ile sözlü tarih çalışması yapılması düşünülmüşse de 6 Şubat 2023'te meydana gelen deprem felaketinden ötürü görüşmeler yapılamamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE VE HATAY'DA SEÇİMLER VE SEÇMEN EĞİLİMLERİ
(1939- 1987)

1. Türkiye ve Hatay'da Seçimler(1939-1950)

Hatay, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün liderlik ettiği başbakan Refik Saydam hükümetinin girişimleri sonucu Anavatan'a katılışı ile birlikte, önce mahalli idareler seçimleri 23 Ekim 1939'da yapılmıştır. Daha sonra 26 Ekim'de milletvekili seçim hazırlıklarına başlanmıştır. İki dereceli, milletvekili seçimleri Ekim- Kasım 1939'da yapılmıştır. Hatay'ı temsil edecek beş milletvekili seçilmiştir.[34] Hatay'ı VI. dönem TBMM'de Abudulgani Türkmen[35], Abdullah Mursaloğlu,[36] Bekir Sıtkı Kunt[37], Hamdi Selçuk[38] ve Mehmet Tecirli[39] temsil etmiştir.[40] 1939 ile 1946 yıllarına

---

[34] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 7.

[35] Abudulgani Türkmen, 1882 de Antakya'da dünyaya geldi. 1913'te Halep Meclisi Umûmi üyeliğinde bulundu. 1914-1918 arasında Antakya ilçe Meclisi İdare üyeliği ve Ziraat Bankası Heyeti İdare Reisliği yaptı. 1936 tarihinden Hatay Devleti'nin kurulduğu 2 Eylül 1938 tarihine kadar Hatay Halk Partisi Başkanlığı görevinde bulundu. Bu tarihten 23 Haziran 1939 tarihine kadar Hatay Millet Meclisi Reisi olarak görev üstlendi. Üç dönem milletvekilliği yaptıktan sonra tarımla uğraşmaya devam etti. 1958 yılında hayatını kaybetti. Bkz. Ş. Ş. Günay, *Türk Parlamento Tarihi VI. Dönem,* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2004, Cilt 5, s.347.

[36]Abdullah Mursaloğlu, 1889'da Reyhanlı'da dünyaya geldi. Halep Rüştiyesinden mezun olmuş, çiftçilikle uğraşmış ve 1927'den 1936'ya kadar Hatay'ın kurtuluşu için çaba harcamıştır. Bu tarihten 2 Eylül 1938 tarihine kadar Hatay Egemenlik Cemiyeti'nin Hatay Halk Partisi Heyeti Azası ve Hatay Devleti'nin kurulmasından sonra da, Hatay Millet Meclisi'nde, milletvekili olarak görev yapmıştır. Hatay Halk Partisi Genel Sekreterliği ve Mart 1939'dan sonra CHP Hatay Vilâyeti Teşebbüs Komitesi Başkanlığı görevinde bulundu. Daha sonra Hatay'da DP'nin kuruluş çalışmalarına katıldı. 1960'ta ordunun idareye el koyması üzerine, bir müddet, İstanbul'da hapis yatmıştır.1966 yılında vefat etmiştir. Bkz. Ş. Ş. Günay, *Türk Parlamento Tarihi…s.317.*

[37] Bekir Sıtkı Kunt, 1905 yılında Antakya'da dünyaya geldi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirmiştir. Daha sonra vatani hizmetini subay olarak tamamlamıştır. Vakit gazetesinde muhabirlik ve yazarlık yapmıştır. 1939'dan itibaren Hatay milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı. 1947'den vefat ettiği 1959 tarihine kadar Asliye Ceza Mahkemesi Başkanlığı görevlerinde bulundu. Bkz. Ş. Ş. Günay, *Türk Parlamento Tarihi…s.321-322.*

[38] Hamdi Selçuk, 1906 yılında İskenderun'da doğmuştur. İlköğrenimden sonra Ankara Hukuk Mektebine devam etmiştir. Mezun olduktan sonra çeşitli görevlerden sonra: "*Hatay dâvası ve kendisinin Hataylı olması dolayısıyla iki seneye kadar izinli sayıldı. İskenderun'a giderek Halkevi Propaganda Kolu Şefliği'ne başladı. 1938 Martında Hatay Halk Partisi İdare Heyeti Azâlığı'na ve haziran ayında İskenderun Parti Reisliği'ne seçildi. Mart 1939'da CHP İskenderun Teşebbüs Komitesi Başkanlığına tayin edildi. Nisan ayında İskenderun CHP Başkanlığı'na ve aynı zamanda Halkevi Reisliğ'ine seçildi. Hatay Devleti Millet Meclisi'nde İskenderun Mebusu olarak görev aldı. Orada, Adliye ve Teşkilâtı Esâsiye Encümeni Reisi ve Maliye Encümeni Mazbata Muharriri olarak çalıştı. Hatay, Türkiye'ye katıldıktan sonra, iki dönem, aynı ilden milletvekili oldu. 1980 yılında hayatını kaybetti."* Bkz. Ş. Ş. Günay, *Türk Parlamento Tarihi…s.323-324*

kadar seçimlere tek parti ile gidildiğinden bu seçimlere ilişkin siyasal istatistik verilerine tez kapsamı dışında kaldığından değinmenin gereksiz olduğu kanaatindeyiz.

İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de güvenlik politikalarının ön planda tutulduğu bir süreç yaşanmıştır. Bu çetin süreç içerisinde Cumhuriyet Halk Partisi(CHP), ikinci bir partinin kurulmasına izin vermemiş ve ülkeyi tek başına yönetmeye devam etmiştir.[41] İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Türkiye; Birleşmiş Milletler Beyannamesi'ni kabul edip, Almanya ve Japonya'ya savaş ilan ederek Batı Bloğunun bir parçası olduğunu göstermiş oldu.[42] İkinci Dünya Savaşı'nın demokrasi ile yönetilen ülkelerin liderliğinde kazanılması, cumhuriyet temelleri üzerine inşa edilen Türkiye'nin demokratikleşmesi için bir fırsat olarak görülmüştür.[43]

Türkiye'yi yönetenler 1945-1946'ya gelindiğinde muhalefetin oluşması için gerekli zenini hazırlamıştır. Hâlihazırda CHP'nin Meclis'ten geçirmeye çalıştığı Toprak Reformu Kanun teklifine Adnan Menderes,[44] Celal Bayar,[45] Fuat Köprülü[46]

---

[39]Mehmet Tecirli, 1879'da Reyhanlı'da doğdu. Çiftçilikle uğraşan vekil 1939'dan itibaren Hatay'ın kurtuluşu için faaliyet gösteren Hatay Halk Fırkası'na oradan da CHP'ye katılmıştır. VI. dönem TBMM Hatay milletvekili olarak görev yapmıştır. 1962'de vefat etmiştir. Bkz. Ş. Ş. Günay, *Türk Parlamento Tarihi…s.325.*

[40] V. Payaslı, *Sancak'tan Vilaye'e Hatay*…, s. 63-65.

[41] Kemal H. Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Temeller*, Timaş Yayınları, 2010 İstanbul, s.225-227.

[42] Ercan Haytoğlu, "Türkiye'de Demokratikleşme Süreci ve 1945'te Çok Partili Siyasî Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945)", *Pamukkale Üni. Eğitim Fak. Dergisi,* Sayı 3, 1997, s.49

[43] Osman Akandere, "1946 Genel Seçimleri ve Sonuçları Üzerinde İktidar ve Muhalefet Partileri Arasında Yapılan Tartışmalar I", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,*2009, Cilt 25, Sayı 75, 2009, s.441.

[44]Ali Adnan Menderes, 1899 yılında Aydın'ın Koçarlı ilçesi, Çakırbeyli köyünde dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğrenimini İzmir'de tamamlamıştır. Birinci Dünya Savaşı'na çeşitli rütbelerde katılmıştır. Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından sonra Aydın'a dönmüş ve tarımla uğraşmaya devam etmiştir. İstiklal Savaşı döneminde Aydın Askerlik Şubesinde görevlendirilmiştir. İstiklal Savaşı'nda aktif bir rol oynamıştır. 1923 yılının ağustos ayında terhis olmuştur. 1923-1930 arasında Aydın'da tarımla uğraşmış, Ziraat Odası Başkanlığı ve Aydın Ticaret Odası üyeliğinde bulunmuştur. Serbest Cumhuriyet Fırkasında(SCF) siyasete katılmıştır. Ancak SCF'nin kapatılması ile CHP'ye katılmıştır. CHP'de Aydın İl Başkanı iken V. VI. ve VII dönemde Aydın milletvekili olarak TBMM'de görev yapmıştır. Ankara'da milletvekili olarak görev yaptığı süre içerisinde Ankara Hukuk Mektebi'ni bitirmiştir. 1945 yılında Mecliste görüşülen Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'na muhalefet etmiştir. DP'nin kuruluşunda aktif rol almıştır. 1946 seçimlerine DP milletvekili olarak mecliste yerini almıştır. 14 Mayıs 1950 seçimlerini DP kazanınca Başbakanlık görevini 27 Mayıs 1960'a kadar aralıksız üstlenmiştir. 27 Mayıs'tan sonra Yassıada'da yargılanıp idama mahkûm edilmiştir. 17 Eylül 1961'de cezası infaz edilmiştir. Bkz. Fethi Çoker**,** *Türk Parlamento Tarih IV. dönem*, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1997, Cilt 2.S.71-74.

[45] Mahmut Celal(ettin) Bayar,1883 yılında Bursa'nın Gemlik ilçesi Umurbey köyünde doğmuştur. Eğitimini tamamladıktan sonra çeşitli bankalarda memur olarak çalışmıştır. İttihat ve Terakki Partisi aracılığı ile siyasete girmiştir. Daha sonra adı geçen partinin İzmir şubesine getirilmiştir. İstiklal Harbi sırasında Batı Anadolu'da halkı işgale karşı bilinçlendirmiştir. İstiklal Harbi'nin ardından

ve Refik Koraltan[47] muhalefet etmekteydi. İsmet İnönü'nün 19 Mayıs 1945 nutku ile Milli şeflik ve değişmez genel başkanlığın kalkacağı, üniversitelere özerlik sağlanacağını ifade etmiştir. Ülkede demokratik uygulamaların artırılacağı söylemi, muhalefeti cesaretlendirmiştir. Önce 7 Haziran 1945'te Celal Bayar, Fuat Köprülü, Adnan Menderes ve Refik Koraltan demokratik talepleri içeren Dörtlü Takrir[48] adında bir önerge vermişlerdir. Bu önerge Meclis'te kabul edilmemiş, önergeyi verenlerden Menderes ve Köprülü ihraç edilmiş, Bayar ve Koraltan ise partiden istifa

---

Türkiye'nin ilk özel bankası olan Türkiye İş Bankasını Atatürk'ün emriyle kurmuştur. Başarılı politikaları sayesinde kısa zamanda Atatürk'ün dikkatini çekmiş ve 1937'de Başbakan olarak görevlendirilmiştir. Atatürk'ün ölümü ile CHP'de siyasete devam etmiştir. Menderes gibi Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'na karşı çıkmıştır. Ardından DP'yi arkadaşları ile kurmuş ve genel başkanlığını üstlenmiştir. 14 Mayıs 1950 seçimleri ile kesintisiz olarak 27 Mayıs 1960'a kadar Cumhurbaşkanı olarak görev yapmıştır. Darbeden sonra tutuklanmış ve yargılanıp idam cezasına çarptırılmıştır. Ancak yaş gerekçesi ile cezası müebbet hapis cezasına dönüştürülmüştür. Kayseri cezaevindeyken sağlığı bozulmuş, bunun üzerine cezası affedilmiştir. 1986 yılında vefat etmiştir. Bkz. F. Çoker**,** *Türk Parlamento Tarih I. Dönem, ….s.831.*

[46] Mehmet Fuat Köprülü, 1890'da İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Osmanlı Devleti'nin önemli sadrazamlarından olan Köprülü Mehmet Paşa'nın soyundan gelmektedir. İlk ve orta öğremini tamamladıktan sonra hukuk eğitimi almıştır. Kendi çabası ile Arapça, Farsça ve Fransızca öğrenmeye ve bu dillerde yazılan eserleri okumaya çalıştı. 1907'de Darülfünun'a başlamıştır. Ancak buradan beklediği eğitimi alamamıştır. Çeşitli liselerde edebiyat öğretmenliği,1913'ten sonrada Türk edebiyatı Müderrisliği'ne başlamıştır. Türk tarihi ve edebiyatı ile ilgili birbirinden kıymetli bir çok bilimsel esere imza atmıştır. Yusuf Akçura'nın ölmesi ile boşalan Kars milletvekilliği için yapılan seçimlerde Kars milletvekili olarak TBMM'ye girmiştir. Vekillik ile üniversite hocalığını bir arada yürütmeye çalışmıştır. TBMM'nin V.-VI.-VII.-VIII.-IX.-X. dönemlerde milletvekili olarak görev almıştır. DP'nin kurucularından biri olmuştur. 1950 ile 1956 yılları arasında Dış İşleri Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı görevlerini üstlenmiştir. 1957 yılına gelindiğinde DP'den istifa etmiştir. Aynı yıl Hürriyet Partisi'nde siyaset yapmaya başlamıştır. 27 Mayıs dolayısı ile tutuklanmış ancak 1961 Ocağı'nda serbest bırakılmıştır. Aralık 1961'de Hür DP'yi kurdu ancak adındaki Demokrat ifadesinden dolayı baskılara maruz kalan parti gelişememiştir. Köprülü, 1966'da geçirdiği trafik kazasından sonra hayatını kaybetmiştir. Bkz. İhsan Güneş, Türk Parlamento Tarihi V. Dönem, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2002, Cilt II. , s.405-406.

[47] Bekir Refik Koraltan, 1889'da Sivas'ın Divriği ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu ilçede tamamladıktan sonra lise eğitimine İstanbul'da devam etmiştir. Liseden sonra Darülfünun Hukuk Şubesi'nden muzun olmuştur. Çeşitli yerlerde savcılık ve müfettişlik görevlerinin ardından Trabzon Polis Müdürlüğüne tayin edilmiştir. Ancak Damat Ferit hükümetinin göreve gelmesi ile görevden alınmıştır. Bu sürede İstanbul'da avukatlık yapmıştır. TBMM I. dönem Konya milletvekili olarak meclisin açılında hazır bulunmuştur. Yozgat İstiklal Mahkemesi Reisliği, İstanbul İstiklal Mahkemesi Reisliği gibi görevlerde bulunmuştur. TBMM'de aralıksız olarak I. dönemden XI. dönemde dahil milletvekili olarak görev almıştır. DP'nin kuruluşuna iştirak etmiştir. Bu partinin iktidara gelmesi ile 1950 ile 1960 yılları arasında TBMM başkanı olarak görev yapmıştır. 27 Mayıs sürecinde yargılanıp idam cezası almış olsa da cezası müebbet hapis cezasına çevrilmiştir. 1966'da cezası affedilmiştir. Ancak bir daha siyasete dönememiştir. 1974 yılında hayata veda etmiştir. Bkz. F. Çoker**,** *Türk Parlamento Tarih I. Dönem, ….s.* 668-669.

[48] 7 Haziran 1945 tarihinde Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü'nün tarihe "Dörtlü Takrir" olarak bilinen geçen önergesinde CHP'nin anayasa ve demokrasiye uygun hareket etmesi talep edilmiştir. Ancak CHP yöneticileri bu talepleri görmezden gelmiştir. Bu talepleri gündeme getiren vekillerini partiden ihraç etmişlerdir. Bunun üzerine takriri verenler DP'yi kurmuştur. Bkz. Işıl Tuna, "Verilişinin 70. Yılında Demokratikleşme Belgesi Olarak Türk Siyasal Hayatında Dörtlü Takrir**",** *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XV/30 (2015-Bahar s. 203-219.

etmiştir. Partisiz kalan milletvekilleri, 7 Ocak 1946' da Demokrat Parti'yi(DP)[49] kurmuşlardır.[50]

1946 yılına gelindiğinde CHP, tek dereceli seçim sistemine geçiş ile ilgi düzenlemeler yapmış olsa da ülkede anti-demokratik uygulamalar devam etmiştir. Zaten seçim propagandası döneminde iktidarın kontrollü bir muhalefet istediğine dair emareler kendini göstermeye başlamıştır.[51] CHP 1947'de yapılması gereken seçimleri, bir sene öne alarak 21 Temmuz 1946'da muhalefetin teşkilatlanma çalışmaları sürerken baskın seçime gitmiştir. Bu seçimlerde CHP, bir anti-demokratik uygulama olan açık oy verme, gizli sayım yöntemi ile seçimi şaibeli bir şekilde kazanmıştır.[52]

1946 seçimleri sonucunda CHP, TBMM'deki 469 sandalyeden 397'sini, DP ise 62'sini kazanmıştır. 1946 seçimleri sonucunda Hatay'ı TBMM'de temsil edecek milletvekillerinin tamamı CHP listesinden seçilmiştir.[53]

DP şaibeli olarak kabul ettiği 1946 seçimlerinden sonra Meclis'te aktif muhalefet ile seçim kanunun değiştirilmesi için CHP'ye baskı yapmaya başlamıştır. Bu baskılar sonuç vermiş ve CHP 1950 yılının Şubat ayında Meclis'e Seçim Kanunu teklifi vermiştir. Bu kanun teklifi ile Yüksek Seçim Kurulunun kurulması, seçim işlerinin bağımsız yargı mensuplarınca yürütülmesi ve seçimlerin tarafsız yapılması kanunla güvence altına alınarak 1950 seçimlerine gidilmiştir.[54]

1.2. 14 Mayıs 1950 Seçimleri

TBMM, 24 Mart 1950'de seçim kararı almıştır. Kararın ardından 14 Mayıs 1950 yılında yapılan milletvekili genel seçimlerine DP, CHP ve Millet Partisi(MP)[55]

---

[49]DP, 7 Ocak 1946 yılında Celal Bayar, Fuat Köprülü, Adnan Menderes ve Refik Koraltan öncülüğünde kurulmuştur. Her alanda demokratikleşmeyi ana hedef olarak belirlemiştir. Ekonomik hayatta ise liberalizm anlayışı ile devletin ekonomik hayata müdahalesinin sınırlı düzeyde kalmasını hedeflemiştir. Seçimlere ilk defa 1946'da katılmış ancak iktidar için yeterli çoğunla ulaşamamıştır. 1950, 1954 ve 1957 seçimlerini kazanarak 1950'den 1960'a kadar ülkeyi idare etmiştir. Bkz. Enis Şahin - Bilal Tunç, "DP'nin Kuruluş Süreci ve DP – CHP Siyasî Mücadelesi (1945-1947)", *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2**,** 2015, s. 31-69.

[50] Işıl Tuna, "Verilişinin 70. yılında Demokratikleşme Belgesi Olarak Türk Siyasal Hayatında Dörtlü Takrir"*, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, İzmir, XV/30 (2015-Bahar), s.203-219.

[51] O. Akandere, 1946 Genel Seçimleri ve Sonuçları.., s. 452-454.

[52] Sina Akşin, *Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi, Cilt 2,* İkinci Baskı, Cumhuriyet Gazetesi Yay. , Ankara, 1997, s. 117.

[53] V. Payaslı, *Sancak'tan Vilaye'e Hatay…,* s.91-92.

[54] Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze*, İmge Kitapevi Yay. 5. Baskı, Ankara 2013, s. 14-15.

[55] Millet Partisi, 20 Temmuz 1948'de Fevzi Çakmak ve Osman Bölükbaşı'nın öncülüğünde kurulmuştur. Parti, DP ile fikir ayrılığı yaşayan milletvekilleri tarafından kurulmuştur. Parti, kendini: "*cumhuriyet, adalet, liberallik ülkülerine ve milliyetçilik esasına bağlı bir siyasi oluşum olarak"*

katılmıştır. Bu seçimlerde ilk defa gizli oy/açık tasnif ilkesi doğrultusunda adil ve tarafsız seçim yapılmıştır. Seçimlerde kayıtlı 8.905.743 seçmenden 7.953.085'i oy kullanmıştır. Böylelikle seçime katılma oranı %89,3 olarak gerçekleşmiştir. DP seçimi kazanmıştır.[56] Seçimden 4.391.694 oy ile 416 milletvekili iktidar olmaya hak kazanırken; CHP, 3.148.626 oy ile 69 milletvekili çıkararak iktidarı kaybetmiştir. MP ise 368.537 oy ile sadece bir milletvekili sandalyesi kazanmıştır. Dikkat edilirse DP ile CHP aldıkları oylar ve bu oyların Meclis'te kazandırdığı sandalyeler arasında orantısızlık bulunmaktadır.[57] Bunun en önemli sebebi seçimlerde uygulanan çoğunluk sistemidir.[58]

Seçimlerin ardından TBMM'de yapılan oylama ile 22 Mayıs 1950'de Celal Bayar, cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Bayar, seçildikten sonra hükümeti kurma görevini Adnan Menderes'e vermiştir.[59] Meclis Başkanlığına Refik Koraltan seçilmiştir. 1950-1954 yılları arasında Bulgaristan'dan göç eden Türkler, Millet Partisi'nin kapatılması, Basın Kanunu, Af Kanunu, Meclisin onayı olmadan Kore Savaşı'na Türk askerinin gönderilmesi, iktidar ve muhalefet partileri arasında zaman zaman meydana gelen tartışmalar başta olmak üzere birçok konu gündemi meşgul etmiştir.

1950 seçimlerinin Hatay sonuçlarına göre ilde kayıtlı 116.756 seçmenden 103.561'i oy kullanmıştır. Böylelikle seçime katılım oranı %88,7 ile ülkedeki katılım oranının altında kalmıştır. Kullanılan oylardan 53.818'ini alan CHP, Hatay'ı TBMM'de temsil edecek bütün milletvekillerini kazanırken DP, 49.240 oy almasına rağmen seçim sisteminden dolayı Hatay'dan milletvekili çıkaramamıştır.[60]

---

tanımlamıştır. Bkz. Nuran Veli, "Cumhuriyet Dönemi Siyasi Partiler Tarihinde Bir İnceleme Millet Partisi (1948-1977)", *Nevşehir Hacıbektaşı Veli Üni. SBF Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3, s.1260-1270.

[56] *Cumhuriyet 16 Mayıs 1950 . Bkz. Ek.1.*

[57] T. Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi…,* s. 20 .

[58] Basit çoğunluk seçim sistemine göre illerde en fazla oyu alan siyasi parti, o il için öngörülen bütün milletvekili sandalyelerini kazanmaktaydı. Bu sistem, 1946-1950 ve 1954-1957 seçimlerinde Türkiye'de uygulanmıştır. Örneğin 1950 seçim sonuçları incelendiğinde, DP oyların %55,2'si ile 416 milletvekili kazanırken CHP %39,6 ile ancak 69 milletvekili kazanabilmiştir. Oysa aralarındaki oy farkı sadece %15,6 olmasına rağmen milletvekili sayılarında 347 sandalyelik bir fark oluşmuştur. Bkz. Ergun Özbudun, "Seçim Sistemleri Ve Türkiye", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 44, Sayı 1, 1995, s.528

[59] *Hürriyet, 23 Mayıs 1950 Bkz.Ek.2.*

[60] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25

CHP listesinden TBMM'de Hatay'ı Abdullah Cilli,[61] Abdurrahman Melek,[62] Cavit Yurtman,[63] Celal Sait Siren,[64] Hasan Reşit Tankut[65] ve Tayfur Sökmen[66] temsil etmiştir.[67]

Hatay seçimlerinde usulsüzlükler yapıldığına dair TBMM başkanlığına bir telgraf çekilmiştir. TBMM başkanı da durumu Başbakan Adnan Menderese

---

[61] Abdullah Cilli, 1906'da Antakya'nın Samandağ ilçesinin Yukarı Alevişik köyünde doğdu. İlköğrenimi bitiren Cilli, çiftçilikle uğraştı. Samandağ Belediye Başkanı iken VIII. dönem seçimlerinde aday olarak 28 Ağustos 1946'da CHP'den Hatay milletvekili seçildi. VIII. dönem milletvekilliği sonunda IX. dönem seçimlerinde de aday olmuştur. Yapılan seçimler sonucunda Hatay'dan ikinci defa milletvekili seçildi. Gümrük ve Tekel ve Geçici Dilekçe komisyonlarında çalıştı. X., XII., XIII., XV. ve XV. dönemlerde de Hatay'dan milletvekili seçilen Abdullah CİLLİ, 25 Mayıs 199l'de öldü. Samandağ ilçesine bağlı Tekebaşı köyünde defin edildi. Bkz. Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi X. Dönem (1954-1957),* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2010, Cilt II s.455

[62] Abdurrahman Melek, 1896 yılında Antakya'da doğdu. Halep Sultanisini bitirip Beyrut Tıp Fakültesi'nde başladığı tıp eğitimini İstanbul Tıp Fakültesi'nde tamamladı. Fransızca, Almanca ve Arapça konuşmayı bilen Melek, bir süre Antakya'da serbest hekimlik yapmıştır. Hatay meselesi ile yakından ilgilendi. Hatay devletinin kuruluşundan önce Hatay Valiliği görevinde bulundu. Hatay Devleti'nin kurulmasından sonra Hatay Devleti'nde başbakan olarak görev yaptı. Hatay'ın anavatana katılması için yoğun çaba gösterdi. 1939 yılında yapılan seçimlerle Gaziantep milletvekili olarak VI., VII. ve VIII. TBMM'de görev yaptı. IX. dönem seçimlerinde Hatay milletvekili olarak siyasi yaşamına devam etti. Yasama faaliyetleri IX. dönem sonunda biten Abdurrahman MELEK, parlamento sonrasında Merkez Bankası'nda 1 Haziran 1955 - 20 Temmuz 1960 tarihlerinde İdare Meclisi Üyeliği, 14 Ekim 1960 - 14 Temmuz 1961 tarihlerinde Müdürler Kurulu Üyesi olarak görev yaptı ve buradan, yaş haddi dolayısıyla, 14 Temmuz 196l'de emekliye ayrıldı. 1978 yılında vefat etti. Bkz. K. *Öztürk, Türk Parlamento Tarihi...,* s.457

[63] (Mahmut) Cavit Yurtman, 1905'te Antakya'nın Fevzipaşa Mahallesi'nde doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Antakya'da tamamladı. 1924 yılında İstanbul Tıp Fakültesi'ne girdi ve 1931'de mezun olup hekimlik mesleğine başladı. Çeşitli illerde hekimlik yaptıktan sonra IX. dönem TBMM seçimlerine CHP listesinden Hatay'dan aday olmuş ve seçilmiştir.1995 yılında vefat etmiştir. Bkz. K. Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi...,,* s.463

[64] Celal Sait Siren, 1906 yılında Adana'da doğdu. Lise öğrenimini Adana Sultanisinde tamamlayıp, Mülkiye'ye girdi. Mülkiye'den 2 Temmuz 1926'da birinci olarak pekiyi derece ile mezun oldu. Sicilinde Fransızca bildiği yazılıdır. Çeşitli memuriyetlerde bulunduktan sonra VI. dönem ara seçimlerine katılarak Bolu milletvekili olarak TBMM'ye girdi. VII. ve VIII. dönem Bolu milletvekili olarak yasama faaliyetlerini sürdürdükten sonra IX. dönem Hatay milletvekili olarak görev yaptıktan sonra siyasi yaşamını noktalamıştır. İkinci Saraçoğlu Hükümetin de Ticaret Bakanlığı yaptı. Bkz. K. Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi...,,* s.463

[65] Hasan Reşit Tankut, 1891'de Elbistan'da dünyaya geldi. Şam İdadisi ve Mülkiyesi'ni bitirdikten sonra Sivas'a memur olarak görevlendirildi. IV. dönem Muş, V., VI., VII.ve VIII. dönem Kahramanmaraş, IX. Dönem Hatay, XI. Dönem Mardin Milletvekili olarak TBMM de görev yaptı. K. Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi...,,* s.461 Türk Dil Kurumu kurucuları arasında yer aldı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak görev yaptı. 1980 yılında hayatını kaybetti.

[66] Tayfur Sökmen, 1892'de Antep'te doğdu. Çocukluk ve gençlik yılları Hatay'ın Kırıkhan ilçesi Alaybeyli köyünde geçirmiştir. I. Dünya Savaşı sırasında Kırıkhan-Hassa arasında askeri sevkiyatta görev almıştır. Savaş sonrasında Fransızların Hatay'ı işgal etmeleri üzerine, işgale karşı başlayan direnişi örgütleme ve yönetmede aktif görev almıştır. Kurtuluş Savaşı'nın lideri Mustafa Kemal ile görüşerek Hatay'ın anavatana katılması için büyük gayret göstermiştir. Fransa ile yapılan görüşmeler sonucunda kurulan Hatay Devleti'nin ilk ve son cumhurbaşkanı olarak görev yaptı. Hatay'ın anavatana katılması ile birlikte TBMM'de V., VI., VII., VIII. ve IX. dönem milletvekili olarak görev yapmıştır. 1980'de vefat etmiştir. Bkz. İslam Ansiklopedisi, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 37. Cilt, s. 391

[67]Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi(BCA), 030, Yer no: 77.510. 29. Bkz. Ek.3.

bildirmiştir.[68] Ancak olay ile ilgili tahkikat yapılıp yapılmadığı bilgisine arşivden ulaşılamamıştır.

Şekil 1.
Oransal olarak 1950 Seçim sonuçları

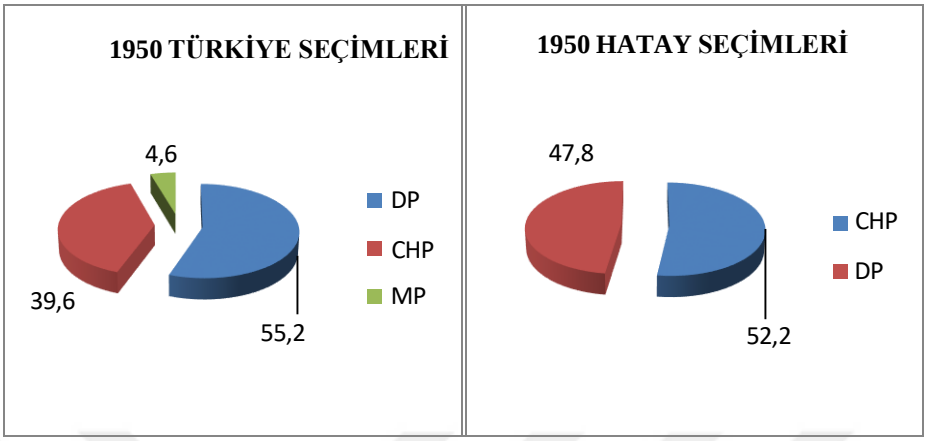

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25;56

Görüldüğü üzere ülke genelinde elde edilen sonuçlarla Hatay sonuçları arasında farklılıklar mevcuttur. Bu durumun seçimlerin CHP'ye sadık yerel güç odaklarının denetiminde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.[69]

DP seçim zaferinin ardından en verimli icraatlarını hayata geçirdiği dört yıllık bir sürenin sonunda 1954 seçimlerine gidilmiştir.

1.3. 2 Mayıs 1954 Seçimleri

TBMM 12 Mart 1954'te seçimlerin 2 Mayıs 1954 tarihinde yenilenmesine karar verilmiştir. 1954 seçimlerine DP, CHP, Cumhuriyetçi Millet Partisi(CMP)[70], Türkiye Köylü Parti(TKP)[71] ve İşçi Parti(İP)[72] katılmıştır. Seçimler adeta DP'nin

---

[68]BCA, 30. 1. 0. 0. Yer No: 51. 309. 5. Bkz. Ek.4 -5

[69] V. Payaslı, *Sancak'tan Vilaye'e Hatay…,* s. 99.

[70]CMP, Millet Partisi'nin dinci ve gericilerin eline geçtiği gerekçesi ile Ankara 3. Sulh Ceza Mahkemesi kararı ile kapatılmıştır. Bunun üzerine Osman Bölükbaşı ve arkadaşları CMP'yi kurdular. Siyasi anlayış olarak kapatılan Millet Partisi'nin görüşlerini savunmuştur. Bu parti daha sonra Köylü Partisi ile birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP)adını alacaktır. Bkz. Alihan Limoncuoğlu, "Türkiye'de Üçüncü Yolun Başı; Millet Partisi (1948)" *Akademik Hassasiyetler*, Cilt 5, Sayı 10, 2018, 145 – 155.

[71]TKP, DP'nin içerisinde ortaya çıkan muhalifler tarafından kurulmuştur. Partinin genel başkanı Remzi Oğuz Arık'tır. Parti şu amaçları: "*1-Köylümüzü ve köylerimizi topyekûn kalkındırmak lazımdır. Türk köylüsü, medeni insanlık seviyesine yakışır bir refah seviyesinde olmalıdır. 2- Her türlü sermaye ve yatırım imkânlarından faydalanarak köylerimizi yeniden inşa, imar ve ihya etmek. Türk köylüsünün ve Türk vatanının kalkınması için memleket bünyesine uygun bir ziraat reformunu başarmak. 3-Küçük mülk, küçük sermaye ve küçük kazanç sahiplerini korumayı, gelişmelerini sağlamayı, sayılarını arttırmayı, içtimai hayatımızın selameti için zaruri görüyor ve bu yolda yapılacak ıslahatı ilk iş olarak*

başarılı dört yıllık karnesi niteliği taşımaktaydı.[73] Seçimlerde 10.262.063 kayıtlı seçmenden 9.095.617'si oy kullanmış ve seçime katılım oranı %88,6 olmuştur. DP, 5.313.659 oy alarak çoğunluk sisteminin de etkisi ile 505 milletvekili ile seçimi kazanırken; CHP 3.193.471 oy ile 31 milletvekili çıkararak seçimi kaybetmiştir. [74]

Cumhurbaşkanlığına yeniden Celal Bayar seçilmiştir. Bayar, hükümeti kurma görevini tekrar Adnan Menderes'e tevdi etmiştir. Menderes hükümeti 17 Mayıs 1954'te göreve başlamıştır. Hükümetin ekonomik sorunlara yönelik çözümler üretmeyi birinci öncelik olarak ilan etmiştir.[75]

Hatay'da kayıtlı 140.205 seçmenden 129.274'ü oy kullanmış ve ilde seçime katılma oranı %92,2 ile ülkedeki katılım oranın üstüne çıkmıştır. Kullanılan oylardan 76.136'sını DP, 48.746'sını CHP almıştır. Seçim sisteminden dolayı Hatay'ı TBMM'de temsil edecek sekiz milletvekilinin tamamı DP listesinden seçilmiştir.[76]

Şekil 2.
Oransal olarak 1954 Seçim sonuçları

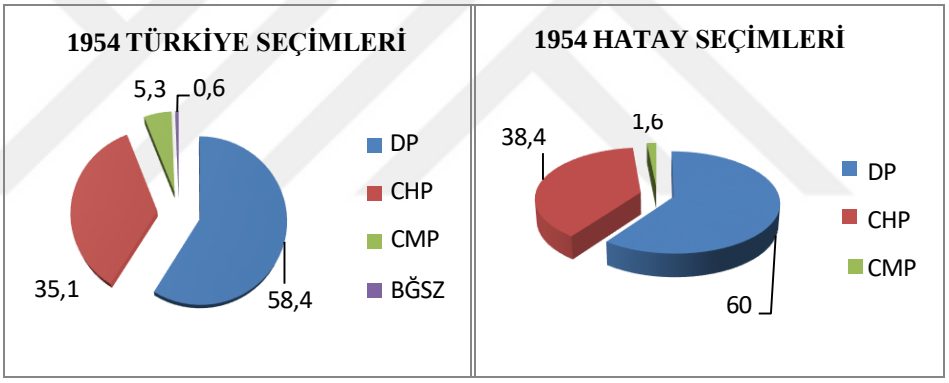

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25;56

---

*ele almak istiyoruz."*şeklinde sıralamıştır. Bkz. Mehmet Pınar, "Anadoluculuk Ekseninde Türkiye Köylü Partisi(1952-1958)", *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Van 2017, Sayı 37, s. 324.

[72] İşçi Parti, Orhan Arsal liderliğinde 3 Ekim 1950'de kurulmuştur. Parti kendini, "*bütün gayretini işçi sınıfını siyasi bir kuvvet haline getirmek için sarf etmiş bulunmaktadır*" şeklinde tanımlamaktadır. Bkz. Aziz Çelik, "1950'lerin Unutulan Demokrat İşçi Partisi ve Onun Üç Sisyphus'u", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, İstanbul 2014, Cilt 2, Sayı 41, s.31-45.

[73] Ensar Yılmaz, "1954 Seçimlerinin Önemi, Öne Çıkan Özellikleri ve Siyasi Sonuçları", e-*Journal of New World Sciences Academy*, 2010, Cilt 5, Sayı 4, s.541.

[74] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25.

[75]*Akşam, 18 Mayıs 1954* Bkz. Ek. 6.

[76] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 56

X. dönem Hatay milletvekilleri[77] Abdullah Cilli, Abdullah Feyzi Atahan,[78] Ahmet Mithat Kuseyrioğlu,[79] Ali Muhsin Bereketoğlu,[80] Celal[81] Ramazanoğlu,[82] Şekip İnal,[83] Şemsettin Mursaloğlu,[84] Şevket Sarıcalı'dır.[85]

Bu seçimlerde, Hatay seçim sonuçları ile Türkiye geneli seçim sonuçları arasında benzerlik oluştuğu gözlemlenmektedir. Bu seçimlerde DP'nin bir önceki seçim de aldığı oy oranın üstüne çıkmasının en önemli sebebi başarılı ekonomi

---

[77] BCA, 30.10.0.0 Yer no: 78.515.13. Bkz. Ek.7.

[78]Abdullah Feyzi Atahan, 1908'de Antakya da dünyaya geldi. İstanbul da Hukuk eğitimi aldıktan sonra çeşitli illerde Hakim olarak görev yapmıştır. Hatay Devletinin Adaliye Müsteşarlığında bulundu. X. Dönem DP listesinden Hatay milletvekili olarak Meclise girdi. Vekillikten sonra Avukatlık mesleğine yöneldi. 1973'te yaş haddinden emekli olmuştur. 1976 yılında Ankara da vefat etmiştir. Bkz. Kâzım Öztürk, Türk Parlamento Tarihi X. Dönem..., s.371.

[79] Ahmet Mithat Kuseyrioğlu, 1893'te Antakya da dünyaya gelmiştir. İlkokul ve orta öğrenimini Antakya ve Halep'te tamamlamıştır. Şam da Tıp eğitimine başlamıştır. Birinci Dünya savaşı ile orduya katılmıştır. Savaş sonrasında Tıp eğitimine İstanbul da devam etmiştir. Antakya Rüştiyesi ve Lisesinde öğretmenlik yapmasının ardında, emekli oldu ve serbest tabiplik yapmaya başlamıştır. 1946 da DP'nin Hatay il teşkilatını kurmuştur. X. Dönem Hatay milletvekili olarak meclise girmiştir. 1983 yılında vefat etmiştir. Bkz. K. Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.373-374.

[80] Ali Muhsin Bereketoğlu,1908 de Antakya da dünyaya gelmiştir. İlköğretimini Antakya ve İstanbul da tamamladıktan sonra sırasıyla: iki yıl Robert College de, Beyrut Amerikan Kolejinde yedi yıl öğreniminden sonra Cenevre Hukuk Fakültesine başlamıştır. Ancak adı geçen fakülteden ailevi nedenlerden dolayı ayrılmak zorunda kalmıştır. Hatay'ın anavatana katılmasında katkıda bulunmuştur. 1942 de silâhaltına alınmıştır. Terhisinden sonra doğduğu yerde tarımla uğraşmıştır. DP listesinden X. ve XII. Dönem Hatay milletvekili olarak mecliste yer almıştır. Bkz. K. Öztürk, T*ürk Parlamento Tarihi…,* s.373-374.

[81]BCA, 30.11.1.0 Yer no: 252. 27.1 Bkz. Ek.8.

[82] Celal Ramazanoğlu, 1896 da İçel'inTarsus ilçesine bağ Kızılmurat mahallesinde doğmuştur. İlkokuldan sonra Adana Lisesini bitirmiştir. Akabinde tıp Fakültesinde eğitim görüp Doktor diploması ile mezun olmuştur. Birinci Dünya savaşı sırasında ve İkinci Dünya Savaşı sırasında tabip asker olarak görev almıştır. VIII ve IX. Dönem İçel, X. Dönem Hatay, XI. Dönem İstanbul milletvekili olarak görev yapmıştır. Yassıada da yargılanıp beş yıl hapis cezası aldı. 1965'te vefat etmiştir. Bkz. K. Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.475.

[83] Şekip İnal, 1908 de Antakya da doğdu ilk ve orta öğremini doğduğu ilçede tamamlamıştır. Akabinde Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine devam etmiştir. Buradan mezun olduktan sonra öğretmenlik yapmıştır. Vatani görevinin ardında çeşitli memuriyet görevlerinde bulunmuştur. 1938'de Hatay Maliye Genel Müdürlüğü'nü üstlenmiştir. 1946 da Antakya da Avukatlık yapmaya başlamıştır. DP listesinden X. Hatay milletvekili olarak meclise girmiştir. 1955'te DP den istifa etmiştir ve Hürriyet Partisinin kuruluşuna katkıda bulunmuştur. 1960 tan Sonra Yeni Türkiye Partisine katılmış ve XII. Dönem Hatay Milletvekili seçilmiştir. 23 Şubat 1965 - 22 Ekim 1965 tarihleri arasında Devlet Bakanlığı yapmıştır. 2002 de hayatını kaybetmiştir. Bkz. K. Öztürk, Türk Parlamento Tarihi…, s.377.

[84]Şemsettin Mursaloğlu, 1914 yılında Hatay'ın Reyhanlı İlçesinde dünyaya gelmiştir. İlk ve Ortaokul öğremini Antakya, İzmir, Maraş ve İstanbul da tamamlamıştır. Sağlık sorunları nedeniyle öğrenim hayatına devam edememiştir. Hatay'ın anavatana katılışı için çaba göstermiştir. 1939-1943 yılları arasında Reyhanlı Belediye başkanlığı görevinde bulunmuştur. DP'nin Hatay da teşkilatlanma faaliyetlerine önemli katkılarda bulunmuştur. DP listesinden X. Dönem Hatay milletvekili olarak meclise girmiştir. 1950-1954, 1959-1960 ve 1963-1966 yılları arasında üç dönem İskenderun Belediye Başkanı olarak görev yapmıştır. XIII. Dönem aynı seçim çevresinden seçilmişse de emekliliği gerekçesi ile parlamentodan ayrılmıştır. 1987 de trafik kazası sonucunda vefat etmiştir. Bkz. K. Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.380-381.

[85] Şevket Sarıcalı, 1915 yılında Reyhanlı'nın Akkuyu köyünde doğmuştur. İlk öğretimini Antakya da tamamladıktan sonra Halep Tersent Kolejine devam etmiştir. Siyasi yaşamına DP de başlamış ve X. Dönem Hatay Milletvekili olarak parlamentoya girmiştir. Siyasi yaşamını önce Yeni Türkiye Partisi daha sonrada Adalet Partisi ile sürdürmüştür. Ayrıca tarım ile de uğraşan vekil 1991 de vefat etmiştir. Bkz. K. Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.383-384.

politikaları ile kişi hak ve özgülüklerini geliştirme çalışmaları olduğu düşüncesini taşımaktayız.

1954 seçimleri ile DP'nin iktidardaki ikinci dönemi başlamıştır.[86] Aslında DP açısından birinci iktidar döneminin devamı olarak düşünülse de zor dönemlerin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde Kıbrıs meselesi, 6-7 Eylül olayları,[87] enflasyon, ekonomik sorunlar ve gerginleşen iktidar- muhalefet ilişkileri sonucunda 1958 yılında yapılması gereken seçimler, DP'nin 4 Eylül 1957 deki teklifi ile bir yıl öne alınmış ve seçimler 1957 yılında yapılmıştır.[88]

1.4. 27 Ekim 1957 Seçimleri

27 Ekim 1957 seçimlerine DP, CHP, CMP ve HP katılmıştır. Kayıtlı 12.078.623 seçmenden 9.250.949'u oy kullanmış ve seçime katlım oranı %76,6'da kalmıştır. DP, 4.497.811 oy ile 416 milletvekili çıkararak seçimi kazanırken CHP, 3.825.267 oy ile 178 milletvekili çıkararak anamuhalefet partisi konumunda kalmıştır. HP, 321.471 oy ile 4 sandalyeyle TBMM'de temsil edilmiştir.[89] Seçim sonrasında Celal Bayar tekrar cumhurbaşkanlığına seçilmiştir. Meclis başkanlığına da tekrar Refik Koraltan seçilmiştir. Cumhurbaşkanı, hükümeti kurma görevini Adnan Menderes'e vermiştir.[90]

Hatay'da seçmen kütüğüne kayıtlı 172.193 seçmenden 135.238'i sandığa gitmiştir. Böylelikle ilde seçime katılma oranı %78,5 olarak gerçekleşmiştir. Kullanılan oylardan 62.562'si ile Hatay'ı TBMM'de temsil edecek 9 milletvekilinin tamamını kazanırken DP, 60.617 oy almasına rağmen seçim sisteminden dolayı milletvekili kazanamamıştır.[91] CHP listesinden Hatay'ı TBMM'de temsil eden isimler Hasan İkiz,[92] Ahmed Sırrı Hocaoğlu,[93] İzzettin Cilli,[94] İhsan Ada,[95] İnayet

---

[86]*Cumhuriyet, 18 Mayıs 1954* Bkz. Ek.9.
[87]*Yeni İstanbul, 7 Eylül 1955* Bkz. Ek.10.
[88] Yunus Özdurğun, "Türk Siyasi Hayatında 1957 Seçimleri: Beyanatlar ve Tartışmalar", *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 51, s. 466-468
[89] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25
[90]*Milliyet, 2 Kasım 1957* Bkz. Ek.11.
[91] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 56
[92]Hasan İkiz, 1911'de Dörtyol'da doğdu. Ortaokulu bitirdikten sonra çiftçilikle uğraştı. 1935 yılında CHP'de siyasete atıldı. 1946'da Dörtyol Belediye Başkanlığı'na seçildi. 1957 seçimlerinde Hatay milletvekili olarak parlamentoya girmiştir. 1980'de hayatını kaybetmiştir. Bkz. Zühtü Arslan, *Türk Parlamento Tarihi XI. Dönem (1957-1960*), TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2011, Cilt III, s.443.
[93]Ahmed Sırrı Hocaoğlu, 1901 yılında Antakya'da doğmuştur. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul Hukuk Fakültesine girmiştir. Paris Üniversitesinde hukuk alanında doktora eğitimi almıştır. Hatay Barosu'na kayıtlı avukat olarak görev yaptıktan sonra CHP listesinden 1957 seçimlerine katılmıştır. Aynı yıl seçilerek parlamentoya girmiştir. XII. dönemde de milletvekilliği görevine devam etmiştir. 2001'de hayatını kaybetmiştir. Bkz. Olcay Özkaya Duman ve

Şevki Mursaloğlu,[96] Ahsen Aral,[97] Rıfat Bahadır,[98] Ömer Fevzi Reşa[99] ve Ali Şelhum Devrim[100] olmuştur.

Şekil 3.
Oransal olarak 1957 Seçim sonuçları

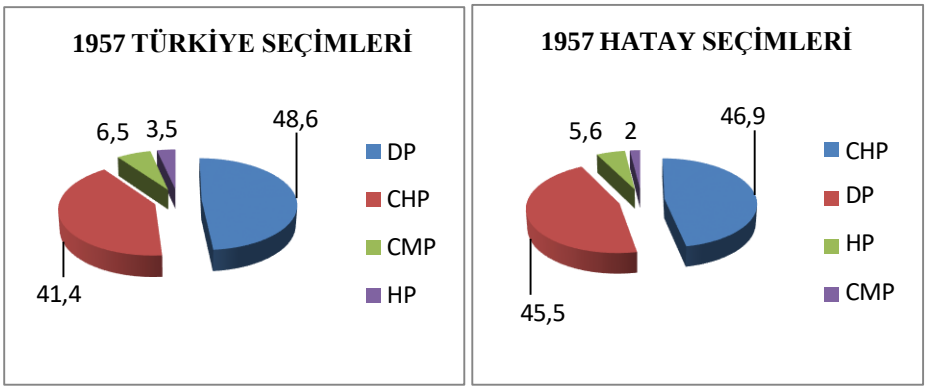

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25;56

Volkan Payaslı, "Hatay Mücadelesinde Siyasi-Entelektüel Bir Portre ve Risalesi: Ahmet Sırrı Hocaoğlu – Zindan Bekçileri Yahut Hortlayan Ali Kemal" *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 15 Sayı: 31, İzmir 2015, s. 271-272

[94] İzzettin Cilli, 1890'de Antakya'da doğmuştur. İlkokulu Antakya'da Ortaokulu İstanbul'da tamamlamıştır. 1938-1945 yılları arasında Samandağ Belediye Başkanlığı görevinde bulunmuştur. 1957 seçimlerine CHP listesinden Hatay milletvekili adayı olmuş ve seçilmiştir. Bkz. Z. Arslan, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.446.

[95] İhsan Ada, 1921'de Rodos'ta doğmuştur. İlkokulu Rodos'ta, ortaokulu ve liseyi Adana'da tamamlamıştır. Eğitimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamlamıştır. Çeşitli gazete ve dergilerde yazarlık ve yöneticilik yapmıştır. 1957 seçimlerinde CHP'den Hatay milletvekili adayı olmuş ve seçilmiştir. Bkz. Z. Arslan, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.447.

[96] İnayet Şevki Mursaloğlu, 1882'de Gaziantep'te doğmuştur. Fransanın Hatay'ı işgal etmesi üzerine Reyhanlı Müdafaa-i Hukuk Riyasetini kurdu. Hatay Devleti'nin kurulması ile Hatay Milli Müdafaa Vekâletleri Müsteşarlığını yaptı. 1957 seçimlerinde CHP listesinde milletvekili seçilmiştir. Bkz. Z. Arslan, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.448.

[97] Ahsen Aral, 1910'da Niğde'de doğmuştur. Yükseköğrenim öncesi eğitimini Kayseri ve Niğde'de tamamlamıştır. 1934 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olunca çeşitli illerde hakim olarak görev yaptıktan sonra, 1946'da istifa ederek avukatlık yapmaya başlamıştır. 1957 seçimlerinde CHP listesinden Hatay milletvekili seçilerek mecliste görev yapmıştır. 1978'de vefat etmiştir. BKZ. Z. Arslan, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.450.

[98]Rıfat Bahadır, 1904 yılında Reyhanlı'da doğmuştur. İlk, orta ve lise eğitimini Hatay'da tamamlamıştır. Hatay'ın işgalden kurtuluşunda önemli hizmetlerde bulunmuştur. 1938-1950 yılları arasında Reyhanlı Belediye Başkanlığı görevinde bulunmuştur. 1957 yılında CHP listesinden Hatay milletvekili seçilerek meclise girmiştir. 1988'de vefat etmiştir. Bkz. Z. Arslan, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.451.

[99] Ömer Fevzi Reşa, 1924 yılında Kırıkhan'da doğmuştur. 1950 de Kırıkhan Belediye Azalığı'na, 1956 yılında CHP Kırıkhan İdare Heyeti başkanlığına getirildi. 1957 yılında CHP listesinden Hatay milletvekili seçilerek meclise girmiştir. 2010'da vefat etmiştir. Bkz. Zühtü Arslan, Bkz. Z. Arslan, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.453.

[100] Ali Şelhum Devrim, 1909 yılında İskenderun'da doğmuştur. 1937 yılında Hatay mücadelesi için kurulan halkevine üye oldu. 1939 yılında Hatay'da CHP'nin ilk teşkilinde Müteşebbis Heyeti azası olmuştur. Hatay'ın anavatana katılmasından sonra VII. dönem milletvekili olarak parlamentoya girmiştir. 1957 yılında CHP listesinden Hatay milletvekili seçilerek meclise girmiştir. Bkz. Z. Arslan, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.454.

DP, bir önceki genel seçimlerden %10 daha az oy almasına rağmen tek başına iktidar olmayı başarmıştır. DP, Hatay da %45,5 oy alarak bir önceki seçimde aldığı %60 oy oranını yakalayamamıştır. DP'nin gerek ülke genelinde gerekse Hatay'daki bu oy kayıplarının en önemli nedeninin ekonomik sıkıntıların baş göstermeye başlaması, halkta DP'ye karşı eleştirilerin artmasına neden olmuştur.

Ancak bu seçimlerden sonra iktidar-muhalefet ilişkilerindeki gerginliklerin zirveye çıkması,[101] 1959 yılında yaşanan devalüasyon, muhalefetin DP'ye karşı birleşmesi, DP'nin muhalefete karşı tavrını sertleştirmesi, ordudaki albayların rahatsızlıkları 27 Mayıs 1960 darbesinin yaşanmasına neden olmuştur.[102] Darbe ile Hasan Polatkan, Fatin Rüştü Zorlu,[103] ve Adnan Menderes idam edilmiştir[104]. Celal Bayar, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş ve DP'lilerin siyaset yapması yasaklanmıştır.[105]

27 Mayıs 1960 darbesinden sonra DP'nin kapatılması ile birlikte ülkede yeni siyasi oluşumlar ortaya çıkmıştır.

1.5. 15 Ekim 1961 Seçimleri

1961 Anayasası ile iki meclisli bir idare anlayışını benimsemiştir.[106] Yani TBMM iki Meclis'ten oluşmuştur. Bunlar millet meclisi ve cumhuriyet senatosudur. Millet Meclisi, halkın kullandığı oyların nispî temsil (d'Hondt) yöntemiyle hesaplanmasıyla seçilen dört yüz elli üyeden oluşturulmuştur.[107]

15 Ekim 1961 seçimlerine Adalet Partisi(AP)[108], CHP, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi(CKMP)[109] ve Yeni Türkiye Partisi(YP)[110] katılmıştır. Seçme katılan

---

[101] *Hürriyet, 7 Eylül 1958 Bkz. Ek.12.*
[102] Sedef BULUT, "27 Mayıs 1960'tan Günümüze Paylaşılamayan DP Mirası", *Süleyman Demirel Üni. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Isparta 2009, Sayı:19, s.78.
[103] *Yeni İstanbul, 17 Eylül 1961 Bkz. Ek.13.*
[104] *Hürriyet , 18 Eylül 1961 Bkz. Ek.14.*
[105] T. Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi…,* s.95-97.
[106]*Tercüman, 11 Temmuz 1961 Bkz. Ek.15.*
[107] Tahir KODAL, "1960 Askeri Müdahalesi'nden Sonra Yapılan İlk Çok Partili Genel Seçimlerde Denizli'nin Kale İlçesi'nin Siyasi Durumu", *Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Cilit 1, Sayı 4, s. 412.
[108]Adalet Partisi, Emekli Genelkurmay Başkanı Ragıp Gümüşpala tarafından 1961 yılında kurulmuştur. Darbe ile kapatılan DP çizgisinden siyaset yapma anlayışı ile hareket etmiştir. Kurucu lideri Gümüşpala, 1964 yılında vefat etmiştir. Böylelikle parti yeni genel başkan arayışına girmiştir. Kısa süre sonrasında partinin başına Süleyman Demirel geçmiştir. Demirel liderliğinde parti ivme kazanmış ve 1980'lere kadar Türk siyasetinin en önemli aktörlerinden biri olmuştur. Bkz. Cemal Fedai, "Adalet Partisi'nin Birinci Dönemi(1961-1971)", *Muhafazkar Düşünceler Dergisi*, Kırıkkale 2019, sayı 57, s.123-157.
[109] Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, 1958 yılında Cumhuriyetçi Millet Partisi ile Türkiye Köylü Partisi'nin birleşmesinden doğmuştur. 27 Mayıs 1960 sonrası süreçte ülke siyasetinden önemli bir yer

siyasi partilerden CKMP, YTP ve AP; DP'nin tabanından oy olmak için birbirleri ile kıyasıya yarışmıştır. Ancak CKMP ile YTP yöneticileri 27 Mayıs sonrası kurulan kabinede aktif rol almaları dolayısı ile seçmen tarafından kabul görmemişlerdir. Seçmen eski bir asker olan Ragıp Gümüşpala[111] tarafından kurulan AP'nin DP'nin mirasçısı olduğu kanaatindeydi. Bu inanış AP'ye seçim zaferini getirmiştir.[112]

15 Ekim 1961 seçimlerine kayıtlı 12.925.395 seçmenden 10.522.716'sı oy kullanmış ve seçime katılım oranı %81,4 olarak gerçekleşmiştir. CHP 3.724.752 oy alarak 173 milletvekili ile seçimi birinci parti olarak tamamlamış fakat bu sonuç CHP'yi tek başına iktidara taşıyamamıştır. AP 3.527.435 oy ile 158 milletvekili, CKMP 1.415.390 oy ile 54 milletvekili ve YTP 1.391.934 oy ile 65 milletvekili çıkarmıştır. Bu sonuç parlamentoda koalisyonlar döneminin de başlaması anlamına gelmektedir.[113]

Seçimlerden sonra 26 Ekim 1961'de Cemal Gürsel[114] cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Gürsel, 20 Kasım 1961'de hükümeti kurma görevini İsmet İnönü'ye vermiştir. Tek başına hükümet kuracak çoğunluğa ulaşamayan İnönü, AP ile bir koalisyon hükümeti kurmuştur ancak bu hükümet, uzun ömürlü olamamış ve koalisyon 1962'de dağılmıştır. İnönü, 1962'de YTP ve CKMP ile bir koalisyon

---

işgal etmiştir. Parti'nin başına Alpaslan Türkeş'in geçmesi ile birlikte tekâmül sürecini tamamlamıştır. Parti adını Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirerek siyasi yaşamını sürdürmüştür. Bkz. Ferit Salim Sanlı, *Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Milliyetçilik*, Ed. Tevfik Erdem, Otorite Yayınları, Antalya 2020, 1081–1089.

[110] Yeni Türkiye Partisi, parti eski DP milletvekili Ekrem Alican liderliğinde 1961'de kurulmuştur. Parti, DP'nin kapatılması ile ortaya çıkan boşluğu doldurma amacı taşımaktaydı. 1966'da partinin başına İrfan Aksu, 1968'de Yusuf Azizoğlu, 1970'te Tahsin Banguoğlu ve 1971'de Nihat Doğan geçmiştir. Parti 12 Mart 1971 muhtırası sonrası siyasi hayattan çekilmeye başlamıştır. Bkz. Abdullah Kutalmış YALÇIN, "Türk Siyasal Hayatında Yeni Türkiye Partisi (1961-1973*)", Gaziantep University Journal of Social Sciences,* Cilt 20, Sayı 4, Gaziantep 2021, s.2015-2031.

[111] Mehmet Ragıp Gümüşpala, 1897 yılında Edirne'de dünyaya gelmiştir. Harp Akademisinden mezun olduktan sonra Türk Silahlı Kuvvetlerinin çeşitli kademelerinde görev yapmış ve Genelkurmay Başkanlığı gibi önemli görevlerde bulunmuştur. Emekliliğinin ardından Adalet Partisi'ni kurarak siyasi yaşamın önemli bir parçasını hedeflemiştir. Ancak Gümüşpala, 1964 yılında hayatını kaybetmiştir. Bkz. S. Yıldırım ve B, K. Zeynel, *TBMM Albümü*, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Cilt III. Ankara 2010, s. 802

[112] Sedef BULUT, *27 Mayıs 1960'tan Günümüze Paylaşılamayan…*, s. 80.

[113] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25

[114] Cemal Gürsel, 10 Haziran 1895'te Erzurum iline bağlı Hınıs ilçesinde dünyaya gelmiştir. Erzincan Askerî İdadisi ve İstanbul Kuleli Askerî Lisesinden mezun olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale cephesi, Suriye-Filistin cephesinde savaşmıştır. Kurtuluş Savaşı'nda aktif rol almıştır. Milli Mücadele'nin kazanılmasından sonra Türk Silahlı Kuvvetlerinin değişik kademelerinde görev yapmıştır. 1960 yılına gelindiğinde Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na terfi etmiştir. 1960 yılında emeklilik hazırlıkları yaptığı sırada Albaylar cuntasının teklifi ile 27 Mayıs 1960 darbesinin başına geçmiştir. 1961 Anayasası ile Türkiye Cumhuriyeti'nin 4. cumhurbaşkanı olmuştur. Sağlık durumunun ağırlaşması neticesinde 26 Mart 1966'da doktorların cumhurbaşkanlığı görevini yapamaz raporu üzerine görevi son ermiştir. 14 Eylül 1966'da hayatını kaybetmiştir. Bkz. 28/05/2023 tarihinde https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/cemal-gursel-1895-1966/?pdf=5446 adresinden erişilmiştir.

hükümeti daha kurmuş fakat bu koalisyon da uzun süre devam edememiştir. 1963'te Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk azınlık hükümeti kurulmuş ve bu hükümet İnönü liderliğinde Türkiye'yi 1965 seçimlerine taşımıştır.

Hatay açısından bakıldığında kayıtlı 186.896 seçmenden 151.513 sandığa gitmiş ve ilde seçime katılım oranı %81,1 olarak gerçekleşmiştir. Hatay için belirlenen 7 milletvekilliğinden CHP 54.279 oy ile 3 milletvekilini, YTP 49.697 oy ile 3 milletvekilini, AP 31.588 oy ile 1 milletvekilini kazanmıştır.[115]

TBMM'de Hatay'ı CHP listesinden Bahri Bahadır,[116] Ahmet Sırrı Hocaoğlu, İnayet Mursaloğlu, YTP listesinden Ali Muhsin Bereketoğlu, Abdullah Cilli, Şekip İnal ve AP listesinden Hüseyin Saki Zorlu[117] temsil etmiştir.

Şekil 4.
Oransal olarak 1961 seçim sonuçları

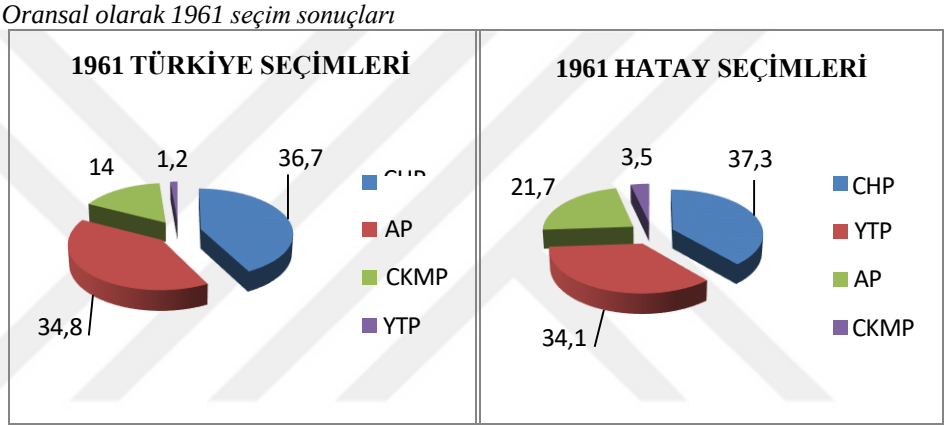

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25;56

Hatay seçim sonuçları ile ülke çapındaki seçim sonuçları arasındaki şüphesiz en çarpıcı sonuç YTP'nin başarısıdır. Bu parti Antakya, Yayladağı ve Samandağ'da ön plana çıkan parti konumuna gelmiştir.[118] Bunda en önemli etkenin YTP'nin DP'nin murisi olduğu yönündeki halk kanısından kaynakladığı kanaatindeyiz.

---

[115] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 56

[116] Bahri Bahadır, 1891 de Reyhanlı'da doğdu. Hatay davasında önemli gayretlerde bulundu. "*Hatay Millî Davası Türk Cemaati Mümessili"*, Hatay Devleti'nin kurulması ile Hatay Hükümeti Milletvekili, Hatay Umûmî Meclis ve Daimî Encümeni görevlerinde bulunmuştur. 1984'te hayatını kaybetmiştir.

[117] Hüseyin Saki Zorlu, 1910 yılında İskeçe'de doğmuştur. İsviçre ve Almanya'da Kimya Tahsili yaparak kauçuk ve plastik mütehassısı oldu. Kauçuk ve plastik fabrikası kurup işletti. 1990 yılında hayatını kaybetti. Bkz. Zühtü Arslan, *Türk Parlamento Tarihi XI. Dönem (1957-1960)…,* s.453

[118] Serkan Tuna, *1961 Genel Seçimlerinde Hatay*, Anavatana Katılışının 80.Yılında Hatay Uluslararası Sempozyumu Bildiriler, Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2020, s.1920.

Sonuçlara CHP açısından baktığımızda 1957 seçimlerine göre oylarında %6,6 bir düşüş olduğu gözlenmiştir.

1.6. 10 Ekim 1965 Seçimleri

Askeri Müdahale ile cumhurbaşkanı olan Cemal Gürsel'in yönlendirmesi ile CHP üç defa koalisyon hükümeti kurdu ancak bu koalisyonlar ülkenin dertlerine çözüm olmaktan çok uzaktı. Bir de 1964'te AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala'nın vefat etmesi ile Süleyman Demirel'in[119] önü açılmıştır. Demirel'in Adalet Partisi genel başkanlığı görevine gelmesi ile 1965 seçimlerine gidilmiştir.[120]

10 Ekim 1965 seçimlerine 13.679.753 kayıtlı seçmenden 5 9.748.678'i oy kullanmış ve seçime katılma oranı %71,3 olarak gerçekleşmiştir. Seçimlerde AP, 4.921.235 oy ile 240 milletvekili çıkararak tek başına iktidar olacak çoğunluğu yakalamıştır. CHP ise 2.675.785 oy ile 134 milletvekili çıkararak Anamuhalefet Partisi konumuna yerleşmiştir. MP 582.704 oy ile 31 milletvekili, YTP 346.514 oy ile 19 milletvekili, Türkiye İşçi Partisi[121] 276.101 oy ile 14 milletvekili, CKMP 208.696 oy ile 11 milletvekili sandalyesi kazanmayı başarmıştır.[122]

1965 seçimlerine Hatay'da 196.797 kayıtlı seçmenden 120.469'u sandığa gitmiş ve seçime katılım oranı %61,2 ile Türkiye ortalamasının çok altında kalmıştır. AP 66.956 oy ile 4 milletvekili çıkararak birinci parti olmuştur. CHP 36.342 ile 2 milletvekili, TİP 5.371 oy ile 1 milletvekili çıkararak Hatay'ın 7 milletvekilliği

---

[119] Süleyman Sami Demirel, 1924 yılında Isparta'nın Atabey ilçesine bağlı İslamköy'de dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğreniminin ardından İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nden mezun olmuştur. Amerika'da uzmanlık eğitiminin ardından yurda dönmüştür. Genç yaşına rağmen önemli kurumların genel müdürlük görevlerinde bulunmuştur. AP genel başkanı Ragıp Gümüşpala'nın ölümü ile adı geçen partinin genel başkanı olarak seçilmiştir. Aktif siyasi yaşamında 30., 31., 32., 39., 41., 43. ve 49. Türkiye hükümetlerinde başbakan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 9. cumhurbaşkanı olarak görev yapmıştır. Bkz. Hüseyin Çavuşoğlu, "Süleyman Demirel'in Siyasal Hayatı Ve Kişisel Özellikleri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 2016, Cilt 21, Sayı 3, s. 1043-1051.

[120] S. Bulut, *27 Mayıs 1960'tan Günümüze Paylaşılamayan...,* s.80.

[121] Türkiye İşçi Partisi, 13 Şubat 1961'de 13 sendikacını öncülüğünde kurulmuştur. Partinin ilk genel başkanı Avni Erakalın'dır. Ancak genel başkanın başka bir partiden milletvekili adayı olmak amacıyla istifa etmesi ile Türk solunun önemli simalarından olan Mehmet Ali Aybar partinin başına geçmiştir. 12 Mart 1971 Muhtırası ile partinin üst yöneticileri tutuklanmış ve on beşer yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. 1974 yılında çıkarılan af ile parti yöneticileri serbest bırakılmıştır. Parti 1975 yılında Behice Boran liderliğinde tekrar faaliyetlere girişti ancak arzulanan etkinliğe ulaşamadı. 12 Eylül 1980 darbesi ile parti kapatılmıştır. 1987 yılında Türkiye Birleşik Komünist Partisi adı altında faaliyetlerine devam etmeye çalışmış ancak parti tekrar kapatılmıştır. Bkz. Mehmet Ali Aybar, *Türkiye İşçi Partisi Tarihi*, İletişim yayınları, İstanbul 2021 kitabından özetlenmiştir.

[122] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25

kontenjanını paylaşmıştır. YTP 3731, MP 2376 ve CKMP 1712 oyda kalarak milletvekili çıkaramamışlardır.[123]

Seçim sonuçları sonucunda Hatay'ı Meclis'te XII. dönem: Sabahattin Adalı,[124] Abdullah Çilli, Yahya Kanbolat,[125] Talat Köseoğlu,[126] Budak Mursaloğlu,[127] Reşat Mursaloğlu,[128] Şemsettin Mursaloğlu ve Hüsnü Özkan[129] temsil etmiştir.

---

[123] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 56

[124] Sabahattin Adalı, 1920'de Hatay'da doğmuştur. Antakya Lisesini bitirdikten sonra Ankara Üniversitesinde hukuk eğitimi aldı. Paris Sorbonne Üniversitesinde Devletler Umumi Hukuku dalında doktora yaptı ve Hukuk Doktoru unvanını aldı. Ülkeye avdetinin akabinde Hatay Barosu'na kayıtlı serbest avukat olarak çalıştı. Yeni Türkiye Partisi'nde siyasete girdi. Bu partiden Cumhuriyet Senatosu Hatay üyeliğine seçilmiştir. Daha sonra Partisinden istifa ederek, Adalet Partisi'ne geçmiştir. Milletvekilliği sonrası yaşamını Ankara'da sürdürdü. Bkz. Menderes Çınar, *Türk Parlamento Tarihi XIII. Dönem (1965-1969),* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2011, Cilt IV, s.1839.

[125]Yahya Kanbolat, 1926'da Hatay'ın Reyhanlı ilçesine bağlı Harran köyünde doğmuştur. İlkokulu Reyhanlı da, liseyi Antakya'da tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden mezun olmuştur. Daha sonra Fransa'ya gitti ve Paris'te zirai ekonomi üzerine doktora yaparak iyi derece ile "Paris Üniversitesi Doktoru" unvanını hak etti. Daha sonra Türkiye İşçi Partisi'ne katılmıştır. Bu partinin Meclis Grubu Başkan Vekilliği görevine getirilmiştir. Ayrıca partinin Genel Sekreterliği ve Geçici Genel Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. 1969'da siyasetten çekilerek çiftçilik ve yazarlık yapmıştır. Bkz. M. Çınar, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.1841.

[126]Talat Köseoğlu, 1923'te Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Serbest avukat olarak çalışmıştır. 1953 yılında siyasete başladı. İ1 Genel Meclisi Daimi Encümen Üyeliği ve Belediye Meclisi Üyeliği görevlerinde bulunmuştur.. Millet Meclisi Başkan Vekilliği yapmıştır. Bkz. M. Çınar, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.1843.

[127] Budak Mursaloğlu, 1924 yılında Halep'te doğmuştur. İlkokulu Reyhanlı İlkokulunda bitirmiştir. Ortaokulu Antakya Lisesinin ortaokul kısmında ve liseyi ise Haydarpaşa ve Şişli Terakki Liselerinde tamamlamıştır. 1950-1960 arası DP, 1961'den sonra da AP'de siyaset yapmıştır. 1965 seçimlerinde AP'den milletvekili adayı olmuştur. 6 Ekim 1965 tarihinde beyin kanaması nedeniyle komaya girmiştir. 11 Ekim'de, 10 Ekim 1965'te yapılan seçimlerde milletvekili seçildiği kesinleşti fakat bilinci kapalı olduğu için öğrenemeden 12 Ekim 1965 günü vefat etmiştir. Bkz. M. Çınar, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.1844.

[128]Reşat Mursaloğlu, 1915'te Reyhanlı'da doğmuştur. Ortaokulu Gaziantep, liseyi İstanbul'da bitirmiştir. Ankara Hukuk Fakültesinde son sınıfa kadar eğitim almıştır. Bir dersten sınava gireceği zaman Hatay'a görevli gidince sınav hakkını kaybederek diploma alamamıştır. Fransızların Hatay'ı işgal etmesi üzerine babası ve amcası Tayfur Sökmen ile birlikte anavatana iltica etmiştir. 1938 yılından sonra Cumhuriyet Halk Partisi saflarında siyasete atılmıştır. İskenderun Belediye Başkanı olarak görev yapmıştır. Bkz. M. Çınar, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.1846.

[129] Hüsnü Özkan, 1916'da İstanbul'da doğmuştur. İlkokulu ve ortaokulu Edirne'de tamamlamıştır. Kuleli Askeri Lisesini, Kara Harp Okulunu ve sonra Harp Akademisini bitirmiştir. Yüksek Kumanda Akademisini de tamamlayarak Balıkesir Hava Üssü Kumandanlığı Üs Harekât Eğitim Amirliği görevine tayin olmuştur. Daha sonra Ankara İkinci Hava Kuvveti Harekât Başkanlığına tayin olmuştur. Eskişehir Hava Kuvveti Kurmay Başkanı olarak görev ifa etmiştir. Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı görevini de üstlenmiştir. Daha sonra istifa ederek siyasete girmiştir. CHP ve Güven Partisinde siyasi faaliyetlerde bulunmuştur. Bkz. M. Çınar, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.1849.

Şekil 5.
Oransal olarak 1965 seçim sonuçları

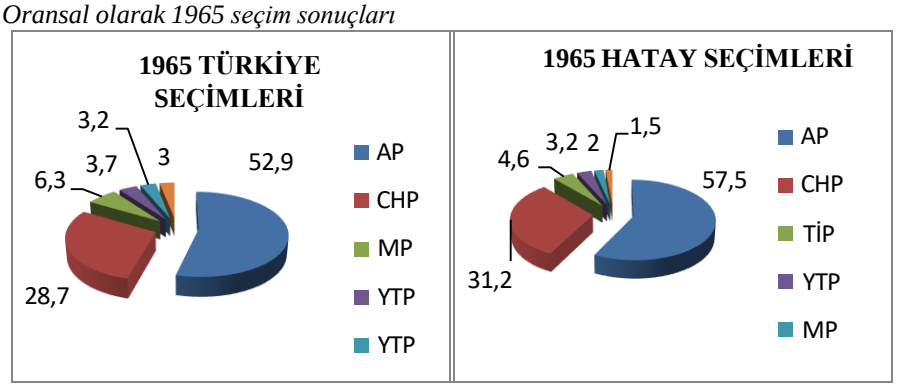

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25;56

1965 seçimlerinin en çarpıcı sonucu AP'nin 1961 seçimlerinde ülke genelinde aldığı %34,8 oy oranını 1965 seçimlerinde %52,9 çıkarmasıydı. AP'nin ülke genelinde yaptığı oy sıçraması Hatay da da kendini göstermiş ve parti oyunu bir önceki seçimlerde %21,7 oy oranından, %57,5'e yükselmiştir. CHP ise 1961 de aldı oy oranını hem ülke genelinde hem de Hatay da düşürmüştür. CHP de oylarının düşüşünde "Ortanın Solu" söyleminin halkta bir karşılık bulmadığı, aksine AP'nin "Ortanın Solu Moskova Yolu" kampanyasının daha etkili olduğu düşünülmektedir.[130]

1965 seçimleri sonucunda ilk defa tek başına iktidar olan Demirel'in Adalet Partisi ordu-siyaset ilişkisini dengede tutmayı başarmıştır. Demirel'in kullandığı "Büyük Türkiye" sloganı, büyümeyi ve demokratikleşmeyi gerçekleştirme arzusunda olması toplumun beklentileri ile ötüşmekteydi.[131]

1.7.12 Ekim 1969 Seçimleri

Demirel'in Anadolu orta sınıfa yönelik kalkınma hamleleri, onun Türk siyasi hayatının önemli bir parçası olmasını sağlamıştır.[132] Bu şartlar altında 1969 seçimlerine gidilmiştir. Bu seçimlerden hemen önce 1968 yılında seçim kanunda bir takım değişiklikler yapılmışsa da Anayasa Mahkemesi seçim kanunun bazı

[130]Altuğ Koç, "1965 Genel Seçimleri Öncesinde "Ortanın Solu" Söyleminin Ortaya Çıkışı*", Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Cilt 6, Sayı 2, Kırklareli 2017, s. 47.
[131] S. Bulut, *27 Mayıs 1960'tan Günümüze Paylaşılamayan...,* s. 81
[132] K. H. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi…..*, s.155

maddelerini iptal etmiştir. İktidarlar iptal edilen maddeler ile alakalı düzenleme yapmadığı için 12 Eylül 1980'e kadar barajsız d"Hondt" sistemi uygulanmıştır.[133]

12 Ekim 1969 seçimlerine kayıtlı 14.788.552 seçmenden 9.516.035'i sandığa gitmiştir. Seçime katılım oranı %64,3 ile cumhuriyet tarihinin en düşük katılımlı seçimlerinden biri olarak kayıtlara geçmiştir. Demirel'in liderliğindeki AP, 4.229.712 oy ile 256 milletvekili ile seçimi kazanırken İnönü, CHP 2.487.006 oy ile 143 milletvekili çıkararak Anamuhalefet Partisi sıfatını devam ettirmiştir. Güven Partisi(GP)[134] 597.818 oy ile 15 milletvekili, MP 292.961oy ile 6 milletvekili, Milliyetçi Hareket Partisi(MHP) 8 275.091 oy ile 1 milletvekili, TİP 243.631 oy ile 2 milletvekili ve YTP 197.929 oy ile 6 milletvekili sandalyesi kazanmıştır. Bir de 13 bağımsız milletvekili meclise girmiştir. [135] Seçimlerden sonra Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay hükümeti kurma görevini Süleyman Demirel'e vermiştir.

1969 seçimleri ile AP ile YTP arasındaki DP mirasını sahiplenme yarışının açık ara fark ile AP tarafından kazanıldığı anlaşılmıştır.

Hatay'da kayıtlı 216.275 seçmenden 143.729'u sandığa gitmiş ve seçime katılım oranı %66,4 ile ülke ortalaması ile aynı olmuştur. AP, 54.411 oy ile 3 milletvekili alarak ilde birinci olmuştur. CHP ise 41.450 oy ile 3 milletvekili çıkarmıştır. 23.116 oy alan bağımsız aday Abdullah Cilli milletvekili seçilmeyi başarmıştır. 2974 oy alan Birlik Partisi, 6028 oy alan GP, 3657 oy alan MHP, 5033 oy alan TİP ve 629 oy alan YTP milletvekili sandalyesi kazanamamıştır.[136]

XIV. dönem TBMM'de Hatay'ı Halil Akgöl,[137] Mehmet Aslan,[138] Abdullah Cilli, Talat Köseoğlu, Hüsnü Özkan, Mehmet Sait Reşa[139] ve Ali Yılmaz[140] temsil etmiştir.

---

[133] Ergun Özbudun, Seçim Sistemleri ve Türkiye, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 44, Sayı 1, Ankara 1995, s. 529

[134]Güven Partisi, 1967-1980 yılları arasında Türk siyasetinde faaliyet göstermiştir. Bu parti CHP'den ayrılan siyasiler tarafından kurmuştur. Parti on üç yıllık siyasi yaşamında Milli Güven Partisi daha sonra da Cumhuriyetçi Güven Partisi adını almıştır. Parti siyasi yaşamı boyunca hiçbir seçimde %7 üzerinde oy alamamasına karşın ülkedeki siyasi çalkantılarında etkisi ile içinden bir başbakan çıkarmıştır. 12 Eylül 1980 müdahalesi ile diğer siyasi partiler gibi kapatılmıştır. Bkz. Gürcan Bozkır, "Türk Siyasal Hayatında Cumhuriyetçi Güven Partisi", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi,* Cilt 6, Sayı 15, İzmir 2007 s. 275-308.

[135] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25

[136] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 56

[137] Halil Akgöl, 1926 da Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde dünyaya gelmiştir. Lise eğitimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Çiftçilik ve Hatay gazetesinde yazı işleri müdürlüğü yapmaya başlamıştır. 1952'de Antakya DP gençlik kolunu kurarak başına geçmiştir. 1954'te DP Antakya DP ilçe başkanlığına getirilmiştir. 1969 seçimlerinde AP listesinden Hatay milletvekili olarak seçilmiştir. Bkz. Recep Boztemur, *Türk Parlamento Tarihi XIV. Dönem (1969-1973),* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2015, Cilt IV, s.334.

Şekil 6.
Oransal olarak 1969 seçim sonuçları

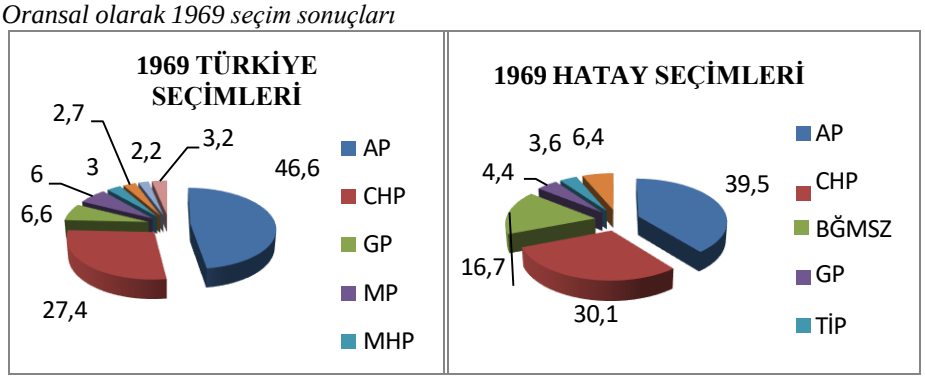

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25;56

Seçim sonuçlarına bakıldığında hem ülke genelin de hem de Hatay da AP'nin oylarında bir önceki seçimlere göre bir düşüş olduğu görülmektedir. Fakat CHP oylarında da manidar bir yükselişin olmadığı görülmektedir.

1.8. 14 Ekim 1973 Seçimleri

1969 seçimlerinden sonra Süleyman Demirel ve AP için zorlu bir sürecin başlangıcı oldu. Bu dönemde, ülkede sol akımların tırmanışa geçtiği, öğrenci olaylarının yaşandığı, askerin muhtıra verdiği, Adalet Partisi'nde parçalanmaların yaşandığı bir dönem olmuştur. Ayrıca AP iktidarında ekonomik sıkıntılar da ülke gündeminin en önemli başlıkları arsındaydı.[141]

12 Mart 1971 Muhtırası'ndan[142] sonra Demirel istifa etmiştir. Askerin gözetiminde partiler üstü başbakan sıfatı ile Nihat Erim[143] hükümetinin kurulması ve

---

[138] Mehmet Aslan, 1940 yılında doğmuştur. İlkokul tamamlayarak Adana Erkek Lisesinin orta kısmına kaydolmuştur. Eğitim hayatının yanında çalışma hayatına atılmıştır. 1968'de Samandağ Belediye Başkanlığına, 1969 yılında yapılan genel seçimlerle CHP listesinden Hatay milletvekilliğine seçilmiştir. Bkz. R. Boztemur, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.337.

[139] Mehmet Sait Reşa, 1928 yılında Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlköğretim eğitiminden sonra çiftçilik yaparak geçimini sağlamıştır. 1950'den itibaren CHP safında siyasete atılmıştır. 1965 seçimleri ile 1966 ara seçimlerinde aday olmuştur ancak seçilememiştir. 1969 ve 1973 seçimlerinde CHP listesinden Hatay milletvekili olarak parlamentoda görev yapmıştır. Bkz. R. Boztemur, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.433.

[140] Ali Yılmaz, 1973 yılında Hatay'ın Yayladağı ilçesinde dünyaya gelmiştir. Ortaokul eğitiminin ardından çiftçilik yaparak geçimini sağlamaya çalışmıştır. 1959 yılında açılan vaizlik ve müftülük sınavlarını kazanarak sırasıyla Yayladağı, Feke, İskenderun ve Pazarcık müftülükleri görevlerine atandı. 1969 seçimlerine AP listesinden girerek Hatay milletvekili seçilmiştir. 1995 yılında hayatını kaybetmiştir. Bkz. R. Boztemur, Türk Parlamento Tarihi…, s.338.

[141] S. Akşin, *Ana Hatlarıyla Türkiye'nin……*s. 143-145

[142]12 Mart 1971 Muhtırası, belirtilen tarihte görevde olan Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç, Kara Kuvvetleri Komutanı Faruk Gürler, Deniz Kuvvetleri Komutanı Celal Eyiceoğlu ve Hava

İnönü CHP'sinin bu hükümete bakan vermesi de CHP'de Bülent Ecevit'in[144] genel sekreterlik görevinden istifası ile sonuçlanmıştır. Nihat Erim'den sonra Ferit Melen hükümeti daha sonra ise Naim Talu hükümeti kurulmuştur. Bu hükümetlere AP, MGP ve CHP destek vermek durumunda kalmıştır.[145]

Bülent Ecevit'in 14 Mayıs 1972'de CHP Genel Başkanlığı'na seçilmesi, yaklaşan 1973 seçimleri öncesinde sol kesimde önemli değişimlerin habercisi niteliğindeydi. Demirel ise 12 Mart sonrası ordu ile arasındaki problemleri çözmede önemli aşamalar kaydetmiş ve muhtıra dönemini en az zarar ile atlatmayı başararak 1973 seçimlerine gitmiştir.[146]

14 Ekim 1973 seçimlerine kayıtlı 16.798.164 seçmenden 11.223.843'ü sandığa gitmiş ve seçime katılım oranı %66,8 olarak gerçekleşmiştir. Ecevit'in CHP'si 3.570.583 oy ile 185 milletvekili sandalyesi ile askerin koruması ve desteği olmadan birinci parti olmayı başarmıştır. Demirel'in AP'si 3.197.897 oy ile 149 milletvekili sandalyesi ile anamuhalefet partisi konumuna düşmüştür. Cumhuriyetçi Güven Partisi(CGP) 564.343 oy ile 13, Demokratik Parti 1.275.502 oy ile 45, Alparslan Türkeş'in[147] MHP'si 362.208 oy ile 3, Necmettin Erbakan'ın[148] Milli

---

Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur'un Demirel'in başbakan olduğu Türkiye Cumhuriyeti'nin 32. hükümetin istifa etmesini sağlamak. Anayasa'nın öngördüğü reformları gerçekleştirecek partiler üstü bir hükümetin kurulmasını sağlamak amacıyla dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a verdikleri muhtıradır**.** Bkz. Yaşar Özkandaş, "12 Mart 1971 Muhtırası'nın Türk Siyasetini Şekillendirmesi Ekseninde Cumhuriyet Halk Partisi"*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* Sayı: 68, Bahar 2021, s.573-615.

[143] İsmail Nihat Erim, 1912 yılında Kocaeli ilinin Kandıra ilçesinde dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Arası Hukuk Doktorasını tamamlamıştır. Ülkemizde çeşitli üniversitelerde öğretim üyeliği görevlerinde bulunmuştur. CHP kadrolarında siyaset yapan Erim, Bayındırlık Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. 12 Mart Muhtırası'nın ardından 1971-1972 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olarak görev aldı. Uğradığı suikast sonucunda 1980 yılında hayatını kaybetmiştir.

[144]Mustafa Bülent Ecevit, 1925'te İstanbul'da doğmuştur. İlkokulu ve Ortaokul öğreniminin ardından Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi İngiliz Filolojisi bölümünde eğitimine devam etmiştir. Mezun olduktan sonra Londra Üniversitesinde Sanskrit, Bengalce, ve Sanat Tarihi alanlarında eğitim aldıktan sonra yurda dönerek Basın Yayın Genel Müdürlüğünde çevirmen olarak görev yapmıştır. Çeşitli gazetelerde yazı işleri müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur. Siyasi yaşamı CHP kadrolarından XI. dönem Ankara milletvekili olarak başlamıştır. Siyasi yaşamı boyunca 37., 40., 42., 56. ve 57. Türkiye hükümetlerinde başbakan olarak 16. Hükümet'te Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, 34. Hükümet'te Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı gibi önemli görevlerde bulunmuştur**.** Bkz. Burhanettin Duran, Türk Parlamento Tarihi XV. Dönem (1991-1995), TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2012, Cilt III, s.3229.

[145] S. Bulut, *27 Mayıs 1960'tan Günümüze Paylaşılamayan...,* s. 83

[146] K. H. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi…..*, s.165.

[147]Alparslan Türkeş, 25 Kasım 1917'de Kıbrıs Lefkoşa'da dünyaya gelmiştir. İlk ve Rüştiye eğitiminin ardından askeri okulla kaydolmak amacıyla ailesi ile birlikte 1933'te İstanbul'a gelmiştir. Askeri okuldaki eğitimin ardından Türk Silahlı Kuvvetleri'nin değişik kademelerinde görev aldıktan sonra Kurmay Albaylık rütbesine terfi etmiştir. Bu rütbede iken 27 Mayıs 1960 cuntasına katılmıştır

Selamet Partisi(MSP) 1.265.771 oy ile 48, ve Türkiye Birlik Partisi 121.759 oy ile 1 milletvekili çıkarmıştır.62.377 oy alan MP, milletvekili sandalyesi kazanamamıştır.[149]

Hatay seçimlerinde ise kayıtlı 251.734 seçmenden 158.446'sı sandığa girmiş, ilde oy kullanma oranı %62,9 olarak gerçekleşmiştir. CHP 56.382 oy ile 4 milletvekili çıkararak birinci parti olmuştur. AP 35.117 oy ile 2 milletvekili, Demokratik Parti 22.621 oy ile 1 milletvekili kazanmıştır. 9741 oy alan CGP, 9680 oy alan MSP 70708 oy alan MHP, 2722 oy alan TBP, 665 oy alan MP milletvekili sandalyesi kazanamamıştır.[150]

Türkiye geneli seçim sonuçları ile Hatay'da oluşan seçim sonuçları incelendiğinde genelde oluşan parti sıralaması ile Hatay'da oluşan parti sıralamalarının benzer olduğu, oy oranları arasında da paralellik olduğu gözlemlenmektedir.

XV. dönem TBMM'de Hatay'ı Sabahattin Adalı, Abdullah Cilli, Sabri İnce,[151] Mehmet Sait Reşa, Mehmet Sönmez,[152] Malik Yılman[153] ve Ali Yılmaz temsil etmiştir.

---

hatta darbe metnini radyolardan kendisi seslendirmiştir. Gürsel ile fikir ayrılığına düşünce yurtdışına görevlendirildi. 1963 yılında ülkeye dönmüştür. Yurda döndükten sonra Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nde aktif siyasete atılmıştır. 1969 yılında Milliyetçi Hareket Partisi'ni kurarak genel başkanlığını üstlenmiştir. TBMM'de XIII., XIV., XV., XVI. ve XIX. dönem milletvekili olarak, 39. ve 41. Hükümetlerde Başbakan Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. 4 Nisan 1997'de hayatını kaybetmiştir. Bkz. Fatih Furkan Alpdoğan, Alparslan Türkeş: "Bir Lider Portresi Ve Teori Olarak Demokratik Milliyetçilik", *Sosyolojik Düşün Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, s.1-31.

[148]Necmettin Erbakan, 29 Ekim 1926'da Sinop'ta doğmuştur. Babasının kamu görevlisi olması sebebiyle ilk ve orta öğrenim hayatını Anadolu'nun değişik şehirlerinde tamamlamıştır. İstanbul Teknik Üniversitesine giriş sınavlarını başararak adı geçen üniversiteye kaydolmuştur. 1948'de eğitimini tamamlayarak aynı üniversitede öğretim üyesi olmayı başarmıştır. Zekâsı ile dikkatleri kısa sürede çekmeyi başarmıştır. Üniversite tarafından Almanya'ya ilmi araştırmalar yapmak üzere gönderilmiştir. Yetenekleri ile Almanya'da da dikkatleri kısa sürede üzerine çekmeye başlamıştır. Yaptığı ilmi çalışmalarla da dikkat çekmiştir. Almanya'daki başarılı çalışmalarının ardından yurda dönerek Gümüş Motor Anonim Şirketi'ni kurmuştur. Devrim adlı ilk yerli otomobil üretimi projesinde görev almıştır. 1969'da Konya'dan bağımsız milletvekili olarak parlamentoya ilk defa girmiştir. Milli Nizam Partisi, Milli Selamet Partisi, Refah Partisi'nin partiler ile Türk siyasi yaşamının önemli bir parçası olmayı başarmıştır. TBMM'nin XIV., XV., XVI., XIX. ve XX. dönemlerinde milletvekili olarak, 37., 39.ve 41. Hükümetlerde Başbakan Yardımcısı olarak, 54. Hükümette de Başbakan olarak görev yapmıştır. 19 Ocak 2011'de hayatını kaybetmiştir. Bkz. Nazım Maviş, "Necmettin Erbakan", TDV İslâm Ansiklopedisi, 2020. s. 411-412.

[149] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25.

[150] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 56

[151] Sabri İnce, 1924 yılında Hatay'ın Dörtyol ilçesine bağlı Üyerli köyünde dünyaya gelmiştir. İlköğretim hayatını tamamladıktan sonra 1941 yılında Düziçi Öğretmen Okuluna devam etmiştir. Öğretmenlik ve Okul Müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur. 1973'te CHP'den Hatay milletvekili seçilmiştir. 1977'de Dörtyol Belediye Reisliği görevinde bulunmuştur. 2003 yılında hayatını kaybetmiştir. Bkz. H. Emre Bağce, *Türk Parlamento Tarihi XV. Dönem (1973-1977*), TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2012, Cilt III, s.1901.

Şekil 7.
Oransal olarak 1973 seçim sonuçları

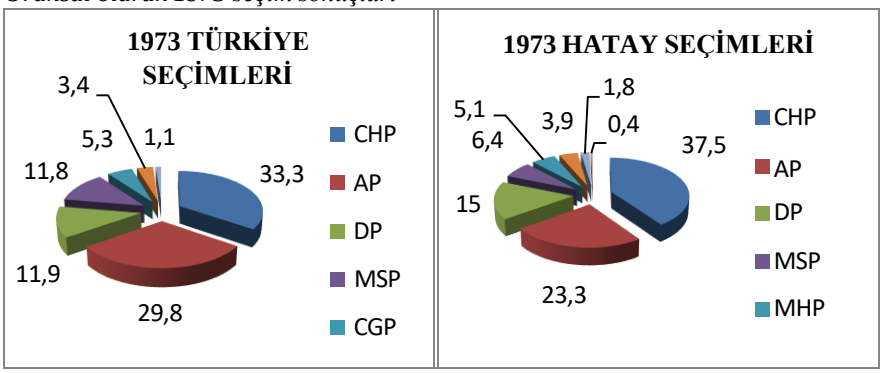

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25;56

1973 seçimleri öncesi CHP de yaşanan genel başkan değişimi ile partinin başına Bülent Ecevit'in geçmesinin seçim sonuçlarını olumlu etkilediği görülmektedir. Çünkü CHP 1969 seçimlerinde %27 oy oranı ile ikinci parti konumunda iken 1973 seçimleri sonucunda oy oranını %33,7'ye çıkarıp birinci parti olmayı başarmıştır. AP de ise oy kayıpları sürmüş ve %29,8 oy oranı ile ikinci parti konumuna düşmüştür.

1973 seçimleri ile birlikte tekrar koalisyonlar döneminde dönülmüştür. Ecevit, 25 Ocak- 17 Kasım 1974, 21 Haziran- 21 Temmuz 1977 yıllarında kısa ömürlü koalisyon hükümetleri kurarak iktidara gelmiştir. Şüphesiz Ecevit hükümetleri döneminde Kıbrıs Barış Harekâtı, Ermeni Asala terör örgütünün eylemleri, ABD ile gerginleşen ilişkiler ve ambargolar en önemli gelişmeler olarak kayıtlara geçmiştir. Süleyman Demirel de Ecevit Hükümetlerinin dağılması ile 31 Mart 1975 - 21 Haziran 1977 arası iktidara gelmiştir.[154] Ancak Demirel'in kurduğu

---

[152] Mehmet Sönmez, 1939 yılında Hatay'ın Yayladağı ilçesine bağlı Hisarcık köyünde doğmuştur. İlköğretimin ardından 1959 yılında Düziçi Öğretmen Okulundan mezun olmuştur. On iki yıl yöneticilik ve öğretmenlik yaptı. 1973'te CHP'den Hatay milletvekili seçilmiştir. 1979-1980'de Hatay Senatörlüğü görevinde bulunmuştur. Bkz. H. E. Bağce, *Türk Parlamento Tarihi* **…,** s.1903.

[153] Malik Yılman, 1935 yılında Antakya'da doğmuştur. İlkokulu ve ortaokulu Samandağ'ında, liseyi Antakya'da tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme-Maliye Bölümünü tamamlamıştır. CHP Samandağı İlçe Örgütü Sekreterliği görevinde bulunmuştur. 1973 ve 1977'de CHP'den Hatay milletvekili seçilmiştir. 1980 yılında hayatını kaybetmiştir. Bkz. H. Emre Bağce, *Türk Parlamento Tarihi* **…,** s. 1904.

[154] S. Akşin, *Türkiye'nin Yakın Tarihi…..,* s.146-148

hükümetin güvenoyu alamaması üzerine seçim kararı alınmış ve 1977 seçimlerine gidilmiştir.[155]

1.9.5 Haziran 1977 Seçimleri

5 Haziran 1977 seçimlerinde, kayıtlı 21.207.303 seçmenden 15.358.210'u sandığa gitmiş, katılım oranı %72,4 olarak gerçekleşmiştir. Ecevit'in CHP'si 6.136.171 oy ile 213 milletvekili kazanarak birinci parti olmuştur. Ancak bu sonuç CHP'yi tek başına iktidar yapamamaktadır. Demirel'in AP 5.468.202 oy ile 189 milletvekili sandalyesi kazanarak ikinci parti konumunu korumuştur. CGP 277.713 oy ile 3 milletvekili, Demokratik Parti 274.484 oy ile 1 milletvekili, MHP 951.544 oy ile 16 milletvekili, MSP 1.269.918 oy ile 24 milletvekili kazanmıştır. TİP 20.565 oy, TBP 58.540 oy almış ancak vekil çıkaramamıştır.[156] Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk hükümeti kurmakla Bülent Ecevit'i görevlendirmiştir.[157] Ecevit'in kurduğu 40. hükümet sadece bir ay görevde kalmıştır. Ardından Süleyman Demirel'in başbakanlığında 41. hükümet kurulmuştur.[158] Fakat bu hükümetinde ömrü yaklaşık dört buçuk ay ile sınırlı kalmıştır. 5 Ocak 1978 de 42. Hükümet Bülent Ecevit'in başbakanlığında 1979 sonbaharına kadar iş başında kalmıştır. Kasım 1979 da Demirel 43. Hükümeti kurmayı başardıysa da 12 Eylül 1980 Askeri müdanesine kadar ülkeyi yönetmiştir.

Hatay'da 1977 seçimleri seçmen kütüğüne kayıtlı 368.454 seçmenden 276.821'i sandığa gitmiş, katılım oranı %75,1 olarak gerçekleşmiştir. Bu seçim döneminde Hatay TBMM'de 8 milletvekili kontenjanı ile temsil edilme hakkını elde etmiştir. İlde CHP, seçimleri 148.967 oy ile 5 milletvekili çıkarak en yakın rakibi olan AP'nin neredeyse iki katı kadar oy alarak kazanmıştır. AP, 77.395 oy ile 3 milletvekili kazanmıştır. CGP 2.423 oy, Demokratik Parti 1.834 oy, MHP 24.444 oy, MSP 13.853 oy, TBP 1.170 oy almalarına rağmen milletvekili çıkaramamışlardır.[159]

XVI. dönem TBMM'de Hatay'ı Sabahattin Adalı, Mehmet Sait Reşa, Haydar Demirtaş,[160] Abdullah Öner Miski,[161] Mevlüt Önal,[162] Sabri Öztürk,[163] Ali Yılmaz ve Malik Yılman temsil etmiştir.

---

[155] K. H. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi……* , s. 167
[156] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25
[157] *Cumhuriyet, 22 Haziran 1977, Bkz. Ek.16.*
[158] *Cumhuriyet, 22Temmuz 1977, Bkz. Ek.17.*
[159] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 56
[160] Haydar Demirtaş, 1933'te Hatay'da dünyaya gelmiştir. Köy Enstitüsünü bitirip uzun yıllar öğretmenlik yaptıktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsünün Pedagoji Bölümü'nü tamamlamış, Milli Eğitim

Şekil 8.
Oransal olarak 1977 seçim sonuçları

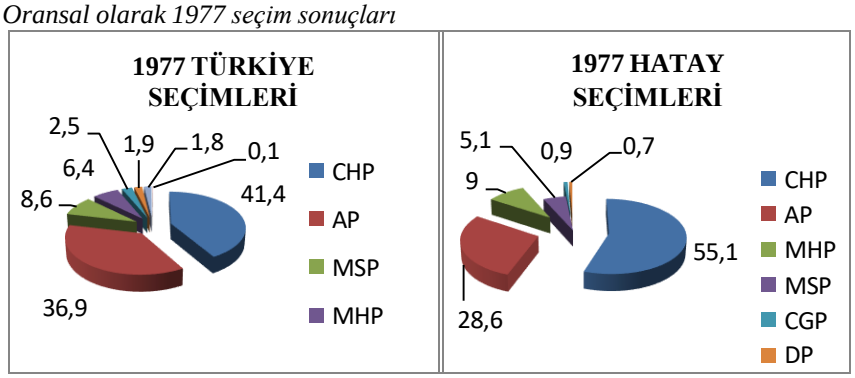

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25;56

Hatay'da 1977 seçimlerinde en dikkat çekici sonuç AP, CHP, MHP ve MSP'nin oylarını bir önceki seçimlere göre manidar bir şekilde arttırmış olmalarıdır.

Ülke genelinde Bülent Ecevit'in CHP'si oylarını 1973 seçimlerindeki %33,3 oy oranından, %41,4 çıkarması çok partili dönemde yapılan seçimlerde elde edilen ey yüksek oranlardan biriydi. CHP'nin Hatay da elde ettiği oy oranın ülke genelinde elde edilen oy oranından çok yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

1977 seçimlerini CHP birinci sırada tamamlasa da tek başına iktidar olacak çoğunluğa sahip değildi. Bunun için CHP bir koalisyon hükümeti kurduysa da uzun ömürlü olmadı ve Demirel 'in AP ile Milliyetçi Cephe hükümetini kurdu ancak yine uzun ömürlü olmadı. Ecevit tarihe "Güneş Motel Olayı" olarak geçen, Adalet Partili 11 milletvekilinin bakanlık karşılığında CHP'ye transfer olması ile iktidara gelmiştir.

Bakanlığına bağlı kurumlarda yöneticilik ve müfettişlik görevlerinde bulunmuştur. 1977 genel seçimlerinde XVI. dönem CHP Hatay milletvekili olarak TBMM'ye girmiştir. Bkz. Hikmet Özdemir, *Türk Parlamento Tarihi XVI. Dönem (1973-1977),* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2012, Cilt III, s.1430.

[161] Abdullah Öner Miski, 1938 de Hatay ilinin Antakya ilçesinde doğmuştur. İlk ve ortaöğretimini doğduğu ilçede tamamlamıştır. 1955 yılında İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'ne girmiştir ve adı geçen fakülteden 1959'da mezun olmuştur. 5 Haziran 1977 milletvekilliği genel seçimlerinde XVI. dönem CHP ve XVIII. dönem SHP Hatay milletvekili olarak TBMM'ye girmiştir. Bkz. H. Özdemir, *Türk Parlamento Tarihi XVI.* **…,**s. 1431

[162] Mevlüt Önal, 1932'de Reyhanlı'nın Ulaklı köyünde doğmuştur. İlkokulu doğduğu ilçede, ortaokul ve lise öğretimini Antakya'da tamamlamıştır. Yüksek tahsilini İstanbul Üniversite Hukuk Fakültesi'nde yapmıştır. Akabinde serbest avukatlık yapmıştır. Aktif siyasete CHP'de 1962'de başlamıştır. 5 Haziran 1977 milletvekili genel seçimlerinde XVI. dönem CHP Hatay milletvekili olarak TBMM'ye girmiştir. Bkz. H. Özdemir, *Türk Parlamento Tarihi XVI.* **…,** s. 1432

[163] Sabri Öztürk, 1942'de Hatay'ın Antakya ilçesinde doğmuştur. İlkokul, ortaokul ve öğrenimini Antakya'da tamamlamıştır. Yüksek tahsilini 1967 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olarak tamamlamıştır. Askerlik sonrası Antakya'da hekimlik görevinde bulunmuştur. XVI. dönem CHP Hatay milletvekili olarak TBMM'ye girmiştir. Bkz. H. Özdemir, *Türk Parlamento Tarihi XVI.* **…,** s. 1433

Ancak Ecevit'in hükümette olduğu 5 Ocak 1978 ile 12 Kasım 1979 yılarında arasında ekonomide büyük sıkıntılar yaşanmıştır.[164] Memlekette akaryakıt, mal ve hizmet kıtlığı yaşanmıştır. Bir de şiddet ve anarşi olaylarında korkutucu bir artış yaşanmıştır. 1979 ara seçimlerde CHP'nin kayıpları Ecevit hükümetinin istifa etmesine neden olmuştur. Ara seçimlerde beş sandalye daha kazanan Demirel, 12 Kasım 1979 ile 12 Eylül 1980 arasında görev yapacak olan 43. Hükümeti kuracaktır.[165] Bu hükümet de ülkenin sorunlarına çare olmayacaktır. 24 Ocak Kararları[166] ile ülke ekonomik bunalım sarmalına girmiş, sağ - sol kavgası ülkenin her köşesinde şiddetlenerek devam ettiği için ordu, emir komuta zinciri içerisinde, 12 Eylül 1980'de yönetime el koymuştur. Siyasi partiler kapatılmış, parlamento feshedilmiş ve parti liderleri gözaltına alınmıştır.[167] Kısacası demokrasi askıya alınmıştır[168].

1.10.6 Kasım 1983 Seçimleri

12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi sonrası 1982 Anayasası hazırlanmış ve referandum ile kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.[169] 1983 yılına gelindiğinde Milli Güvenlik Konseyi siyasi partilerin kurulmasına izin verdi. Fakat asker, 12 Eylül öncesi yaşanan şiddet olaylarından, bunalım ve kaostan sorumlu tutuğu siyasetçilere siyaset yasağı getirerek ülkenin siyasi havasını değiştirmeyi hedefledi. Bu amaçla 6 Kasım 1983 seçimlerine Anavatan Partisi(ANAP), Halkçı Parti(HP) ve Milliyetçi Demokrasi Partilerinin(MDP)[170] katılmasına izin verildi. [171]

---

[164] S. Akşin, *Türkiye'nin Yakın Tarihi….,* s. 149.
[165] K. H. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi……..*s .168.
[166]24 Ocak 1980 Kararları: Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'in isteği ile Başbakanlık Müsteşarı Turgut Özal'ın çalışmaları ile Ekonomik istikrar programı hazırlanmıştır. Bu programın temel amacının Türk ekonomisin dünyaya entegre edilmesi ideasındaydı. IMF'nin de istekleri dikkate alınarak hazırlanan programda Türk Lirası günlük kur politikası ile sürekli değer kaybettirilmiştir. Milli Kambiyo rejiminden vazgeçilerek ithalat serbest bırakılmıştır. Kamu harcamaları kısıtlanmıştır. Temel ürünlerde destek fiyatların kaldırılması gibi sosyal devlet ilkeleri ile bağdaşmayan birçok ekonomik uygulamaya hayata geçirilmiştir. Bu kararlardan en çok kırsal aladan yaşamını sürdüren tarım ve hayvancılık ile geçine vatandaşları olumsuz etkilemiştir. Bkz. Şinasi Öztürk, Fethi Nas ve Ergün İçöz, "24 Ocak Kararları, Neo-Liberal Politikalar Ve Türkiye Tarımı", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı 2, Denizli 2008, s. 18-22.
[167] T. Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi…,* s. 264.
[168] *Milliyet, 12 Eylül 1980 Bkz. Ek.18.*
[169] S. Bulut, *27 Mayıs 1960'tan Günümüze Paylaşılamayan...,* s. 85
[170]Milliyetçi Demokrasi Partisi, 16 Nisan 1983'te emekli orgeneral Turgut Sunalp tarafından kurulmuştur. 12 Eylül 1980 Darbesi sonrası kurulan ilk partidir. Parti, 12 Eylül uygulamalarını desteklemiştir. 1983 seçimlerine katılan parti TBMM'de 71 sandalye ile üçüncü parti olmuştur. 1994 yerel seçimlerine katılan parti büyük oy kayıpları yaşamıştır. Daha sonra yapılan anketlerde de büyük oy kayıplarının olduğunun anlaşılması ile parti kendini feshetmiştir. Bkz. Abdullah Kutalmış Yalçın,

Seçimlere kayıtlı 19.767.366 seçmenden 18.238.362'si sandığa gitmiş, katılım oranı %92,3 olarak gerçekleşmiştir. Turgut Özal'ın[172] ANAP'ı 7.833.148 oy ile 211 milletvekili çıkararak seçimi kazanmıştır. Bu sonuç ANAP'ı tek başına iktidar yapmaktaydı. Necdet Calp'ın HP'si, 5.285.804 oy ile 117 milletvekili ile Anamuhalefet Partisi olarak konumlanmıştır. Turgut Sunalp'in MDP'si, ise 4.036.970 oy ile 71 milletvekiline sahip olmuştur.[173]

Hatay'da seçim kütüğüne kayıtlı 334.399 seçmenden 305.508 sandığa gitmiş ve seçime katılım oranı %91,4 olarak gerçekleşmiştir. 12 Eylül sonrası Hatay'a 7 milletvekili kontenjanı ayrılmıştır. Bu kontenjan Halkçı Parti'nin 105.570 oyuna 3 milletvekili, ANAP'ın 99.050 oyuna 2 milletvekili ve MDP'nin 85.608 oyuna 2 milletvekili şeklinde paylaşılmıştır.[174] Seçim sonuçları sonrasında Cumhurbaşkanı Kenan Evren[175] hükümeti kurma görevini Turgut Özal'a vermiştir.

XVII. TBMM'de Hatay'ı Abdurrahman Demirtaş,[176] Hamit Melek,[177] İhsan Gürbüz,[178] Kamran Karaman,[179] Murat Sökmenoğlu,[180] Mustafa Çelebi[181] ve Tevfik Bilal[182] temsil etmiştir.

"Türk Siyasal Hayatında Milliyetçi Demokrasi Partisi (1983-1986)", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 75, Ağustos 2018, s. 462-477.

[171] T. Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi…,* s. 271.

[172]Turgut Özal, 1927 yılında Malatya'da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesinden Elektrik Yüksek Mühendisi olarak mezun olmuştur. Başbakanlık Müsteşarı, Devlet Planlama Teşkilatı, Dünya Bankası Müşaviri olarak görev yapmıştır. 24 Ocak 1980 kararları ile dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. 12 Eylül sonrası askerler ekonomi yönetimini Özal'a bırakmıştır. Bu dönemde askerlerle ilişkilerini geliştiren Özal, Anavatan Partisi'ni kurmuş ve 1983 seçimlerine katılmayı başarmıştır. Böylelikle Özallı yıllar (1983-1993) başlamıştır. Devlet Bakanlığı, Başbakan Yardımcılığı, 45 ve 46 Hükümetler de Başbakanlık ve Türkiye 8. Cumhurbaşkanı olarak görev yapmıştır. 17 Nisan 1993 yılında görevi başında vefat etmiştir. Bkz. Hüseyin Yayman, "Turgut Özal Kimdir?" *Muhafazakar Düşünce Dergisi,* Cilt 15, Sayı 55, Ankara 2018, s. 173-178

[173] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 95.

[174] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 155.

[175]Ahmet Kenan Evren, anılarını kaleme aldığı eserine göre 17 Temmuz 1917 yılında Manisa'nın Kula ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini Manisa Alaşehir'de, Ortaokulu Manisa'da tamamladıktan sonra sırasıyla Balıkesir ve İstanbul Kadıköy'de lise eğitimine devam etmiştir. Ancak bu liselerden mezun olmadan Askeri Lise sınavlarına katılarak başarılı olmuş ve Askeri Liseye kaydolmuştur. Harp Okulu ve Harp Akademisinden mezun olduktan sonra Türk Silahlı Kuvvetlerinin çeşitli kademlerinde görev yapmış ve 17. Genelkurmay Başkanlığına terfi etmiştir. 12 Eylül 1980 Darbesinin liderliğini yapmıştır. 1980-1982 yılları arasında Devlet Başkanı olarak, Türkiye'nin 7. Cumhurbaşkanı olarak (1982-1989)görev yapmıştır. 9 Mayıs 2015 yılında anlılarında dikkat çektiği yine yedili bir rakam ile 97 yaşında vefat etmiştir. Bkz. Kenan Evren, *Kenan Evre'nin Anıları*, Milliyet Yayınları, Ankara 1990, s.23-545.

[176] Abdurrahman Demirtaş, 1924 yılında Antakya'da dünyaya gelmiştir. Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümünden mezun olmuştur. Matematik alanında doktora eğitiminin ardından Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda öğretmenlik ve yöneticilik görevlerinde bulunmuştur. Başbakanlık Mütehassıs Müşaviri, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe Üniversiteleri Öğretim Görevlisi gibi görevlerinin ardından XVII. dönem CHP Hatay milletvekili olarak mecliste görev yapmıştır. Bkz. Sema Yıldırım ve Behçet Kemal Zeynel, *TBMM Albümü…,* s. 1140.

Şekil 9.
Oransal olarak 1983 seçim sonuçları

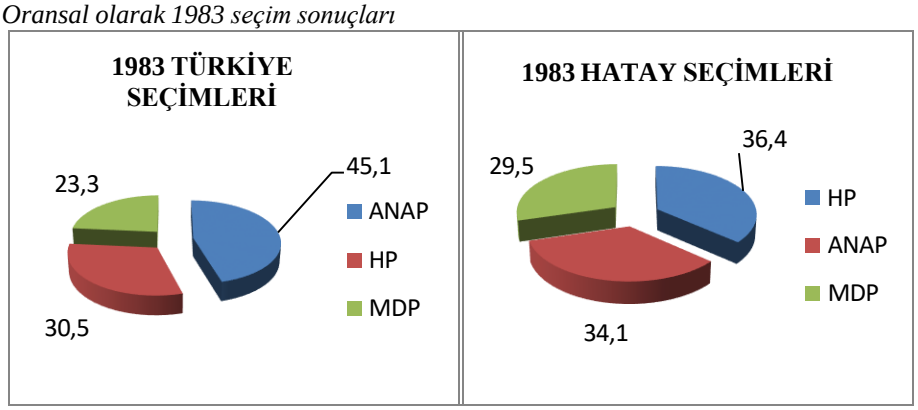

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 95;115

---

[177] Hamit Melek,1929 yılında Hatay ilinin Antakya ilçesinde dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olduktan sonra Fizikoterapi ve İdroterapi Uzmanı olarak görev yapmıştır. XVII. dönem ANAP Hatay milletvekili olarak mecliste görev yapmıştır. Bkz. S. Yıldırım ve B, K. Zeynel**,** *TBMM Albümü…*, s.1140.

[178] İhsan Gürbüz, 1925 yılında Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğretim hayatının ardından Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Ziraat Yüksek Mühendisi olarak mezun olmuştur. Tarım Bakanlığı'na bağlı çeşitli kurum ve kuruluşlarda görev yaptıktan sonra Halkçı Parti listesinden XVII. dönem Hatay milletvekili olarak meclise girmiştir. Ancak kuruluşunda yer aldığı partinin yöneticileri ile fikir ayrılığına düşmüş ve partisinden istifa etmek durumunda kalmıştır. Bir süre bağımsız kaldıktan sonra ANAP'a katılmıştır. Bkz. S. Yıldırım ve B. K. Zeynel, *TBMM Albümü…,* s.1140.

[179] Kamran Karaman, 1928'de Antakya'da dünyaya gelmiştir. İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesinden mezun olduktan sonra çeşitli kurumlarda mesleğini icra ettikten sonra, İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi ve Yıldız Teknik Üniversitesi Öğretim Görevlisi olarak görev yapmıştır. XVII. dönem ANAP listesinden Hatay milletvekili olarak meclise girmiştir. Bkz. S. Yıldırım ve B. K. Zeynel, *TBMM Albümü…,* s.1140.

[180]Mustafa Murat Sökmenoğlu, İstanbul'un Üsküdar ilçesinde dünyaya gelmiştir. Hatay'ın anavatana bağlanmasında büyük çabalar sarf eden Tayfur Sökmen'in oğludur. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinden mezun olmuştur. İktisadi Kalkınma Vakfı Üyeliği, Türk Hava Yolları İdare Meclisi Murakıbı ve TBMM Başkanı Başdanışmanı gibi görevlerde bulunmuştur. Milliyetçi Demokrasi Partisi Kurucu Üyeliğinde bulunmuştur. XVII. dönem Hatay milletvekili olarak görev yapmıştır. Bkz. S. Yıldırım ve B. K. Zeynel, *TBMM Albümü…*, s.1140

[181] Mustafa Çelebi, 1917 yılında Hatay'ın Dörtyol ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğretiminin ardından Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini tamamlamıştır. İsviçre Neuchatel Doktora ve Paris Üniversitesi İş Hukuku İhtisası yapmıştır. Yargıtay tetkik hakimliği görevinde bulunmuştur. XVII. dönem SHP Hatay milletvekili olarak parlamentoda görev yapmıştır. İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Işık Mühendislik Yüksekokulu İnşaat Mühendisliği Bölümünü tamamlamıştır. Serbest İnşaat Mühendisi olarak çalıştıktan sonra SHP listesinden XVII. dönem Hatay milletvekili olarak meclise girmiştir. Bkz. S. Yıldırım ve B. K. Zeynel, *TBMM Albümü…*, s.1140.

[182] Tevfik Bilal, 1949 yılında Hatay ilinin Samandağ ilçesinde doğmuştur. İlk ve orta öğretiminin akabinde İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Işık Mühendislik Yüksekokulu İnşaat Mühendisliği Bölümünü tamamlamıştır. Bir süre serbest inşaat mühendisliği yaptıktan sonra SHP listesinden XVII. dönem Hatay milletvekili olarak meclise girmiştir. Bkz. S. Yıldırım ve B. K. Zeynel, *TBMM Albümü…,* s.1140.

1983 seçimleri incelendiğinde Türk siyasetinde DP ve AP'nin mirasının ANAP tarafından CHP mirasının ise HP tarafından sürdürüldüğünü ifade etmek yerinde bir tespit olsa gerek. [183]

1983 seçimleri Hatay seçmeninin, daha çok sol eğilimli olduğu iddiamızı doğrular bir nitelik taşımaktadır.

1983'te tek başına iktidara gelen Özal'ın ANAP'ı orta sınıfı geliştirmeye yönelik politikaların yanında Türk ekonomisini dünyaya entegre etme gayreti içerisinde olmuştur. Kısa vadede bu hedefler işe yaramış ve ülkede kalkınma hamleleri art arda gerçekleşmeye başlamıştır. Ancak bu adımlar uzun vadede enflasyonist bir ekonominin zeminini hazırlamıştır.[184]

1987 yılına gelindiğinde 12 Eylül ile birlikte siyasi yasaklı politikacıların yasaklarının kaldırılması gündeme gelmiştir. Özal, yasakların devamından yana tavır sergilemişse de referandum yoluna gitmiştir. Referandum, yasakların kaldırılması yönünde sonuçlanmıştır. Bir de 1982 Anayasası'nda değişiklikler yapılmış ve TBMM üye sayısı 450'ye çıkarılmış, seçmen yaşı 20'ye indirilmiş, barajlı D'Hont sistemi uygulanmıştır.

1.11. 29 Kasım 1987 Seçimleri

29 Kasım 1987 seçimlerine, 1970 yılların siyasi aktörlerinin siyaset yasaklarının kalktığı bir havada gidilmiştir. Seçime Özal'ın ANAP'ı, Ecevit'in Demokratik Sol Partisi(DSP), Demirel'in Doğru Yol Partisi(DYP), Aykut Edibali'nin[185] Islahatçı Demokrasi Partisi(IDP), Türkeş'in Milli Çalışma Partisi(MÇP), Erbakan'ın Refah Partisi(RP) ve Erdal İnönü'nün Sosyal Demokrat Halkçı Partisi(SHP) ile gidilmiştir.[186]

Seçimlere, kayıtlı 26.376.926 seçmenden 24.603.541'i katılmış, böylelikle seçime katılma oranı %93,3 olarak gerçekleşmiştir. ANAP, 8.704.335 oy ile 292 milletvekili kazanarak tek başına iktidar olacak sayıya ulaşmıştır. SHP ise 5.931.000

---

[183] S. Bulut, *27 Mayıs 1960'tan Günümüze Paylaşılamayan...,* s. 85.

[184] Ömer Baykal, Türkiye'de Siyasetin Konsolidasyonu: Turgut Özal Dönemi, *Akademik Hassasiyetler Dergisi,* Cilt 6, Sayı 12, 2019, s. 164

[185]Aykut Edibali, 13 Nisan 1942'de Afyon'un Sandıklı ilçesinde dünyaya gelmiştir. Eğitim hayatına önce Afyon Dumlupınar İlkokulu ile başlamış ve sırasıyla Afyon Ortaokulu, Afyon Lisesinden mezun olmuştur. Akabinde İÜ Hukuk Fakültesi (1963) mezun olmuştur. IDP'nin kurucu genel başkanlığını yapmıştır. 1990'lı yıllarda Islahatçı Demokrasi Partisi, Birlik Barış Partisi ve Bayrak Partisi, Millet Partisi çatısı altında birleşmişlerdir ve Millet Partisi'nin Genel Başkanlığı'na seçilmiştir. 14 Ocak 2022 hayatını kaybetmiştir. Bkz. Burhanettin Duran, *Türk Parlamento Tarihi XIX. Dönem (1991-1995),* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2012, Cilt III, s.548.

[186] *Cumhuriyet, 29 Kasım 1987. Bkz. Ek. 19.*

oy ile 99 milletvekili kazanarak Anamuhalefet Partisi konumunda yerleşmiştir. DYP 4.587.062 oy ile 59 milletvekili ile üçüncü parti olarak TBMM'de yerler almıştır. DSP, 2.044.576 oy, Refah Partisi 1.717.425 oy, IDP 196.272 oy, MÇP 701.538 oy almış;[187] Ancak uygulanan %10'luk seçim barajını aşamadıkları için milletvekili sandalyesi kazanamamışlardır.

Hatay'da seçmen kütüğüne kayıtlı 466.146 seçmenden 438.925'i sandığa gitmiş ve seçime katılma oranı %94,2 ile ülke katılım oranının biraz üstünde gerçekleşmiştir. Hatay'ı TBMM de temsil edecek 9 milletvekili sandalyesi şu şekilde paylaşılmıştır: SHP 140.073 oy ile 5 milletvekili, ANAP 131.832 oy ile 3 milletvekili, DYP ise 86.113 oy ile 1 milletvekilini kazanmıştır. DSP 28.748 oy, RP 26.002 oy, MÇP 13.479 oy, IDP 2214[188] oy almış ancak seçim barajı dolayısı ile milletvekili sandalyesi kazanamamıştır.

Şekil 10.
Oransal olarak 1987 seçim sonuçları

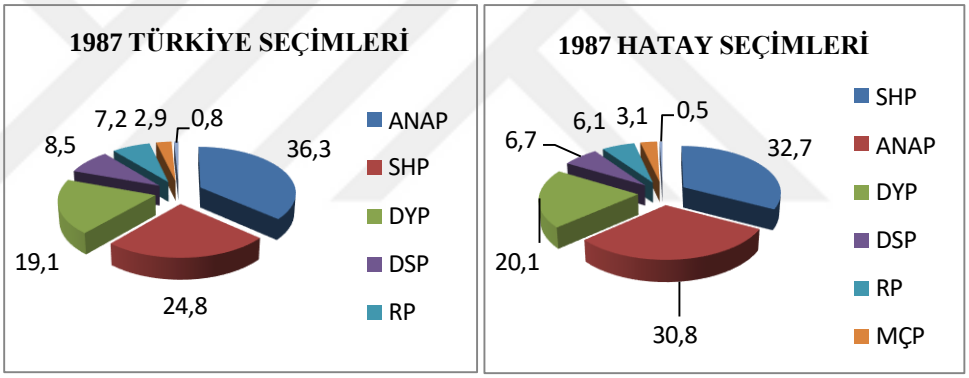

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 95;115

ANAP'ın 1983 seçimlerinde ülke genelinde aldığı oy oranından %8,8 daha az oy almasına karşılık, sol seçmenin temsilcisi konumundaki partilerin oylarını arttırdıkları gözlemlenmiştir.

Hatay seçmenin 1983 seçimlerindeki sol eğilimli duruşunun 1987 seçimlerinde de devam ettiği gözlemlenmiştir. Ülke genelinde muhafazakâr olarak

[187] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 95.
[188] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 155.

tanımlanan seçmenlerin sağ partilere, kendini çağdaş laik olarak tanımlayan seçmenlerin sol partilere yönelmesi olarak değerlendirilmiştir.[189]

XVIII. dönem TBMM'de Hatay'ı Mehmet Vehbi Dinçerler,[190] Mehmet Dönen, Mustafa Kemal Duduoğlu,[191] Turhan Hırfanoğlu,[192] Kâmran Karaman, Abdullah Öner Miski, Mehmet Pürdeloğlu,[193] Mustafa Murat Sökmenoğlu ve Ali Uyar[194] temsil etmiştir.

Hatay'da 1950-1999 yılları arasında yapılan 13 seçimden dördünü sağ partiler kazanırken dokuz seçimi sol partiler kazanmıştır.

Hatay'da 1950 ile 1999 arasında yapılan seçimlerin birçoğunda CHP-HP ve SHP ülke genelinde aldıkları oy oranlarından daha fazlasını Hatay'dan almışlardır. DSP'nin Hatay'dan aldığı oyların ise ülke genelinden aldığı oylardan aşağıda kaldığı gözlemlenmiştir.[195]

---

[189] Murat Tek ve Nizam Önen, "Antakya'nın Seçmeni: *Mezhepsel Ayrışma ve Parti Özdeşleşmesi, Amme idaresi Dergisi",* Cilt 42, Sayı 2, 2009 Ankara, s. 113.

[190] Mehmet Vehbi Dinçerler, 1940 yılında Gaziantep'te dünyaya gelmiştir. İlkokulu ve orta öğrenimini doğduğu şehirde tamamladıktan sonra İstanbul Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesine girmiştir. Çeşitli kurum ve kuruluşlarda görev yapmıştır. Bunlar içerisinde en dikkat çekicileri Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlığı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Gaziantep Kampusu Öğretim Üyeliği gibi görevlerde bulunmuştur. Anavatan Partisi kurucuları arasında yer almıştır. XVII. dönem İstanbul, XVIII. dönem Hatay Milletvekili, Dışişleri Komisyonu Başkanı, 45., 47. ve 48. Hükümetlerde Devlet Bakanı, 45. Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı olarak görev yapmıştır. Bkz. S. Yıldırım ve B. K. Zeynel, *TBMM Albümü…*, s.1199.

[191] Mustafa Kemal Duduoğlu, 1938 yılında Hatay'ın Dörtyol ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlkokulu ve orta öğrenimini Hatay'da tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde hukuk eğitimi almıştır. Mezuniyet sonrası serbest avukatlık yapmıştır. Siyasi yaşamına Dörtyol Belediye Başkanlığı ile başlamıştır. XVIII. dönem SHP listesinden Hatay milletvekili olarak parlamentoya girmiştir. Bkz. S. Yıldırım ve B. K. Zeynel, *TBMM Albümü…*, s.1199.

[192] Turhan Hırfanoğlu, 1945 yılında Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra çiftçilik, serbest avukatlık ve öğretmenlik yapmıştır. XVIII. dönem SHP listesinden Hatay milletvekili olarak meclise girmiştir. Bkz. S. Yıldırım ve B. K. Zeynel, *TBMM Albümü…*, s.1199.

[193] Mehmet Pürdeloğlu, 1946 yılında Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra serbest avukatlık yapmıştır. ANAP listesinden XVIII. dönem Hatay milletvekilliği yapmıştır. Bkz. S. Yıldırım ve B, K. Zeynel, TBMM Albümü… s.1199

[194] Ali Uyar, 1942 yılında Hatay'ın İskenderun ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğreniminin ardından İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini tamamlamıştır. Yüksek lisans ve doktora eğitiminin ardından Doçent Doktor olarak mezun olduğu üniversitede görev yapmıştır. SHP listesinden XVIII. dönem Hatay milletvekili olarak meclise girmiştir. Bkz. S. Yıldırım ve B. K. Zeynel, *TBMM Albümü…*, s.1199.

[195] M. Tek ve N. Önen, "*Antakya'nın Seçmeni: Mezhepse…,"*s. 115-116.

İKİNCİ BÖLÜM

XIX. DÖNEM HATAY MİLLETVEKİLLERİ VE TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NDEKİ FAALİYETLERİ(1991-1995)

2.1. 20 Ekim 1991 Seçimlerine Giden Süreç

12 Eylül 1980 darbesi ile 1970'li yılarda ülke siyasetine yön veren Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan ve Alparslan Türkeş gibi politikacılara siyasi yasaklar getirilmiştir. Askerler ülkede demokrasinin yeni siyasi karakterler tarafından şekillendirilmesinin yararlı olacağı kanısındaydılar. Bu amaçla Bülent Ulusu'nun kurduğu 44. Hükümet'te, ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Turgut Özal'ın 1983 yılında Anavatan Partisi'ni kurmasına izin verildi.

Turgut Özal'ın dikkat çekici ekonomi politikaları sayesinde ünü kısa zamanda ülke çapına yayıldı. Ancak 1982 yılında yaşanan bankerler krizi, Özal'ın itibarını zedelemiştir. Fakat askerler, DYP ile SODEP'in seçimlere girmesine engel olunca durum Özal lehine dönmeye başladı ve 1983 yılında yapılan genel seçimlerde %45 oy alarak birinci parti olmuş ve 45. Hükümeti kurmuştur.[196]

ANAP, 29 Kasım 1987 yılında yapılan milletvekili genel seçimlerinde 1983 seçimindeki oy oranını yakalayamamış olmasına rağmen seçim sisteminde yapılan değişikliklerden ötürü Meclis'teki sandalye sayısını artırmıştır.[197] Tekrar tek başına iktidar olma başarısını göstermiştir.

1989 yılında mevcut Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in görev süresinin dolacak olması ve yerine kimin geleceği konusunda yaşanan belirsizlikler ülke gündemini meşgul etmekteydi. Özal, Kenan Evren'in görev süresinin uzatılmasını teklif ederek[198] Evren üzerinden orduyu seçimin dışında tutma gayreti içerisine girmiştir. Böylelikle Özal'ın adaylığı için bir engel kalmamış olacaktı. Gerçi Süleyman Demirel Özal'a olan halk desteğinin %20'lere düştüğünü bu durumdan dolayı

---

[196] Feroz Ahmad(Çev. Yavuz Alogan), *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Sarmal Yayınevi, İstanbul 1995, s. 266.
[197] Bülent Tanör, Korkut Boratav, Sina Akşin, *Türkiye Tarihi 5 Bu Günkü Türkiye 1980-1995*, Cem Yayınevi, Ankara 2000, s.73.
[198] Baskın Oran, *Kenan Evreni'nin Yazılmamış Anıları*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1989, s.259.

seçimlerin yenilenmesinin ardından cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılması gerektiğini gündeme getirmiş olsa da bu durum iktidar tarafından dikkate alınmamıştır. İktidarda olmanın avantajından yararlanmak isteyen Turgut Özal, Ekim 1989 yılında TBMM'de yapılan cumhurbaşkanlığı seçim turlarının üçüncüsünde 263 oy alarak Türkiye Cumhuriyetinin 8. Cumhurbaşkanı seçilmiştir.[199]

Turgut Özal'ın TBMM'de cumhurbaşkanı yemini edip göreve başlaması ile birlikte partisi ile bağları kopmuştur. Teamüller gereği Meclis'te en fazla sandalyeye sahip partinin genel başkanına hükümeti kurma görevi verilmesi gerekmekteydi. Ancak ANAP'ın henüz yeni genel başkanı seçilmemişti. Özal, bütün siyasi kariyerini kendisine borçlu olan Yıldırım Akbulut'u hükümeti kurmakla görevlendirmiştir. Böylelikle Özal, partisinin genel başkanlığına kimin seçilmesi gerektiğini işaret etmiştir. Bu durum Özal'ın partisini dışarıdan da olsa yönetmeye istekli olduğu yönünde yorumlanmıştı.[200]

Özal, etkileyici liderlik özelliği olmayan, kendisinden özerk bir siyaset izleme ihtimali olmayan Akbulut'u başbakanlığa getirmiştir. Böylelikle başbakanlık ile cumhurbaşkanlığı makamını fiili başkanlık durumuna getirmek istemiştir.[201] Ancak parti içi muhalefet Özal'a rağmen Mesut Yılmaz'ı genel başkanlığa seçmiştir.[202] Mesut Yılmaz da parti içindeki gücünü artırmak için muhalefetle anlaşarak 1991 seçimlerine gitme kararı almıştır.[203]

2.2 1991 SEÇİMLERİNİN SİYASİ PARTİLERİ

2.2.1. Anavatan Partisi(ANAP)

ANAP, Mayıs 1983 yılında Turgut Özal öncülüğünde kurulmuştur. Partinin kurucuları arasında Şadi Pehlivanoğlu, Abdullah Tenekeci, Hüsnü Doğan, Erol Aksoy, Yener Ulusoy, Veysel Atasoy, Adnan Kahveci, Vural Arıkan, Mükerrem Taşçıoğlu yer almaktadır.[204] Turgut Özal'ın Çankaya Köşkü'ne çıkmasıyla parti genel başkanlığı koltuğuna Yıldırım Akbulut oturmuştur.[205] Ancak Özal'ın emanetçi

---

[199] *Güneş, 1 Kasım 1989. Bkz. Ek.20.*
[200] B, Tanör- K. Boratav- S. Akşin, *Türkiye Tarihi 5 Bu...*,s.108.
[201] T. Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi* …, s. 310.
[202] *Türkiye, 16 Haziran 1991. Bkz. Ek.21.*
[203] B, Tanör- K. Boratav- S. Akşin, *Türkiye Tarihi 5 Bu...*,s.110.
[204] Mehmet Kabasakal, *Türkiye'de Siyasi Partiler,* Es Yayınları, İstanbul 2013, s.127.
[205] Ergin Özbudun, *Türk Siyasi Tarihi,* Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2010, s. 118.

genel başkan talebi partide kabul görmemiştir. Parti içi muhalefet Mesut Yılmaz'ı 1991 yılında genel başkanlığa taşımayı başarmıştır. [206]1991 milletvekili genel seçimlerinde partinin genel başkanlığı koltuğunda Mesut Yılmaz bulunmaktaydı.[207] Mesut Yılmaz 2002 seçim mağlubiyetine kadar partinin genel başkanlık görevini yürütmüştür. [208]

Parti merkez sağ geleneğinin kurucusu DP'nin açtığı yolda ilerlediği sloganı ile siyasi yaşama atılmıştır. Ekonomik kalkınmanın hızlandırılmasını, işsizliğin ve yoksulluğun ortadan kaldırılarak refahın yaygınlaştırılmasını temel hareket prensibi olarak ilan etmiştir.[209]

2.2.2. Doğru Yol Partisi(DYP)

Bu parti aslında 12 Eylül 1980 öncesi siyasi tarihimizin önemli partilerinden olan AP'nin devamı niteliğindeydi. Parti, 1983 yılında Ahmet Nusret Tuna tarafından kurulmuştur.[210] Bu parti, darbecilerin Adalet Partisi'nin devamı olarak nitelendirdikleri Büyük Türkiye Partisi'nin kapatılması ile oluşan siyasi boşluğu doldurmak için kurulmuştur. 1987 yılında 12 Eylül siyasi yasaklarının kaldırılması[211] ile Süleyman Demirel partinin genel başkanlığına seçilmiştir.

1987 milletvekili genel seçimleri öncesi Süleyman Demirel'in en önemli vaadi, enflasyonu düşürmek ve ülkede güvenliği sağlamaktı.[212]

1991 seçimlerine Doğru Yol Partisi, siyaset yasağı kaldırılan Süleyman Demirel'in liderliğinde girmiştir. Demirel'in en önemli vaatleri: *"Kim ne veriyorsa 5 lira fazlası. Ekonomi 500 günde iyileşecek. Emekli yaşının inmesi"* olmuştur. Seçimlerde %27 oy ile seçimlerden birinci parti olarak çıkmayı başarmıştır. Fakat alınan oylar, DYP'ye Meclis'te 178 sandalye kazandırmıştır. Bu sayı DYP'nin tek başına iktidar olmasını sağlayamamıştır. Bundan dolayı Meclis'teki diğer partilerle koalisyon kurma mecburiyeti doğmuştur.

---

[206] *Türkiye, 16 Haziran 1991. Bkz. Ek.21.*
[207] M. Kabasakal, *Türkiye'de Siyasi Partiler* …, s.137.
[208] E. Özbudun, *Türk Siyasi Tarihi...*, s.119.
[209] Anavatan Partisi Parti Programı, TBBM Kütüphanesi, s.8.
[210] Kemali Saybaşlı, *DYP ve SHP Koalisyonunun Üç yılı*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 1995, s.51.
[211] *Güneş, 8 Eylül 1987. Bkz. Ek.22.*
[212] *Sabah, 26 Ekim 1991. Bkz. Ek.23.*

2.2.3. Demokratik Sol Parti (DSP)

12 Eylül 1980 sonrasında Bülent Ecevit, CHP den istifa etmiştir. Zaten kısa bir süre sonrada bütün siyasi partiler kapatılmış ve Bülent Ecevit'e de siyaset yasağı getirilmiştir. 1983 yılında MGK'nın siyasi faaliyetlere izin vermesi ile birlikte Murtaza Çelikel, Dr. Sedat Akman ve Halil Tunç gibi isimler parti kurma çalışmalarını başlatmışlardır. Fakat Bülent Ecevit'in eşi Rahşan Ecevit'in baskıcı tutumu dolayısı ile bu ekip ile yollar ayrılmıştır. Bu kişilerin yerine Ecevit'in eski mesai arkadaşları olan Cahit Ülkü, Salih Kurt ve Ali Ekber Eren ile yola devam edilmiştir. [213] Bülent Ecevit'in siyaset yasağı nedeniyle parti 14 Kasım 1985'te Rahşan Ecevit'in liderliğinde resmen kurulmuştur.[214]

1987 yılında siyasi yasakların kalkması ile Bülent Ecevit DSP'nin başına geçmiştir. [215] Aynı yıl yapılan seçimlerde DSP %8,5 oy almıştır.[216] Bülent Ecevit 1988 yılında DSP Genel Başkanlığından istifa etmiştir. Ancak Ecevit, partisinden çok ayrı kalamamış ve 1989 yılında tekrar partinin başına geçmiştir.

20 Ekim 1991 seçimlerine "Gözün Aydın Türkiye" sloganı ile giren DSP'nin vaatlerinin odağında ulusal ve ekonomik-sosyal vaatler yer almaktadır.

Ulusal program olarak ilan edilen programın ilkeleri: *"İnançlara saygılı bir lâiklik anlayışı ve uygulaması -Demokrasiye gerçeklik kazandırmak, Türkiye'yi dünyada güçlü ve saygın bir ülke durumuna getirmektir."*

Ekonomi alanındaki vaatleri ise:

> *"Kamu harcamaları kısılacak. Bütçe açığı daraltılacak ve bütçe disiplini sağlanacak. Kamu gelirleri sağlam kaynaklara dayandırılacak. KİT'ler yeniden düzenlenerek ekonomiye yük olmaktan çıkarılacak.*
> *Ekonomik kararlarda ve para ve maliye politikalarında istikrar ve uyum sağlanarak girişimciler ve tüketiciler geleceğe güvenle bakabilir duruma getirilecek. Üretim ve verimlilik artışı desteklenecek. Tüketim savurganlığı caydırılacak, üretken yatırımlar ucuz kredi, ucuz girdi ve gereğinde ucuz arsa ile özendirilecek, dünya ekonomisiyle bütünleşme ve dış satım hızlandırılacak. Altyapı yatırımlarıyla üretim artışı arasında denge kurulacak.*
> *Spekülatif kazanç olanakları daraltılacak. Haksız kazançlara ve yolsuzluğa karşı etkili bir denetim sistemi kurularak mücadele edilecek. Pazarın işleyişinde ve denetiminde üretici ve tüketici halk örgütleri etkili duruma getirilecek. Devlet ve yerel yönetimler tüketiciyi korumakla yükümlü kılınacak. Tekelleşme ve kartelleşmeye karşı etkili önlemler alınacak."*[217]

---

[213] M. Kabasakal, *Türkiye'de Siyasi Partiler* …, s, 163.
[214] E. Özbudun, *Türk Siyasi Tarihi...*, s.121.
[215] B, Tanör- K. Boratav- S. Akşin, *Türkiye Tarihi 5 Bu...*, s.245.
[216] https://www.dsp.org.tr/dsp/tarihce/.
[217] Demokratik Sol Parti, 1991 Seçim Beyannamesi, TBMM arşivi, s.11-13.

1991 seçimlerine bu söylemlerle giren DSP %10,7 oy alarak, 7 milletvekilini meclise gönderebilmiştir. [218]

1993 sonrasında CHP'nin tekrardan siyaset sahnesine dönmesi ile birlikte solda birleşme gündeme geldi. Hatta CHP ile SHP Deniz Baykal liderliğinde birleşti. Ancak Bülent Ecevit, CHP'yi iç barışını sağlayamayan bir parti olarak nitelendirdiğinden solda birleşmeye sıcak bakmamıştır.

1995 seçimlerinde DSP, %14,6 oy alarak 76 milletvekili kazanma başarısını göstermiştir. Bu dönemde oluşturulan ANAP-DYP koalisyonuna dışarıdan destek vermiştir. [219]

1999 seçimlerinde DSP %22,2 oy alarak 136 milletvekili ile seçimlerden birinci parti olarak çıkmıştır. Bu başarının sağlanmasında en önemli etkenlerin başında seçim öncesi kurulan DSP azınlık hükümetinin, terör örgütü PKK'nın elebaşı Abdullah Öcalan'ın yakalatılıp Türkiye'ye getirilmesidir. Bu seçimlerin ardından Bülent Ecevit'in Başbakanlığında ANAP ve MHP koalisyon hükümeti kurulmuştur. [220] Ancak 17 Ağustos 1999 depremi, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile yaşanan gerilim, Şubat 2001 ekonomik krizi gibi etkenlerden doları DSP'ye olan halk desteği günden güne azalmıştır. 2002 yılında yapılan genel seçimlerde DSP %2,2 oy alarak parlamento dışında kalmıştır. [221]

2.2.4. Sosyal Demokrat Halkçı Parti(SHP)

12 Eylül 1980 askeri müdahalesi ile birlikte siyasi faaliyetler yasaklanmış ve diğer partiler gibi CHP de kapatılmıştır.[222] 24 Nisan 1983 tarihinde yayımlanan 2820 sayılı kanun gereğince, kapatılan siyasi partiler aynı ad ile kurulamaz hükmü getirilmiştir.[223] 1983 yılında Milli Güvenlik Konseyi'nin siyasi partilerin faaliyetlerine başlamasına izin vermesi ile birlikte eski CHP'nin siyasi yasaklı olmayan taraftarları yeni kurma çalışmalarını başlatmışlardır. Askerler sol kesimi

---

[218] Ali Arslan, "12 Eylül 1980 Askeri Müdahale Sonrası Türkiye'nin Siyasi Yapısı", *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, sayı 11, Celalabat – Kırgızistan 2007, s.9.
[219] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 95.
[220] E. Özbudun, *Türk Siyasi Tarihi...,* s.121.
[221] M. Kabasakal, *Türkiye'de Siyasi Partiler ...,* s.167.
[222] 16 Ekim 1981 tarih ve 17486 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Kanun No. 2533 Kabul Tarihi: 16.10.1981
[223] 24 Nisan 1983 tarih ve 18027 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Kanun No. 2533 sayılı Kabul tarihi: 16.10.1981

temsilen kurulan Halkçı Parti(HP)'nin 1983 seçimlerine katılmasına izin vermişlerdir.[224]

Bir gurup eski CHP'li ise eski partinin sembol isimlerinden olan İsmet İnönü'nün oğlu Erdal İnönü'nün liderliğinde Sosyal Demokratik Parti(SODEP)'yi kurmuşlardır. Ancak askerler bu partinin 1983 seçimlerine katılmasına izin vermemişlerdir. Parti ilk olarak 1984 seçimlerine katılmıştır. Bu seçimlerde %20 oy alarak sol kesimin en çok oy alan siyasi partisi olarak ön plana çıkmıştır.[225]

3 Kasım 1985 yılında Halkçı Parti'nin SODEP ile bir araya gelmesi ile solda birleşme sağlanmıştır. İki parti, siyasi hayatlarına Sosyal Demokrat Halkçı Parti(SHP) adında devam etmiştir.[226]

Parti programını ve ilkelerini, Erdal İnönü, partinin 8 Kasım 1986'da Üçüncü Olağan Kongresi'nde şu şekilde açıklamıştır: Buna göre SHP'nin ilk amacı, demokrasiyi tüm kurum ve kurallarıyla hayata geçirmektir. Bu amaçla anayasada büyük ölçüde değişiklikler yapılması planlanmıştır. İkinci amaç, geniş kapsamlı bir sosyal devlet yapısı kurmaktır. Eğitim, konut ve sağlık yatırımlarına öncelik verilecek, bu alanlara ayrılan bütçeler SHP iktidarında iki katına çıkarılması planlanmıştır. Eğitim ve sağlık hizmetlerinin ilke olarak bedava olması, 15 yıllık bir süre içinde ülkede sosyal güvenlik sisteminden yararlanamayan tek bir kişinin bile kalmaması amaçlanmaktadır. Üçüncü olarak, gelir dağılımındaki adaletsizliklerin giderilmesi, bu çerçevede de asgari ücretin yükseltilmesi, özgür bir toplu sözleşme düzeni ve etkin grev hakkının işçilere tanınması öngörülmüştür. Memur ve emekli aylıklarının, tarım ürünleri destekleme fiyatlarının arttırılması, küçük üreticilerin faiz borçlarının bir kereye mahsus silinmesi, esnaf ve zanaatkârlara düşük faiz oranlı kredi imkânları sunulmasının sözü verilmektedir. Ayrıca kooperatifleşmeye özel vurgu yapılmakta, bölgesel eşitsizliklere dikkat çekilmekte, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri için özel bir kalkınma planı hazırlanacağının sözü verilmiştir.[227]

Erdal İnönü liderliğindeki SHP, 1987 milletvekili genel seçimlerinde oyların %24,7'sini, 1989 yerel seçimlerinde geçerli oyların %28,7'sini, 1991 milletvekili genel seçimlerinde geçerli oyların %20,8'ni almıştır. 1991 seçimlerinde SHP

---

[224] E. Özbudun, *Türk Siyasi Tarihi...,* s.120.
[225] https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Adalet-ve-Secim-110 .
[226] K. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi…,* s.174.
[227] Derya Kömürcü, "Geçmiş ile Gelecek Arasında Bir Alternatif Arayış: Sosyal Demokrat Halkçı Parti", *Yıldız Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi*, C. II, No.2, İstanbul Ekim 2009, s.7.

%20,75' gerilemiş ve üçüncü parti konumuna yerleşmiştir. [228]1991 seçimlerinden sonra DYP ve SHP koalisyon hükümeti kurmuştur. 1993 yılında Erdal İnönü'nün siyaseti bırakması ile partinin genel başkanlığına Murat Karayalçın seçilmiştir. 1994 ekonomik krizi ile birlikte sol oylarda büyük düşüş yaşamıştır. SHP 1995 yılında CHP'ye katılma kararı alarak siyasi faaliyetlerini CHP çatısı altında devam ettirmiştir.[229]

2.2.5 Milli Nizam Partisinden Fazilet Partisine Milli Görüş "Refah Partisi"

Refah Partisi, bir nevi Necmettin Erbakan ile özdeşleşen bir mücadelenin aşamalarının üçüncü halkasıdır. Bu parti kurucu genel başkanının daha önce kurduğu İslamî söylem ve hassasiyetleri ön planda tutan milli görüş geleneğinin temsilcileri olan Milli Nizam Partisi ve Milli Selamet Partisi geleneğinin devamı niteliğindedir.

Siyasi yaşamına Adalet Partisi'nde başlama talebinde bulunan Necmettin Erbakan'ın talebi veto edilmiştir.[230] Bunun üzerine 1969 seçimlerine Konya bağımsız milletvekili adayı olarak katılan Erbakan, meclise girme başarısı göstermiştir. Çeşitli dinî cemaatlerin desteğini alan Erbakan, 1970 yılında Milli Nizam Partisi'ni kurmuştur.[231] Ancak Anayasa Mahkemesi, 20 Mayıs 1971'de partinin Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasası ile belirtilen laiklik ilkesine aykırı davranışlarda bulunması dolayısı ile kapatılmasına karar vermiştir.[232]Bu kararda 12 Mart muhtırasının da etkisi vardı. Bu karar üzerine Erbakan Avrupa'ya göç etmiş ve siyasi yaşamına ara vermiştir.

1972'de Süleyman Arif Emre, Milli Selamet Partisi'ni kurdu ancak kısa bir süre sonra partinin genel başkanlığını Erbakan'a bıraktı. Bu parti, 1973 seçimlerine katıldı. Seçimlerde %11,8 oy alma başarısı göstererek TBMM'de 48 sandalye kazandı.[233] Milli Selamet Partisi Batı dünyasının tekniğine sıcak bakan ancak Batılı siyasi ve ahlakî değerlere mesafeli davranan, Türkiye'nin liderliğinde İslam âleminin bütünleşmesi gerektiğini savunan bir görüşe sahipti.

---

[228] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 95.
[229] D. Kömürcü, *Geçmiş ile Gelecek Arasında...,* s.24.
[230] *Milliyet, 19 Ağustos 1969.*
[231] Hakan Özdemir, "28 Şubat Süreci Arifesinde ve Ertesinde İki Milli Görüş Partisi: Refah Partisi (RP)-Fazilet Partisi (FP) (Karşılaştırmalı bir analizi)", *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi Dergisi*, C.20,S.2, Isparta 2015, s.165-193.
[232] Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, Ankara Üniversitesi Basımevi, İkinci Baskı S. 9, Ankara 1991, s.3-20.
[233] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 25.

Milli Selamet Partisi, 1974 yılında CHP ile bir koalisyon hükümeti kurmuştur. Fakat bu koalisyon hükümetinin ömrü sadece on ay olmuştur.[234] Bu koalisyondan sonra MSP, 1977 de Süleyman Demirel'in liderliğini yaptığı Adalet Partisi ile koalisyon hükümeti kurmuş ancak bu hükümetin de ömrü uzun sürmemiştir Ocak 1978 de dağılmıştır. [235]

MSP, 1977 seçimlerinde oylarını %8,6'ya düşürmüş olmasına rağmen koalisyonların küçük ortağı olmuştur. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra kapatılmış ve lideri Necmettin Erbakan'a siyasi yasak getirilmiştir.

1983 yılında MGK'nın siyasi partilerin kurulmasına izin verilmesi ile Ahmet Tekdal'ın liderliğinde Refah Partisi(RP) kuruldu. Ancak MGK bu partinin 1983 seçimlerine katılmasına izin vermemiştir. 1984 yerel seçimlerine katılmasına izin verilen Refah Partisi, İl Genel Meclisi seçimlerinde %4,4 oy almıştır. 28 Eylül 1986 ara seçimlerinde RP, oyların %7,2 sini almıştır. Ancak uygulanan %10 seçim barajı dolayısı ile Meclis'te temsil edilmemiştir. 1987 yılında Anayasa Değişikliği Referandumu ile siyasi yasakların kaldırılması ile beraber Necmettin Erbakan, Refah Partisi Genel Başkanlığı'na seçilmiştir. Aynı yıl yapılan milletvekili genel seçimlerinde Refah Partisi %7 oy oranı ile seçim barajının altında kalarak parlamentoya girememiştir.[236]

Refah Partisi 1991 seçimlerine:

> *" Ahlâksızlıkların, rüşvet, yolsuzluk ve israfın, önlenmesi, herkese en geniş anlamda özgürlüklerin temini, herkese insan haysiyetine yaraşır geçim standardının sağlanması, bölgeler ve zümreler arasındaki dengesizliklerin giderilmesi, "Bağımsız ve Milli Bir Dış Politika"nın uygulanabilmesi, Türkiye'yi Hıristiyan Avrupa potasında eritebilecek AT'a girilmemesi ancak ve ancak kuvveti değil, Hakkı üstün gören Milli Görüşle, Milli Görüş'ün kuracağı "Adil Düzen" le, "Yeni Bir Dünya"yla gerçekleştirilebilir. Bu sebeple, el ve gönül birliğiyle, Refah'a oy vermeli, Refah'ı desteklemeli ve Refah'ı iktidar yapmalıyız."*[237] Sloganı ile oy istemiştir.

Seçimlere ittifak ile giren Refah Partisi geçerli oyların %16,9'nu alarak Meclis'te 62 sandalye ile temsil edilmiştir.[238]

---

[234] H. Özdemir, *28 Şubat Süreci Arifesinde*…, s. 168.
[235] T. Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi* …, s.243.
[236] K. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi*…, s,188.
[237] Refah Partisi, 1991 Seçim Beyannamesi, TBMM arşivi, s.173.
[238] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 95.

Refah Partisi 1994 yerel seçimlerinde İstanbul, Ankara gibi büyükşehir belediyelerini kazanarak yaklaşmakta olan 1995 seçimlerinde göstereceği başarının adeta sinyallerini vermiştir.

1995 milletvekili genel seçimlerine "1. Refah iktidarı "adil düzen" çerçevesinde "adil ekonomik düzeni" ve "adil siyasi düzeni" kuracağı gibi "adil ahlaki düzeni de kuracak, "ahlakı çözülmeyi " durduracak ve bilakis "manevi kalkınmayı yeniden planlı olarak başlatacaktır. 2. Manevi kalkınma, maddi kalkınmanın temeli olacaktır. 3. Adalet toplumun direğidir. Gereği toplumsal kalkınmada esas alınacaktır. 4. Gençliğimiz, geleceğimizdir, gençliğimize sahip çıkacağız, onları en iyi şekilde yetiştireceğiz. 5. Rüşvet kapıları açılmamak üzere kapatılacak. (tıpkı refah partili belediyelerde olduğu gibi) 6. Vurgun, soygun, peşkeşe son verilecek. 7. Hava, su ve siyaset temizlenecek …"[239] Sloganı ile seçime girdiğini görüyoruz. Bu seçimlerde %21,4 oy alan Refah Partisi, seçimlerden birinci parti olarak çıkma başarısını göstermiştir.[240] Bu oy oranı, Meclis'te partiye 158 sandalye kazandırmıştır. Oysa Meclis'te çoğunluk sağlanabilmesi için 276 sandalyeye ulaşmak gerekiyordu. Dolayısıyla Refah Partisi, tek başına iktidar olabilecek durumda değildi. Bunun için RP ile DYP, Erbakan başbakanlığında bir koalisyon hükümeti kurdular.[241] Bu koalisyon hükümeti 28 Şubat sürecine kadar iktidarda kaldı. Anayasa Mahkemesi Refah Partisi'nin laiklik karşıtlarının odağı olduğu gerekçesi ile partiyi 22 Şubat 1998 yılında kapattı.[242] Necmettin Erbakan'a da siyaset yasağı getirilmiştir.[243]

Erbakan'ın siyasi yasaklı olması dolayısı ile en yakın dava arkadaşlarından olan Recai Kutan öncülüğünde Fazilet Partisi kuruldu. Bu parti 1999 seçimlerinde %15,4 oy ile 111 milletvekili çıkarma başarısını göstermiştir. Ancak bu partinin de ömrü uzun olamayacaktır. Parti, 22 Haziran 2001 yılında Anayasa Mahkemesi'nin laiklik karşıtlarının odağı olduğu ve Refah Partisi'nin devamı olduğu gerekçesi ile kapatılmıştır. [244]

---

[239] Refah Partisi, 1995 Seçim Beyannamesi, TBMM arşivi, s.31.
[240] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 95.
[241] E. Özbudun, *Türk Siyasi Tarihi...*, s. 111.
[242] 22 Şubat 1998 tarih ve 23266 sayılı Resmi Gazete(Yargı Karar)
[243] *Milliyet, 23.02.1998*
[244] K. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi*…, s. 192.

2.3. 20 EKİM 1991 SEÇİMLERİ HATAY MİLLETVEKİLİ ADAYLARININ VAATLERİ

2.3.1. Anavatan Partisi

Hatay'da ANAP İl Teşkilatı'nda partinin 1. sıra adayı olan Mehmet Pürdelioğlu'na yönelik parti içi muhalefet olduğu dönemin yerel gazetelerine yansımıştır.[245]

1983 yılından 1991 yılına kadar kesintisiz bir şekilde iktidarda bulunan ANAP'ın Hatay için planladığı ancak gerçekleştiremediği projelerin tamamlanması için halktan tekrar oy istediği görülmektedir.

20 Ekim 1991 seçimlerine ANAP birinci bölge'de Mehmet Pürdeloğlu, Ahmet Münir Tamer, Yusuf Hüner, Mehmet Biçer, Senih Kayıkçı, Fevzi Tecirli, Necmettin Erbayır, Nizamettin Özkaya ve kontenjan adayı olarak Abdülhamit Cemiloğlu; ikinci bölgede ise Mevlüt Kefli, Ali Seçer, Yalçın Kavak, Müfit Tenlioğlu, Ali Türk ve Beşir Sosyal ile katılmıştır.[246]

Seçimlere günler kala, 30 Eylül 1991'de Başbakan Mesut Yılmaz Toprakkale-İskenderun Otoyolu'nun açılışı için Hatay'a gelmiştir. Otoyolun temel atma töreninde konuşan Yılmaz, ülkemizle 2000'li yıllara ANAP iktidarı ile gidebilmek için partinin yenilendiğini belirterek Hataylılardan oy istemiştir.[247] Fakat otoyol projesinin tamamlanması bir hayli zaman almıştır.[248]

13 Ekim 1991'de ANAP 1. sıra adayı Mehmet Pürdeloğlu Hataylı muhtarları Büyük Antakya Oteli'nde ağırlayarak partilerinin seçimi kazanması durumunda Hatay'a okullar, yollar, telefon, su hatları ve spor sahaları yapılacağını belirtmiştir.[249]

2.3.2 Doğru Yol Partisi

Yerel basını oldukça etkili kullanan DYP'nin vaatlerini adayları vasıtasıyla kamuoyuna anlatma çabalarının Hatay basınında geniş yer bulduğu gözlemlenmiştir. DYP, Hatay birinci bölge'de Ziver Adalı, Bestami Teke, Nurettin Tokdemir, Turgay İshakoğlu, Ümit Civelek, Şefik Genco, Ali Zeybek, İbrahim Yalçın ve Kontenjan adayı Hamdi Haytoğlu ile ikinci bölgede Abdullah Kınalı, M. Celal Karakurum,

---

[245] *Hatay, 19 Ekim 1991.*
[246] Resmi Gazete, Sayı 21011 Tarih 4 Ekim 1991.
[247] *Hedef Gazetesi, 1 Ekim 1991.*
[248] BCA, 30.18.1.2 Yer no: 963. 274. 3 Bkz. Ek. 24.
[249] *Toplumcu Antakya Gazetesi, 14 Ekim 1991.*

Rıyad N. Türkoğlu, Minehan Özkaya, Özer Oktayer ve Adnan Sekuçoğlu'nu aday göstermiştir.[250]

DYP Hatay örgütü kendi gibi sağ kesimden oy alan ANAP'ı ciddi bir rakip olarak görmektedir. Bundan dolayı seçim kampanyasını ANAP'ın sözünü verdiği ancak gerçekleştiremediği projelerini gündeme getirerek ANAP'ın seçmenlerini etkilemeye çalışmıştır. ANAP seçmenini kazanmaya çalışan DYP'nin seçimi kazanmaları durumunda bakanlardan bir tanesinin DYP Hatay milletvekillerinden olacağı sözünün Demirel tarafından verildiği ifade edilmiştir.[251]

DYP Hatay'daki seçim kampanyasını ANAP'ın söz verdiği üniversite, Çevreyolu ve Topboğazı- Antakya karayolu projelerini yapmadığını belirterek sürekli gündeme getirmiştir. ANAP iktidarının çiftçiyi, esnafı enflasyona ezdirdiğini ifade etmiştir.

8 Ekim 1991 günü DYP İl Başkanlığı'nda Ziver Adalı, Ümit Civelek, Hamdi Haytoğlu ve Turgay İshakoğlu vaatlerini bir basın toplantısı ile halka açıklamışlardır. Bu vaatlerin başında bozuk olan köy yollarının süratle onarılacağı, Hatay'ın ekonomisinin tarıma dayalı olduğunu bunun için çiftçinin kalkınmasının bütün şehrin kalkınmasına yarayacağını, dolayısı ile çiftçilerin borçlarının yapılandırılacağını, ilimizin her türlü sorunlarını tek tek çözeceklerini belirtmişlerdir.[252]

12 Ekim 1991 günü DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel Hatay'ı ziyaret etmiştir. Antakya Vali Ürgen alanında Hataylılara hitap eden Demirel konuşmasında, ANAP iktidarını 20 Ekim sabahı mahkeme önünde yargılayacaklarını[253], 21 Ekim sabahında Türkiye'de bir devir kapanıp yeni bir devrin açılmış olacağını, zam ve feryat devrinin kapanacağını, DYP iktidarı ile refah devrinin açılacağını belirtmiştir.[254] Konuşmasının devamında vatandaşları hastane kapılarında rehin kalmaktan kurtaracaklarını, askerlik süresini kısaltacaklarını, gençlere iş bulacaklarını, seçme yaşını 18'e, seçilme yaşını 25'e indireceklerini belirterek DYP'ye oy istemiştir.[255]

---

[250] Resmi Gazete, Sayı 21011 Tarih 4 Ekim 1991.
[251] *Kurtuluş Gazetesi, 14 Ekim 1991.*
[252] *Hatay Gazetesi, 8 Ekim 1991.*
[253] *Atayolu Gazetesi, 14 Ekim 1991.*
[254] *Hatay Gazetesi, 14 Ekim 1991.*
[255] *Hatay Hakimiyet Gazetesi, 14 Ekim 1991. Bkz. Ek.25*

2.3.3 Demokratik Sol Parti

14 Ekim 1991'de Büyük Antakya Oteli'nde DSP il başkanlığı DSP'nin Hatay milletvekili adaylarını tanıttı. Tanıtımda DSP Hatay teşkilatı adına bir konuşma yapan Samandağ Belediye Başkanı Ganim Canpolat: "*20 Ekim 1991 seçimlerinin ülkeye siyasi istikrarı getirmeyeceğini, seçimden sonra enflasyon ve hayat pahalılığının bütün hızı ile devam edeceğini, ülke huzuru için en kısa sürede yeni bir anayasa'nın yapılmasının gerekli olduğunu belirtmiştir.*"[256]

Sol seçmen tabandan beslenen DSP ile SHP'nin Hataylı sol seçmenden oy alabilmek adına birbirleri ile rekabet içinde oldukları, dönemin yerel basınına verdikleri demeçlerden anlaşılmaktadır.[257]

DSP milletvekilli adaylarının propagandalarının merkezinde, ülke genelinde seçimi kazanmalarıyla birlikte 12 Eylül'ün mirası olarak gördükleri ANAP'ı ve onun getirdiği düzenlemeleri ortadan kaldırıp ülkeye demokrasi ve özgürlük getirme vaatleri bulunmaktaydı. [258] Hatay ile ilgili projelerine yeterince değinmedikleri dönemin yerel basınındaki demeçlerinden anlaşılmaktadır.

Dönemin yerel basınında DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in İskenderun'a 18 Ekim 1991'de geleceğinin[259] haberi yapılmışsa da, Ecevit'in konuşmaları yerel basına yansımamıştır.

DSP, Hatay birinci bölge için Servet Kahiloğulları, Uğur Raşa, Casim Sönmez, Feyruzan Asfuroğlu, Adil Kureşoğlu, Uğur Fidanboy, Ali Bakan, Ferid Parçalı ve Kontenjan aday Mustafa Eker ile ikinci bölgede Niyazi Gündüz, Selahattin Güler, Zeynel Abidin Kırmızıoğlu, Hacı Macit, Hasan Süzer, ve Mehmet Atila Öcal'ı aday göstermiştir.[260]

2.3.4. Sosyal Demokrat Halkçı Parti

SHP 5 Eylül 1991 günü Antakya'da yeni il teşkilat binasının açılışını yaparak seçim çalışmalarına başlamıştır. SHP milletvekilli adaylarını belirlerken, diğer siyasi partilerden farklı olarak ön seçim yapmıştır. Ön seçimler sonucunda birinci bölgede Öner Miski, Fuat Çay, Nihat Matkap, Fevzi Kırık, Turhan Hirfanoğlu, Mithat Can, Zuheyir Amber, Kamil Ural ve Kontenjan aday Onur Kumbaracıbaşı'nı ikinci

---

[256] *Hatay Hakimiyet Gazetesi, 14 Ekim 1991.*
[257] *Antakya Toplumcu Halk Gazetesi, 19 Ekim 1991.*
[258] *Hatay Hakimiyet Gazetesi, 14 Ekim 1991.*
[259] *Hatay Gazetesi, 14 Ekim 1991.*
[260] *Resmi Gazete, Sayı 21011 Tarih 4 Ekim 1991.*

bölgede Hüseyin Güler, Hüseyin Gökalp, Musa Akkaya, Nural Saatcı, Mahmut Ceylan ve Yuşa Deniz'i aday göstermiştir.[261]

DSP ile SHP'nin ülke genelindeki çekişmenin bir benzeri de Hatay'da yaşanmıştır. Kanaatimizce bu iki siyasi partinin çekişmesinin asıl sebebi, ikisinin de sol seçmen tabanından beslenmesidir. Bu mücadelenin Hatay seçim kampanyasına da yansıdığını görmek mümkündür.

Hatay yerel basınında SHP'li adayların yoğun bir seçim kampanyası yürüttükleri gözlemlenmiştir. Bu seçim kampanyasının en önemli aşaması SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün 11 Ekim 1991'de gerçekleştirdiği Hatay ziyaretidir.[262] İnönü'nün mitingi yerel basında oldukça geniş yer bulmuştur. Yerel basında büyük bir kalabalığın İnönü'yü, sevgi gösterileri ve tezahüratları ile karşıladığı, yoğun kalabalık nedeniyle miting alanına ulaşmakta zorluk yaşandığına yönelik haberler yapılmıştır.[263] İnönü'nün konuşmasında ANAP'ın ekonomi politikalarından dolayı işçinin, çiftçinin, memurun ve esnafın ağır enflasyon altında ezildiğini belirtilmiştir.[264] Hatay'ın Türkiye'nin en fazla vergi toplanan on birinci şehri olmasına rağmen hazineden yeterli yatırımları alamadığını belirtmiştir. Kendilerinin iktidara gelmeleri durumunda Hatay'a gereken önemin verileceğini, maliye arazilerini işleten çiftçilere bu arazilerin tapularının verileceğini, askerlik süresinin kademeli bir şekilde iki aya indirileceğini, memurlar dâhil bütün çalışanlara sendika kurma hakkı verileceğini, Antakya Küçük Sanayi Sitesi'nin ivedilikle tamamlanacağını, sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik yoğun çaba göstereceklerini ifade etmiştir.[265]

Hatay mitinginde Bülent Ecevit'i sol oyları bölmekle suçlayan İnönü, Mesut Yılmaz'ı Turgut Özal'ın politikalarını devam ettirmekle suçlamıştır.[266] Bu siyasi hava ile 1991 seçimlerine gidilmiştir.

---

[261] Resmi Gazete, Sayı 21011 Tarih 4 Ekim 1991.
[262] *Atayolu Gazetesi, 11 Ekim 1991.*
[263] *Antakya Gazetesi, 12 Ekim 1991.*
[264] *Antakya Hakimiyet Gazetesi, 12 Ekim 1991*. Bkz. Ek.26.
[265] *Antakya Gazetesi,12 Ekim 1991.*
[266] *Atayolu Gazetesi, 11 Ekim 1991.*

2.4. 1991 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİNİN SONUÇLARI

1991 seçimlerine Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti, Doğru Yol Partisi, Refah Partisi, Sosyal Demokrat Halkçı Parti, Sosyalist Parti ve bağımsızlar katılmıştır. %10 seçim barajını ANAP, DSP, DYP, SHP ve RP geçmeyi başlamıştır.

2.4.1. Türkiye Geneli

Doğru Yol Partisi 6.600.726 oyla 178 milletvekili, Anavatan Partisi 5.862.623 oyla 115 milletvekili, Sosyal Demokrat Halkçı Parti 5.066.571 oyla 88 milletvekili, Refah Partisi 4.121.355 oyla 62 milletvekili, Demokratik Sol Parti 2.624.301 oyla 7 milletvekili kazanmıştır.

Şekil 11.
Oransal olarak 1991 Seçim sonuçları

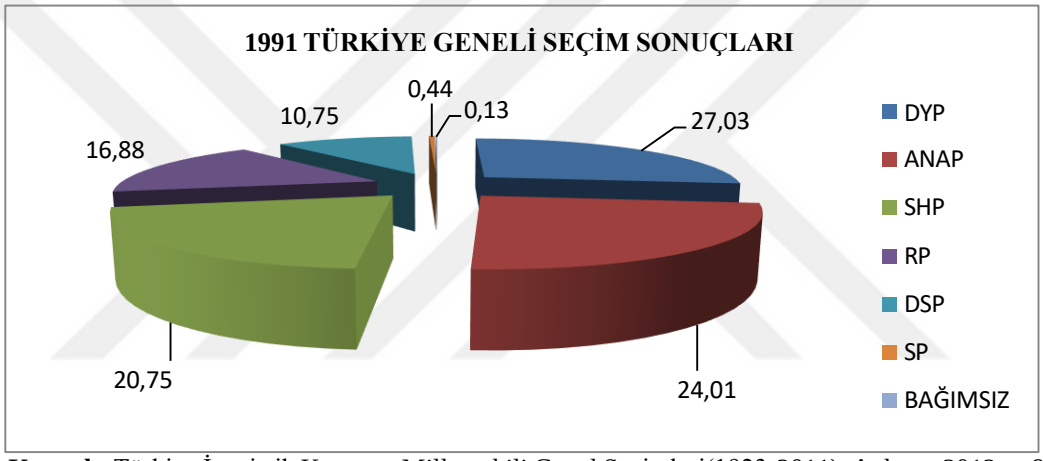

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 95

Ülke genlinde oluşan tabloya bakıldığında ANAP'ta oy kayıpları devam etmiştir. 1970'li yılların siyasi aktörlerin seçimlerde ağırlıklarını arttırdıkları gözlemlenmektedir.

Seçimlerin ardından Cumhurbaşkanı Turgut Özal hükümeti kurmakla DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel'i görevlendirmiştir. Demirel'in liderliğinde DYP ile SHP koalisyon hükümeti kurmuştur.[267] 49. Türkiye hükümeti, 17 Nisan 1993 yılında Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın hayatını kaybetmesi üzerine ondan boşalan makama, Süleyman Demirel seçilmiştir. Demirel'den boşalan DYP Genel

[267] *Milliyet, 21 Kasım 1991.*

Başkanlığı'na Tansu Çiller'in geçmesi ile birlikte 50. Türkiye hükümeti DYP ve SHP koalisyonu ile kurulmuştur. Bu hükümet Türkiye'yi 1995 seçimlerine kadar yönetmiştir.

TBMM'nin XIX. döneminde ülke gündemini meşgul eden en önemli sorunların başında tırmanan terör olayları, durdurulamayan enflasyon, Uğur Mumcu suikastı, Sivas'ta yaşanan olaylar, Avrupa Birliğine üyelik ve Bosna Savaşı'ydı.

2.4.2. 1991 Hatay Seçim Sonuçları

Hatay seçim sonuçları ülkedeki tablonun aksine sağ tabanlı partilerin değil sol tabanlı SHP'nin birinciliği ile sonuçlanmıştır. Meclis'te 8 milletvekili ile temsil edilen Hatay'da kullanılan 455.349 oyun partilere göre dağılımı şöyle gerçekleşmiştir:

SHP 142.246 oy ile 5 milletvekili, DYP 126.148 oy ile 3 milletvekili kazanmıştır. Hatay'ı TBMM'de SHP listesinden Ali Uyar, Fuat Çay, Mehmet Dönen, Nihat Matkap ve Onur Kumbaracıbaşı; DYP listesinden Abdullah Kınalı, Bestami Teke ve Nurettin Tokdemir temsil etmiştir.

ANAP 85.754 oy, RP 61.016 oy, DSP 27.361 oy almıştır. Ancak uygulanan seçim bölgesi ve seçim barajı dolayısı ile milletvekili kazanamamıştır.[268]

Şekil 12.
Oransal olarak 1991 Hatay seçim sonuçları

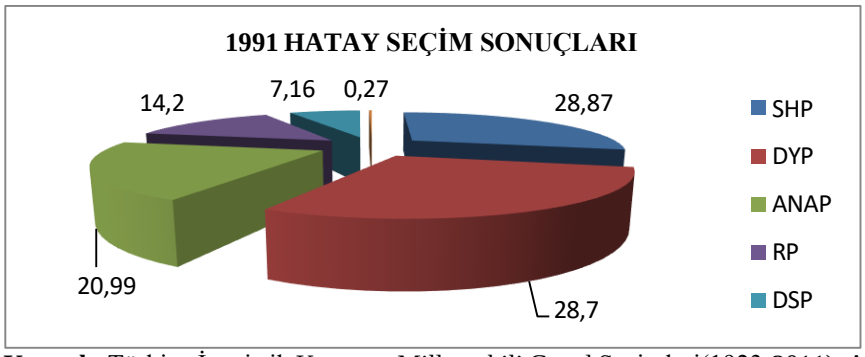

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 115

[268] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 115.

2.5. XIX. DÖNEM HATAY MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ

2.5.1. Abdullah Kınalı

Abdullah Kınalı 1938 yılında Hatay'ın İskenderun ilçesinde Mehmet Ramiz ve Ayşe'nin oğlu olarak dünyaya geldi. İlkokulun İskenderun'da tamamladı. Serbest ticaret ile uğraştı. Evli ve beş çocuk babasıdır.

Abdullah Kınalı, Doğru Yol Partisi'nden XIX. dönem (20.10.1991–24.12.1995) Hatay Milletvekili olarak görev yapmıştır.[269] Ayrıca: "*TBMM Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyon Üyeliği, Milli Savunma Komisyonu Üyeliği ve Adalet Komisyon Üyeliği.*" görevlerinde bulunmuştur.[270]

Abdullah Kınalı, 27 Mayıs 2013 günü İskenderun'da hayatını kaybetmiştir.[271]

2.5.2. Abdullah Kınalı'nın TBMM Faaliyetleri

Abdullah Kınalı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu'nda görev almıştır.[272] Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 20. maddesinin değiştirilmesine dair içtüzük teklifi ye Anayasa Komisyonu Raporu'nda Hatay milletvekili Abdullah Kınalı'nın da imzası bulunmaktadır.[273]

TBMM Zabıtları incelendiğinde Abdullah Kanalı'nın aktif bir üye profiline sahip olmadığı sonucuna varılmıştır.

2.5.3. Ali Uyar

Ali Uyar 10.05.1942 yılında Hatay'ın İskenderun ilçesine bağlı Arsuz bucağı Akçalı Köyü'nde dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini doğduğu köyde tamamlamıştır. Ortaöğrenimini İskenderun'da tamamlamıştır.[274] 1962 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine girmiştir. 1968 yılında adı geçen üniversiteyi başarı ile tamamlamıştır. 1978 yılında aynı üniversitede araştırma görevlisi olarak meslek hayatına adım atmıştır. 1985 yılında doçent unvanını alıp aynı yıl üniversiteden istifa edip serbest doktorluk yapmaya başlamıştır. Evli ve iki evlat babası olan Ali Uyar,

---

[269] TBMM Albümü 3. C. 1983-2010 (2010)
[270] Burhanettin DURAN, *Türk Parlamento Tarihi -XIX. D.*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, TBMM Basımevi, Ankara 2012, C.3., 23.2.1994, s.2780.
[271] https://www.iskenderun.org/m-haber-23546.html Erişim Tarihi 12/06/2022.
[272] TBMM Tutanak Dergisi, 19.D, C.54, 75 B, 23.4.1994, s. 13.
[273] TBMM Tutanak Dergisi, 19.D, C.4,75 B, 23.4.1994, s. 13.
[274] https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d19/HT_4315_1_19.pdf hal tercümesi

1987 ve 1991 genel seçimlerinde SHP'den XVIII ve XIX. dönem Hatay Milletvekili seçilmiştir. 1989 yılında Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'ne seçildi. XIX. dönem TBMM'de: "*Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Başkanvekilliği, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu azalığı, Milli Eğitim Komisyonu Üyeliği ve Türk-Alman Parlamentolararası Ortak Çalışma Grubu Üyeliği"* görevlerinde bulundu. SHP'den istifa ederek Söz Milletindir Partisi'ne katılmış sonrasında bu parti DYP'ye katılınca siyasi yaşamına bu partide devam etmiş ve XX. dönem Hatay Milletvekili seçilmiştir.[275] 1997 yılında DYP'den ayrılarak ederek ANAP'a katılmıştır ve Mesut Yılmaz'ın başdanışmanlığını üstlenmiştir.[276]

2.5.4. Ali Uyar'ın TBMM Faaliyetleri

Ali Uyar XIX. dönem TBMM'de görev yaptığı süre boyunca bir adet meclis araştırma önergesi, iki önerge, iki söz alma, üç teklif, bir üyelikle ilgili işler, on bir adet yazılı soruya çevrilen sözlü soru önergesi vermiştir.

Ali Uyar'ın ilk imza sahibi olduğu 21 adet kanun teklifi bulunmaktadır. Bunlardan:

> "*Dört İlçe ile Bir İl Kurulması Hakkında Kanun önerisi, Türk Tabipleri Birliği Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması ile alakalı, Engellilerle İlgili yasa teklifi, İş Kazaları ile Meslek Hastalıkları Sigortaları Prim Tarifesinin Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Kanunda değişiklik önerisi, 506 Sayılı Kanuna Bir Ek Madde İlavesine Dair Kanun teklifi, Sağlık Hizmetlerinin Tam Gün Çalışma Esasına Göre ve Tek yerden Yürütülmesine Dair yasa önerisi, Görev Başında Ölen Kamu Görevlileri ile Silahlı Kuvvetler ve Emniyet Mensuplarının Yakınları ile İlgili Kanun teklifi, 5607 Sayılı Kanun'da değişiklik teklifi, Demir Çelik Fabrikalarında Çalışanlara yönelik kanun teklifi, Erkek Sanat Enstitüsü, Üniversite Hakkında Kanun teklifi, 2978 Sayılı Vergi İadesi Hakkında, 3572 Sayılı İşyeri Açma, 1739 Sayılı Kanun'da değişiklik yapılmasına ilişkin ve 12 Eylül 1980'den sonra bazı kanunların değiştirilmesine yönelik kanun önerileri"*[277]

TBMM gündemine alınmayarak hükümsüz kalmıştır. Bir de ilk imza sahibi olduğu bir tane kanun teklifini geri almıştır.

Ali Uyar'ın ilk imza sahibi olduğu:

> "*2809 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanuna Bir Ek ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun teklifi, 1402 Sayılı Kanun Gereğince İhraç Edilen Personel ile İlgili Düzenlemeler İçeren Kanun teklifi,*

---

[275] B. Duran, *Türk Parlamento Tarihi…,* s. 2784.
[276] T. F. Ertan, *Türk Parlamento Tarihi…*, s. 445.
[277] https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50f-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-cbb5-037b-e050-007f01005610

Koruyucu Hekimlik Hizmetleri ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 13'üncü Maddesinin Değiştirilmesi ile ilgili teklifleri"[278] yasalaşarak yürürlüğe girmiştir.

Hatay Milletvekili Ali Uyar Kamu İktisadi Teşekkülleri Komisyonu'nda görev almıştır. Ancak rahatsızlığı ve KİT komisyonu iş yoğunluğundan dolayı istifa etmiştir.[279]

Demir çelik fabrikaları ile alakalı Meclis'e araştırma önergesi vermiştir.[280] Bu önergede demir-çelik fabrikalarının zarar etme gerekçelerinin araştırılmasını talep etmiştir. Ancak teklif kabul edilmemiştir.

1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanunu'na Göre Görevlerine Son Verilenlerin Görevlerine İadeleri ilgili kanun değişikliği ve bu önergeyi geri çektiğine dair önerge vermiştir.[281] Ali Uyar, Üniversitelerde İkili Öğretim Yapılması ve Yükseköğretim Kanunu'nun 46. Maddesinin Değiştirilmesi ile ilgili Kanun Tasarısı ve Kastamonu Milletvekili Münif İslamoğlu'nun Yükseköğretim Kanununa Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ile ilgili parti grubu adına görüşlerini Meclisle paylaşmıştır. Milli Eğitim ve Plan ve Bütçe Komisyonları raporları dolayısıyla Meclis'te SHP grubu adına bir konuşma yapmıştır.[282] Konuşmasında şu sözlere yer vermiştir:

> *"Sayın milletvekilleri, her yıl yükseköğrenime müracaat eden gençlerimizin çok yüksek sayıda olması, dünyadaki hızlı değişim ve bu değişime ayak uydurma zorunluluğu, yükseköğretimde okullaşma oranının artırılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bilindiği gibi, Türkiye Büyük Millet Meclisi, 3 Temmuz 1992 günü, mevcut üniversitelerimize ilaveten, 21 yeni üniversite ile çok sayıda enstitü ve yüksekokul açılmasını öngören kanunu kabul etmiş idi. Yükseköğretim alanında atılan bu dev adım, bugün bu yeni tasarıyla daha da büyümektedir. Sayın Bakanı, bu olumlu girişiminden dolayı bütün içtenliğimizle kutlarken, yeni adımların atılmasını, kısa süre içinde üniversite kapısından bir tek kişinin dönmemesini sağlayacak önlemleri gerçekleştirmesini de diliyoruz."*[283]

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 1993 Bütçesi ile Bakanlığın 1991 Kesin hesabı ile ilgili SHP grubu adına Meclis'te bir konuşma yapmıştır.[284] Konuşmasında özetle ülkemiz çalışanlarının haklarının Uluslararası Çalışma

---

[278]https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50f-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-cbb5-037b-e050-007f01005610
[279] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 35. C. 99. B, 5.5.1993, s. 308.
[280] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 59. C. 101. B, 10.5.1994, s. 607-608.
[281] *TBMM Tutanak Dergisi*,19. D. 13. C. 86. B, 23.6.1993, s. 170.
[282] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 21. C. 29. B, 23.6.1993, s. 125-128.
[283] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 21. C. 29. B, 19.11.1992,s. 126.
[284] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 26. C. 50. B, 23.12.1992, s. 256-262.

Örgütü'nün çalışanların sağlığı ve güvenliği, ekonomik ve sosyal hakları ile ilgili öngördüğü standartlara yükseltilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca ilgili bakanlığın bütçesi parti grubu adına destek vereceklerinin mesajını da aşağıdaki alıntıda belirtmiştir.

> *"…Toplumsal uzlaşma, toplumsal denge, ancak taraflara sosyal, ekonomik, siyasal fırsat eşitliği sağlayarak kurulabilir. Hükümet de bunu çok iyi bildiği ye takdir ettiği için, bu amacına ulaşmak üzere, belirli bir plan ve program yapmıştır. Hükümet Programında öngörülen hedeflere mutlaka ulaşılacaktır; ama, bu arada, elbette vetocular olacaktır, elbette komplolar olacaktır, elbette demokrasi düşmanı güçler direnecektir ve elbette çıkarcılar karşı koyacaktır; ama Türkiye'nin, çağdaş, demokratik, uygar ve laik bir ülke olmasını engellemeye hiç kimsenin gücü yetmeyecektir…"*[285]

Öğrencilerin Affı ile alakalı kanun, Uşak Milletvekili Ural Köklü'nün, Yükseköğretim Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi ile ilgili yasa önerisi ve Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu'nun Yükseköğretim Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi ile ilgili yasal düzenleme talep etmiştir.[286] Bu kanun teklifi 21.05.1992 günü TBMM'de görüşülüp kabul edilmiştir. Kanunun yayım tarihi itibarı ile yürürlüğe gireceği belirtilmiştir.

Koruyucu Hekimlik Hizmetleri İle İlgili Kanun teklifini vermiştir.[287] Bu teklif, 28.12.1993 tarihinde TBMM genel kurulunda görüşülüp teklif kabul edilmiştir.

Güvenlik araştırması ve bazı nedenlerle işine son verilen Kamu Personeli ile memuriyete alınmayanların Haklarının iadesi ile ilgili kanun Tasarısı vermiştir. Ali Uyar ve 2 arkadaşı 1402 Sayılı Kanun Gereğince memuriyetten çıkarılanların Görevlerine dönmesi ile ilgili Kanun Teklifi vermiştir. Ali Uyar ve Adıyaman Milletvekili Celal Kürkoğlu, TSK Personel Kanunu'na Bir Ek Geçici Madde ilave edilmesi ile ilgili Kanun Teklif etmiştir.[288] Bu kanun değişikliği teklifi 26.10.1994 tarihinde TBMM'de görüşülmeye başlanmıştır. Yoğun tartışmalar neticesinde kanun değişikliği teklifi 26.10.1994'te Meclis'te kabul edilerek yasalaşmıştır.

Çevre kirliliğine neden olan kaçak kömür yakalandığı iddiasına ilişkin yazılı soruya çevrilen önerge vermiştir. Önergede ülkemize kaçak yollarla 214 ton kömür

---

[285] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 26. C. 50. B, 23.12.1992, s. 262.
[286] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 11. C. 79. B, 21.5.1992, s. 366-371.
[287] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 50. C. 58. B, 28.12.1993, s. 499.
[288] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 68. C. 18. B, 10.12.1994, s. 281-301.

sokulduğu belirtilmiştir. Bu yazılı soru Çevre Bakanı Rıza Akçalı tarafından cevaplanmıştır.[289]

Özelleştirme nedeniyle işten çıkarılan işçilerin kazanılmış haklarının nasıl telafi edileceğinin Başbakan Tansu Çiller tarafından cevaplanmasını talep etmiştir. Konu ile ilgi sorusu Devlet Bakanı A. Aykon Doğan tarafından cevaplanmıştır.[290] Ankara'da 13.01.1994 tarihinde yürüyüş yapan kamu görevlilerinin emniyet güçlerince tartaklandığı iddialarına ilişkin soru önergesi vermiştir. Soru önergesi İçişleri Bakanı Nahit Menteşe tarafından cevaplanmıştır. [291] Türkiye'nin demir çelik üretimi ile ilgili zararın tetkik edilmesi için yabancı heyet geldiği iddiasının doğru olup olmadığı ile soru yöneltmiştir. Bu sorusu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Veysel Atasoy tarafından yanıtlanmıştır.[292] Özelleştirilen bazı kuruluşların fiyatının düşük tutulduğu iddiasına ilişkin soru sormuştur. Bu sorusu Devlet Bakanı Abdullah Aykon Doğan tarafından cevaplanmıştır. [293] İskenderun'da faaliyet gösteren Kemal Horzum'a ait Ünim Taş şirketinin akıbetine ilişkin sorusu Sanayi ve Ticaret Bakanı Mehmet Tahir Köse tarafından cevaplanmıştır [294] KİT'ler ve zor duruma düşen bankalara ilişkin soru sormuştur. Bu soru Devlet Bakanı Abdullah Aykon Doğan tarafından cevaplanmıştır.

İskenderun Eski Belediye Başkanı'nın maaşına ilişkin soru sormuş bu soru İçişleri Bakanı Nahit Menteşe tarafından cevaplanmıştır.[295] Bazı hastanelerde hemşirelerin kep yerine türban taktığı iddialarına ilişkin soru sormuş ilgili soru Sağlık Bakanı M. Kâzım Dinç tarafından cevaplanmıştır.[296] Toprakkale-İskenderun Otoyolu İhalesi'ne ilişkin soru yöneltmiştir. Bu soru Bayındırlık ve İskân Bakanı Halil Çulhaoğlu tarafından cevaplanmıştır.[297] Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın verdiği ihalelere ilişkin soru sormuştur. Bu soruya Bayındırlık ve İskân Bakanı Halil Çulhaoğlu cevap vermek amacıyla meclise hitap etmiştir.[298]

Milletvekili Ali Uyar'ın Meclis'te etkin faaliyet gösterme çabasında olduğu görülmektedir.

---

[289] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 55. C. 80. B, 23.3.1994, s. 384-385.
[290] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 55. C. 80. B, 23.3.1994, s. 409.
[291] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 55. C. 80. B, 23.3.1994, s. 457-458.
[292] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 62. C. 112. B, 7.6.1994 s.159-160.
[293] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 62. C. 112. B, 7.6.1994, s.279-280.
[294] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 62. C. 112. B, 9.6.1994, s.413.
[295] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 65. C. 1. B, 1.12.1994, s.112.
[296] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 65. C. 1. B, 1.9.1994, s.87-88.
[297] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 68. C. 20. B, 18.10.1994, s. 436-437.
[298] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 71. C. 35. B, 15.11.1994, s.464.

2.5.5. Bestami Teke

1950 Yılında Hatay'ın Kırıkhan ilçesine bağlı Çamsarı köyünde dünyaya gelen Teke, ilkokulu aynı köyde bitirdikten sonra ortaokul ve lise eğitimini Kırıkhan'da tamamlamıştır. 1969 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazanan Bestami Teke adı geçen üniversiteden 1975 yılında mezun olarak avukatlık stajına başlamıştır. Stajının ardından Kırıkhan'da 1991 yılına kadar serbest avukatlık yapmıştır. Öğrencilik yıllarında Kırıkhan'da Yüksek Tahsil Derneği Başkanlığı, Hatay Barosu Yönetim Kurulu Üyeliği, Kırıkhan DYP İlçe Yönetim Kurulu Üyeliği ve daha sonra DYP İlçe Başkanı olarak görev yapmıştır. Kırıkhanspor ve Kırıkhan Belediye spor da yönetim kurulları gibi dernek ve kuruluşlarında faaliyet göstermiştir. Evli ve iki evlat babası olan Bestami Teke, 20 Ekim 1991 yılında yapılan milletvekili genel seçimlerinde Hatay XIX. dönem Milletvekili olarak seçilmiştir.[299] Bu dönemde: "*TBMM Anayasa Komisyonu Üyeliği, Adalet Komisyonu Üyeliği, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu Üyeliği ve Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu Türk Kanadı Üyeliği"* görevlerinde bulundu. Ayrıca, (9/3) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Üyeliği görevinde bulundu[300]

2.5.6. Bestami Teke'nin TBMM Faaliyetleri

Hatay iline bağlı Aktepe ilçesi kurulması için bir kanun teklifi vermiştir ancak bu kanun teklifi hükümsüz kalmıştır.[301] Adalet Bakanlığı'nın 1992 Bütçesi ile 1990 Kesin hesabı dolayısıyla, DYP gurubu adına partisinin görüşlerini meclis kürsüsünden duyurmuştur. Konuşmasında şu sözlere yer vermiştir:

"*Bu hükümet döneminde adaletle ilgili yasal düzenlemelere ve çalışmalara gidileceği inancında olduğumuzdan, Adalet Bakanlığının bütçesine olumlu oy kullanacağımızı DYP grubu adına ve şahsım adına arz eder, bu bütçenin ülkemize ve Adalet Bakanlığı mensuplarına hayırlı olmasını diler, hepinize saygılar sunarım*."[302]

XIX. dönem boyunca Meclis'te başka bir faaliyette bulunmamıştır.

---

[299] https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d19/HT_4566_1_19.pdf Hal Tercümesi.
[300] B, Duran, *Türk Parlamento Tarihi*.., s.2784.
[301] https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50f-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-c401-037b-e050-007f01005610
[302] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 6. C. 50. B, 14.3.1992, s. 209-212.

2.5.7. Fuat Çay

Hatay'ın Samandağ ilçesinde 6 Mart 1949'da doğan Fuat Çay ilköğrenimini Samandağ'da tamamladıktan sonra Antakya Lisesine kaydolmuştur. 1968 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine başladı, 1972 yılında adı geçen üniversiteyi başarı ile tamamlamıştır. 1972 yılından 1991 yılına kadar Hatay Barosu'na kayıtlı serbest avukat olarak çalışmıştır. Evli ve dört evlat babası olan Fuat Çay Arapça bilmektedir.

Siyasi faaliyetlerine 1969 yılında CHP Gençlik Kollarında başlamıştır. Gençlik Kolları Başkanlığı, İl ve İlçe Parti Örgütlenme Üyeliği ve İlçe Başkanı olarak görev yaptı. 1980 döneminde CHP'nin kapanması ile SHP'ye katılıp faaliyetlerine burada devam etmiştir. 1992 yılında CHP'nin siyasi yaşama dönmesi ile SHP'den istifa ederek bu partiye katılmıştır.

> *"CHP Parti Meclisi Üyeliği, CHP MYK Üyeliği, CHP Genel Sekreter Yardımcığı, TBMM CHP Gurup Başkanvekilliği gibi görevlerinin yanında TBMM'de KİT Komisyon Başkanvekilliği, Adalet Komisyon Üyeliği, Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyon Üyeliği Milli Savunma Komisyon Üyeliği, Sanayi ve Ticaret, Enerji Tabii ve Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyon Üyeliklerinde ve Türk-Lübnan Dostluk Derneği ve Sosyal Demokrat Türk-Alman Dostluk Dernekleri Başkanı, Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu Eski Üyeliği"* gibi görevlerde bulunmuştur.[303]

XIX.-XX.-XXII. ve XXIII. dönem Hatay Milletvekili olarak seçilen Fuat Çay, Türkiye Cumhuriyeti 52. Hükümetinde Sanayi ve Ticaret Bakanı olarak görev yapmıştır.[304]

2.5.8. Fuat Çay'ın TBMM Faaliyetleri

Türkiye Cumhuriyeti'nin 52. Hükümetinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı yapan Fuat Çay, gerek bakanlığı gerek üyesi olduğu hükümet adına Meclis'te oldukça etkili faaliyetler yürütmüştür. Yazılı Soruya Çevrilen Sözlü Soru Önergeleri dolayısı ile 73 kez söz alarak 13 kez, önerge dolaysı ile 3 kez, Meclis Araştırma Önergesi ve açıklama ile sataşmalar dolayısı ile birer kez meclise hitap etmiştir.

Fuat Çay, bu dönemde sekiz adet kanun teklifi vermiştir. Bunlardan:

> *"657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun Bazı Maddelerinin tebdili ile ilgi yasa değişikliği talebinin yanı sıra, Devlet Memurları Kanununun İki Maddesinin Değiştirilmesi ile alakalı Kanun tasarısı, Serinyol Adıyla Bir İlçe*

---

[303] T. F. Ertan, *Türk Parlamento Tarihi..*, s. 435.

[304] https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d19/HT_4563_1_19.pdf Hal Tercümesi.

Kurulması ile alakalı Kanun Teklifleri" gündeme alınmamıştır ve hükümsüz kalmıştır. *"2 Temmuz 1993 Tarihinde Sivas'ta Meydana Gelen Olaylarda Zarar Görenlerin Ailelerine Tazminat Verilmesi ile ilgili Kanun Teklifi önerisi, Hatay'ın Kalkınmada Öncelikli İller Kapsamına girmesini içeren Kanun değişikliği ve Sosyal Sigortalar Kanununun 78 inci Maddesinin Değiştirilmesi ile alakalı Kanun"* [305] Değişiklik teklifleri hükümsüz kalmıştır.

Fuat Çay'ın bu dönem ilk imza sahibi olduğu: Yükseköğretim Kanununa İki Geçici Madde ilave edilmesi, Siyasi Partiler Kanunu ile Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılmasına dair Teklifleri ve Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri ile ilgili Kanun değişikliği kanunlaşarak yürürlüğe girmiştir.

Sanayi ve Ticaret Bakanı Fuat Çay'ın, Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş'ın hükümete eleştirileri nedeniyle, ona hükümeti temsil eden bakan olarak cevap vermek amacıyla TBMM'de bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında:

"Bilindiği gibi, Avrupa Gümrük Birliğine geçiş süreci içerisinde, Avrupa Gümrük Birliğine uyum yasaları çıkarılması zorunluluğu vardır. Bu konuda, Hükümetimizin çalışmaları var, yasa çalışmaları da var, başka yasa çalışmaları da gelecektir".[306] diyerek sataşmaya cevap vermiştir.

Fuat ÇAY, Hatay'da görülen sığır vebası hastalığının tetkik edilmesini ve alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına için önerge vermiştir. Önerge Meclis'te okutulmuştur. Ancak gündeme alınmamıştır.[307] (6/1423, 6/1429) esas numaralı sözlü sorularını geri aldığına ilişkin [308](6/1375) (6/1428) ve (6/1432) esas numaralı sözlü sorularını geri aldığına ilişkin [309] 6/1372 ve 1608) esas numaralı sözlü sorularını geri aldığına ilişkin [310] önergeler vermiştir.

"Vakıflar Genel Müdürlüğü 1992 Bütçesi ile 1990 Kesin hesabı" dolayısıyla, SHP grubu adına meclise hitap eden Fuat Çay Vakıflar Genel Müdürlüğünün çalışmalarının yetersiz olduğunu, kaynaklarının verimsiz kullanıldığı, son dönemlerde vakıflara vergi muafiyeti getirilmesi ile birlikte birçok vakfın kurulduğunu belirtmiştir. [311]

---

[305] https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50f-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-d536-037b-e050-007f01005610
[306] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 96. C. 20. B, 1.11.1995, s.58-59.
[307] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 73. C. 48. B, 8.12.1994, s. 391-392.
[308] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 78. C. 71. B, 24.1.1995, s.244.
[309] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 82. C. 90. B, 23.3.1995, s.259-260.
[310] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 89. C. 125. B, 20.6.1995, s. 105.
[311] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 6. C. 50. B, 14.3.1992, s.159.

"*Hâkimler ve Savcılar Kanunu, Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Yasanın, 461 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yasası ile 190 ve 270 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasını içeren yasa Tasarısı"* ve

Adalet ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları dolayısıyla SHP Gurubu adına kürsüye gelen Fuat Çay, Meclis'e şu şekilde hitap etmiştir:

> "*Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun bugünkü yapısı, yargı bağımsızlığının Önünde bulunan ve ivedilikle çözümlenmesi gereken sorundur. Bu sorunun çözümü ise, Anayasa değişikliğini gerektirmekte olup, Hükümetten beklediğimiz, bu değişikliğin ivedilikle gündeme getirilerek, idareyi temsil eden Bakan ve Müsteşarın, Hâkim ve Savcılar Yüksek Kurulunun oluşumundan çıkarılması ve bu Kurulun, sadece yüksek yargı organlarının temsilcilerinden oluşmasını sağlamaktır. Sadece bu halde, yargı bağımsızlığından söz edilebileceği görüşündeyiz."*[312]
>
> *"Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerinden alacaklarının Tahkimi ile ilgili Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu"*

Dolayısıyla, SHP grubu adına konuşan Çay, özetle kamu kurum ve kuruluşlarının ağır borç yükü içerisinde faaliyetlerini sürdürmeye çalıştıklarını, ilgili kurum ve kuruluşların borçlarının tasfiye edilmesinin kamu yararına olacağını belirtmiştir. Kamu İktisadi Teşekküllerinin (KİT) 34 trilyon Türk lirası borçları dolayısı ile tahkime tabi tutulacaklarını iddia etmiştir. Bu güzide kamu kuruluşlarının borç batağından kurtarılması gerektiğini partisi grubu adına dile getirmiştir. [313] Millî Savunma Bakanlığı 1995 Bütçesi ile 1993 Kesin Hesabı ile alakalı söz alan Fuat Çay, şu soruları Milli Savunma bakanına yöneltmiştir:

> "*Ulusal savunma sanayi bağlamında ve somut olarak, helikopter, eğitim uçağı, zırhlı personel taşıyıcısı ve benzeri araç gereç konusunda alternatif yaratılması düşünülüyor mu? Düşünülüyorsa, satın alma yoluyla mı, ortak üretim bağlamında mı? Türkiye'nin yakın komşuları içinde, bu alternatif arayışlarına çok sağlıklı yanıt verebilecek üst düzeyde teknolojik seviyeye sahip ülkelerin, bu teknolojik düzeyleri derinlemesine araştırılmış mıdır? Araştırılmışsa, bu tür ülkelerle, satın alma konusunda ve hatta daha ileri boyutlarda, Türkiye'nin ulusal savunma sanayini güçlendirme kapsamında, işbirliği yapmayı düşünüyor musunuz?*"[314]

Vakıflar Genel Müdürlüğü 1993 Bütçesi ile 1991 Kesin Hesabı ile ilgili CHP grubu adına kürsüye gelerek yaptığı konuşma 1992 yılı Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesi ile içerik olarak büyük benzerlikler içermektedir. Bu konuşmada en dikkat çeken iddiasını şu cümlelerle dile getirmiştir:

---

[312] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 10. C. 73. B, 6.5.1992,s.315.
[313] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 10. C. 74. B, 7.5.1992, s.499.
[314] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 76. C. 59. B, 21.12.1994, s.434.

"Değerli milletvekilleri, çok kutsal bir görevi olan vakıfların, son yıllarda amacından saptırıldığını, mallarının amaç dışı kullanıldığını ve hatta birçok yerde de talan edildiğini gözlemlemekteyiz. 1984 yılında çıkarılan af yasasıyla birlikte, vakıf arazileri üzerinde oynanan oyunlarla vakfın arazileri talan edilmiştir. Af yasası öncesi ve sonrasında vakıf arazileri belediye ve gecekondu ağaları tarafından yağmalanmış ve bu konuda ilgililer seyirci kalmıştır. Yağmalamak bir yana, bir karış toprağını almak bile, kuruluş amacına aykırı ve günah olan vakıf malları ve arazileri, genelde siyasî otoritelerin müdahaleleri ve siyasî baskıların yoğunlaştığı dönemlerde çok daha fazla peşkeş çekilmiştir."

Görüldüğü üzere bu konuşmasında da vakıfların yağmalanmakta olduğunu, halkın temiz duygularının sömürülmekte olduğunu belirmiştir.[315]

Adalet Bakanlığı 1993 Bütçesi ile 1991 Kesin Hesabıyla alakalı, CHP grubu adına milletvekillerine hitap etmiştir. Konuşmasında "*12 Eylül anayasasının Siyasî Partiler Yasası, Sendikalar Yasası, Dernekler Yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası, Seçim Yasası, TRT Yasası"* gibi, ülkenin anayasal ve siyasal düzeniyle ilgili yasalar, çağdaş anlamda, AGIK süreci ve Paris şartı doğrultusunda değiştirilmedikçe demokratik, katılımcı ve çağdaş hukuk devletinden bahsetmek mümkün olmayacağını ifade etmiştir. Koalisyon hükümetinin demokratikleşme konusunda ağır hareket etmesi halk nezdinde demokratikleşmeye olan özlemin yerini ümitsizliğe bıraktığını söylemiştir. Adaletin geç tecelli ettiğini belirtmiştir. [316] Adalet Bakanlığı 1994 Bütçesi ile 1992 Kesin Hesabı ile ilgili CHP grubunun görüşlerini ifade eden Çay, Adalet Bakanlığı bütçesinin ihtiyaçlara cevap vermekten uzak olduğunu bakanlığın fiziki altyapısının iyileştirilmesi için daha fazla kaynağa ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.[317] "*Denizcilik Müsteşarlığı 1995 Bütçesi"* için, söz alan Çay, konuşmasında ülkemizin üç tarafının denizlerle çevrili olmasına rağmen denizcilik alanında yeterli gelişme gösteremediğimiz, dünya denizcilik sektöründe ancak %1 birlik bir paya sahip olduğumuzu belirtmiştir. Deniz Müsteşarlığına bağlı bir kamu şirketi olan Deniz Nakliyatı Anonim Şirketinin iyi kar eden bir şirket olmasına karşın özelleştirilmesine karşı çıkması gerekirken, özelleştirmeye onay vermesinin akıllıca bir işlem olmadığını idea etmiştir. Akdeniz'de yapılan balıkçılığın %15 ile %20'lik kısmının Hatay'ın Samandağ ilçesinde yapıldığını; ancak ülkemizde gece avlanma izni olmasına rağmen bu iznin Samandağ'da

[315] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 24. C. 42. B,14.12.1992, s.484.
[316] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 24. C. 43. B, 14.12.1993, s.677.
[317] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 47. C. 44. B, 14.12.1993, s.672.

uygulanmadığını belirtmiştir. [318] Vakıflar Genel Müdürlüğü 1995 Bütçesi ile 1993 Kesin Hesabına ilişkin, şunları söylemiştir:

> "*Türkiye'de, beş yüz yıldan bu yana devam eden Hıristiyan cemaat vakıfları vardır. Bu Hıristiyan cemaat vakıfları, kendi üyelerinin seçtiği mütevelli heyetleriyle yönetilir. Bu cemaat vakıflarından bir tanesi de Samandağ'ında vardır. Samandağ'ında Kurulu bulunan ve beş yüz yıldan beri varlığı devam eden bu cemaat vakfı,12 Eylül 1983 tarihinde, Hatay Sıkıyönetim Komutanı tarafından zorla gasp edilerek, Vakıflar Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. Bu hususu, üç senedir Meclis kürsüsünde dile getirdim. Ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğüyle ilgili bu konuyu cevaplandırmak üzere Sayın Bakana soru önergesi verdim; ancak bu güne kadar cevap alamadım"*[319]

diyerek Bakan'a tepki göstermiştir.

Adalet Bakanlığı 1995 Bütçesi ile 1993 Kesin Hesabı ile alakalı, Meclis Başkanı'ndan söz alan Çay, şu üç soruyu Devlet Bakanı Ali Dinçer'e sormuştur:

> *"1. Cezaevlerinin modernleştirilmesi, çağdaşlaştırılması ve çağdaş güvenlik sisteminin oluşturulması; ayrıca, adalet teşkilatının ve binalarının mevcut eksikliklerinin giderilip ihtiyaca cevap verebilecek bir duruma getirilmesi için, ne gibi çalışmalar yapılmaktadır?*
>
> *2. Adalet Bakanlığı Kuruluş ve Teşkilat Kanunu hakkında yapılan değişiklikle ilgili yasa tasarısı, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Bu iptalin üzerinden iki yıl geçmesine rağmen, karar, halen yazılmamıştır. Kararın yazılmamasında siyasî bir baskı var mıdır? İki yıl geçmesine rağmen karan yazmayan yargıçlar ile diğer adlî yargıçlar arasında, sorumluluk bakımından yasal bir farklılık ve imtiyaz var mıdır?*
>
> *3. Yargıtay ve mahkemelerin iş yükleri her gün biraz daha arttığı halde, Adalet Bakanlığının alacağı tedbirleri içeren ve üst mahkemelerin kuruluşlarıyla ilgili kanun tasarısının yasalaştırılması çalışmaları ne aşamadadır; yasalaşması için, ne gibi çalışmalar yapılmaktadır?"* [320]

"Millî Eğitim Bakanlığı, bağlı kuruluşları ile üniversiteler 1995 Malî Bütçesi ve 1993 Yılı Kesin Hesabı" ile doğasıyla söz alan Fuat Çay, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bazı Kuran kurslarında laik, demokratik cumhuriyet değerlerine aykırı faaliyetler yürütüldüğünden ilgili bakanlığın bilgisi olup olmadığını öğrenmek isteğini belirmiştir. [321]

Gelir Bütçesi münasebetiyle, ülkemizin gelir düzeyini artırmak amacıyla hangi önlemlerin alındığını, asgari ücretten vergili alınmayacağının sözünün tutulup

---

[318] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 75. C. 52. B, 14.12.1954, s.302-305.
[319] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 75. C. 53. B, 15.12.1994, s.414.
[320] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 75. C. 54. B, 15.12.1994, s.657.
[321] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 76. C. 58. B, 20.12.1994, s.259.

tutulmayacağını, kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması ile ilgili 1995 yılı bütçesinde hangi önlemlerin alındığının açıklanmasını talep etmiştir.[322]

RP parti grubu adına Grup Başkan Vekili ve Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan'ın, tek taraflı verilen ödünlerle Türkiye'yi gümrük birliğine sokmaya çalışarak ülkeyi ekonomik bakımdan tahribe; siyasî bakımdan istiklalin kaybedilmesine sürükledikleri iddiasıyla Başbakan Tansu Çiller ve Bakanlar Kurulu Üyeleri Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin Önergesi ile ilgili[323] TBMM'de söz hakkı alarak görüş ve önerilerini meclisle paylaşmıştır. Askeri ataşelere gönderilen avanslar ile kredilerin özel hesaplarda tutulduğu iddiaları Milli Savunma Bakanı Nevzat Ayaz yanıtlamıştır. [324] Elazığ'da kaybolan Dr. Hasan Kaya ile Av. Metin Çan ile ilgili suali İçişleri Bakanı İsmet Sezgin tarafından yanıtlanmıştır.[325] Hatay Köy Hizmetlerinde on bir müdürün particilik yaptıklarına iddiaları ile ilgili sorusuna Devlet Bakanı Abdulbaki Ataç'ın cevap vermiştir.[326] Yükseköğretim Genel Müdürü'nün sahte doktora aldığı iddiasına ilişkin sorusu ve Millî Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz'ın cevabı.[327] Besicilik kredisinden yararlananlara ilişkin sorusu ve Tarım ve Köy İşleri Bakanı Refaiddin Şahin'in cevabı.[328] Aktaş Elektrik'in TEK ile yaptığı işletme devir sözleşmesi ile alakalı sorusu ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Veysel Atasoy tarafından cevaplanmıştır.[329] Dışarıdan lise bitirmelerinde uygulanan metotlarla alakalı sorusu ve Millî Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz'ın cevabı.[330] Öğretmenlere silah sağlanmasının mümkün olup olmadığına dair sorusu ve Millî Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz'ın cevabı.[331] İçel-Erdemli-Arpaçbahşiş beldesinde bir haneye düzenlenen baskın sırasında öldürülen kişilerle ilgili sorusu ve İçişleri Bakanı Nahit Menteşe yanıtlamıştır.[332] Sivas'ta yaşanan otel yangının zanlılara ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Nahit Menteşe'nin cevabı.[333] Aleviliğin İslam dışı olduğu savlarına yönelik sorusu ve Devlet Bakanı Necmettin Cevheri'nin yanıtı.[334]

---

[322] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 76. C. 60. B, 22.12.1994, s.665.
[323] *TBMM Tutanak Dergisi*,19. D. 85. C. 107. B, 22.12.1994, s.416.
[324] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 22. C. 36. B, 22.12.1994, s.343-346.
[325] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 33. C. 88. B, 22.12.1994, s.528.
[326] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 61. C. 106. B, 25.5.1994, s.19-20.
[327] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 68. C. 20. B, 18.10.1994, s.422-423.
[328] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 72. C. 43. B, 29.11.1994, s.707-708.
[329] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 73. C. 46. B, 6.12.1994, s.239-240.
[330] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 73. C. 46. B, 6.12.1994, s.236.
[331] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 73. C. 48. B, 8.12.1994, s.422.
[332] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 74. C. 50. B, 8.12.1994, s.125-127.
[333] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 74. C. 50. B, 12.12.1994, s.129-130.
[334] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 75. C. 51. B, 13.12.1994, s.199-201.

Şeriatçılara menfaat sağlayacak düzenlemeler yapıldığı iddiasına ilişkin soru sormuş ve sorusu Devlet Bakanı Necmettin Cevheri tarafından yanıtlanmıştır.[335] Urla İmam-Hatip Lisesi Müdürünün 29 Ekim etkinliğine kız talebeleri göndermediği iddialarla alakalı sorusu ve Millî Eğitim Bakanı Nevzat tarafından cevaplanmıştır.[336] Hazine'ye ait arazilerine ilişkin sorusu Maliye Bakanı İsmet Attila tarafından cevaplanmıştır.[337] İller İdaresi Genel Müdürlüğü ile ilgili sorusu İçişleri Bakanı Nahit Menteşe tarafından yanıtlanmıştır.[338] Polislerin yaka numaralarının kaldırılmasının nedeni ile ilgili sorusu İçişleri Bakanı Nahit Menteşe tarafından cevaplanmıştır.[339] DC-9 tipi uçakların elden çıkarılmasına ilişkin sorusu ve Ulaştırma Bakanı Mehmet Köstepen'in cevabı.[340] Vergi düzenlemelerine ilişkin sorusu ve Maliye Bakanı İsmet Attila'nın cevabı.[341] Çevre'ye ayrılan fonlardan belediyelere yapılan yardımlara ilişkin sorusu ve Çevre Bakanı Rıza Akçalı'nın cevabı.[342] Sivas hadiselerine ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Nahit Menteşe'nin cevabı.[343] Yakıldığı ve boşaltıldığı iddia edilen köylerle alakalı sorusu ve İçişleri Bakanı Nahit Menteşe'nin cevabı.[344] Halk ozanlarına dair sorusu ve Kültür Bakanı Timurçin Savaş'ın cevabı.[345] Akdeniz'in kirlilik problemine[346] ve Üst düzey bürokratların yurt dışı seyahatlerine dair soruları Çevre Bakanı Rıza Akçalı tarafından cevaplanmıştır.[347] Hatay-Antakya-Orhanlı Köyü yolu ile ilgili,[348] Hatay-Antakya-Güneysöğüt köyü yolu ile alakalı,[349] Hatay-Antakya-Meydancık Köyü yoluna ilişkin soruları Devlet Bakanı Esat Kıratlıoğlunca cevaplanmıştır.[350] Hatay-Kırıkhan-Alabeyli köyü yolu ile Hatay-Kırıkhan Baldıran köyü yoluna ilişkin soruları Devlet Bakanı Esat Kıratlıoğlu tarafından cevaplanmıştır.[351] Hatay-Kırıkhan Başpınar köyü.[352] Hatay-Kırıkhan-Kurtlusoğuksu

---

[335] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 75. C. 51. B, 13.12.1994, s.201-202.
[336] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 75. C. 54. B, 16.12.1994, s.762-763.
[337] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 77. C. 66. B, 16.12.1994, s.371-372.
[338] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 78. C. 68. B, 17.1.1995, s.71-72.
[339] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 78. C. 68. B, 17.1.1995, s.72-73.
[340] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 78. C. 69. B, 18.1.1995, s.160-161.
[341] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 78. C. 70. B, 19.1.1995, s.219.
[342] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 78. C. 71. B, 24.1.1995, s.284-285.
[343] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 78. C. 71. B, 24.1.1995, s.282-283.
[344] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 78. C. 72. B, 25.1.1995, s.394-400.
[345] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 78. C. 73. B, 26.1.1995,s.489-490.
[346] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.150-152.
[347] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.184-185.
[348] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.170.
[349] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.171-12.
[350] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.169.
[351] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.167-168.
[352] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.167.

köyü,[353] ve Hatay-Reyhanlı-Beşaslan köyü yolları ile alakalı soruları Devlet Bakanı Esat Kıratlıoğlu tarafından cevaplanmıştır.[354] Hatay-Reyhanlı-Göktepe köyü yolu,[355] Hatay-Reyhanlı-Kuşaklı Köyü yolu,[356] Hatay-Reyhanlı-Üçtepe köyü yolu ve Hatay-Samandağ-Büyükoba köyü yollarının durumları ile ilgili soruları Devlet Bakanı Esat Kıratlıoğlu tarafından cevaplanmıştır.[357] Üst düzey görevlilerin yurt dışı gezilerine ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Nahit Menteşe'nin cevabı.[358] Arsa Ofisi Genel Müdürlüğüne ile ilgili sorusunu Maliye Bakanı İsmet Attila yanıtlamıştır.[359] Üst düzey bürokratların yurt dışı iş seyahatlerine ilişkin sorusu ve Millî Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz tarafından yanıtlanmıştır.[360] Askere alınan Açıköğretim Fakültesi öğrencileri ile ilgili sorusu Millî Savunma Bakanı Mehmet Gölhan tarafından yanıtlanmıştır.[361] Savunma sanayinin desteklenmesi ile alakalı sorusu ve Millî Savunma Bakanı Mehmet Gölhan tarafından yanıtlanmıştır.[362] Üst düzey bürokratların ülke dışı seyahatlerine ilişkin suali ve Orman Bakanı Hasan Ekinci'nin yanıtı[363]. Bir kooperatife ile ilgili sorusu[364] ve Üst düzey bürokratların yurt dışı seyahatlerine ilişkin soruları ve Sanayi ve Ticaret Bakanı Mehmet Dönen'in cevabı.[365] Antakya ve Samandağ'da bulunan tarihî yapılarla alakalı sorusu[366] ve Üst düzey görevlilerinin yurt dışı gezilerine ilişkin soruları Turizm Bakanı Şahin Ulusoy tarafından cevaplanmıştır.[367] Üst düzey bürokratların yurt dışı seyahatlerine ilişkin sorusu ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Veysel Atasoy'un cevabı.[368] Askere alınan korucu çocuklarına ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Nahit Menteşe'nin cevabı.[369] Üst düzey bürokratların yurt dışı seyahatlerine ilişkin sorusu ve Bayındırlık ve İskân Bakanı Halil Çulhaoğlu'nun cevabı.[370] Üst düzey kamu

---

[353] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.168-169.
[354] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.164.
[355] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.166.
[356] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.164-168.
[357] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.172.
[358] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.181-183.
[359] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.153-154.
[360] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.183.
[361] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.161-163.
[362] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.145-147.
[363] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.190-191.
[364] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.197-200.
[365] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.159-161.
[366] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.186-187.
[367] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 74. B, 14.2.1995, s.188-189.
[368] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 76. B, 16.2.1995, s.337-340
[369] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 76. B, 16.2.1995, s.337.
[370] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 77. B, 21.2.1995, s.447-450.

görevlilerinin yurt dışı seyahatlerine ilişkin sorusu ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Nihat Matkap'ın cevabı.[371] Diyanet İşleri Başkanlığında Alevilerin temsil edilmediği söyleminin araştırılmasına ilişkin sorusu Devlet Bakanı Necmettin Cevheri tarafından yanıtlanmıştır.[372] Yüksek dereceli kamu görevlilerinin yurt dışı iş gezilerine ilişkin sorusu ve Kültür Bakanı Timurçin Savaş'ın cevabı.[373] Şırnak Lisesinde mevzuata uygun olmayan şekilde diploma verildiği iddiası ile alakalı sorusunu Millî Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz cevaplamıştır.[374] Hastanelerde imamların görev yapmaya başlamasına ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Doğan Baran'ın cevabı.[375] Hatay-Samandağ ilçesi sağlık görevlilerine ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Doğan Baran'ın cevabı.[376] İşkence yapıldığı iddia edilen kişilere sağlam raporu veren memurlara ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Doğan Baran'ın cevabı.[377] Samandağ Devlet Hastanesi ile ilgili suali ve Sağlık Bakanı Doğan Baran'ın yanıtı.[378] Bürokratların yurt dışı seyahatlerine ile ilgili sorusu ve Tarım ve Köy İşleri Bakanı Refaiddin Şahin'in cevabı.[379] İzmir Karaburun-Mordoğan Jandarma Karakolu'nda işkence yapıldığı iddiasına ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Nahit Menteşe'nin cevabı.[380] Telefon rehberi yetersizliği ile ilgili sorusu Ulaştırma Bakanı Mehmet Köstepen, tarafından,[381] Hatay'ın Altınözü ilçesi sağlık görevlileri ile ilgili Sağlık Bakanı Doğan Baran tarafından yanıtlanmıştır.[382] Hatay-Antakya ilçesi sağlık personeline ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Doğan Baran'ın cevabı.[383] Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde görev yapan sağlık görevlilerine ilişkin,[384] Hatay'ın Yayladağ ilçesinde görev yapan sağlık personeline ilişkin,[385] ve Üst düzey bürokratların yurt dışı seyahatlerine ilişkin soruları Sağlık Bakanı Doğan Baran tarafından yanıtlanmıştır [386] Çekiç Güç ile ilgili, iddialara ilişkin Başbakan'a sorusu ve

---

[371] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 77. B, 21.2.1995, s.442-446.
[372] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 77. B, 21.2.1995, s.469-471.
[373] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 77. B, 21.2.1995, s.450-453.
[374] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 77. B, 21.2.1995, s.439.
[375] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 77. B, 21.2.1995, s.434-435.
[376] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 77. B, 21.2.1995, s.431-433.
[377] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 77. B, 21.2.1995, s.439-440.
[378] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 79. C. 77. B, 21.2.1995, s.435-436
[379] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 80. C. 79. B, 23.2.1995, s.131.
[380] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 80. C. 80. B, 28.2.1995, s.233.
[381] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 80. C. 80. B, 28.2.1995, s.231.
[382] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 80. C. 82. B, 7.3.1995, s.357-358.
[383] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 80. C. 82. B, 7.3.1995, s.355-356.
[384] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 80. C. 82. B, 7.3.1995, s.356-357.
[385] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 80. C. 82. B, 7.3.1995, s.358-359.
[386] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 80. C. 82. B, 7.3.1995, s.361-362.

Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Murat Karayalçın'ın cevabı.[387] Üst düzey kamu görevlilerinin yurt dışı seyahatlerine ilişkin sorusu ve Ulaştırma Bakanı Mehmet Köstepen'in cevabı.[388] Türkiye'ye gelen Cezayirlilere ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Nahit Menteşe'nin cevabı.[389] THY'nin döviz gelirine ilişkin sorusu ve Devlet Bakanı Ali Şevki Erek'in cevabı.[390] THY Kargo servisinin Esenboğa Havalimanı'na alınmasının nedenine ilişkin sorusu ve Devlet Bakanı Ali Şevki Erek'in cevabı.[391] THY'nin sayısına ilişkin sorusu ve Devlet Bakanı Ali Şevki Erek'in cevabı.[392] 12 Eylül 1980 evvelinde ve akabinde kurulan derneklere ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Nahit Menteşe'nin cevabı.[393]

Hatay Milletvekili Fuat Çay, TBMM'nin XIX. döneminde kendisi ile aynı dönem Hatay milletvekili olarak görev yapan arkadaşlarından daha çok yasama faaliyetlerine katıldığını görülmektedir.

2.5.9. Mehmet Dönen

Hatay'ın Dörtyol ilçesinde 1952 yılında doğan Mehmet Dönen, ilköğretimini Erzin ilçesinde, lise eğitimini ise Dörtyol'da tamamlamıştır. Erzurum Atatürk üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bölümünü bitiren Dönen, 1972-1982 yılları arasında İskenderun Demir Çelik Fabrikasında işçi olarak çalışmıştır. Bu süre zarfında Çelik-İş Sendikası'nda aktif sendikacılık faaliyetlerinde bulunmuştur. 1982 yılında vatani hizmeti sonrası İskenderun'da yaklaşık iki yıl Fen Bilgisi öğretmenliği yapmıştır. 1984 yılında ticarete atılmıştır.

1987 yılında SHP listesinden Hatay milletvekili seçilmiştir. 1991 yılında yapılan seçimlere DYP listesinden Meclis'e girmeyi başarmıştır. 1999 genel seçimlerinde de DYP listesinden Hatay milletvekili olarak meclise girme başarısı gösteren Mehmet Dönen, Türkiye Cumhuriyeti 50. Hükümetinde Sanayi ve Ticaret Bakanı(1994-1995) olarak görev yapmıştır. XXI. dönem TBMM'de Plan ve Bütçe Komisyonu Üyeliği yaptı.[394] TBMM'deki çalışmalarını "Meclis Çalışmalarım: 21.

---

[387] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 81. C. 86. B, 15.3.1995, s.527-528.
[388] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 82. C. 89. B, 22.3.1995, s.237.
[389] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 82. C. 91. B, 28.3.1995, s.386.
[390] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 84. C. 100. B, 18.4.1995, s.385-387.
[391] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 84. C. 100. B, 18.4.1995, s.384-385.
[392] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 84. C. 100. B, 18.4.1995, s.383-384.
[393] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 85. C. 107. B, 2.5.1995, s.537-538.
[394] Celalettin Yavuz, *Türk Parlamento Tarihi –XXI. Dönem(1999-2002*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, TBMM Basımevi, Ankara 2012, s. 2230.

Dönem 1. ve 2. Yasama Yılı" adlı bir kitapta toplamıştır. Evli ve iki çocuk babasıdır.[395]

2.5.10. Mehmet Dönen'in TBMM Faaliyetleri

Mehmet Dönen Meclis'te ikisi gündem dışı ve on iki defa söz alarak Meclis'e hitap etmiştir. İlk imza sahibi olduğu on altı kanun teklifi bulunmaktadır. Bunlar:

> "*1475 Sayılı İş Kanunun "İşin Düzenlenmesi ve İş Süresi ile İlgili 61'nci Maddesi" nin Değiştirilmesi ile ilgili Kanun Teklifi, 1479 Sayılı Bağkur Yasasına Geçici Bir Madde Eklenmesine Dair Yasa Teklifi, 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Kanun Teklifi, 506 numaralı Sosyal Sigortalar Yasasına Bir Ek Geçici Madde Eklenmesi ile ilgili yasa, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Yasasına Bir Madde Eklenmesi ve 3395 Sayılı Yasanın Geçici 76 ve 77'nci Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yasa Teklifi, Sosyal Sigortalar Kanunu'na 208 Sayılı Kanunla Eklenen Ek 5'inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi hususunda Kanun önerisi, Devlet Memurları, Türk Ceza Yasası, Bir vilayet Kurulması ile alakalı Kanun Teklifi, Bir vilayet Kurulması Hakkında Yasa Teklifi, Hatay İline Bağlı Payas Adında Bir İlçe Kurulması Hakkında Yasa Teklifi, İşsizlik Sigortası Yasa Teklifi, Konya İline Bağlı Belkaya Adında Bir kaza Kurulmasına dair Kanun Teklifi, Konya İline Bağlı Yeniceoba isminde Bir kaza Kurulması Hakkında Kanun Teklifi, Sosyal Sigortalar Kurumu Sağlık müesselerinde Mevcut İzdihamlara sebep Olan 1000 TL Muayene Ücreti ve %20 İlaç Bedeli alınması Uygulamasına dair Kanun Teklifi"*[396] vermesine rağmen adı geçen kanun teklifleri hükümsüz kalmıştır.

Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan'ın, Sakarya Nehri'nde vuku bulan kirlenmeye ve alınması gerekli önlemlere ilişkin gündem dışı konuşması dolayısıyla söz alarak Meclis'e hitap etmiştir.[397] Bolu Milletvekili Nazmi Çiloğlu'nun fındık çiftçisinin sorunları ile alakalı gündem dışı konuşması dolayısıyla,[398] Tokat Milletvekili Ahmet Özdemir'in, pancar ve tütün çiftçilerinin içinde bulundukları ekonomik problemlerine ilişkin gündem dışı konuşması dolayısıyla Bakan sıfatı ile sorulan sorulara cevap vermiştir.[399]

> *"DYP Grup Başkan Vekilleri Güneş Müftüoğlu, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Adana Milletvekili Bekir Sami Daçe ile SHP Grup Başkan Vekili Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın, Emekli Sandığı Yasası, SSK Yasası, Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar SSK Kanunu, Tarımda*

---

[395] https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d19/HT_4311_1_19.pdf Hal Tercümesi.
[396] https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50f-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-c737-037b-e050-007f01005610
[397] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 66. C. 8. B, 20.9.1994, s.278.
[398] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 78. C. 72. B, 25.1.1995, s.305.
[399] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 78. C. 72. B, 25.1.1995, s.309-310.

Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu ile Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar yasasının değiştirilmesi Teklifinde" bulunmuştur. "*Denizli Milletvekili Adnan Keskin'in Emekli Sandığı yasasının 39'uncu Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi"* Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan ve Bütçe Komisyonları Raporu dolayısı ile bir konuşma yapmıştır.[400]

"Emekli Sandığı Kanunu, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar SSK Kanunu, Tarım Çalışanlarını Sosyal Sigortalar Kanunu ile Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması ile alakalı 23.1.1992 Tarihli ve 3769 Sayılı Kanun ve Anayasanın 89 uncu Maddesi Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu dolayısı."[401] ile görüşlerini paylaşmıştır.

"Batman, Bingöl, Elazığ, Hakkârî, Mardin, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van vilayetlerinde devam eden olağanüstü halin, 19.3.1992 tarihinde saat 17.00'den itibaren dört ay daha uzatılmasına ilişkin Başbakanlık talebi dolayısıyla,[402] Kamu Kurumlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında 7.5.1992 Tarih ve 3799 Sayılı Kanun ve Anayasanın 89'uncu Maddesi Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha ele alınmak Üzere iade Tezkeresi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu gerekçesiyle,[403] Batman, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van vilayetlerinde devam eden olağanüstü halin 19.11.1992 günü saat 17.00'den itibaren geçerli olmak üzere 4 ay süre ile uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi" dolayısıyla Meclis'e hitap etmiştir.[404]

"Sosyal Sigortalar Kanununun Bir Maddesinde tadil edilmesi ile alakalı Kanun Tasarısı ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları ile ilgili,[405] Belediye Gelirleri Kanununda tebdil edilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu" dolayısı ile genel kurula hitap etmiştir.[406] Necmettin Erbakan'ın, "*Tüketiciyi Korumak ve Kaliteli Mal Üretimimi ve Üreticisini Teşvik Etmek İçin Alınacak önlemleri belirlemek maksadıyla Meclis Araştırması Açılmasına İlişkin Önergesi ve Meclis Araştırması Komisyonu Raporu"* dolayısıyla temsil ettiği bakanlık adına Meclise seslenmiştir.[407] "*Rekabetin muhafazası Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonları Raporları"* gerekçesi ile bakanlığı adına cevap vermiştir.[408]

---

[400] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 3. C. 30. B, 23.1.1992, s.177-182,191-192-210.
[401] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 4. C. 39. B, 20.2.1992, s.272-274.
[402] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 7. C. 53. B, 17.3.1992, s.10-15.
[403] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 14. C. 92. B, 2.7.1992, s.603.
[404] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 20. C. 25. B, 11.11.1992, s.300-302.
[405] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 35. C. 100. B, 6.5.1993, s.398-399.
[406] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 38. C. 128. B, 15.7.1993, s.402.
[407] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 70. C. 26. B, 1.11.1994, s.184.
[408] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 73. C. 47. B, 7.12.1994, s.301-326.

"Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1995 Bütçesi ile 1993 Kesin Hesabı dolayısıyla,[409] *Tüketicinin muhafazası ile ilgili Kanun Tasarısı ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları"* münasebetiyle Bakanlığı adına cevap vermiştir.[410]

Edirne Milletvekili Evren Bulut ve Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar'ın Sivas Milletvekili Azimet Köylüoğlu'nun, Samsun Milletvekili Mehmet Cebi ve Arkadaşlarının,

"*Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin Kuruluşu ile alakalı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne ilişkin yasada Değişiklik Yapılması ve 26.12.1993 Tarihli ve 3947 Sayılı Kanun ile 25.12.1969 Tarihli ve 1196 Sayılı yasanın uygulamadan Kaldırılması ile ilgili Kanun Teklifleri ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu"* dolayıyla genel kurulda söz almıştır.[411]

2.5.11. Nihat Matkap

Hatay'ın Antakya ilçesinde 1952 yılında doğan Nihat Matkap ilk ve orta öğrenimini doğduğu şehirde tamamlamıştır. Akabinde Anadolu Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi'nden mezun oldu. Çalışma hayatına Hatay'da mali müşavir olarak başlayan Matkap, sonrasında Müşavirler Odası Başkanlığı ve Hatay Belediyeler Birliği reisliği görevlerinde bulunmuştur.[412]

Aktif siyasi hayatına SHP'de 1991'de başlayan Nihat Matkap, milletvekili genel seçimlerinde Hatay 19. dönem milletvekili olarak ilk defa parlamentoya girmiştir. SHP Grup Başkanvekilliği, Türkiye Cumhuriyeti 50. Hükümetinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı(1994-1995) vazifesini ifa etmiştir. 1995 yılında SHP'nin 1995'te CHP ile birleşmesi ile siyasi yaşamına CHP Örgütlenme ve Örgüt Yönetimleri Genel Başkan Yardımcısı olarak görev yapmıştır. 2012 yılında CHP, STK ve Diğer Meslek Kuruluşlarından sorumlu Genel Başkan Yardımcısı olmuştur.

Evli ve üç evladı olan Nihat Matkap, İngilizce ve Arapça konuşabilmektedir.[413]

---

[409] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 75. C. 56. B, 18.12.1994, s.1115-1119.
[410] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 77. C. 63. B, 28.12.1994, s.185.
[411] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 93. C. 147. B, 23.7.1995, s.361-363.
[412] T. F. Ertan, *Türk Parlamento Tarihi..*,s. 438.
[413] https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_4565_1_20.pdf Hal Tercümesi.

2.5.12. Nihat Matkap'ın TBMM Faaliyetleri

Nihat Matkap TBMM'de görev yaptığı süre içerisinde ikisi gündem dışı toplam yirmi iki defa söz alarak genel kurula hitap etmiştir. Ayrıca Matkap'ın ilk imza sahibi olduğu on bir kanun teklifi bulunmaktadır. Bunlardan: "*2913 Sayılı yasa, 3292 Sayılı yasa 3671 Sayılı Kanun ve 5434 Sayılı Kanunlar yasalaşarak uygulamaya konulmuştur. 657 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin tebdil edilmesi ile ilgili yasa Teklifi, 1995 Yılı İçin Bir Geçiş Programı Hazırlanmasına Dair Kanun Teklifi ve Milletvekili Seçimi yasasında Değişiklikler yapılması ile ilgili Kanun Teklifi"* kanunlaşarak yürürlüğe girmiştir.

Nihat Matkap'ın ilk imza sahibi olduğu:

> "*657 Sayılı yasada Değişikliğine dair yasa Teklifi, Serinyol Adıyla Bir kaza Kurulması ile ilgili yasa Teklifi, Bazı Suç ve Cezaların kaldırılması ile ilgili yasa Teklifi, Özelleştirme Kanun önerisi, 3568 numaralı kanunda değişiklik yapılmasına dair teklifi, Tanju Çolak'ın Özel Affına ilişkin yasa Teklifi, 1580 Sayılı Belediye Kanununun 7 nci Maddesinin (A) Bendinin Değiştirilmesi ile alakalı yasa Teklifi ve Emekli Sandığı Kanununa Geçici bir Madde ilave edilmesi ile alakalı Kanun Teklifleri"* hükümsüz kalmıştır.

İzmir Milletvekili Cengiz Bulut'un, çiftçilerin ve tarım işkolunda çalışanların sosyal güvenliği konusundaki sorunlara ilişkin gündem dışı konuşması dolayısıyla[414], Adana Milletvekili İbrahim Özdiş'in, işçi emeklilerinin içinde bulundukları iktisadi problemlere ilişkin gündem dışı konuşması dolayısıyla bakanlığı adına cevap vermiştir.[415]

"190 numaralı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair 434 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilmesi ile ilgili yasa Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonunun Raporundan" dolayı söz almıştır.[416] Bazı Kamu Alacaklarının Toplanmasının Hızlandırılması ve Matrah Artırımı ile ilgili yasa Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu gerekçesi ile söz almıştır.[417]

"*Bazı Kamu Alacaklarının toplanmasının Hızlandırılması ve Matrah Artırımı Hakkında 3773 Sayılı Kanunun Cumhurbaşkanı tarafından Bir Daha ele alınmak Üzere Geri Gönderme Tezkeresi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu"* dolayısıyla

---

[414] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 67. C. 13. B, 29.9.1994, s.384-386.
[415] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 73. C. 48. B, 8.12.1994, s.388-389.
[416] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 2. C. 21. B, 26.12.1991, s.397-398.
[417] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 3. C. 33. B, 6.2.1992, s.463-465.

söz almıştır.[418] "*Vergi Usul yasası, Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu ile"* alakalı söz almıştır. *"474 Sayılı Kanuna Ekli Gümrük Giriş Tarife Cetvelinde Değişiklik Yapılması, Gelir ve Kurumlar Vergileri Üzerinde ödenen Fonların Birleştirilmesi; Gümrük Vergisi Hâsılatı ile Fon Payı Hâsılatının paylaşımı"* ile alakalı söz almıştır. "*827 Sayılı Kanun ile 3675 Numaralı Kanunun,193 Numaralı, 2380 Numaralı, 3238 Numaralı, 3294 Numaralı Kanunların Bazı Hükümlerinin Kaldırılması ile ilgili yasa Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu"* dolayısıyla söz almıştır.[419]

> "*Kanun ekinde bulunan Gümrük Giriş Tarifelerinde Değişikliğe gidilmesi, Gelir ve Kurumlar Vergileri Üzerinde tahsil edilen Fonların Birleştirilmesi; Gümrük Vergisi Hâsılatı ile Fon Paylarının; 827 Sayılı Kanun ile 3675 Sayılı Kanunun, 193 Sayılı, 2380 Numaralı Yasa, 3238 Numaralı Yasa, 3294 Numaralı Yasaların Bazı Hükümlerinin Yürürlükten Kaldırılması ile ilgili Yasa Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu*" dolaysı ile söz almıştır.[420]

"*Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması ile ilgili 436 Numaralı Kanun Hükmünde Kararname, 3274 Sayılı Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri ile ilgili Yasaya Bir Geçici Madde Eklenmesi ile"* ilgili söz almıştır. *"256 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Sigorta Şirketleri Hizmetlerinin Başbakanlığa Devri ile alakalı 303 Numaralı Kanun Hükmünde Kararname ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları"* ile alakalı partisinin grubu adına Meclis'e hitap etmiştir.[421]

RP Grubu adına Grup Başkan Vekili ve Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan'ın, milli bir kurum olan PTT'yi, telâfisi mümkün olmayan neticeleri nazara almadan özelleştirme girişimleri iddiasıyla, Başbakan Tansu Çiller ve Ulaştırma Bakanı Mehmet Köstepen ile ilgili gensoru açılması önergeleri münasebetiyle grubu adına söz almıştır.[422] (10/132) ve (10/123) esas numaralı Meclis Araştırması Önergelerinin bir arada görüşülmesine ve görüşme gün ve sırası ile çalışma süresi ile alakalı ANAP grubu önerisi için söz almıştır.[423] Bazı vergi yasalarında değişiklik yapılmasıyla ilgili

---

[418] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 5. C. 48. B, 12.3.1992, s.477-478.
[419] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 13. C. 87. B, 24.6.1992, s.314-315.
[420] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 13. C. 87. B, 24.6.1992, s.314-315.
[421] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 17. C. 3. B, 19.9.1992, s.146-148.
[422] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 40. C. 8. B, 29.9.1993, s.170-175.
[423] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 40. C. 11. B, 5.10.1993, s.310-311.

403 sıra numaralı yasa tasarısının görüşme gün saat ve süresine ilişkin DYP grubu önerisine cevap vermek amacıyla SHP grubu adına söz almıştır.[424]

"213 Numaralı Vergi Usul Yasası, 6183 Numaralı Kamu Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Yasa, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 1318 Sayılı Finansman Yasası" ile ilgili söz almıştır. "*197 Sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, 3505 Sayılı Kanun ve 2978 Sayılı Vergi ladesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Yasa Tasarısı"* ile alakalı söz almıştır. "*1992 Malî Yılı Katma Bütçeli İdarelerin Kesin hesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna ilişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1992 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesin hesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu raporu"* münasebetiyle SHP grubu adına genel kurula hitap etmiştir.[425] "*213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 6183 Sayılı Kamu Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 1318 Sayılı Finansman Kanunu ile alakalı söz almıştır. 197 Sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, 3505 Sayılı Kanun ve 2978 Sayılı Vergi İadesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu"* ile ilgili bilgi vermek amacıyla kürsüye gelerek Meclis'e hitap etmiştir.[426] Isparta Milletvekili Ertekin Durutürk'ün, "*Ayasofya Camisi'nin İbadete Açılmasıyla İlgili Kanun Teklifi'nin (2/30) doğrudan gündeme alınmasına ilişkin önergesi"* ile alakalı bilgiler paylaşmıştır.[427]

"Ekonomik Denge İçin Yeni Vergiler konulması ile Bazı Vergi yasalarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu" dolayısıyla SHP grubu adına konuşma yapmıştır.[428] Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon ve arkadaşları, Başbakan ile akrabalarının mal varlıklarının tetkik edilmesi maksadıyla Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi münasebetiyle parti grubu adına görüşlerini paylaşmıştır.[429]

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 1995 Bütçesi ile 1993 Kesin Hesabı gerekçesiyle Bakan olarak görüşlerini Meclis'le paylaşmıştır.[430]

---

[424] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 48. C. 47. B, 17.12.1993, s.255-256.
[425] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 49. C. 54. B, 24.12.1993, s.592-607.
[426] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 49. C. 54. B,24.12.1993, s.664.
[427] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 57. C. 89. B, 13.4.1994, s.464-466.
[428] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 58. C. 92. B, 20.4.1994, s.253-255.
[429] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 64. C. 124. B, 14.7.1994, s.47-51.
[430] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 75. C. 56. B, 18.12.1994,s.1067-1074, 1078-1083, 1086-1087.

"Türk Vatandaşlığı Kanununun Bir Maddesinde Değişikliğe gidilmesine İlişkin Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu" sebebiyle söz almıştır.[431] "*DYP Grup Başkan Vekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, ANAP Grup Başkan Vekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, SHP Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve Arkadaşlarının 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ilişkin yasa Teklifi"* ile alakalı söz almıştır.

"*İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve Arkadaşlarının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 82. Maddesinin Değiştirilmesi ile ilgili yasa teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve Arkadaşlarının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127. Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde ilave edilmesi ile ilgili Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu"* sebebiyle CHP grubu adına Meclis genel kuruluna hitap etmiştir.[432]

895 Sıra Sayılı Kanun Teklifi'nin gündemdeki yeri ve gündeme alınma günü ile Genel Kurulun çalışma süresi ile ilgili DYP ve CHP gruplarının müşterek önerisi sebebiyle parlamentoya hitap ederek kendisinin ve partisinin görüşlerini milletvekilleri ile paylaşmıştır.[433]

2.5.13. Nurettin Tokdemir

1942 yılında Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde Abdurrahman ve Nazlı çiftinin evladı olarak dünyaya gelmiştir. Nurettin Tokdemir, ilk orta ve lise öğrenimini Hatay'da bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünü bitirdikten sonra çeşitli okullarda ders vermiş akabinde Antakya Lisesinde uzun yıllar Tarih öğretmeni olarak görev yapmıştır.

20 Ekim 1991'de yapılan milletvekili genel seçimlerinde DYP'den XIX. dönem Hatay Milletvekili seçilmiştir. Parlamentoda TBMM Millî Eğitim Komisyonu azalığı ve reisliği, Çevre Komisyon azalığı, (10/1) Esas Nolu Meclis Araştırması Komisyonu azalığı ve (9/16) Esas Nolu Meclis Soruşturması Komisyonu azalığı vazifelerinde bulundu. DYP Genel Başkan Danışmanlığı ve Siyasi İşler Başkan muavinliği yapmıştır. DYP'nin 2005 tarihli olağan kongresinde Yüksek Haysiyet

---

[431] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 88. C. 120. B, 7.6.1995, s.93.
[432] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 89. C. 126. B, 21.6.1995, s.193-196.
[433] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 98. C. 37. B, 21.11.1995, s.250.

Divanı azalığına seçildi.[434] Evli ve iki çocuk babası olan Tokdemir, 14 Ağustos 2018'de Ankara'da vefat etmiştir. İngilizce ve Arapça bilmekteydi.[435]

2.5.14. Nurettin Tokdemir'in TBMM Faaliyetleri

Nurettin Tokdemir, TBMM'de beş defa söz alarak görüşlerini parlamento ile paylaşmıştır. İlk imza sahibi olduğu üç adet kanun teklifi bulunmaktadır. Bunlar: "*2809 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunun 26'ncı Maddesinin c Fıkrasının tebdil edilmesine İlişkin Yasa Teklifi'nde"* bulunmuştur.[436] "*486 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Yasa Teklifi ve Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı ile ilgili 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne ilişkin Yasada Değişiklik Yapılmasına dair Kanun teklif"* etmiştir. Ancak bu teklifler, TBMM gündemine alınmamış ve hükümsüz kalmıştır.

Çorum Milletvekili Muharrem Şemsek ve arkadaşlarının, öğretmenlerin toplum içinde hak ettikleri yere oturtulması için çözülmesi gereken sorunlar konusunda bir genel görüşme açılmasına dair önergesi gerekçesi ile DYP grubu adına bir konuşma yapmıştır.[437]

Öğretmenlerin toplum içinde hak ettikleri yere oturtulması için çözülmesi gereken sorunlar konusunda genel görüşme dolayısıyla,[438] "*Millî Eğitim Bakanlığı, bağlı kuruluşları ile Üniversitelerin 1992 Bütçesi ile 1990 Kesin Hesapları sebebiyle,*[439] *Kültür Bakanlığı 1993 Bütçesi ile 1991 Kesin Hesabı münasebetiyle"* DYP grubu adına Meclis kürsüsünden bir genel kurula hitap etmiştir.[440]

"İstanbul Milletvekili İsmail Sancak'ın, Emekli Sandığı Kanununun 32. Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine" ilişkin yasa Teklifinin doğrudan gündeme alınmasına ilişkin önergesi gerekçesiyle TBMM'ye hitap etmiştir.[441]

---

[434] B. Duran, *Türk Parlamento Tarihi*…, s.2785.
[435] https://www5.tbmm.gov.tr//develop/owa/mazbatalar.sonuc Hal Tercümesi.
[436] https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50f-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-c3b5-037b-e050-007f01005610
[437] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 1. C. 11. B, 4.12.1995, s.305-306.
[438] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 1. C. 14. B, 11.12.1991, s.516-519.
[439] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 6. C. 51. B, 15.3.1992, s.496-498.
[440] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 26. C. 51. B, 24.12.1992, s.445-448.
[441] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 85. C. 104. B, 24.12.1992, s.105.

2.5.15. Onur Kumbaracıbaşı

1939 Ankara doğumlu olan Onur Kumbaracıbaşı İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Ankara'da tamamladıktan sonra Viyana Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesinde öğrenim hayatına devam etti.[442] Aynı üniversitede doktora yaptıktan sonra yurda dönen Kumbaracıbaşı, Devlet Planlama Teşkilatında Uzmanlık ve Bölüm Başkanlığı, Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi, Ankara Belediyesi Ekonomi Danışmanlığı gibi görevlerde bulunmuştur. Kaleme aldığı: Ekonomik Karşılaştırmalara İlişkin Bir Deneme, Ekonomik Doktrinler ve Ekonomik Düşünceler Evrimi, Dış Ticaret Teorisi ve Uluslararası Ekonomi, Ekonomiye Giriş, Siyasal Anlatım Yöntemleri ve Sosyal Demokrasi gibi Akademik çalışmaları ile Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde ekonomi alanında profesörlüğe yükselmiştir.

1982 yılında Yüksek Öğretim Kurumu yasası dolayısı ile akademik dünyadan ayrılmıştır. Özel sektörde faaliyetlerine devam etmiştir. 1984'te SHP'ye üye olmuştur. Akabinde adı geçen partide Ankara İl Başkanı seçilmiştir. XVIII. dönem Kocaeli Milletvekili olarak parlamentoya girmiştir. Grup Başkan Vekilliği ve 49.(1991-1993) ile 50.(1993-1995) Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinde Bayındırlık ve İskân Bakanlığı görevlerinde bulunmuştur. XIX. dönem Hatay Milletvekili seçilmiştir. Evli ve iki çocuk babasıdır.[443]

2.5.16. Onur Kumbaracıbaşı'nın TBMM Faaliyetleri

Onur Çetin Kumbaracıbaşı, TBMM genel kurulunda onu gündem dışı, yirmi üç konuşma gerçekleştirmiştir. Milletvekilinin ilk imza sahibi olduğu kanun teklifi bulunmamaktadır. Meclise şu konularda hitap etmiştir: Ankara Milletvekili Ömer Faruk Ekinci'nin Ankara'nın Mamak ilçesinde yaşanan toprak kaymasına ilişkin söz almıştır.[444] İstanbul Milletvekili Sabri Öztürk'ün, 2981 Numaralı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı binalara Uygulanacak Bazı muameleler ile ilgili Kanuna göre verilmesi gereken tapuların geciktirilmesi ile gece kondulaşmanın engellenmesi için alınması gereken tedbirlere dair gündem dışı konuşması dolayısıyla söz almıştır.[445] Bingöl Milletvekili Hüsamettin Korkutata'nın, kalkınmada öncelikli yerlerden olan

---

[442] B. Duran, *Türk Parlamento Tarihi*…, s.2781.
[443] https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d19/HT_4376_1_19.pdf Hal Tercümesi.
[444] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 2. C. 17. B, 18.12.1991, s.9-10.
[445] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 4. C. 36. B, 13.2.1992, s.9-12.

Bingöl vilayetine son on beş yılda hiçbir ciddî yatırımın yapılmadığına, ilde hüküm süren şiddetli kış nedeniyle büyük sel ve toprak kaymaları olabileceği nazara alınarak bu konuda önlem alınmasına ilişkin gündem dışı konuşması gerekçesiyle Meclis'e hitap etmiştir.[446]

Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın, ülke dışında müteahhitlik hizmetlerinde bulunan Türk şirketlerinin ekonomik problemleri ve bunların aşılması konusunda alınması gerekli görülen önlemlere ilişkin gündem dışı konuşması dolayısıyla söz almıştır.[447] Bayburt Milletvekili Ülkü Güney'in, Bayburt'un Üzengili köyünde yaşanan çığ olayına ilişkin gündem dışı konuşması dolayısıyla,[448] Bitlis Milletvekili Edip Safder Gaydalı'nın, memleketimizde meydana gelen trafik kazaları ve Bayındırlık ve İskân Bakanı'nın konuyla ilgili tutumuna ilişkin gündem dışı konuşmasıyla ilgili görüşlerini parlamento ile paylaşmıştır.[449]

Şanlıurfa Milletvekili İbrahim Halil Çelik'in, 34. birleşiminde, Şanlıurfa Tüneli'nde çalışan işçilerin maaşlarını alamadıkları ile ilgili,[450] Adana Milletvekili İbrahim Özdiş'in, Avrupa Parlamenterler Meclisi'nin Türkiye karşıtı aldığı kararlarla ilgili gündem dışı konuşması dolayısıyla söz almıştır.[451] Tokat Milletvekili İbrahim Kumaş'ın Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin devletimize yönelik aldığı tavsiye kararına dair gündem dışı konuşması dolayısıyla söz almıştır.[452] Kayseri Milletvekili Abdullah Gül'ün, Bosna-Hersek Dışişleri Bakanı İrfan Lubjankiç'in katledilmesi ile ilgili gündem dışı konuşmasından ötürü Bayındırlık ve İskân Bakanı olarak bakanlığı adına ve hükümet adına gündem dışı konuşma ve sorulara cevap vermek üzere Meclis'e hitap etmiştir.[453]

Giresun Milletvekili Rasim Zaimoğlu'nun, Tirebolu-Tortul karayolu ile ilgili sorusu gerekçesiyle,[454] Ordu Milletvekili Sadi Pehlivanoğlu ve arkadaşlarının, 30 Ekim 1989 günlü Resmî Gazete'de yayımlanan 89/14657 Numaralı Bakanlar Kurulu kararının gereğince devleti zarara uğratarak görevlerini kötüye kullandıkları ve bu fiillerinin Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesine uyduğu iddiasıyla Başbakan

---

[446] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 4. C. 44. B, 4.3.1992, s.596-597.
[447] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 10. C. 70. B, 24.4.1992, s.9-13.
[448] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 28. C. 59. B, 26.1.1993, s.116-120.
[449] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 29. C. 66. B, 10.2.1993, s.266-270.
[450] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 45. C. 35. B, 1.12.1993, s.11-13.
[451] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 85. C. 106. B, 27.4.1995, s.270-271.
[452] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 86. C. 109. B, 4.5.1995, s.141-142.
[453] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 87. C. 119. B, 6.6.1995, s.389-391.
[454] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 3. C. 35. B, 12.2.1992, s.561.

Süleyman Demirel ve Bayındırlık ve İskân Bakanı Onur Kumbaracıbaşı haklarında Meclis soruşturması açılmasına dair önergesi gerekçesi dolayısıyla söz almıştır.[455] Bülent Ecevit'in, Ermenilerin Karabağ'da Azerbaycan Türklerine saldırılarının soykırım tanımına uyduğuna ve bu konuda Avrupalı devletlerin ve Türkiye'nin tutumuna dair gündem dışı konuşmasından ötürü söz almıştır.[456] Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1992 Bütçesi ile 1990 Kesin Hesabı münasebetiyle Meclis'te bir konuşma yapmıştır.[457]

Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon'un, Yozgat Kayseri karayoluna ilişkin sorusundan ötürü,[458] Artvin Milletvekili Süleyman Hatinoğlu'nun, Artvin ili Hopa-Borçka Cankurtaran Tüneli'ne ilişkin sorusu gerekçesiyle,[459] İstanbul Milletvekili Kadir Ramazan Coşkun'un, köprü geçiş ücretlerine ilişkin Başbakan'dan sorusu ile alakalı söz almıştır.[460] Kıyı Yasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa Tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu dolayısıyla genel kurula hitap etmiştir.[461]

"Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 1993 Bütçesi ile 1991 Malî Yılı Kesin Hesabı, Karayolları Genel Müdürlüğü 1993 Bütçesi ile1991 Kesin Hesabı ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1993 Bütçesi ile 1991 Kesin Hesabı" gerekçesi ile alakalı söz almıştır.[462] Muş Milletvekili Muzaffer Demir ve 15 arkadaşının, Erzincan deprem bölgesinde yapılan devlete ait yapıların Deprem Yönetmeliği kurallarına uyup uymadığını son depremde meydana gelen can kaybı ve yıkılan yapı adedinin belirlemek amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesinden ötürü söz almıştır.[463] Aydın Milletvekili Cengiz Altunkaya ve Arkadaşlarının, Erzincan ve ilçelerinde meydana gelen deprem felaketinden sonra alınacak önlemleri belirlemek amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi ve Bayburt Milletvekili Bahattin Elçi ve 20 arkadaşının, Erzincan depreminde yıkılan devlete ait yapıların projelerinin sözleşme şartnamesine uyup uymadığını belirlemek amacıyla Meclis

---

[455] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 4. C. 44. B, 4.3.1992, s.636-640.
[456] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 4. C. 44. B, 4.3.1992, s.591-593.
[457] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 6. C. 52. B, 16.3.1992, s.742.
[458] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 9. C. 63. B, 14.4.1992, s.72.
[459] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 9. C. 64. B, 15.4.1992, s.163-164.
[460] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 9. C. 64. B, 15.4.1992, s.158.
[461] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 14. C. 91. B, 1.7.1992, s.479.
[462] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 25. C. 44. B, 16.12.1992, s. 120-131 .
[463] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 29. C. 68. B, 16.2.1993, s.384

araştırması açılmasına ilişkin önergesi dolayısıyla söz almıştır.[464] Zonguldak Milletvekili Bülent Ecevit ve Arkadaşlarının, Erzincan depreminde binaların yıkılmasının sebeplerini ve mesülllerini tespit etmek amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi dolayısı ile söz alarak genel kurulda bir konuşma yapmıştır.[465]

Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık ve Arkadaşlarının partizanca hareket ederek kamu kurumlarını tahrip edilmesine yol açtığı iddiasıyla Bayındırlık ve İskân Bakanı Onur Kumbaracıbaşı ile ilgili gensoru açılmasına dair önergesi ve Bitlis Milletvekili Zeki Ergezen ve Arkadaşlarının, kendine yapılan ithamlar karşısında suskun kalarak milletin devlete olan güvenini sarstığı ve memurları partizanlığa zorladığı iddiasıyla Bayındırlık ve İskân Bakanı Onur Kumbaracıbaşı ile ilgili gensoru açılmasına ilişkin önergesi gerekçesiyle meclise hitap etmiştir.[466]

"Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 1994 Bütçesi ile 1992 Malî Yılı Kesin Hesabı, Karayolları Genel Müdürlüğü 1994 Malî Bütçesi ile 1992 Kesin Hesabı ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1994 Bütçesi ile 1992 Kesin Hesabı" ile alakalı söz almıştır.[467] Sivas Milletvekili Ahmet Arıkan ve Arkadaşlarının, otoyol projelerinin sözleşmelerini son iktisadi gelişmeler karşısında yeniden değerlendirmeyerek devleti zarara uğrattığı gerekçesiyle Bayındırlık ve İskân Bakanı Onur Kumbaracıbaşı hakkında gensoru açılmasına ilişkin önergesi münasebetiyle, bakan olarak Meclis'i bilgilendirmiştir.[468]

---

[464]*TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 29. C. 68. B, 16.2.1993, s.384-388
[465] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 29. C. 68. B, 16.2.1993, s.384-388.
[466] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 33. C. 87. B, 6.4.1993, s.323-331.
[467] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 48. C. 46. B, 16.2.1993, s.202-207.
[468] *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. D. 62. C. 116. B, 14.6.1994, s.643-650.

2.5.17. XIX. DÖNEM HATAY MİLLETVEKİLLERİNİN İSTATİSTİKLERİ

Tablo 1.
XIX. Dönem Hatay Milletvekillerinin Eğitim Durumları

XIX: DÖNEM HATAY MV.	YAŞ	MESLEK	DİLLER	EĞİTİM	MV. SEÇ SAY.
Abdullah Kınalı	53	Serbest	X	İlk Okul	1
Ali Uyar	49	Tıp Doçenti	İngilizce	Doktora	2
Bestami Teke	41	Avukat	İngilizce	Lisans	1
Fuat Çay	42	Avukat	Arapça	Lisans	
Mehmet Dönen	39	Öğretmen	İngilizce	Lisans	2
Nihat Matkap	39	Serbest Muhasebe	İngilizce	Lisans	1
Nurettin Tokdemir	49	Öğretmen	Arapça	Lisans	1
Onur Kumbaracıbaşı	52	Ekonomi Profesörü	İngilizce Almanca	Doktora	2

XIX. Dönem TBMM de Hatay'ı temsil eden Milletvekillerinden 1991 yılı itibarıyla yaşça en büyüğü Abdullah Kınalı olurken, en geç vekiller Mehmet Dönen ve Nihat Matkaptır. Vekillerin yaş ortalaması 45,5'tir. Eğitim bakımından Abdullah Kınalı en düşük eğitim kademesi mezunuyken, Onur Kumbaracıbaşı Profesör unvanı ile iki yabancı dil bilen en yüksek eğitim profiline sahiptir. Ali Uyar, Mehmet Dönen ve Onur Kumbaracıbaşı XIX. Dönemle birlikte iki defa milletvekili seçilme başarısı göstermişlerdir. Hatay da Türkçeden sonra en çok konuşulan Arapçayı ise sadece iki milletvekilinin bildiği gözlemlenmiştir.

2.5.18.XIX. Dönem Hatay Milletvekillerinin TBMM Etkinlikleri

Tablo 2.

XIX. Dönem Hatay Milletvekillerinin TBMM Etkinlikleri

XIX: DÖNEM HATAY MV. ETKİNLK	Abdullah Kınalı	Ali Uyar	Bestami TEK	Fuat Çay	Mehmet Dönen	Nihat Matkap	Nurettin Tokdemir	Onur Kımbaracı başı	Toplam
Açıklama ve sataşmalara cevap	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Gündem Dışı Konuşma	-	-		-	3	2	-	10	15
İlk imza sahibi olunan Kanun Teklifi Sayısı	-	21	1	8	16	11	3	-	60
Kanunlaşan Teklifler	-	4	-	2	-	3	-	-	9
Meclis Soruşturma Önergesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Önerge	1	2	-	3	-	-	-	-	6
Söz Alma	-	2	1	13	12	20	5	13	66
Teklifler	-	3	-	-	-	-	-	-	3
Üyelikle İlgili İşlemler	1	1	-	-	-	-	-	-	2
Yazılı Soruya Çevrilen Soru Önergeler	-	11	-	73	-	-	-	-	84
Meclis Araştırma Önergesi	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Toplam Etkinlik	3	45	2	99	31	36	8	23	247

XIX. dönemde Hatay milletvekilleri Meclis'te toplam 247 faaliyet gerçekleştirmişlerdir.

Hatay Milletvekilleri içerisinde en çok kanun teklifi Ali Uyar, Mehmet Dönen ve Nihat Matkap tarafından verilmiştir. Mehmet Dönen'in hiçbir teklifi kanunlaşmamıştır. Ali Uyar'ın dört, Nihat Matkap'ın üç ve Fuat Çay'ın ise iki teklifi kanunlaşmıştır. Abdullah Kınalı ve Onur Kumbaracıbaşı vekillikleri süresince hiç kanunun teklif etmemişlerdir. En çok soru önergesi Fuat Çay tarafından verilmiştir. XIX. dönem Hatay vekillerinden Abdullah Kınalı, Bestami Teke ve Nurettin Tokdemir meclis çalışmalarında en az faaliyette bulunanlar olarak görülmektedir. Hatay milletvekillerinin XIX. dönem faaliyetleri incelendiğinde gerek ülke sorunları gerekse ilin sorunları ilgili en fazla faaliyet gösteren milletvekillerinin sırasıyla Fuat Çay, Ali Uyar ve Nihat Matkap olduğu görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

XX. DÖNEM HATAY MİLLETVEKİLLERİ VE TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NDEKİ FAALİYETLERİ(1995-1999)

3.1. 24 Aralık 1995 Seçimlerine Giden Süreç

1995 seçimlerine gidilirken ülke gündemi birbirinden çetin sorunlar ile meşguldü. Bunların başında Güneydoğu Anadolu'da başlayıp Doğu Anadolu'ya yayılarak, tırmanan terör olaylarının bir türlü önünün alınamamasıydı. 22 Nisan 1993'te Diyarbakır'ın Lice ilçesindeki operasyonları yönetmek için ilçeye gelen Diyarbakır Bölge Jandarma Komutanı Bahtiyar Aydın'ın şehit edilmesi olayı[469] ile Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis'in uçağının düşmesi ve şehit olması gibi güvenlik problemleri ülke gündemini meşgul etmekteydi.

5 Nisan 1994'te açıklanan ekonomik kararlar ile derinleşen ekonomik kriz, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girişi, artan yolsuzluk iddiaları, Avrupa Birliğine katılma çabaları Sivas'ta yaşanan olaylar en dikkat çeken gelişmelerin başında gelmektedir.

Turgut Özal'ın cumhurbaşkanlığı döneminde ANAP'ı dışarıdan idare etme girişimleri ve Mesut Yılmaz ile çekişmesi, Özal'ın ölümü ile cumhurbaşkanlığı seçimi meselesi ülke gündemini uzunca süre meşgul etmiştir.

Süleyman Demirel'in Çankaya'ya çıkması ile Tansu Çiller hem DYP'nin genel başkanlık hem de başbakanlık koltuğuna oturmuştur. Çiller-Karayalçın koalisyonu CHP'de değişim rüzgârları sonucunda partinin başına Deniz Baykal'ın geçmesi ile çatırdamaya başlamıştır. Baykal - Çiller anlaşmazlığı, Çiller'in başbakanlıktan istifa etmesi ile neticelenmiş ve ülke seçim havasına girmiştir. Ülkeyi seçime götürmek için tekrar bir araya gelen DYP ve CHP koalisyonu 52. Hükümeti kurarak ülkeyi 24 Aralık 1995 seçimlerine götürmüştür.[470]

24 Aralık 1995 seçimleri öncesinde seçimlerle ilgili yeni kararlar alınmış ve ilk defa bu seçimde yürürlüğe giren uygulamalar şunlar olmuştur: Oy kullanma yaşı 20'den 18'e indirilmiştir. Cezaevi veya tutuklu evlerindeki tutuklulara oy kullanma

---

[469] *Türkiye, 23 Ekim 1993.*

[470] Hüseyin Çavuşoğlu, "Doğru Yol Partisi Açısından 24 Aralık 1995 Seçimlerinin Analizi", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Cilt 17, Sayı 32, Balıkesir 2014, s. 21-23

hakkı verilmiştir. TBMM üye sayısı 450'den 550'ye çıkarıldı. 100 milletvekili partilerin ülke çapında kazandıkları oylara göre belirlendi. Seçim çevresi barajı %10'a indirildi. 1991 seçimlerinde uygulanan kontenjan adaylığı uygulamasına son verildi. Bu değişikler ışığında 24 Aralık 1995 seçimlerine gidilmiştir.[471]

3.2.1. 24 ARALIK 1995 SEÇİMLERİNİN SİYASİ PARTİLERİ

3.2.2. Anavatan Partisi

Mesut Yılmazın liderliğinde 1994 yerel seçimlerine giren ANAP, üç büyükşehir belediye başkanlığının yanında on tane il belediyesi ile birlikte 780 belde belediyesini kazanma başarısını göstermesine rağmen bir önceki seçimlere göre oylarını düşürmüştür.[472]

ANAP, "Yaptıklarımız, yapacaklarımızın teminatıdır" sloganı ile sekiz yıllık başarılı iktidar dönemlerini anımsatarak seçmenden oy istemiştir. Enflasyonla, işsizlikle, yolsuzlukla mücadele gibi ekonomik söylemler ile iktidara talip olmuştur.[473]

3.2.3. Cumhuriyet Halk Partisi

Cumhuriyetin ilk partisi olma özelliği ile birlikte Türkiye'yi 1950'li yıllara kadar tek başına idare etmiştir. 1950'li yıllara gelindiğinde yapılan adil seçimlerle iktidarı DP'ye kaptırmıştır. 1960'lı yıllarda yaşanan askeri darbeden sonra yapılan seçimlerle tekrar iktidara gelen CHP, 1965 yılında yenilenen seçimlerle iktidarı kaybedip ana muhalefet partisi konumuna yerleşmiştir.[474] 1970'li yıllara gelindiğinde ise Ecevit'in liderliği ile tekrar iktidar olmuştur.

12 Eylül 1980 darbesi ile diğer partilerle birlikte CHP kapatılmıştır. 1983 yılında partiler tekrar siyasi faaliyetlerine başlamışsa da, 1982 Anayasası'nın 69. maddesine göre temelli kapatılan bir siyasi parti aynı ad ile tekrar kurulamaz maddesi gereğince CHP siyasi hayatına dönememiştir. Parti tabanı 1983 sonrası

---

[471] Burak Oder, "1983'ten Bu Yana Seçim Sisteminde Yapılan Değişiklikler ve 24 Aralık 1995 Seçimi Sonuçlarının Çeşitli Varsayımlarla Değerlendirilmesi", *Journal of Istanbul University Law Faculty,* Cilt 55, Sayı 4, İstanbul 1997, s. 86-97

[472] https://www.ysk.gov.tr/tr/27-mart-1994-mahalli-idareler-genel-secimi/2804.

[473]*Cumhuriyet,* 23 Aralık 1995.

[474] Şule Yenigün Altın, Sosyal Demokrasiden Yeni Sağa CHP'nin Söylemsel Dönüşümü: Bir Siyasal Söylem Çözümlemesi Denemesi, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2019 Ankara, s. 439-441.*

siyasi faaliyetlerini sırasıyla Halkçı Parti, SODEP, DSP ve SODEP ile Halkçı Parti'nin birleşmesi ile Sosyal Halkçı DP (SHP) adı altında devam ettirmişlerdir.[475]

1992 yılında gelindiğinde CHP, Deniz Baykal liderliğinde tekrar kurulmuştur. 1994 Mahalli İdareler Seçimlerine Deniz Baykal liderliğinde giren CHP, üçü il belediyesi olmak üzere 64 ilçe/belde belediyesini kazanmıştır. İl Genel Meclisi seçimlerinde ise %4,61 oy almıştır.[476]

18 Şubat 1995'te SHP lideri Murat Karayalçın ile uzlaşan Deniz Baykal, SHP ile CHP'nin CHP çatısı altında Hikmet Çetin liderliğinde birleşmiştir. Böylelikle yaklaşık on yıldan beri solda yaşanan bölünme son bulmuştur.[477]

CHP, 1995 seçimleri öncesi seçim beyannamesinde 20 hedef belirlemiştir. Bu hedeflerden en dikkat çekici olanları şunlardır:

> "*Demokrasiyi ve hukuk devletini kurumsallaştırmayı, Türkiye'yi iç barışa ve huzura taşımayı, Etnik duyarlılıklara demokratik çözüm adı altında Kürt sorununu çözmeyi, Siyaset ve yönetimdeki kirlenmeyi temizlemeyi, Emeği yüceltmeyi, Sosyal devleti gerçekleştirmeyi, Herkese kaliteli sağlık hizmeti sunmayı, Yurtdışında yaşayan vatandaşlara sahip çıkmayı, Planlı kentleşmeyi, Sanayi ve teknolojide yeniden yapılanmayı, Çiftçi ve esnafı desteklemeyi, Bölgeler arasındaki eşitsizliği kaldırmayı, Türkiye'yi 2000'li yıllara taşımayı, Çevre ve Doğayı korumayı, Avrupa Birliğine tam üyeliği sağlamayı ve saygın bir dış politika izlemeyi vaat etmiştir.*"[478]

3.2.4. Demokratik Sol Parti

Bülent Ecevit'in liderliğinde 1994 mahalli idareler seçimine katılan DSP, seçimlerden umduğu başarıyı alamamıştır. DSP, hiçbir büyükşehir veya il belediyesini kazanamamıştır. Sadece 23 ilçe veya belde belediyesini kazanmıştır. İl Genel Meclisi seçim sonuçlarına bakıldığında da DSP'nin %7,87'lik oy aldığı görülmektedir.

DSP, 1995 seçimleri için şu vaatlerde bulunarak seçmenden oy istemiştir. DSP'nin çözüm önerileri beş programdan oluşmaktadır:

> *"Bu programlar sırasıyla; ekonomik toparlanma ve kalkınma, toplumsal ve siyasal gelişme, yönetimde dürüstlük ve verimlilik, ulusal bilgi ve ulusal çıkarlara dayalı bölgesel merkezli dış politika programlarıdır. Bu beş program birbiriyle tutarlı bir bütün oluşturmaktadır. Her program çeşitli boyutlarıyla çok yönlü ve zengin bir yaklaşım içindedir. Çağdaş, demokratik,*

---

[475] E. Özbudun, *Türk Siyasal Hayatı*, s. 124.
[476] https://www.ysk.gov.tr/tr/27-mart-1994-mahalli-idareler-genel-secimi/2804
[477] D. Kömürcü, *Geçmiş ile Gelecek Arasında…*, s. 25.
[478] CHP 1995 Seçim Beyannamesi.

kalkınmış, bölgesinde ve dünyada güçlü bir Türkiye'yi gerçekleştirmeyi amaçlayan bu programlar, insanı temel değer olarak ele almaktadır."[479] Şeklindedir.

DSP, toplumun her kesimine yönelik bir kalkınma plan ve programı tasarlamıştır. Önce sektörlerin sorunları detaylı bir şekilde analiz edilmiş ardından bunların çözümlerine yönelik öneriler sıralanmıştır. Özellikle de yükseköğretim olanak ve imkânlarının çeşitlendirilip artırılması için detaylı çözümler planlanmıştır. [480]

3.2.5. Doğru Yol Partisi

Tansu Çiller, Süleyman Demirel'in Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından 1993'te partinin başına geçmiştir. Genel başkan, ilk imtihanını 1994 Mahalli İdareler Seçimlerinde vermiştir. 1994 Yerel Seçimlerinde üç büyükşehir belediyesi, yedi il belediyesi olmak üzere toplam 876 belediye kazanmıştır. Seçim sonuçlarının geneline bakıldığında DYP, seçimlerden birinci parti olarak çıkma başarısını göstermiştir. [481]

DYP, 1995 seçimlerinde:

"*Hedef 2000'ler Tek Çözüm Çiller"* sloganıyla beyannamesini ilan etmiştir. DYP'nin vaatleri şunlar olmuştur*: "Üniversitelere öğretim üyesi yetiştirilmek üzere 10 bin öğrenci yurtdışına lisansüstü eğitime gönderilecek. Meslek Yüksek Okullarının sayısı 600'e, öğrenci kapasitesi 300 bine çıkarılacak. 735 bin hektar alana sulama şebekesi kurulacak. 290 bin hektar alanda tarla içi geliştirme yapılacak. Turizmde yatak kapasitesi 1.3 milyona yükseltilecek. Yıllık turizm döviz girişi 14 milyar dolar olacak. İzmit Körfez Köprüsü, Çanakkale Boğaz Geçişi, İstanbul Boğaz Tüp Geçişi gerçekleştirilecek. Herkese bir vatandaşlık numarası verilecek. Sigortalılara hastane ve hekim seçebilme özgürlüğü getirilecek."*[482]

Herkese bir ev, biri araba, her mahallede bir milyoner, her köylüye traktör şeklinde sansasyonel vaatlerde de bulunmayı ihmal etmemiştir.

Çiller, seçim kampanyası döneminde aynı tabandan beslendiği ANAP'ı ve lideri Mesut Yılmaz'ı eleştirmeyi de ihmal etmemiştir.

---

[479] Demokratik Sol Parti 1995 Seçim beyannamesi.
[480] Demokratik Sol Parti 1995 Seçim beyannamesi
[481] https://www.ysk.gov.tr/tr/27-mart-1994-mahalli-idareler-genel-secimi/2804
[482] Doğru Yol Partisi 1995 Seçim Beyannamesi.

3.2.6. Milliyetçi Hareket Partisi

27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesinin önemli aktörlerinden biri olan Alparslan Türkeş, Milli Birlik Komitesi ile fikir ayrılıkları yaşaması sonucunda, yurt dışına sürülmüştür.[483] Sürgünün ardından 1963'te yurda dönen Türkeş, bir süre siyasi faaliyetlerden uzak durmuştur.[484]

1965 yılına gelindiğinde Türkeş, mevcut bir siyasi partide siyaset yapmaya karar verir. Bu doğrultuda kendi görüşlerine en yakın fikirleri savunan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ne(ÇKMP) katılmıştır. Kısa zaman zarfında partinin genel başkanlığına yükselmiştir.[485] Böylelikle aktif Türk siyasetinin önemli bir parçası haline gelmiştir. [486]

ÇKMP, 1969 yılında alınan bir karar ile adını Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirmiştir. MHP'nin ideolojisini, Dokuz Işık doktrini oluşturmaktır. Bunlar: "*Milliyetçilik, Ülkücülük, Ahlakçılık, İlimcilik, Toplumculuk, Köycülük, Hürriyetçilik ve Şahsiyetçilik, Gelişmecilik ve Halkçılık, Endüstricilik ve Teknikçiliktir*." Doktrin; ekonomi, siyaset ve kültür alanlarında ulusal ve evrensel problemlere değinmiştir.[487] Bütün bunları "Türk-İslam Sentezi" söylemi çevresine oturtmaya çalışmıştır.

1969 seçimlerinde %3, 1973 seçimlerinde %3,4, 1977 seçimlerinde %6,4 oy almıştır. 1970'li yıllarda Süleyman Demirel'in kurduğu Milliyetçi Cephe hükümetlerinin ortağı olmuştur.

12 Eylül 1980 askeri darbesi ile MHP kapatılmış ve malları hazineye devredilmiştir.[488] MHP, 1983 yılında siyasi faaliyetlere izin verilmesi ile birlikte siyasi yaşamına önce Muhafazakâr Parti(MP) daha sonra 1985'te Milliyetçi Çalışma Partisi(MÇP) adı altında devam etmiştir. Ancak askerler MP'nin 1983 seçimlerine katılmasına izin vermemiştir. İsim değişimi sonrasında hareket MÇP adıyla 1987 seçimlerine katılmıştır. Bu seçimlerden ancak %2,9 oy almıştır. MÇP, 1991 seçimlerine Islahatçı Demokrasi Partisi ve Refah Partisi ile seçim ittifakı yapmıştır. İttifak yaklaşık %16 oy almıştır. Bunun yüzde kaçının MÇP'nin oyu olduğunu tespit

---

[483] Abdullah Kutalmış Yalçın, "Alparslan Türkeş'in Sürgündeki Siyasi Faaliyetleri (1960-1963)", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, ICOMEP Özel Sayısı,* Iğdır 2021, *s. 1-21.*
[484] A. K. Yalçın, *Türk Siyasal Hayatında...*, s.11.
[485] E. Özbudun, *Seçim Sistemleri Ve Türkiye...*, s.122.
[486] M. Kabasakal, *Türkiye'de Siyasi Partiler …*, ,74.
[487] Durmuş Ali Arslan ve Mustafa Karadağ, *Geçmişten Günümüze Milliyetçi Hareket Partisi Ve MHP Milletvekilleri,* Mer Ak Yayınları, Mersin 2020, s. 66.
[488] D. A. Arslan ve M. Karadağ, *Geçmişten Günümüze MİLLİYETÇİ...*, s, 67.

etmenin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir. 24 Ocak 1993'te partinin adı Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirildi.[489]

MHP, 24 Aralık 1995 seçimleri için ilan ettiği beyannamesinde yeniden yapılanma kavramı etrafında beş başlıkta yeniden yapılanmayı hedeflemektedir. Bunlar: "*siyasette yeniden yapılanma, ekonomide yeniden yapılanma, toplumsal alanda yeniden yapılanma, eğitim-kültür-bilimde yeniden yapılanma, dış politikada yeniden yapılanma şeklindedir*."[490]

Alpaslan Türkeş, *"kavgaya değil barışa, kin ve nefrete değil sevgiye, savaşa değil yarışa, sömürüye değil, adalete çağırıyorum. hak yoluna, hakikat yoluna çağırıyorum."* söylemi ile halktan oy istemiştir.[491]

24 Aralık 1995 seçimlerinde MHP %8,2 oy alarak seçim barajını geçemeyerek parlamento dışında kalmıştır. 4 Nisan 1997'de Alpaslan Türkeş vefat etmiştir. Temmuz 1997'de MHP'nin başına Devlet Bahçeli geçmiştir.[492]

3.2.7. Refah Partisi

Refah Partisi, İslamî söylemleri ile Türk siyasetinde 1970'lerden itibaren kendine alan bulmayı başarmıştır. Kritik 24 Aralık 1995 seçimleri öncesinde, 1994 yılında yapılan mahalli idareler seçiminde kendisinden beklenmedik bir çıkış yaparak İstanbul ve Ankara büyükşehir belediyelerinin yanında dört büyükşehir, yirmi iki il doksan iki ilçe ve iki yüz yedi belde olmak üzere toplam 327 belediye başkanlığını kazanma başarısını gösterdi.[493] Bu, ülke nüfusunun yaklaşık üçte birlik önemli bir kısmını oluşturmaktadır.[494] Refah Partisi'nin bu başarısı, 24 Aralık 1995 seçimlerinin sonuçlarına dair önemli sinyaller içermektedir.

Refah Partisi'nin seçim beyannamesi incelendiğinde 1970 ve 1980'li yıllardaki söylemlerinde değişime gidildiğini gözlemlemek mümkündür.

Seçimlerden önce yayımlanan Refah Partisi 24 Aralık 1995 Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde, memleketteki sorunların asıl nedeninin mevcut siyasi partilerin Batı'yı taklit eden, çözümden uzak taklitçi çözümleri olduğunu ifade etmiştir. Bu sorunların Refah iktidarında, milli görüş çizgisi ile çözümlenebileceğini belirtmiştir.

---

[489] D. A. Arslan ve M. Karadağ, *Geçmişten Günümüze MİLLİYETÇİ...*, s, 69.
[490] Milliyetçi Hareket Partisi 1995 Seçim Beyannamesi.
[491] Milliyetçi Hareket Partisi 1995 Seçim Beyannamesi.
[492] M. Kabasakal, *Türkiye'de Siyasi Partiler ...*, ,79.
[493] https://www.ysk.gov.tr/tr/27-mart-1994-mahalli-idareler-genel-secimi/2804 .
[494] H. Özdemir, *28 Şubat Süreci Arifesinde…*, s.174.

Refah Partisi Batı'ya bağımlı olmak yerine istiklalden yana, koyu faizci kapitalist, gardiyan devlet yerine adil, ekonomik düzeni savunan garson devlet, anlayışı ile temiz, ahlaklı ve inançlı Refah kadroları ile sorunların hızlıca çözüleceğini vaat etmiştir. Refah Partisi girişecekleri üretim seferberliğiyle, işsizlikle mücadele edeceklerini, ekonomik kalkınmada IMF telkinleri yerine Milli Görüş programlarının uygulamasına geçileceğini, iktidarlarıyla ekonomik sorunların ortadan kaldırılacağını ve tüm yurttaşların zenginlik düzeyinin yükseltileceğini ilan etmişlerdir. Devletin gerçek anlamda hukuk devleti olacağını, dış politikada bağımlı değil lider bir Türkiye hedefi için bir Hıristiyan kulübü olarak kurulan AB'den ziyade Müslüman Ülkeleri bir araya getirerek Müslüman Birliği'nin kurulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Hükümet olmalarıyla birlikte adil ekonomik düzen ve adil siyasi düzenin kurulacağı gibi adil ahlakî düzenin de kurularak ahlakî çözülmenin durdurulacağını ve manevi dirilişin yeniden programlı olarak başlatılacağını ifade etmiştir.[495]

Refah Partisi'nin hızlı tren, her ile bir havalimanı ve birçok sanayi tesisi gibi yatırımlarının da ülke kalkınması için seçmeni yönlendiren vaatler olduğu söylenebilir.

[495] Refah Partisi 1995 Seçim Beyannamesinden özetlenmiştir.

3.3. 24 ARALIK 1995 ŞEÇİMLERİNDE HATAY MİLLETVEKİLİ ADAYLARI'NIN VAATLERİ

3.3.1. Anavatan Partisi

Anavatan Partisi 28 Kasım 1995 günü Hatay milletvekili adayları partililer tarafından Toprakkale'de karşılandı.[496] Birinci sıra adayı Levent Mıstıkoğlu, iktidara geldiklerinde şahısların keyfi uygulamalarına izin vermeyeceklerini ifade etmiştir.[497] Koalisyonlar döneminin Türkiye'nin gelişimine olumsuz etkide bulunduğunu, etkili ve yeterli hizmet için ANAP'ın tek başına iktidara taşınması gerektiğini vurgulamıştır.[498] Levent Mıstıkoğlu seçilmesi halinde zamanının 1/3'ini seçim çevresinde halkın sorunlarını dinlemekle geçireceğini belirtmiştir.[499]

Anavatan Partisi Hatay Milletvekili adayları, Levent Mıstıkoğlu, Hüseyin Yayla, İbrahim Kuruca ve Ahmet Gedik aralarında imzaladıkları taahhütname ile seçimi kazmaları durumunda İskenderun'u il yapmayı vaat etmişlerdir.[500]

3.3.2. Cumhuriyet Halk Partisi

Hatay'da 1995 seçim kampanyasının en etkili partilerinde olmayı başaran CHP, adayları ve propagandalarıyla yerel basında oldukça geniş yer bulmuştur. Sanayi ve Ticaret Bakanı olan Fuat Çay ve CHP Gurup Başkan Vekili Nihat Matkap Hatay'da CHP'nin kampanyasına önemli katkılar vermişlerdir.

Sanayi ve Ticaret Bakanı Fuat Çay, Dörtyol Küçük Sanayi Sitesi'nin açılışı, İskenderun Organize Sanayi Arıtma Tesisi temel atma, Kırıkhan Küçük Sanayi Sitesi temel atma, KOSGEB Antakya şubesi açılışı, Samandağ Küçük Sanayi Sitesi temel atma töreni gibi etkinliklerle seçmenlerle buluşmuştur.[501]

Çay, konuşmalarında Hatay'da yapılacak yatırımları şu şekilde sıralamıştır: Antakya Organize Sanayi Sitesi için 17,5 milyar Türk lirası tutarındaki kredi için imzaların atıldığını paranın kooperatif hesabına aktarılacağını, Antakya derici esnafı için daha modern tekniklerle üretim sağlayan makinelerin Avrupa'dan ithal edileceğini, mobilya ve ayakkabı esnafının da benzer makinelerden istifade edebilmeleri için benzer çalışmaların yapıldığını, pamuk üreticileri için de ilimize iki

---

[496] *Özyurt Gazetesi, 29 Kasım 1995.*
[497] *Özyurt Gazetesi, 12 Aralık 1995.*
[498] *Özyurt Gazetesi, 13 Aralık 1995.*
[499] *Antakya Gazetesi, 9 Aralık 1995.Bkz. Ek. 27.*
[500] *Özyurt Gazetesi, 15 Aralık 1995.*
[501] *Özyurt Gazetesi, 12 Aralık 1995.*

adet Çukobirlik fabrikası kurma çalışmalarında sona gelindiğini, temellerinin ocak ayında atılacağını, Reyhanlı, Kumlu, Altınözü ve Yayladığı Küçük Sanayi Sitelerinin 1996 programına alınacağını açıklamıştır.[502]

CHP Gurup Başkan Vekili olan Nihat Matkap, iktidara geldiklerinde 4 veya 5 aylık bir süre içerisinde Güneydoğu sorununu çözeceklerini, işsizliği azaltacaklarını, enflasyonu indireceklerini, kamu çalışanlarına toplu sözleşme hakkı vereceklerini, merkezî hükümetin yetkilerinin bir kısmını yerel yönetimlerine devredeceklerini, il genel meclislerinin parlamento gibi çalıştırılacağını belirtmiştir.[503]

3.3.3. Demokratik Sol Parti

DSP Hatay milletvekili adayı Mehmet Çakır, Özyurt gazetesine verdiği demeçte CHP'nin iktidar ortağı olmasına rağmen dişe dokunur hizmetler yapmadığını, MHP'nin CHP-DYP iktidarına alkış tutan bir parti görünümünde olduğunu, Refah Partisi'nin ise "Adil Düzen" adı altında ilan ettiği vaatlerinin içinin Atatürk ve rejim düşmanlığı içerdiğini belirtmiştir. Hatay halkının bu partilere iktidar şansı tanımayacağını, Türkiye'nin ancak Bülent Ecevit'in liderliği ile gelişeceğini ifade etmiştir.[504]

24 Aralık 1995 seçimlerinden birinci sıra milletvekili seçilen Ali Günay, Hatay gazetesine verdiği demeçte CHP milletvekili adaylarının seçim sürecinde kendisine yönelik bir karalama kampanyası yürüttüklerini dile getirmiştir. Bu kampanyada CHP adaylarının, kendinin ve eşinin Alevi olmadığı için Alevi vatandaşların Günay'a oy vermemesi gerektiği şeklinde seviyesiz bir dil kullandıklarını ortaya atmıştır.[505]

DSP, gerçekleştirmeyi planladığı icraatlardan çok CHP'nin eleştirilerine cevap vermeye ve CHP'yi eleştirmeye çalışmıştır.

3.3.4. Doğru Yol Partisi

DYP'nin Hatay birinci sıra adayı Abdulkadir Akgöl, Hatay gazetesine verdiği demeçte tekrar iktidara gelmeleri halinde kolektif yatırımları özendireceklerini, Hatay'ın çok zengin bir ekonomik ve sosyal yapıya sahip olduğunu bu potansiyelin DYP'nin ehliyetli kadroları ile değerlendirileceğini belirtmiştir. İktidarları

---

[502] *Antakya Gazetesi, 14 Aralık 1995.*
[503] *Antakya Gazetesi, 16 Aralık 1995.*
[504] *Özyurt Gazetesi, 8 Aralık 1995. Bkz. Ek.28.*
[505] *Hatay Gazetesi, 26 Aralık 1995.*

döneminde terör olaylarını kararlı bir tutumla çözeceklerini, terörle mücadele için harcanan paraların Hatay ve diğer illerin gelişimi için harcanacağını belirmiştir.[506]

DYP Hatay İl Meclis Üyesi Mustafa Bermede, partileri içerisindeki küskünlüklere son vererek parti içerisinde bütünleşme sağlamaya gayret ettiklerini, seçimlerden birinci parti olarak çıkacaklarını, "Hatay sol partilerin kalesidir" imajını yıkacaklarını ifade etmiştir.[507]

DYP İl Başkanı Nazif Özcan, Antakya gazetesine verdiği demeçte XIX. dönemde iktidarda olduklarını ancak koalisyon ortakları ile yaşadıkları fikir ayrılıkları dolayısı ile projelerini hayata geçiremediklerini, 24 Aralık seçimleri ile tek başlarına iktidara geleceklerini belirtmiştir. Konuşmasının devamında Türkiye'nin Avrupa Birliğine girişi için partilerinin yoğun çaba içerisinde olduğunu, ülkemizin AB'ye entegrasyonunu sağlayacak tek siyasi otorite olduklarını ifade etmiştir.[508]

Hatay basınında yer alan haberler incelendiğinde, iktidar olmaları durumunda gerçekleştirecekleri projelerden çok, ANAP ve DYP çekişmesi gazete sayfalarına yansımıştır.

3.3.5. Refah Partisi

Kısa bir süre önce DYP Hatay İl Başkanı olarak görev yapan Şefik Genco, ekibi ile birlikte Refah Partisi'ne katılmıştır.[509]

Refah Partisi Halkla İlişkiler Başkanı M. Ali Okay "Geliyoruz, Çürümüş Kurumlara Neşter Vuruyoruz" sloganı ile seçimlerden birinci parti olarak çıkacaklarını, diğer partilerin ikincilik yarışında olduklarını belirtmiştir.[510] Refah Partili belediyelerin sundukları örnek hizmetlerin ülke çapında takdirle karşılandığını, bu hizmetlerin yapacakları hizmetler için referans olarak kabul edilmesi gerektiğini belirmiştir.[511]

RP Hatay birinci sıra milletvekili adayı Metin Kalkan, seçilmesi durumunda vatandaşların sorunları ile daha yakından ilgilenmek amacıyla Antakya'ya bir irtibat bürosu kurmanın ve esnafın sorunlarıyla daha yakından ilgilenmenin sözünü vermiştir.[512] "Türkiye Yeniden Doğuyor" sloganı ile Esnaf ve Sanatkârlar Bakanlığı

---

[506] *Hatay Gazetesi, 20 Aralık 1995.Bkz. Ek. 29.*
[507] *Hatay Gazetesi, 8 Aralık 1995.*
[508] *Antakya Gazetesi, 15 Aralık 1995.*
[509] *Antakya Gazetesi, 11 Aralık 1995.*
[510] *Antakya Gazetesi, 15 Aralık 1995.*
[511] *Özyurt Gazetesi, 15 Aralık 1995.*
[512] *Özyurt Gazetesi, 9 Aralık 1995.Bkz. Ek.30.*

kurulacak, Esnaf Vakıfları oluşturulacak, Esnaf Yardım Sandıkları teşvik edilecek, esnaf üzerindeki vergi yükü hafifletilecek, Bağkur ıslah edilecek, Bağ-Kur hastaneleri yaygınlaştırılacak, faizsiz esnaf kredisi vereceklerini vaat etmiştir.[513]

3.3.6. Türkiye Geneli 1995 Seçim Sonuçları

24 Aralıkta yapılan seçimlere ANAP, CHP, DSP, DYP, Halkın Demokrasi Partisi, İşçi Partisi, MHP, Millet Partisi, RP, Yeni Demokrasi Hareketi ve Yeni Parti katılmıştır.

Seçimlerde kayıtlı 34.155.891 seçmenden 29.101.469'u oy kullanmıştır. Kullanılan oylardan 28.126.993'ü geçerli kabul edilmiştir. Seçimlere katılım oranı %85,2 olarak gerçekleşmiştir.

Ancak bu partilerden sadece Anavatan Partisi, CHP, Demokratik Sol Parti, Doğru Yol Partisi ve Refah Partisi uygulanan %10'luk seçim barajını aşarak parlamentoya milletvekili göndermiştir. Seçimleri Refah Partisi birinci olarak tamamlamıştır.

Şekil 13.
Oransal olarak 1995 seçim sonuçları

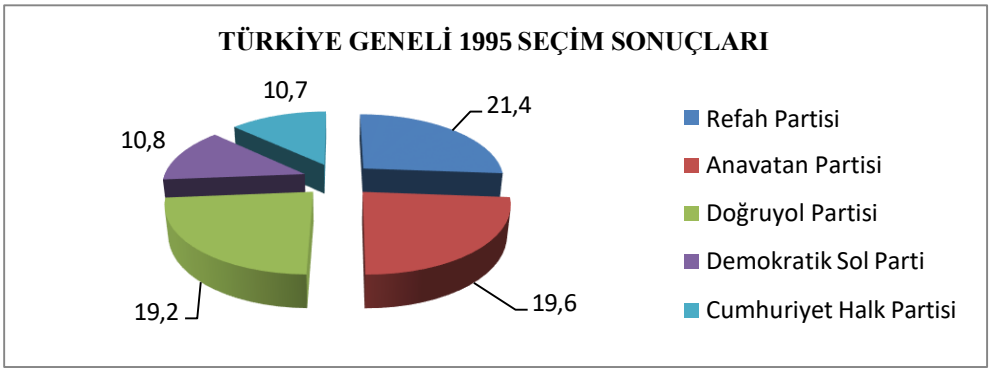

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923- 2011), Ankara, 2012, s. 95;115

RP, 6.012.450 oy ile 158 milletvekili, ANAP, 5.527.288 oy ile 132 milletvekili, DYP, 5.396.009 oy ile 135 milletvekili, DSP, 4.118.025 oy ile 76 milletvekili, CHP, 3.011.076 oy ile 49 milletvekili çıkrama başarısını göstermiştir.[514]

---

[513] *Özyurt Gazetesi, 15 Aralık 1995.*
[514] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 93.

Seçim sonuçları incelendiğinde DYP yakın rakibi ANAP'tan 131.279 daha az oy almasına rağmen fazladan üç milletvekili çıkardığı görülmektedir. DSP ile CHP arasındaki oy oralarının birbirine yakın olmasına rağmen çıkardıkları milletvekili sayısındaki büyük fark olduğu gözlemlenmektedir. Bu durumun temel sebebi, seçimlerde uygulanan bölge seçim barajı uygulamasıdır.

Seçimlerin ardından Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, teamüller gereği hükümeti kurma görevini en fazla oy alan RP lideri Necmettin Erbakan'a vermiştir. Fakat Erbakan, hükümet kurmak için Meclis'te gerekli çoğunluğa sahip olmadığı için hükümeti kuramamış ve görevi Demirel'e iade etmiştir. Ülkedeki siyasi atmosfer ANAP/DYP koalisyonu istemekteydi. Seçim kampanyası döneminde birbirlerine sert söylemlerle yüklenen Yılmaz-Çiller koalisyon kurma konusunda isteksiz görünmekteydi. RP'nin iktidar ortağı olmasını istemeyen çeşitli güç odakları, Yılmaz ve Çiller'e yönelik kişisel duygularını ülke menfaatlerinin önüne aldıkları yönünde eleştirileri, gündemi meşgul etmiştir. Güç odaklarının yönlendirmesi ile ANAP ile DYP arasında Mesut Yılmaz'ın Başbakanlık koltuğunda olduğu ANAYOL koalisyonu ile 53. Türkiye Hükümeti Mart 1996'da kurulmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin güvenoyunu iptal etmesi ile koalisyon hükümeti Haziran 1996'da dağılmıştır.[515]

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, 53. Hükümetin dağılması üzerine 54. Hükümeti kurmak üzere RP genel başkanı Necmettin Erbakan'ı görevlendirmiştir.[516] Erbakan, DYP genel başkanı Tansu Çiller ile anlaşarak koalisyon hükümetini kurmayı başarmıştır.[517] Bu hükümet Haziran 1995 ile Haziran 1997 arasında görev yapmıştır. 54. Hükümetin görev yaptığı süre içerisinde ülkede laiklik tartışmaları gündemden düşmemiştir. Bu tartışmaların odağında RP'nin İslamî uygulamaları olduğu iddia edilmiştir. Genelkurmay Başkanlığı, Refahyol hükümetinin uygulamalarından rahatsızlık duymaktaydı. Çünkü Genelkurmay Başkanlığı, ülke için PKK ve şeriatçılığı en büyük tehlike olarak görmüş, şeriatçılığın temsilcisi RP olarak değerlendirilmiştir.[518]

---

[515] *Cumhuriyet, 6 Haziran 1996.*
[516] *Cumhuriyet, 8 Haziran 1996.*
[517] *Milliyet, 29 Haziran 1996.*
[518] K. H. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi…,* s.190-191.

28 Şubat Milli Güvenlik Kurulu toplantısında askerlerin baskısı ile RP'nin söylem ve siyasi çizgisine uygun olmayan kararlar alınmıştır. Bu kararlar şunlar olmuştur:

> "*Zorunlu eğitim kesintisiz sekiz yıla çıkarılmış, meslek liselerinin orta kısımları kapatılmış, meslek lisesi mezunlarının uzmanlık alanları dışındaki bir yüksekokulda okumaları neredeyse imkânsız hale getirilmiş, yükseköğretim dâhil bütün eğitim kurumlarında türban yasaklanmış, Diyanet İşleri Başkanlığı dışındaki Kur'an kursları kapatılmış ve 12 yaş altı Kur'an kurslarına öğrenci kabulü yasaklanmıştır Bu kararların Refahyol hükümeti tarafından uygulanması konusunda Başbakan Erbakan'a baskı yapılmıştır*."[519]

Erbakan kararları imzalamamak için direnmiştir. Ancak beş gün sonra kararları imzalamak zorunda kalmıştır. Ancak Erbakan, 28 Şubat darbesi ile artan ağır baskılara daha fazla dayanamayarak 30 Haziran 1997'de istifa etmiştir.

54. hükümetin istifa etmesi üzerine Cumhurbaşkanı, 55. Hükümeti kurma görevini Mesut Yılmaz'a vermişti. Yılmaz, DSP ve DTP ile anlaşarak Anasol-D koalisyon hükümetini kurmuştur.[520] Bu hükümet, Haziran 1997 ile Ocak 1999 arasında görev yapmıştır.

55. Hükümetin yolsuzluk iddialarından dolayı gensoru ile düşürülmesinden sonra bu defa 56. Hükümeti kurmakla DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit görevlendirilmiştir.[521] Ecevit, azınlık hükümeti kurarak ülkeyi 18 Nisan 1999 seçimlerine götürmüştür.

3.3.7. 1995 Hatay Seçim Sonuçları

1995 seçimlerine Hatay'da Anavatan Partisi, CHP, Demokratik Sol Parti, Doğru Yol Partisi, Halkın Demokrasi Partisi, İşçi Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Millet Partisi, Refah Partisi, Yeni Demokrasi Hareketi ve Yeniden Doğuş Partisi katılmıştır.

Hatay seçim çevresinde kayıtlı 622.004 seçmenden 539.869'u oy kullanmıştır. Kullanılan oylardan 521.558'i geçerli kabul edilmiştir.

Seçime katılma oranı %86,8 olarak gerçekleşmiştir. Hatay için ayrılan 10 Milletvekilliği sandalyesi şu şekilde paylaşılmıştır: CHP 114.714 Oy ile 3 milletvekili, DYP, 99.922 oy ile 2 milletvekili, RP, 96.355 oy ile 2 milletvekili,

---

[519] Adem Üzümcü, "28 Şubat Süreci, E-Muhtıra Ve 15 Temmuz Fetö Darbe Girişiminin Ekonomi-Politik Analizi", *Esam Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 3 Sayı: 1, Yıl: 2022, s.85
[520] *Cumhuriyet, 1 Temmuz 1997*
[521] *Milliyet, 8 Ocak 1999.*

ANAP,75.863 oy ile 2 milletvekili çıkarmıştır. MHP, 69.100 oy ile ülke seçim barajının altında kaldığı için milletvekili çıkaramamıştır. DSP, 40.312 oy ile 1 milletvekili çıkarmıştır. Halkın Demokrasi Partisi, 16.513 oy ile ülke seçim barajının altında kaldığı için milletvekili çıkaramamıştır. Yeni Demokrasi Hareketi, 2.250 oy ile ülke seçim barajının altında kaldığı için milletvekili çıkaramamıştır. İşçi Partisi, 1248 oy ile ülke seçim barajının altında kaldığı için milletvekili çıkaramamıştır. Yeni Parti, 717 oy ile ülke seçim barajının altında kaldığı için milletvekili çıkaramamıştır.

Bağımsız aday, 717 oy ile il seçim barajının altında kaldığı için milletvekili olarak seçilememiştir.[522]

XX. dönem TBMM'de Hatay'ı CHP listesinden Fuat Çay, Nihat Matkap, Ömer Atilla Sav, RP listesinden Süleyman Metin Kalkan ve Mehmet Sılay, ANAP listesinden Levent Mıstıkoğlu ve Hüseyin Yayla, DYP listesinden Abdulkadir Akgöl, DSP listesinden Ali Günay ve Bağımsız Milletvekili Ali Uyar temsil etmiştir.[523]

Şekil 14.
Oransal olarak 1995 Hatay seçim sonuçları

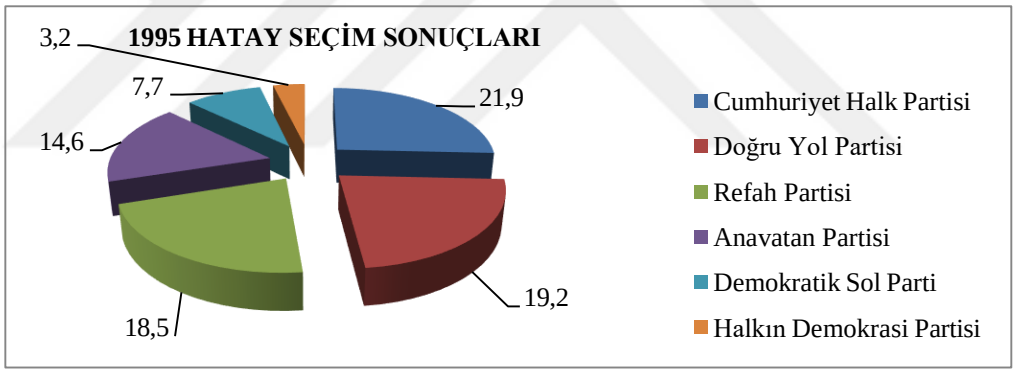

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 95;115

[522] Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011), Ankara, 2012, s. 155-156.
[523] *Antakya toplumcu Halk Gazetesi, 26 Aralık 1995.*

3.4. XX. DÖNEM HATAY MİLLETVEKİLLERİ VE TBMM FALİYETLERİ

3.4.1. Abdülkadir Akgöl

Abdülkadir Akgöl, 1 Ocak 1949 yılında Hatay'ın Reyhanlı kazasında Halil ve Nimet çiftinin oğlu olarak dünyaya geldi.[524] İlköğretim ve lise eğitimini Antakya'da tamamlayan Akgöl, 1975 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine kayıt olarak yükseköğrenim hayatına başladı. Adı geçen fakülteyi başarı ile tamamladıktan sonra kulak burun boğaz hastalıkları alanında ihtisasını tamamlayıp uzman hekim olarak İstanbul, Tunceli ve Antakya'da görev yaptı. Orta derecede Almanca ve İngilizce konuşabilmektedir. Evli ve iki evlat babası olan Abdulkadir Akgöl, 24 Aralık 1995 seçimlerinde DYP'den 20. dönem Hatay Milletvekili seçilmiştir.[525]

3.4.2. Abdülkadir Akgöl'ün TBMM Faaliyetleri

Abdulkadir Akgöl, görev süresi boyunca bir adet sözlü soru önergesi ile ilk imza sahibi olduğu dört adet kanun teklifi vermiştir. Bunlar: *"1739 Sayılı Temel Eğitim Kanununa İki Ek Madde İlavesine İlişkin Kanun Teklifi, Hekimler Hakkında Kanun Teklifi, Üniversiteler Hakkında Kanun Teklifi ve Özürlüler Hakkında Kanun Teklifidir."*[526] Ancak bu teklifler gündeme alınmayarak hükümsüz kalmıştır.

Akgöl'ün İskenderun LNG terminalinin 1998 yılı yatırım programından çıkarılmasının sebebine ilişkin sorusunu Devlet Bakanı Metin Gürdere tarafından cevaplamıştır.[527] Milletvekilinin ilk imza sahibi olduğu: "*Özürlüler Hakkında Yasa Teklifi, Temel Eğitim Kanununa İki Ek Madde İlavesine İlişkin Yasa Teklifi, Üniversiteler ile ilgili Yasa Teklifi ve Hekimlere dair Yasa Teklifleri"* parlamentonun gündemine alınmamış ve hükümsüz kalmıştır.[528]

---

[524] Temuçin Faik Ertan, *Türk Parlamento Tarihi -XX. D.*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, TBMM Basımevi, Ankara 2012, C.3, s.433.

[525] https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_5441_1_20.pdf .

[526] https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-db7c-037b-e050-007f01005610

[527] TBMM Tutanak Dergisi, 20 D. 64. C. 12. B, 27.10.1998, s. 255.

[528] Kanun Tekliflerinin Hükümsüz Kalması, teklif edildiği yasama dönemi içerisinde neticelendirilmemiş olan kanun teklifleri ile yazılı soru, Meclis araştırması ve genel görüşme önergelerinin düşmesi ve geçerliliğini yitirmesi durumudur. Bkz. Parlamento Terimleri Sözlüğü.

Karadeniz Karayolu İhalesinin usule uygun yapılmadığı iddiasıyla Bayındırlık ve İskân Bakanı Yaşar Topçu hakkında bir gensoru ile İzmit Körfez Geçiş Projesi İhalesinde mevzuata aykırı yapıldığı ve devleti zarara uğrattığı iddiasıyla Bayındırlık ve İskân Bakanı Yaşar Topçu ile ilgili bir gensoru açılmasına dair önergeyi de imzalamıştır.

3.4.3. Ali Günay

20 Ocak 1952 Antakya'da doğan Ali Günay, ilköğrenimini Antakya'da Cumhuriyet İlkokulu ve Merkez Ortaokulunda tamamlamıştır. Ortaöğrenimini Antakya Lisesinde tamamladıktan sonra, İstanbul Ortaköy Öğretmen Okulunu bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini tamamlamıştır. 1972 -1975 yılları arasında muallimlik yapan Günay, avukatlık stajyerliğini de tamamlamış ve 1978 yılından itibaren avukatlık yapmıştır. 1992-1994 yılları arasında Hatay Barosu Genel Sekreteri olarak görev yaptı. Evli ve iki evlat babasıdır.[529]

Günay, DSP'den 1995 ve 1999 yıllarında yapılan milletvekili genel seçimlerinde XX. ve XXI. dönem Hatay Milletvekili seçilerek 24.12.1995–03.11.2002 tarihleri arasında TBMM'de çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Milletvekillik görevinin sona ermesi ile partiden istifa etmiştir.

3.4.4. Ali Günay'ın TBMM Faaliyetleri

Ali Günay, Meclis'te görev yaptığı süre boyunca ikisi gündem dışı olmak üzere on bir kez kürsüden Meclis'e hitap etmiştir. Milletvekilinin ilk imza sahibi olduğu dört adet kanun teklifi ve bir adet gensoru önergesinde imzası bulunmaktadır. Bunlar:

> *"Türkiye'de Yazılım Üretiminin ve Teknopark Kurulmasının Desteklenmesi Hakkında Kanun Teklifi, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun Bir Maddesine Cümle Eklenmesine Dair Kanun Teklifi, Avukatlık Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"*[530] Bu teklifler hükümsüz kalmıştır.

Ali Günay, Anayasa Mahkemesi tarafından iptale dilen kanun hükümleriyle ilgili iptal kararlarının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, iptal kararının

---

[529] T. F. Ertan, *Türk Parlamento Tarihi..*,s. 436

[530] https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-c19a-037b-e050-007f01005610

ortaya çıkardığı kanun boşluğunu dolduracak yasa tasarısı veya teklifinin öncelikle görüşülmesine dair söz almıştır.[531] Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz'ın, dış politikada yaşanan gelişmeler, Suriye'nin PKK terör örgütüne verdiği destek ve Türkiye-Suriye ilişkilerinin bugünkü durumuyla ilgili açıklaması ile alakalı gündem dışı söz almıştır.[532]

"Adalet Bakanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Çevre Bakanlığı, 1996 Bütçesi sebebiyle,[533] Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası[534], Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve Yargılama Usullerine dair yasa ve bu yasada Değişiklik Yapan 3842 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu" gerekçesiyle söz almıştır. "*506 Numaralı Sosyal Sigortalar Kanunu ve 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununa Göre Tahakkuk Eden Prim ve Diğer Alacakların Tahsilatının Hızlandırılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Sağlık, Aile Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu"* dolayısıyla söz almıştır.[535] "*Adalet Bakanlığı 1998 Bütçesi ile 1996 Kesin Hesabı, Yargıtay Başkanlığı 1998 Bütçesi ile 1996 Kesin Hesabı, Ulaştırma Bakanlığı 1998 Bütçesi ile 1996 Kesin Hesabı, Telsiz Genel Müdürlüğü 1998 Bütçesi ile 1996 Kesin Hesabı"* münasebetiyle söz almıştır.[536] "*Doğal Afetlerden Zarar Gören Vakıf gayrimenkullerini Afet Öncesi Kiracılarına Kiracılık Hakkı Tanınması ve Gayrimenkul Kiraları ilgili Kanuna Bir Geçici Madde ilave edilmesine Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe ve Adalet Komisyonları raporları"* münasebetiyle parti gurubu adına partisinin görüşlerini ifade etmiştir.[537] "*Diyarbakır, Hakkâri, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van vilayetlerinde devam etmekte olan olağanüstü halin, 30.3.1999 günü saat 17.00'den geçerli olmak üzere 4 ay süreyle uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi gerekçesiyle,[538] gündemdeki sıralamanın yeniden yapılmasına"* dair görüşlerini parlamento ile paylaşmıştır. "*Genel Kurul'un birleşim gün ve saatleriyle ele alınacak konulara, salı ve çarşamba günleri sözlü soruların ele alınmasına, gensoru görüşmesinin gün ve süresiyle, gensorunun gündeme alınması*

---

[531] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20 D. 42. C. 39. B, 7.1.1998, s. 25-26.
[532] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20 D. 63. C. 3. B, 7.10.1998, s. 307-310.
[533] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 3. C. 40. B, 19.4.1996, 5.3.1997, s. 808-810.
[534] T.F. Ertan, *Türk Parlamento Tarihi…,* s.457.
[535] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 87. B, 30.4.1997, s. 509.
[536] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 40. C. 31. B, 19.12.1997, s.484.
[537] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 42. C. 43. B, 15.1.1998, s. 275-278-280.
[538] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 70. C.51. B, s. 64-65.

halinde görüşmesinin 20.3.1999 Cumartesi günü yapılmasına ilişkin" Fazilet Partisi grubu önergesi ile alakalı söz almıştır.[539] "*Kars Milletvekili Yusuf Selahattin Beyribey ve arkadaşlarının, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin olağanüstü toplantıya davet edilmesini sivil darbe girişimi olarak adlandırdıkları ve demokratikleşme çabalarını engelleyici tutum sergiledikleri iddiasıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Bakanlar Kurulu üyeleri ile alakalı gensoru açılmasına ilişkin önerge"* münasebetiyle DSP grubu adına partisinin görüşlerini Genel Kurul'da dinlendirmiştir. [540]

3.4.5. Ali Uyar'ın TBMM Faaliyetleri

Ali Uyar, TBMM'de görev yaptığı süre içerisinde ilk imza sahibi olduğu on bir adet kanun teklifi vermiştir. Tekliflerden, "*Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifinde Profesörlüğe Atamalarda Yeni Düzenlemeler Yapılması Teklifi ile İskenderun Adı İle Bir İl Arsuz ve Payas Adlarıyla İki İlçe Kurulması Hakkında Verdiği Kanun"* Tekliflerini geri almıştır.

XX. dönem ilk imza sahibi olduğu: "*Denizciler, Uluçınar ve Payas'ın İlçe İskenderun'un İl Olması Hakkında, Alevi-Bektaşi Kültürünü Araştırma Enstitüsü Kuruluş yasa teklifi, İş Kazaları İle Meslek Hastalıkları Sigortaları Prim Tarifesinin yeni baştan Düzenlenmesine dair*" yasa Teklifi vermiştir. Laiklik İlkesinin Orta ve Yükseköğretimde Zorunlu Ders Olarak Okutulması İle İlgili Kanun Teklifi, Engelliler ile alakalı Kanun Teklifi, Üniversiteler Hakkında Kanun Teklifi, Dörtyol'a (Hatay) Tarihi Anıt ve Unvanı Verilmesi İle alakalı Kanun Teklifi vermiştir. "*Hekimlere Her Yıl 90 Gün Fiili Hizmet Zammı, Lojman Verilmeyen Hekimlere Lojman Tazminatı, Her Ay Maaşlarının Yarısı Kadar da Fazla Ücret Verilmesi Hakkında Kanun Teklifi"*[541] vermiştir ancak verdiği teklifler, parlamento gündemine alınmamış ve hükümsüz kalmıştır.

Ali Günay'ın bu dönem içerisinde ilk imza sahibi olduğu, Öğretmenlere Fiili Hizmet Zammı Verilmesi Hakkında Kanun Teklifi kanunlaşarak yürürlüğe giren tek kanun olmuştur.

Milletvekili üç adet önerge vermiştir. Bunlar Üç Kaza ve Bir Vilayet Kurulması ile İlgili Kanun Teklifinin doğrudan gündeme alınmasına ilişkin önerge

---

[539] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 71. C. 56. B, 9.2.1999, s. 350.
[540] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 71. C. 57. B, 18.3.1999, s. 408.
[541] https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-cbb5-037b-e050-007f01005610

vermiştir.[542] Diğer iki önerge ise kanun tekliflerinin geri alınmasına dair muhteva içermektedir.

3.4.6. Fuat Çay

Fuat Çay'ın özgeçmişine ikinci bölümde yer verilmiştir.

Fuat Çay XX. dönem TBMM'de üçü gündem dışı, ikisi Meclis Araştırma Önergesi, ikisi Meclis Soruşturma Önergesi, iki söz alma ve elli iki Yazılı Soruya Çevrilen Sözlü Soru Önerge olmak üzere toplam altmış altı faaliyet gerçekleştirmiştir. Soru önergelerinden on beş tanesi Diyanet İşleri Başkanlığı'nın görev alanına iktisap etmektedir. Bir de ilk imza sahibi olduğu "*Hatay İli ve İlçelerinin Kalkınmada Öncelikli Yöreler Kapsamına Dahil Edilmesi Hakkında Kanun Teklifi*"[543] hükümsüz kalmıştır.

Bursa Milletvekili Yahya Şimşek'in, ipek böceği üreticilerinin problemleri ve bunlarla ilgili alınması gerekli tedbirlere dair gündem dışı konuşması dolayısıyla[544] ve Kırıkkale Milletvekili Kemal Albayrak'ın Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumunun millî savunma sistemimiz içindeki önemine ilişkin gündem dışı konuşması dolayısıyla Sanayi ve Ticaret Bakanı olarak bakanlığı adına görüşlerini paylaşmıştır.[545]

Hatay ilinin sorunlarına ilişkin bir konuşma gerçekleştiren Çay, konuşmasında şu sorunlara dikkat çekmiştir:

> *"...Değerli arkadaşlarım, son günlerde, Hatay'la ilgili, gerek Millî Güvenlik Kurulunda görüşülen yönüyle gerek kamuoyunda, doğru veya yanlış, ama, Hatay halkını, Hataylıları rencide eden birçok duyum ve haberler sergilenmektedir. Yine, basından öğrendiğimiz kadarıyla, oradaki Arap kökenli, Alevî kökenli insanların, Suriye ile işbirliği yaptığı iddiaları ortaya atılmaktadır; orada, Alevî nüfusunun toprak üstünlüğünün sağlandığı, hatta kimi iddialara göre de, Suriye'den para aldığı ve Suriye'nin emellerine hizmet etmek amacıyla çalışmalar içinde olduğu ileri sürülmektedir. Bu, kendi özgür iradesiyle Türkiye Cumhuriyetini tercih eden ve ulusal bütünlüğe en saygılı olan Hatay halkına yapılacak en büyük hakarettir, bundan daha büyük bir hakaret olamaz. Bu raporlar muvacehesinde, ne yazıktır ki, mevcut hükümetlerce, öteden beri, oradaki toprak ve nüfus dengesini sağlamak üzere, Türkiye'nin birçok yerinden, zaman zaman, göçerler ve afetzedeler, iskân yoluyla oraya yerleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu, tabiî, 1,5 milyon nüfusu bulan Hatay halkında büyük tedirginlik yaratmakta, insanlar arasında huzursuzluk yaratmakta, insanlar arasında güvensizlik yaratmakta ve tepkilerine neden*

---

[542] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 24. C. 75. B, 1.4.1997, s. 99.
[543] https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-d536-037b-e050-007f01005610
[544] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 1. C. 13. B, 14.2.1996, s. 268-269.
[545] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 1. C. 17. B, 29.2.1996, s. 434-436.

olmaktadır. Bu tür politikalardan mutlaka vazgeçilmesi, bu tür anlayışların mutlaka bir yana atılması gerekmekte ve orada yaşayan halkın, ulusal bütünlüğe olan saygısını kabul etmek, onlara inanmak, onları cesaretlendirmek ve yüreklendirmek gerekmektedir. Hatay'da, zaman zaman terör eylemleri olmaktadır.

Suriye'nin, Türkiye üzerinde emelleri dun vardı, bugün vardır, yarın da olacaktır. Suriye'nin, genç, dinamik Türkiye Cumhuriyetini hiçbir zaman hazmetmesi mümkün değildir. Bütün İslam ülkeleri içerisinde, demokrasi ve laiklikle yönetilen tek ülke olan Türkiye Cumhuriyetinin, diktatör ülkeler tarafından hazmedilmesi mümkün değildir; ama, bunun cezasını, diyetini; oradaki, Atatürkçü, laik, çağdaş ve ulusal bütünlüğe saygılı olan insanlara ödetmemek gerekmekte. Korkarım ki, bu, son yayınlanan ve kamuoyuna yansıyan -doğrudur yanlıştır bilemiyorum- Millî Güvenlik Kurulunun bu konudaki tavsiye kararını da bilmiyorum; ama, Millî Güvenlik Kurulunun sağduyulu davranışıyla; Hatay'ı çok iyi bilen Sayın Hatay Valisinin tespitleri doğrultusunda ve Sayın Cumhurbaşkanımızın da bu konudaki bilgisi doğrultusunda bir karar çıkmış olmasını, ben, özellikle diliyorum; ancak, bu aşamada bu kararın yayımlanmasından sonra, halktaki tedirginliği gidermek amacıyla, mutlak surette, Hükümetin, bu konuda bir açıklama yapması gerekmektedir. Bununla birlikte, oradaki iskân politikalarından vazgeçilerek, ihaleye verilen iskân evlerinin ihalelerinin iptal edilmesi ve iskâncılara verilecek toprakların, iskâncılara verilmekten vazgeçilip onu, yıllardır orada işleyen ihtiyaç sahiplerine verilmesi ve kamuoyuna yanlış biçimde yansıyan bu tür iddialardan cesaret alarak; devlet kadrolarında mevcut irticacı ya da şoven şahinci grupların baskılarının artırılmasını önlemek ve halkı rahatlatmak kaydıyla ve düşüncesiyle, Hükümetin, bu konuda açıklama yapması ve halkı rahatlatmasını diliyorum. Türkiye Cumhuriyetinin oradaki güvencesi, yine oradaki Hatay halkıdır."[546]

Fuat Çay ve 25 arkadaşı, "*özelleştirme uygulamalarının ortaya çıkardığı problemlerin tespiti ve bunlara karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırmasına ilişkin"* önerge vermiştir.[547] Bu önerge Meclis'te yapılan görüşmeler sonucunda kabul edilmiştir.[548]

Fuat Çay ve Arkadaşları "*yerel yönetimlere yapılan yardımlarda anayasa ve yasalara aykırı olarak partizanca hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullandığı ve bu fiilin Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesine uyduğu iddiasıyla Maliye Bakanı Abdüllatif Şener ile ilgili Meclis soruşturması açılmasına ilişkin önerge"* vermiştir ancak önerge, meclis tarafından kabul edilmemiştir.[549]

"Dış Ticaret Müsteşarlığı 1998 Bütçesi ile 1996 Kesin Hesabı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı 1998 Bütçesi ile 1996 Kesin Hesabı ile ilgili söz almıştır. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 1998 Bütçesi ile 1996 Kesin Hesabı ve

---

[546] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 24. C. 76. 2.4.1997, B, s.181-182.
[547] T. F. Ertan, *Türk Parlamento Tarihi*…, s.288.
[548] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 30. C. 113. B, 1.7.1997, s.121.
[549] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 30. C. 117. B, 8.7.1997, s. 318.

Danıştay Başkanlığı 1998 Bütçesi 1996 Kesin Hesabı" dolaysıyla CHP grubu adına partisinin fikirlerini beyan etmiştir.[550]

Yurdumuzdaki vakıfların sayısı ve illere göre dağılımına ilişkin soru,[551] Türkiye-İran münasebetlerine ilişkin muhatabına soru yöneltmiştir.[552] Yurt dışı seyahati sırasında yaptığı bazı açıklamalara ilişkin soru,[553] Ankara eski Cumhuriyet Başsavcısı'na, görevden alınan bakanlık tetkik hâkim ve bürokratları ile yapılan yeni atamalarla alakalı soru sormuştur. Adlî Yargı Hâkim ve Cumhuriyet Başsavcıları ile Cumhuriyet savcılarının atanmalarına ilişkin soru sormuştur.[554] Türk Silahlı Kuvvetleri'nden disiplinsizlik veya şeriatçı örgütlenme içinde oldukları gerekçesiyle görevden uzaklaştırılan subaylara ilişkin soru,[555] Uluslararası İslam Halk Komutanlığı üyeliği yönünde yapılan açıklamalara ilişkin soru yöneltmiştir.[556] Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulunun bazı kararlarına ilişkin soru yöneltmiştir.[557] Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulunun öğretmen atamalarına etkisine ilişkin soru,[558] faili meçhul cinayetlere karıştığı ileri sürüleri bir kişiye ilişkin sormuştur.[559] Havk füzesi tedarikine yönelik hazırlık olup olmadığına ilişkin muhatabına soru yöneltmiştir.[560] Hatay'da baraj yapımı nedeniyle tahliye edilen köylerdeki ailelerin ve göçebelerin yerleştirilmesine, Hatay'da bazı ailelerin iskân programı hakkında ileri sürdükleri iddialara[561] ilişkin soruları sormuştur. Soruları ilgili oldukları bakanlıklar tarafından yazılı olarak cevaplanmıştır. Aydınlık için bir dakika karanlık faaliyeti hakkındaki beyanına ilişkin soru,[562] Oral Çelik'in askerliğini 4 ay yapacağı iddiasına ilişkin soru,[563] Başbakanın oğlunun ehliyetsiz araba kullandığı iddiasına ilişkin sorularını yönetmiştir.[564] Özel Harekât Dairesi eski Başkan Vekili'nin yakalanamamasına ilişkin soru,[565] Hatay ve çevresinde yaşanan

---

[550] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 40. C. 30. B, 18.12.1997, s. 308.
[551] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 9. C. 86. B, 1.8.1996, s.571.
[552] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 13. C. 16. B, 12.11.1996, s.495.
[553] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 13. C. 16. B, 12.11.1996, s.492.
[554] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 14. C. 19. B, 19.11.1996, s.69.
[555] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 14. C. 25. B, 3.12.1996, s.563.
[556] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 14. C. 25. B, 3.12.1996, s.562.
[557] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 18. C. 39. B, 24.12.1996, s.147.
[558] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 18. C. 42. B, 7.1.1997, s.372.
[559] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 22. C. 63. B, 4.3.1997, s.92.
[560] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 22. C. 63. B, 4.3.1997, s.86.
[561] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 22. C. 67. B, 12.3.1997, s.457.
[562] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 23. C. 69. B, 18.3.1997, s.85.
[563] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 23. C. 69. B, 18.3.1997, s.90.
[564] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 23. C. 70. B, 19.3.1997, s.201.
[565] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 23. C. 70. B, 19.3.1997, s.200.

depremin neden olduğu zararlara dair soru,[566] Hatay-Yayladağ Müftüsü'nün yaptığı bir konuşma dolayısıyla soruşturma başlatılıp başlatılmadığına dair muhatabı olan bakanlara soru yöneltmiştir.[567] Türkiye Kalkınma Bankası görevlilerinin emekliye ayrılmaya zorlandıklarına dair soru,[568] çiftçilerin Çukobirlik'ten olan alacaklarına ilişkin soru,[569] İskenderun'da bulunan bir yapının kiraya verilip verilmediği ile alakalı soru sormuştur.[570] Bakanlık tetkik hâkimi tayinlerine, İstanbul Milletvekili Bülent Akarcalı'nın yargı kurumları ile emniyet güçleri arasında bir iletişim eksikliği olup olmadığına, Maliye Bakanlığı'nın adliyelere tebligat pulu sağlamadığı iddiasına, dair sorular yöneltmiştir.[571] Hatay ilindeki belediyelere gönderilen makine ve ekipman yardımlarına Manisa Milletvekili Tevfik Diker'in; 3. Çevre Şûrası'nın organizasyonu için ihale yapılıp yapılmayacağına, ilişkin bir soru,[572] İskenderun Demir Çelik Fabrikasına eleman alınıp alınmayacağımı ilişkin soru,[573] yurt dışında görev icra eden Bakanlık memurlarına ilişkin soru,[574] bazı savcılara sağlanan imkânlara ilişkin soru,[575] belediyelere yapılan yardımlara ilişkin soru,[576] Hatay ilindeki belediyelere yapılan yardımlara ilişkin soru,[577] Başbakanlıkta görevli üç üst düzey yöneticinin hac gezisi, hacca giden milletvekillerine tenzilat yapılıp yapılmadığına, Suudi Arabistan yetkililerince hacılara dağıtılan broşürlerde laiklik aleyhinde propaganda yapıldığı iddialarına dair sorular sormuş[578] ve soruların cevapları yazılı olarak cevaplanmıştır. İmam hatip liselerinin ve şubelerinin bulundukları binalara ilişkin soru,[579] Diyanet İşleri Başkanı'nın kıyafetine ilişkin soru,[580] Diyanet İşleri Başkanı'nın temsil giderlerine ilişkin soru,[581] Diyanet İşleri Başkanlığı eğitim merkezlerine ilişkin soru,[582] Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde

---

[566] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 23. C. 72. B, 25.3.1997, s.407.
[567] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 24. C. 75. B, 1.4.1997, s.148.
[568] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 24. C. 76. B, 2.4.1997, s.239.
[569] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 81. B, 10.4.1997, s.146.
[570] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 82. B, 11.4.1997, s.186.
[571] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 83. B, 22.4.1997, s.213.
[572] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 83. B, 22.4.1997, s.226.
[573] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 83. B, 22.4.1997, s.230.
[574] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 83. B, 22.4.1997, s.231.
[575] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 86. B, 29.4.1997, s.429.
[576] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 86. B, 29.4.1997, s.430.
[577] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 86. B, 29.4.1997, s.424.
[578] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 101.B, 3.6.1997, s.176.
[579] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 34. C. 5. B, 21.10.1997, s.434.
[580] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 34. C. 6. B, 22.10.1997, s.490.
[581] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 34. C. 6. B, 22.10.1997, s.488.
[582] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 34. C. 6. B, 22.10.1997, s.487.

görev yapan imamlara ilişkin soru,[583] Diyanet İşleri Başkanlığına karşı açılan davalara ilişkin soru yöneltmiştir.[584] Diyanet İşleri Başkanlığınca yurtdışında yardım kampanyası başlatılıp başlatılmadığına, yurt dışında irşad hizmetleri adı altında açılan hesaplara, yurt dışındaki imam açığına ilişkin soruları muhataplarına yöneltmiştir.[585] Mushafları İnceleme Kurulu tarafından incelenen Kur'anı Kerimlere ilişkin soru,[586] hacca giden milletvekili sayısına ilişkin soru,[587] Hac hesabından yapılan harcamalara ilişkin soru,[588] Hac organizasyonunda bazı görevlilerin kanunlara aykırı olarak görevlendirildiği iddiasına ilişkin soru,[589] Hac organizasyonunda görevlendirilen personele ilişkin soru,[590] misafir olarak hacca götürülen kişilere ilişkin soru,[591] TEDAŞ'ça yapılan bazı ihalelere ilişkin soru,[592] umumi aydınlatma projesi dışında kalan ışıklandırma tüketilen enerjinin bedeline ilişkin soru,[593] trafik kazasında yaşamını yitiren bir gazeteciye ilişkin soru,[594] Hatay'ın bazı kazalarının balıkçı barınaklarına ilişkin soru sormuştur.[595] Balıkçılığın geliştirilmesi için alınacak tedbirlere, Hatay ve ilçelerinde yağışlar sebebiyle zarar gören çiftçilere sağlanacak imkânlara ilişkin soruları parlamentoda yazılı olarak cevaplanmıştır.[596] Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı'na ilişkin soru,[597] yağışlardan ve selden etkilenen yurttaşlara ilişkin soru,[598] siyasi partilere yapılan mali yardımlara ilişkin soru,[599] siyasi partilere yapılan hazine yardımlarına ilişkin soru,[600] Hatay-Samandağ ilçesinde vuku bulan cinayete dair soru sormuştur.[601] Hatay'da kimlik belgesi düzenlenmesi için başvuran kişilerden komşu ülkelerle ilişkileri olmadığı

---

583 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 34. C. 6. B, 22.10.1997, s.490.
584 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 34. C. 8. B, 30.10.1997, s.549.
585 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 34. C. 8. B, 30.10.1997, s.545.
586 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 34. C. 8. B, 30.10.1997, s.548.
587 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 36. C. 12. B, 11.11.1997, s.91.
588 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 36. C. 12. B, 11.11.1997, s.92.
589 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 36. C. 12. B, 11.11.1997,s.89.
590 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 36. C. 12. B, 11.11.1997, s.94.
591 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 36. C. 12. B, 11.11.1997, s.90.
592 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 36. C. 12. B, 11.11.1997, s.107.
593 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 36. C. 15. B, 18.11.1997, s.317.
594 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 37. C. 21. B, 2.12.1997, s.316.
595 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 38. C. 24. B, 8.12.1997, s.145.
596 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 39. C. 28. B, 16.12.1997, s.151.
597 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 40. C. 30. B, 18.12.1997, s.348.
598 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 57. C. 116. B, 6.7.1998, s.648.
599 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 59. C. 121. B, 14.7.1998, s.107.
600 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 59. C. 121. B, 14.7.1998, s.107.
601 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 61. C. 131. B, 30.7.1997, s.314.

yönünde belge istendiği iddialarına ilişkin soru,[602] Hatay'da Suriye ile sınır ticaretinin yasaklanıp yasaklanmadığına ilişkin soru sormuştur.[603]

3.4.7 Hüseyin Yayla

1948 yılında İskenderun'da dünyaya gelen Hüseyin Yayla ilkokul, ortaokul ve lise eğitimini İskenderun'da tamamladıktan sonra yükseköğretime Elazığ Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisinin İnşaat Mühendisliğine devam etmiştir. 1984 yılında inşaat mühendisi olarak üniversiteden mezun olduktan sonra özel sektörde çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. 1984 yılında İskenderun Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Üyesi olarak görev yapmıştır.

1989 mahalli idareler seçimlerinde Anavatan Partisi İskenderun Belediye Meclisi Üyesi olarak seçilmiştir. 1991 milletvekili genel seçimlerinde Hatay milletvekili aday adayı olmuştur. Ancak partisi tarafından aday gösterilmemiştir.

1993 yılında İskenderun Sanayici ve İşadamları Derneği Kurucu Başkanı olarak görev yapmıştır.

24 Aralık 1995 seçimlerinde Anavatan Partisi listesinden XX. dönem Hatay Milletvekili olarak seçilmiştir. Evli ve üç çocuk babasıdır.[604]

3.4.8. Hüseyin Yayla'nın TBMM Faaliyetleri

TBMM'de görev yaptığı XX. dönemde biri önerge, dördü söz alma, biri üyelikle ilgili işlem, biri yazılı soruya çevrilen önerge olmak üzere yedi adet faaliyet ve ilk imza sahibi olduğu iki kanun teklifi bulunmaktadır. "*İskenderun'un İl Olması, Denizciler, Uluçınar ve Payas Adıyla 3 İlçe Kurulması Hakkında Kanun Teklifi"* vermiştir. Ancak bu teklifi geri almıştır.[605] Bir ay sonra aynı teklifi tekrar TBMM'ye sunmuş fakat bu kez de teklif hükümsüz kalmıştır. Yayla'ın ilk imza sahibi olduğu: "*4214 Sayılı Yetki Yasanın Kötüye Kullanmak Suretiyle memurların Ücret Rejimiyle İlgili Yanlış ve Adaletsiz Politikalar Takip Ettikleri İddiasıyla Bakanlar Kurulu Üyeleri Hakkında Bir Gensoru Açılmasına dair Önergesi"* bulunmaktadır.

> *"Türkiye Büyük Millet Meclisi İdare Amirleri Ankara Milletvekili Yücel Seçkiner, Adana Milletvekili Veli Andaç Durak, Şanlıurfa Milletvekili İbrahim Halil Çelik, Gaziantep Milletvekili Mustafa Yılmaz ile Balıkesir Milletvekili I.Önder Kırlı'nın, 832 Sayılı Sayıştay Kanunu'nun Bazı Maddelerinin*

---

[602] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 64. C. 12. B, 27.10.1998, s.298.
[603] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 64. C. 13. B, 3.11.1998, s.437.
[604] https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_5447_1_20.pdf .
[605] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 14. C. 25. B, 3.12.1996, s. 495.

*Değiştirilmesine ve bu Kanuna Bazı Maddeler ilave edilmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa ve Plan ve Bütçe Komisyonları raporlar*ı"

gerekçesiyle Genel Kurul'da Anavatan Partisi grubu adına görüşlerini ifade etmiştir.[606]

"Adana Milletvekili Halit Dağlı ve arkadaşları ile RP Grup Başkanvekili Sivas Milletvekili Temel Karamollaoğlu ve Arkadaşlarının, Toprakkale Adıyla Bir Kaza ve Osmaniye Adıyla Bir Vilayet Kurulması ile alakalı Yasa Teklifleri, Sivas Milletvekili Muhsin Yazıcıoğlu ve Arkadaşlarının Adana vilayeti Osmaniye Kazasının vilayet Olması ile Alakalı Yasa Teklifi" hakkında söz almıştır. "*Adana Milletvekili Erol Çevikçe'nin Bir vilayet Kurulması Hakkında Kanun Teklifi ile Adana Milletvekili Uğur Aksöz ve Arkadaşlarının, Bir Kaza ve Bir vilayet Kurulmasına dair Kanun Teklifi ve İçişleri ve Plan ve Bütçe Komisyonları raporları"* ile ilgili söz alarak görüşlerini paylaşmıştır.[607]

"*Amasya Milletvekili Ahmet İyimaya ve Arkadaşlarının Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Yasasında Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun önerisi ve Anayasa Komisyonu Raporu münasebetiyle*[608] *ve Ali Uyar'ın Üç İlçe ve Bir İl Kurulması ile İlgili Kanun Teklifi'nin İçtüzük'ün 37. maddesine göre direkt gündeme alınma önergesi*" münasebetiyle Meclis'e hitap etmiştir.[609]

Hüseyin Yayla'nın İhaleye Fesat Karıştırma iddiasıyla hakkında bir kovuşturma olduğundan, yasama dokunulmazlığının kaldırılması yönünde bir tezkerenin meclise ulaştığı, tezkerenin komisyonda görüşüldüğü ve Yayla hakkındaki kovuşturmanın yasama dönemi sonuna bırakılmasına karar verilmiştir.[610]

Başbakan Necmettin Erbakan'ın uluslararası İslamcı bir grubun üyesi olduğuna ilişkin soru sormuştur.[611]

3.4.9. Levent Mıstıkoğlu

5 Mayıs 1956 yılında Yusuf ve Saadet çiftinin oğlu olarak Antakya'da doğmuştur. İlkokulu ve ortaöğrenimini doğduğu ilçede tamamladı. Yükseköğrenimini Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi İnşaat Bölümünden mezun olarak tamamlamıştır. Serbest inşaat mühendisliği, müteahhitlik ve çiftçilik ile uğraştı. Evli ve iki evlat babası olan Levent Mıstıkoğlu Anavatan

---

[606] T. F. Ertan, *Türk Parlamento Tarihi...*, s.90.
[607] T. F. Ertan, *Türk Parlamento Tarihi...*, s.203.
[608] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 102. B, 4.6.1997, s. 303.
[609] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 24. C. 75. B, 1.4.1997, s. 99.
[610] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 48. C. 67. B, 17.3.1998, s. 35.
[611] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 101. B, 3.6.1997, s. 208.

Partisi'nden XX. ve XXI. dönem Hatay Milletvekili olarak parlamentoda görev yapmıştır.[612] TBMM Başkanlık Divan Katip Üyeliği yapmıştır.

3.4.10. Levent Mıstıkoğlu'nun TBMM Faaliyetleri

ANAP Milletvekili Levent Mıstıkoğlu XX. dönemde ilk imza sahibi olduğu üç adet kanun teklifi bulunmaktadır. Bunlar:

> "*4070 Sayılı Hazinenin tasarrufunda bulunan Tarım Arazilerinin elden çıkarılmasına dair Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek Madde ilave edilmesine Dair Kanun Teklifi"* vermiştir. "*2809 Sayılı Yükseköğretim Kurumlarının Teşkilatlanmasına Dair Yasanın Geçici 10'uncu Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve TBMM Genel Sekreterliği Teşkilat Yasasına Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifleridir*." Bu teklifler gündeme alınmayarak hükümsüz kalmıştır.[613]

Mıstıkoğlu, TBMM'de dördü gündem dışı, biri Meclis araştırma önergesi, üçü önerge, üçü söz alma, biri sözlü soru önergesi ve üçü yazılıyı soru önergesine çevrilen on beş adet etkinlik gerçekleştirmiştir. Sözlü soru önergeleri daha önce verdiği önergelerin geri çekilmesine dair önergelerdir.

Hatay ilinde meydana gelen deprem,[614] fırtınaya ilişkin,[615], Hatay yöresindeki çiftçilerin iskân uygulamaları ve destekleme alımlarından kaynaklanan sorunlara ilişkin[616] ve Hatay ilindeki çiftçilere kiralanan hazine arazilerine ilişkin[617] gündem dışı söz alarak talep, öneri ve isteklerini ifade etmiştir.

Levent Mıstıkoğlu ve kırk arkadaşı, Hatay'ın sorunlarının araştırılmasını devlet imkânlarından daha fazla yararlandırılması için alınması gereken tedbirleri belirlemek amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi vermiştir. önergede,

> *"Halen yatırımları devam eden Antakya, İskenderun, Reyhanlı, Altınözü, Hassa, Kırıkhan ve Erzin devlet hastanelerinin yapımlarının hızlandırılması için yeterli ödenek ayrılmasında zaruret bulunmaktadır. Özellikle, 1936 yılında yapılan, bugün için hizmet veremez halde bulunan Antakya Devlet Hastanesi yerine, 1990 yılında yapımına başlanan hastanenin bir an önce tamamlanması için gerekli önlemler alınmalı ve bitirilerek hizmete girmesi sağlanmalıdır. Hatay İli, vergi yükü bakımından, iller bazında ön sıralarda yer almaktadır. Buna rağmen, ile götürülen kamu hizmetleri istenilen*

---

[612] https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_5444_1_20.pdf .

[613] https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?donemKod=20&sicil=bvWGh8iL03c= .

[614] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 20. C. 54. B, 4.2.1997, s. 103.

[615] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 48. C. 69. B, 19.3.1998, s. 219.

[616] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 102. B, 4,6.1997, s. 255.

[617] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 24. C. 73. B, 26.3.1997, s. 10.

ölçüde değildir. Sağlık, yol ve içme suyu yatırımları son derece yetersizdir. Antakya-Altınözü, Antakya - Yayladağı, Kırıkhan - Hassa yollarının yapımı bir an önce gerçekleştirilmelidir. Bu, ilçelerin ekonomik ve sosyal kalkınması için oldukça önemlidir. İskenderun Limanının rehabilite edilmesi, Reyhanlı Sulama Barajının bir an önce yapılması, Hatay esnafının sıkıntılarına çareler aranması, Antakya Organize Sanayinin desteklenmesi ve bir an önce faaliyete geçirilmesi, Arsuz bölgesinin turizm alanı ilan edilmesi, Samandağ - Arsuz yolunun, turistik önemi nedeniyle. Bir an önce yapılması gereklidir. Amik Ovasında topraksız çiftçilerimize kiralanan hazine arazilerinin, kullanan köylüye satılması için gereken girişimler yapılmalıdır. Hatay İlinde programa alınacak kamu yatırımlarında seçici davranılması, programa alınan projelerin termin programlan içinde tamamlanabilecek şekilde programlanması ve ödeneklerin yeterli miktarda ayrılması için alınacak tedbirleri, kalıcı çözüm yollarını araştırmak için…"[618] Meclis araştırmasının yararlı olacağını belirtmiştir.

"İstanbul Milletvekili Halit Dumankaya ve Arkadaşları Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünde gündeme gelen yolsuzluk ve usulsüzlük iddialarını tetkik edilmesi ve alınması gereken tedbirleri tespit etmek amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi ve (10/5) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu" sebebiyle Anavatan Partisi'nin görüşlerini seslendirmiştir.[619]

"*Bartın Milletvekili Zeki Çakan ve Arkadaşlarının Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünde yapılan yolsuzluk ve usulsüzlük nedeniyle 1993-1994 yıllarında ortaya çıkan kurum zararının saptanması amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu"* dolayısıyla söz almıştır.[620]

"*Yozgat Milletvekili Yusuf Bacanlı ve elli beş Arkadaşının, Denizcilik Müsteşarlığına ait bazı ihalelerde ve personel temini ile alakalı konularda görevi kötüye kullanma, ihaleye fesat karıştırma ve evrakta sahtecilik suçlarını işlediği ve bu fiillerin Türk Ceza Kanunu'nun 240. 339. ve 366. maddelerine delalet ettiği iddiasıyla Devlet Bakanı Burhan Kara hakkında Meclis Soruşturması açılmasına ilişkin önergesi"* gerekçesiyle söz alarak bir konuşma gerçekleştirmiştir.[621]

Dışkapı SSK Çocuk Hastanesine şoför olarak alınan bir kişinin sürücü belgesi olmadığı iddiasına ilişkin soru,[622] Hatay ilinde deprem nedeniyle zarar gören yurttaşlara yapılacak yardımlara ilişkin soru[623] ve Ankara-Sincan belediye zabıta personelinin halka bazı belgeleri zorla imzalattıkları iddiasına ilişkin soru sormuş, soruları ilgili bakanlık tarafından yazılı olarak cevaplanmıştır.[624]

---

618 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 26. C. 92. B, 13.5.1997, s. 199-201.
619 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 20. C. 54. B, 4.2.1997, s. 171.
620 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 38. C. 25. B, 9.12.1997, s. 208.
621 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 63. C. 6. B, 13.10.1998, s. 478.
622 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 29. C. 108. B, 18.6.1997, s. 288
623 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 32. C. 126. B, 24.7.1997, s. 59.
624 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 32. C. 132. B, 7.8.1997, s. 420.

3.4.11. Mehmet Sılay

1949 yılında Hatay'ın Altınözü ilçesinde dünyaya geldi. İlkokul ve ortaokulu Kırıkhan'da, liseyi İskenderun'da tamamlamıştır. Yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde tamamlamıştır. Uzmanlık eğitimini Almanya'nın Essen Üniversitesine bağı Marien Hospital Araştırma Hastanesinde tamamlamıştır. Askerliğini de Erzincan'da askeri doktor olarak yapmıştır. İskenderun Devlet Hastanesinde başhekim olarak da görev yapmıştır.

Evli ve üç evlat babası olan Sılay, Almanca ve Arapça bilmektedir. Refah Partisi'nin listesinden XX. dönem Hatay Milletvekili olarak seçilmiştir.

Hatay Evliyaları, Hatay Mücahitleri, Tünel Faciası, Kerbela Türküleri, Hicaz Günlüğü, Hatay'da Sosyo-Kültürel Çevre, Kronik İntihar Sigara gibi eserleri kaleme almıştır.[625]

3.4.12. Mehmet Sılay'ın TBMM Faaliyetleri

Mehmet Sılay XX. dönem TBMM'de biri Genel Görüşme Önergesi, dokuzu gündem dışı, yedisi söz alma ve yirmisi yazılı soruya çevrilen sözlü soru önergesi olmak üzere toplam otuz yedi faaliyette bulunmuştur. Ayrıca ilk imza sahibi olduğu iki kanun teklifi bulunmaktadır. Profesörlüğe atanmada yeni düzenlemeler yapılmakta: Üniversite içindeki doçentler 5 yıl, üniversite dışındaki doçentlere 7 yıl bilim alanında çalışmış olmaması hakkında ve Fransa Tarafından Alsas Loren Bölgesinde Uygulanan Ekonomik ve Kültürel Soykırımın Kabulü İle Cezayir ve Orta Afrika'da Meydana Gelen Terör Olaylarından Fransa'nın Sorumlu tutulduğuna Dair Yasa Teklifleri vermiştir.[626] Ancak bu teklifler gündeme alınmayarak hükümsüz kalmıştır.

Milletvekili ilk imza sahibi olduğu, İzmit'te SEKA'ya ait fidanlık bir araziyi bedava Ford-Koç grubuna devir ettiği iddiasıyla Başbakan Mesut Yılmaz hakkında bir gensoru açılmasına ilişkin önergeyi desteklemiştir.

Mehmet Sılay ve kırk dokuz arkadaşının, Doğu Türkistan'da yaşanan son hadiseler konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi,[627] İskenderun

---

[625] https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_5445_1_20.pdf hal tercümesi.

[626] https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-d393-037b-e050-007f01005610

[627] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 24. C. 75. B, 1.4.1997, s. 92.

Limanı'nın önemine ve konteynır terminali kurulmasına ilişkin,[628] basının misyonuna ilişkin,[629] Suriye'de Türkmenlere yapılan muamelelere ilişkin gündem dışı söz alarak görüşlerini paylaşmıştır.[630] Ahıska Türklerinin son durumlarına ilişkin,[631] Doğu Türkistan'daki son gelişmelere ilişkin,[632] Hollanda ve Almanya'da yaşayan yurttaşlarımızın karşılaştıkları saldırılara ilişkin,[633] Azerbaycan halkına karşı Türkiye'nin sorunlarına dair,[634] Irak Türkmenlerinin dramına ve bu konuda Türkiye'nin yükümlülüklerine dair,[635] Bergama'da faaliyet hazırlığı süren altın madenine ilişkin gündem dışı söz almıştır.[636]

> "*Konya Milletvekili Mustafa Ünaldı ve on dört arkadaşının, Lions kulüpleri ile yan kuruluşlarının etkinliklerinin araştırılması ve Konya Milletvekili Mustafa Ünaldı ve on beş arkadaşının, Rotary kulüplerinin etkinliklerinin tetkik edilmesi ile Konya Milletvekili Mustafa Ünaldı ve on beş arkadaşının, Bilderberg kulübünün faaliyetlerinin araştırılması maksadıyla Meclis araştırması başlatılmasına ilişkin önergesi"* gerekçesiyle[637]

Refah Partisi'nin görüşlerini Meclis'le paylaşmıştır. "*Adalet Bakanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Çevre Bakanlığı 1997 Bütçesi ile 1994 ve 1995 Kesin Hesabına"* ilişkin söz almıştır.[638] *12.7.1997 Tarihine Kadar Sorumlu Müdür Sıfatı ile İşlenen Suçlara dair Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Yasa Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu"* dolaysıyla ilgili söz almıştır.[639] "*Dışişleri Bakanlığı 1998 Bütçesi ile 1996 Kesin Hesabı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 1998 Bütçesi ile 1996 Kesin Hesabı"* ile alakalı söz almıştır.[640] Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in Fransa Ulusal Meclisince kabul edilen sözde Ermeni soykırım idealarına ilişkin yasa teklifi hakkında gündem dışı konuşması dolayısıyla söz almıştır.[641]

---

[628] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 3. C. 35. B, 10.4.1996, s. 98.
[629] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 11. C. 6. B, 10.10.1996, s. 409.
[630] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 18. C. 40. B, 25.12.1996, s. 161.
[631] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 22. C. 68. B, 13.3.1997, s. 478.
[632] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 23. C. 71. B, 20.3.1997, s. 218.
[633] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 24. C. 75. B, 1.4.1997, s. 85.
[634] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 88. B, 1.5.1997, s. 527.
[635] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 99. B, 28.5.1997, s. 11.
[636] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 102. B, 4.6.1997, s. 258.
[637] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 2. C. 31. B, 2.4.1996, s. 652.
[638] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 16. C. 31. B, 12.12.1996, s. 494.
[639] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 32. C. 134. B, 13.8.1997, s. 582.
[640] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 40. C. 32. B, 20.12.1997, s. 646.
[641] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 53. C. 96. B, 2.6.1998, s. 208.

Cerrahpaşa Tıp Fakültesine ilişkin,[642] Doğu Türkistan'da meydana gelen olaylara ilişkin soru,[643] trafik kazasında ölen bir hâkime ilişkin soru,[644] Yunan Dışişleri Bakanın verildiği ileri sürülen bazı beyanatlara dair soru,[645] Boğazlardan geçen Malta Bandıralı Nataşa-1 adlı geminin taşıdığı kargoya ilişkin[646] soru sormuştur. Soruları ilgili bakanlar tarafından yazılı olarak cevaplanmıştır. TRT Genel Müdürünün akrabalarını önemli makamlara atadığı yönündeki haberlere ilişkin soru,[647] Koruma ve Kontrol Genel Müdürü ile ilgili iddialara ilişkin soru,[648] Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığınca takipsizlik kararı verilen bazı müracaatlara ilişkin soru,[649] İSDEMİR'in zararına ilişkin soru,[650] boş bırakılan lojmanlara ilişkin soru,[651] Rektörler Komitesine eğitime katkı payı adı altında toplanan paralara ve başörtüsü sebebiyle okuldan çıkarılan öğrencilere ilişkin muhataplarına soru yöneltmiştir.[652] İskenderun DLH 9. Bölge Müdürlüğüne ilişkin soru[653] sormuştur. Pamuk fiyatına ve üreticilerin Çukobirlik'ten alacaklarına ilişkin soru,[654] Hatay bölgesinde çıkan orman yangınlarının nedenine ilişkin soru,[655] Hatay ilindeki okullarda öğretmen açığına ilişkin soru,[656] Evrim Teorisi'nin ders kitaplarından çıkarılmasına ilişkin soru,[657] 1998'de disiplin suçu nedeniyle hakkında işlem yapılan, görevden atılan ve cezalandırılan memurlara ilişkin muhataplarına soru[658] yöneltmiş ve yazılı olarak cevabını almıştır. Irak'a yapılan bombardımanda İncirlik Üssü'nden yaralanılıp yararlanılmadığına dair soru[659] ve taşımalı eğitim ve sekiz yıllık eğitim nedeniyle kapatılan okullara ve meydana gelen trafik kazalarına ilişkin sorular sormuştur.[660]

---

642 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 19. C. 49. B, 22.1.1997, s. 419.
643 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 100. B, 29.5.1997, s. 79.
644 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 44. C. 50. B, 4.2.1998, s. 232.
645 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 58. C. 118. B, 8.7.1998, s. 314.
646 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 126. B, 22.7.1998, s. 217.
647 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 128. B, 27.7.1998, s. 357.
648 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 129. B, 28.7.1998, s. 477.
649 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 62. C. 1. B, s. 880.
650 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 62. C. 1. B, 18.6.1998, s. 88.
651 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 62. C. 1. B, 1.7.1998, s. 242.
652 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 62. C. 1. B, 22.6.1998, s. 165.
653 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 64. C. 12. B, 27.10.1998, s. 287
654 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 65. C. 16. B, 10.11.1998, s. 225.
655 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 68. C. 32. B, 15.12.1998, s. 191
656 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 68. C. 36. B, 23.12.1998, s. 292.
657 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 69. C. 42. B, 12.1.1999, s. 96.
658 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 71. C. 54. B, 13.3.1999, s. 179.
659 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 71. C. 54. B, 13.3.1999, s. 200.
660 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 71. C. 54. B, 13.3.1999, s. 165.

3.4.13. Nihat MATKAP

Özgeçmişine ikinci bölümde değinilmiştir. Milletvekili, Meclis'te görev yaptığı süre boyunca altısı açıklamalar ve sataşmalara ilişkin, biri gündem dışı, biri önerge, kırk sekiz söz alma ve beşi yazılı soruya çevrilen sözlü önergelerden oluşan toplam altmış bir faaliyet gerçekleştirmiştir.

Ayrıca vekilimizin ilk imza sahibi olduğu beş adet kanun teklifi bulunmaktadır.

> "*TBMM İçtüzüğünün 105'inci Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun; Erzincan, Tunceli, Kars, Ağrı, Van, Muş, Hakkari, Bitlis, Siirt, Mardin, Diyarbakır, Batman, Şırnak, Bingöl, Adıyaman ve Sivas İllerinde Terör veya Güvenlik Nedeniyle tahliye edilen Yerleşim yerlerinden Başka Yerlere Gönderilen Yurttaşlara Bazı olanakların Sağlanmasına Dair Yasa; İlköğretim ve Eğitim Kanunu Milli Eğitim Temel Kanunu Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Belge ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun'un Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair yasa"*[661] teklif etmiştir ancak öneri hükümsüz kalmıştır.

Emekli Sandığı Kanunu'na Bir Geçici Madde ilave edilmesine dair Kanun, 2108 Sayılı Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasası'nın Bir Maddesinin Değiştirilmesine Dair Yasa Tekliflerini vermiştir. Ancak bu teklifler, Meclis gündemine alınmamış ve hükümsüz kalmıştır.

Nihat Matkap'ın ilk imza sahibi olduğu dört adet gensoru önergesi bulunmaktadır. "*Hükümetin takip ettiği ciddiyetsiz ve tutarsız dış politika nedeniyle ülkenin dış ilişkilerinde küçük düşürücü duruma düşürüldüğü iddiasıyla bir gensoru açılmasına ilişkin"* önergesi vermiştir.

> "*Devletin iç güvenlik yönünden zaafta olduğu iddiası ve Susurluk'ta yaşanan trafik kazasının sergilediği "Devlet - Mafya - Politikacı" ilişkisi karşısındaki beyan ve tutumu nedeniyle İçişleri Bakanı Mehmet Ağar ile alakalı gensoru açılmasına ilişkin önergesi ve mafya - çete liderleri ile yakın ilişki içinde olduğu ve TÜRKBANK'ın satışı ihalesinde bir iş adamına fiyat teklifi ve maddi menfaat sağlanması konularında yardımcı olmak suretiyle ihaleyi yönlendirdiği iddiasıyla Başbakan A. Mesut Yılmaz hakkında bir gensoru açılmasına ilişkin"* önergeleridir.

Milletvekili CHP'nin Grup Başkan Vekili olması dolayısıyla partisine yönelik, Aydın Milletvekili Yüksel Yalova'nın partisine sataşması,[662] Çalışma ve

---

[661] https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-d72c-037b-e050-007f01005610

[662] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 4. C. 43. B, 22.4.1996, s. 538.

Sosyal Güvenlik Bakanı Necati Çelik'in partisine sataşması,[663] Sinop Milletvekili Metin Bostancıoğlu'nun gruplarına sataşması,[664] Kırıkkale Milletvekili Mikail Korkmaz'ın partisine sataşması,[665] Sakarya Milletvekili Nezir Aydın'ın partisine sataşması,[666] Bolu Milletvekili Mustafa Yünlüoğlu'nun partisine sataşması nedeniyle[667] söz alarak sataşmaya cevap vermiştir.

Devlet Bakanı İmren Aykut'un, Yaşlılarımıza Saygı Haftası'na ilişkin gündem dışı açıklaması dolayısıyla[668] söz alarak partisinin grubu adına Meclis'e hitap etmiştir.

"Emekli Sandığı Kanunu'na Bir Geçici Madde ilave edilmesine dair Kanun Teklifinin" doğrudan gündeme alınmasına ilişkin önerge[669] vermiştir ancak önerge, kabul edilmemiştir.

> *"Konya Milletvekili Mustafa Ünaldı ve on sekiz arkadaşının, yükseköğretimin aksaklıklarının tetkik edilerek alınması gereken önlemlerin tespit edilmesi ile Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici ve dokuz arkadaşının Açıköğretim Fakültesi öğrencilerinin yaşadıkları zorlukların araştırılması ve İstanbul Milletvekili Algan Hacaloğlu ve on arkadaşının, yükseköğretimin sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önerge"* ile ilgili söz almıştır.[670]

Malîye Bakanlığı, Gelirler;1996 Bütçesi münasebetiyle,[671] TBMM Genel Kurul çalışmalarına ara verilmesine ilişkin DYP ve RP grupları önerisine ilişkin[672] Genel Kurul'a hitap etmiştir.

> *"Hükümeti temsilen Başbakan Necmettin Erbakan'ın, ülkemizin öz kaynaklarının geliştirilmesi konusunda genel görüşme başlatılmasına dair önerge münasebetiyle,[673] Hükümet adına Başbakan Necmettin Erbakan'ın, çok uluslu güç konusunda bir genel görüşme başlatılmasına ilişkin önergesi"* münasebetiyle söz almıştır.[674]

---

[663] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 14. C. 24. B, 28.11.1996, s. 405.
[664] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 47. C. 62. B, 4.3.1998, s. 72.
[665] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 57. C. 114. B, 2.7.1998, s. 369.
[666] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 58. C. 118. B, 8.7.1998, s. 243.
[667] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 59. C. 123. B, 16.7.1998, s. 286.
[668] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 2. C. 25. B, 19.3.1996, s. 290.
[669] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 19. C. 48. B, 21.1.1997, s. 294.
[670] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 2. C. 27. B, 21.3.1997, s. 412.
[671] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 4. C. 42. B, 21.4.1996, s. 421.
[672] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 6. C. 55. B, 22.5.1996, s. 16.
[673] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 8. C. 76. B, 11.7.1996, s. 238.
[674] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 8. C. 78. B, 17.7.1996, s. 429.

Hükümet adına Başbakan Necmettin Erbakan'ın, çok uluslu güç ve olağanüstü hal konusundaki genel görüşme önergelerinin ön görüşmelerinin; görüşme gün, gündemdeki yeri ve çalışma süresine ilişkin RP grubu önerisi münasebetiyle,[675] "*Memur ve Emeklilerin Malî, Sosyal ve Diğer Haklarında Düzenlemeler Yapılmasına Dair Yetki Kanunu Tasarısı'nın komisyonda görüşme zamanı ile gündemdeki sıralamanın baştan yapılmasına ve TBMM Genel Kurul'un çalışma gün ve saatlerinin yeniden belirlenmesi ile ele alınacak konulara ilişkin DYP grubu ve RP*[676] *grubu önerisi dolayısıyla*," söz almış ve bir konuşma gerçekleştirmiştir.

> "*Memur ve Emeklilerin Malî, Sosyal ve Diğer Haklarında Düzenlemeler Yapılmasına Dair Yetki Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu*" münasebetiyle söz almıştır.[677] "*Çalışanlardan Yapılmakta Olan Tasarruf Kesintilerine Son Verilmesi Hakkında Kanun Teklifi'nin Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmelerine kırk sekiz saat geçmeden başlanmasına ve Genel Kurul'un çalışma saatlerine ilişkin RP ve DYP gruplarının ortak önerisi münasebetiyle söz almış,*[678] *parlamentoya hitap etmiştir. 6183 Sayılı Kamu Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna Bir Ek Madde ilave edilmesine Dair Yasa Tasarı ve Plan ve Bütçe Komisyonu raporu"* dolayısıyla söz almıştır.[679]

Bazı kanun tasarılarının ilgili komisyonlarda ve Genel Kurul'daki görüşmelerine 48 saat geçmeden başlanması ile gündemdeki sıralamanın yeniden yapılmasına ilişkin RP ve DYP gruplarının müşterek önerisine ilişkin söz almıştır.[680]

> "*Adana Milletvekili Halit Dağlı ve yedi Arkadaşı ile RP Grup Başkanvekili Sivas Milletvekili Temel Karamollaoğlu ve dört Arkadaşının Toprakkale Adıyla Bir Kaza ve Osmaniye Adıyla Bir vilayet Kurulması ile alakalı Yasa Teklifleri, Sivas Milletvekili Muhsin Yazıcıoğlu ve altı arkadaşının, Adana vilayeti Osmaniye kazasının İl Olmasına dair Yasa Teklifi, Adana Milletvekili Erol Çevikçe'nin, Bir vilayetin Kurulması ile alakalı Yasa Teklifi"* ile ilgili söz almıştır.

"*Adana Milletvekili Uğur Aksöz ve altı Arkadaşının, Bir Kaza ve Bir vilayet Kurulması ile ilgili Yasa Teklifi ve İçişleri ve Plan ve Bütçe Komisyonları raporları dolayısıyla,*[681] *belgesiz Kıymetli Maden ve Ziynet Eşyası Beyanı ile ilgili Yasa*

---

675 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 8. C. 78. B, 17.7.1996, s. 386.
676 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 9. C. 86. B, 1.8.1996, s. 465.
677 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 9. C. 87. B, 2.8.1996, s. 688.
678 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 10. C. 88. B, 27.8.1996, s. 21.
679 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 10. C. 90. B, 29.8.1996, s. 400.
680 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 10. C. 90. B, 29.8.1996, s. 321.
681 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 12. C. 11. B, 23.10.1996, s. 343.

Tasarısı" ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporuna dair,[682]söz almıştır. (8/8) esas numaralı genel görüşme önergesinin ele alınma günü ve gündemdeki yeri ile gündemdeki sırası ve Genel Kurul'un çalışma zamanının yeniden düzenlenmesine ve 19.11. 1996 Salı ve 20.11.1996 Çarşamba günlerinde sözlü soruların ele alınıp görüşülmemesine dair DYP ve RP grupları ortak önerisi ile ilgili söz almıştır.[683] "*Memurlar ile Emeklilerinin Haklarında Düzenlemeler Yapılmasına Dair Yetki Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporuna"* ilişkin söz almıştır.[684] Engelliler İdaresi Başkanlığı Kurulmasına ve "*Engellilerin Durumları ile İlgili bir takım Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Yetki Yasası Tasarısı ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu raporu"* münasebetiyle söz almıştır.[685] Malatya Milletvekili Ayhan Fırat ve otuz sekiz arkadaşının, SSK imtihanlarında usulsüzlük ve adam kayırma yapılmasını önleyecek önlemlerin almadığı iddiasıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Necati Çelik ile ilgili gensoru açılmasına dair önergesi münasebetiyle[686] parti grubu adına söz almıştır.

> *"Emekli Sandığı Kanunu'na Bir Geçici Madde ilave dilmesi Hakkında Kanun Teklifi'nin (2/71) direkt gündeme alınmasına ilişkin önergesi münasebetiyle,*[687] *İstanbul Milletvekili Halit Dumankaya ve on altı arkadaşının, Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünde ortaya çıkan yolsuzluk ve usulsüzlük iddialarını tetkik edilerek ve alınması gereken tedbirleri tespit etmek amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi ve (10/5) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu raporu ile*" alakalı söz almıştır.[688]

(9/11) esas sayılı Adalet Bakanı Şevket Kazan ile ilgili Meclis soruşturma önergesinin gündemdeki yeri, görüşme günü ve çalışma süresine ilişkin RP ve DYP gruplarının ortak önerisi dolayısıyla,[689] "*Yurt dışındaki vatandaşların Sosyal Güvenlikleri Hakkında Borçlanma Kanunu Tasarısı ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu raporu"* münasebetiyle söz almıştır.[690] Genel Kurul'un

---

682 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 13. C. 18. B, 14.11.1996, s. 693.
683 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 14. C. 19. B, 19.11.1996, s. 28.
684 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 14. C. 24. B, 28.11.1996, s. 451.
685 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 14. C. 25. B, 3.12.1996, s. 542.
686 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 19. C. 45. B, 14.1.1997, s. 43.
687 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 19. C. 48. B, 21.1.1997, s. 294.
688 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 20. C. 54. B, 4.2.1997, s. 166.
689 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 21. C. 62. B, 27.2.1997, s. 355.
690 *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 21. C. 62. B, 27.2.1997, s. 345.

19.3.1997 Çarşamba ve 20.3.1997 Perşembe günlerindeki çalışma süresine ilişkin RP ve DYP gruplarının ortak teklifi münasebetiyle söz almıştır.[691]

"*Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nun 13. Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin 48 saat geçmeden ele alınmaya başlanmasının komisyona tavsiye edilmesine ilişkin RP ve DYP gruplarının ortak önerisi"* ile alakalı söz almıştır.[692]

Susurluk'ta meydana gelen kaza hadisesi ve arkasındaki bağlantıların ortaya çıkarılması amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonu raporuna ilişkin Bolu Milletvekili Avni Akyol ve arkadaşlarının önergesine göre yeni bir komisyon oluşturulmasının, içtüzüğün açık hükümleri gereği mümkün olmadığına dair Başkanlık açıklaması dolayısıyla söz almıştır.[693] Meclis çalışma prensipleri hakkında,[694] gündemdeki sıralamanın yeniden yapılmasına ilişkin DYP grubunun önerisi münasebetiyle söz almıştır.[695]

> *"347 Sıra Sayılı Tarihî Türk Ocağı Binasının Kamu Yararına Çalışan Türk Ocakları Umumî Merkezi'ne Devrine Dair Kanun Teklifi'nin gündemdeki yerine ilişkin DYP grubu önergesi sebebiyle,[696] İlköğretim ve Eğitimi Kanunu Millî Eğitim Temel Yasası, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Yasası ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilât ve vazifelerine dair Kanunda Değişiklik Yapılması ile ilgili Yasa Tasarısı'nın görüşmelerine kırk sekiz saat geçmeden başlanılması ile gündemdeki yerinin yeniden yapılmasına ve Genel Kurul'un 13 Ağustos 1997, 14 Ağustos 1997 ve 15 Ağustos 1997 günlerinde çalışma saatlerine görüşülecek konulara ve gerektiğinde cumartesi-pazar günleri de çalışmaların sürdürülmesi ile görüşmelerde yöneltilecek soruların süresine ve 13 Ağustos 1997 Çarşamba günkü birleşiminde sözlü soruların görüşülmemesine ilişkin ANAP ve DSP gruplarının ortak önerisi"* münasebetiyle söz almıştır.[697]

"*Kütahya Milletvekili Mustafa Kalemli, ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz, DYP Genel Başkanı Tansu Çiller, DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ile 292 Milletvekilinin, T.C. Anayasası'nın 83. Maddesinde Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu"* dolayısıyla söz almıştır.[698]

İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ve Karayolları

---

[691] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 23. C. 69. B, 18.3.1997, s. 22.
[692] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 80. B, 9.4.1997, s. 62.
[693] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 27. C. 98. B, 27.5.1997, s. 350.
[694] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 99. B, 28.5.1997, s. 43.
[695] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 32. C. 128. B, 30.7.1997, s. 153.
[696] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 32. C. 130. B, 5.8.1997, s. 298
[697] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 32. C. 134. B, 13.8.1997, s. 514.
[698] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 36. C. 16. B, 19.11.1997, s. 501.

Genel Müdürlüğü'nün 1998 Bütçeleri ile 1996 Kesin Hesapları ile alakalı söz almıştır.[699]

> "*Maliye Bakanlığı 1998 Bütçesi ile 1996 Kesin Hesabı ve Gelir Bütçesi münasebetiyle,*[700] *1998 Malî Yılı Bütçe Yasa Tasarısı, 1996 Malî Yılı Genel Bütçeye eklenen kurumların Kesin Hesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı pusulası ile 1996 Malî Yılı Kesin Hesap Yasa Tasarısı, Katma Bütçeli İdareler 1998 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasalısı ve 1996 Malî Yılı Katma Bütçeye ekli Kurumların Kesin Hesaplarına ilişkin Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1996 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesin Hesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu raporu"* ile ilgili söz almıştır.[701]

Memur Sendikaları Kanunu Tasarısı ile Antalya Milletvekili Deniz Baykal ve otuz dokuz Arkadaşının, İstanbul Milletvekili Gürcan Dağdaş ve altı Arkadaşının, Trabzon Milletvekili Yusuf Bahadır ve dokuz Arkadaşının, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş ve yedi Arkadaşının Aynı içerikteki Yasa Teklifleri ve İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş ve iki Arkadaşının İşçi ve Memur Emeklileri ile Bunların Dul ve Yetimlerinin Sendikalaşmasına dair Yasa Teklifi ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ve Malî ve Bütçe Komisyonları raporları ile alakalı söz almıştır. [702]

> *"Vergi Usul Kanunu, Kamu Alacaklarının Tahsil Usulü ile ilgili Kanun Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu. Katma Değer Vergisi Kanunu, Gider Vergileri Kanunu. Emlak Vergisi Kanunu, Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu ve Belediye Gelirleri Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı"* ile ilgili söz almıştır.

Konya Milletvekili Ahmet Alkan'ın, İstanbul Milletvekili Emin Kul'un, Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici ve Balıkesir Milletvekili İsmail özgün'ün ve Benzer Mahiyetteki Kanun Teklifleri ve Plan ve Bütçe Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır.[703]

Konya Milletvekili Mustafa Ünaldı ve arkadaşlarının bazı gazete kuruluşlarının maksatları dışında fon kaynaklı kredi kullandıkları iddialarını tetkik etmek

---

[699] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 40. C. 33. B, 21.12.1997, s. 734.
[700] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 41. C. 36. B, 24.12.1997. s. 490.
[701] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 41. C. 37. B, 25.12.1997, s. 671.
[702] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 49. C. 72. B, 26.3.1998, s. 81.
[703] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 55. C. 103. B, 17.6.1998, s. 84.

maksadıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi ve (10/22) esas sayılı Meclis Araştırma Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır.[704]

> "*Balıkesir Milletvekili Mustafa Güven Karahan'ın, Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin KHK ile İş Kanunu'nun Birer Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun önerisi ve Malatya Milletvekili Ayhan Fırat'ın, Aydın Milletvekili Mehmet Fatih Atay'ın, Trabzon Milletvekili Ali Kemal Başaranın, Kocaeli Milletvekili Bülent Atasayan'ın, Adıyaman Milletvekili Ahmet Çelik'in, Kocaeli Milletvekili Bekir Yurdagül'ün, Bartın Milletvekili Cafer Tufan Yazıcıoğlu'nun Aynı Mahiyetteki Kanun Teklifleri ve Sağlık Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu raporu"* dolayısıyla parti grubu adına söz almış ve Meclis'e hitap etmiştir.[705]

Nihat Matkap'ın yazılı önergeye çevrilen sözlü soru önergeleri bulunmaktadır. Son hadiseler karşısında Çekiç Güç'ün görevine ilişkin soru,[706] Diyanet İşleri Başkanlığından başka kurumlara geçiş yapan görevlilere ilişkin soru,[707] TULOMSAŞ'a işçi alımlarında usulsüzlük olduğu iddiasına ilişkin soru,[708] İskenderun Belediyesince yapılan bir ihaleyle ilgili yolsuzluk iddialarına ilişkin soru[709] ve İzmir Emniyet Müdürlüğünce gözaltına alınan bazı şahısların kayboldukları iddiasına ilişkin sorularına ilgili bakanlıklar cevap vermiştir.[710]

3.4.14. Ömer Atila Sav

19 Mayıs 1931 yılında Ankara'da Mahmut Nejat ile Ayşe Handan çiftinin evladı olarak dünyaya gelmiştir. İlk, orta ve lise eğitimini doğduğu ilde tamamlamıştır. 1952 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini tamamladıktan sonra 1953'te Ankara'da serbest avukatlık yapmaya başlamıştır.

Türkiye Barolar Birliği'nin (TBB) ilk genel kurulunda Ankara Barosu delegesi ve ilk yönetim kurulu üyeliği ile genel sekreterlik görevlerinde bulundu. Bunların yanı sıra, tiyatro eleştirmenliği, Futbol Federasyonu Hukuk Kurulu Üyeliği, Sanatseverler Derneği üyeliği, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Ceza Kurulu Üyeliği, Türk Dil Kurumu üyeliği yapmıştır. Yazıları Tercüman, Milliyet gibi günlük gazeteler ile Milliyet Sanat dergisinde düzenli olarak yayımlandı. Ayrıca Hisar, Türk

---

[704] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 58. C. 117. B, 7.7.1998, s. 60.
[705] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 64. C. 10. B, 21.10.1998, s. 144.
[706] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 13. C. 13. B, 5.11.1996, s. 171.
[707] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 25. C. 86. B, 29.4.1997, s. 431.
[708] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 26. C. 92. B, 13.5.1997, s. 289.
[709] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 31. C. 121. B, 15.7.1997, s. 66.
[710] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 125. B, 21.7.1998, s. 78.

Dili, Yenilik, Yeditepe, Son Çağ, Meydan, Kim, Akis, Forum, Pazar Postası, Hisar gibi dergilerde yayımlandı. [711]

Ankara Barosu Başkanlığı ve Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı görevlerinde bulundu. Çalışma Bakanlığı ve Enerji ve Tabii Bakanlığı yaptı. 1995-1999 döneminde Hatay Milletvekili oldu. Anayasa Komisyonu Başkanlığı yaptı.

Sosyal Demokrasi Partisi ile Sosyal Demokrat Halkçı Parti(SHP) partilerinin birleşmesi ile SHP'nin MKYK üyeliği, parti meclisi üyeliği ve genel sekreter yardımcılığı görevlerine getirilmiştir. CHP'nin(CHP) tekrardan siyasi hayata dönmesi ile bu partiye katılmıştır. CHP'nin MYK üyeliği, parti meclisi üyeliği ve genel sekreter yardımcılığı görevlerine seçilmiştir.

Evli ve iki evlat babası olan Sav, Fransızca konuşabilmektedir. Çeşitli dergi ve gazetelerde hukuki, siyasi ve kültürel konularda yazı ve makale kaleme almıştır. Ayrıca Devlet Tiyatro Yayınları'nda yayımlanan Tiyatro Üzerine Yazılar adlı eseri kaleme almıştır.

CHP listesinden XX. dönem Hatay Milletvekili olarak parlamentoda görev yapmıştır.[712] 16 Aralık 2020'de vefat etmiştir.

3.4.15. Ömer Atilla Sav'ın TBMM Faaliyetleri

CHP Grup Başkan Vekili olan Ö. Atilla Sav TBMM'de görev yaptığı süre içerisinde aktif bir üye profili çizmiştir. Altısı gündem dışı konuşma, ikisi Meclis soruşturma önergesi, otuz altı söz alma, biri teklif ve yirmi üçü yazılı soruya çevrilen sözlü soru önergesi olmak üzere toplam altmış sekiz faaliyet ve ilk imza sahibi olduğu yedi adet kanun teklifi bulunmaktadır.

Bu kanun tekliflerinden*:*

> *"Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi kanunlaşmıştır. Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 105'inci Maddesinin Son Fıkrasının Değiştirilmesine ilişkin İçtüzük Teklifi"* kabul edilmiştir. "*Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurum Yasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Kaldırılmasına dair Yasa Teklifi, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasa'da Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi"* vermiştir. "*Devlet Memurları Kanununa Ek I ve II Sayılı Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına dair Yasa Teklifi, Güzel Sanatlarla Bilim ve Teknoloji Alanlarında Olağanüstü Yetenek Gösteren Çocukların Devletçe Yetiştirilmesi ile alakalı Yasa Teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Kanununa Bir*

[711]Ahmed Buğra ÇELİK, "Bir Duayen Avukat Atila Sav", *Hukuk Gündemi Dergisi*, Ankara Barosu yayınları Ankara 2009. S.61-66.
[712]https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_5446_1_20.pdf Hal tercümesi.

Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifleri" [713]Meclis'e gelmemiş ve hükümsüz kalmıştır.

Kültür Bakanı Agâh Oktay Güner'in, Dünya Tiyatrolar Günü'ne ilişkin açıklamalarından ötürü,[714] Adalet Bakanlığında yapılan üst düzey memur tayinleri ile ilgili tutumuna ilişkin,[715] Ankara Ekin Tiyatrosu'nun turnesi sırasında bazı valiliklerce getirilen yasaklamalara ilişkin,[716] hükümet değişikliği sırasında kadrolaşma amaçlı atamalara ilişkin,[717] Dünya Tiyatrolar Günü münasebetiyle,[718]ve İtalyan hukukçularının, PKK elebaşı Abdullah Öcalan'ın uluslararası bir mahkemede yargılanması önerisine ilişkin gündem dışı söz almıştır.[719]

"Ö. Atilla Sav ve Arkadaşlarının, suç işlemek maksadıyla bir teşekkül oluşturduğu ve bu fiilin Türk Ceza Kanunu'nun 313., 296., 240., 31. ve 33. maddelerine delalet ettiği iddiasıyla İçişleri Eski Bakanı Mehmet Ağar hakkında Meclis soruşturması açılmasına ilişkin önerge" vermiş[720] ve önergesi kabul edilmiştir.[721]

"Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı, Sayıştay Başkanlığı ve Anayasa Mahkemesi Başkanlığının 1996 Malî Yılı Bütçeleri ile ilgili söz almıştır.[722] *Malîye Bakanlığı, Gelirler, 1996 Bütçesi"* münasebetiyle söz almıştır.[723] "*Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan ve arkadaşlarının; Meclisi İçtüzüğü'nün Başlığı ile Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu içtüzüğe Bazı Maddelerin ilave"* edilmesine dair söz almıştır.

"*İçtüzük Teklifi ile ilgili CHP Grup Başkan Vekili İçel Milletvekili Oya Araslı'nın ve Hatay Milletvekili Atila Sav'ın ve bazı milletvekillerinin Millet Meclisi İçtüzüğü'nde Değişiklik Yapılmasına Dair İçtüzük Teklifleri ve Anayasa Komisyonu Raporu"* söylemleri ile ilgili görüşlerini meclis ile paylaşmıştır.[724] "*Hâkim ve Savcılar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu"* münasebetiyle bir konuşma yapmıştır.[725] "*Hukuk Usulü*

---

[713]https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-c08d-037b-e050-007f01005610
[714] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 2. C. 29. B, 27.3.1996, s. 501.
[715] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 3. C. 34. B, 9.4.1996, s. 32.
[716] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 26. C. 94. B, 15.5.1997, s. 440.
[717] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 30. C. 112. B, 26.6.1997, s. 9.
[718] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 49. C. 72. B, 26.3.1998, s. 8-9.
[719] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 67. C. 28. B, 3.12.1998, s. 12.
[720] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 64. C. 9. B, 20.10.1998, s. 26.
[721] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 65. C. 16. B, 10.11.1998, s. 244.
[722] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 3. C. 39. B, 18.4.1996, s. 588.
[723] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 4. C. 42. B, 21.4.1996 s. 406.
[724] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 5. C. 53. B, 16.5.1996, s. 529.
[725] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 6. C. 55. B, 22.5.1996, s. 35.

Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yasa Tasarısı ile Hatay Milletvekili Atila Sav'ın Aynı içerikteki Yasa Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu" münasebetiyle söz almıştır.[726]

> *"Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne ilişkin Kanuna Bir Ek Madde ilave edilmesine Dair Kanun Tasarısı ve Anayasa Komisyonu raporu münasebetiyle,[727] İçtüzüğün 87. maddesine göre, verilen değişiklik önergeleriyle ilgili daha önce yapılan uygulamalara devam edilip edilmeyeceği ile ilgili,[728] 2918 Numaralı Karayolları Trafik Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Ek ve Geçici Maddeler ilave edilmesi, Emniyet Teşkilâtı Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Ek Maddeler ilave edilmesi ile 190 Numaralı KHK'nın Ek Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa Tasarısı ile İzmir Milletvekili Süha Tanık'ın ve Niğde Milletvekili Akın Gönen'in, Benzer içerikteki Yasa Teklifleri ve İçişleri Komisyonu raporu"* münasebetiyle söz almıştır.[729]

"*TBMM'nin 1997 Bütçesi ile 1994 ve 1995 Kesin Hesabı, Cumhurbaşkanlığı 1997 Bütçesi ile 1994 ve 1995 Kesin Hesabı, Sayıştay Başkanlığı 1997 Bütçesi ile 1994 ve 1995 Kesin Hesabı, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 1997 Bütçesi ile 1994 ve 1995 Kesin Hesabı"* dolayısıyla[730]söz almıştır.

> "*Maliye Bakanlığı 1997 Bütçesi ile 1994 ve 1995 Malî Yılı Kesin Hesabı, Gelir Bütçesi münasebetiyle,[731] Tüketicinin muhafazası ile ilgili Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair 31.7.1996 Tarihli ve 4159 Numaralı Yasanın ve Anayasanın 89'uncu Maddesi mucibince Cumhurbaşkanı tarafından Bir Daha Görüşülmek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji komisyonları raporları"* ile alakalı söz almıştır.[732]

"*Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Geçici Madde İlave Edilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonları raporları"* münasebetiyle,[733]söz almıştır. "*Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Bu Kanunlarda Değişiklik Yapan 18.11.1992 Tarih ve 3842 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına ilişkin Yasa Tasarısı ve Adalet Komisyonu raporuna*" ilişkin söz almıştır.[734] Ülke dışında Olanların Sosyal Güvenlik Borçlanma Kanunu Tasarısı ve Sağlık, Aile,

---

[726] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 7. C. 65. B, 20.6.1996, s. 254.
[727] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 9. C. 83. B, 25.7.1996, s. 44.
[728] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 9. C. 85. B, 31.7.1996, s. 278.
[729] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 12. C. 9. B, 17.10.1997, s. 176.
[730] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 16. C. 29. B, 10.12.1996, s. 19.
[731] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 17. C. 36. B, 17.12.1996, s. 510.
[732] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 18. C. 41. B, 26.12.1996, s. 264.
[733] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 20. C. 55. B, 5.2.1997, s. 265.
[734] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 22. C. 65. B, 6.3.1997, s. 242.

Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu raporuna ilişkin görüşlerini parlamento da ifade etmiştir.[735]

"*Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve KHK hükümlerin de Değişiklik Yapılmasına ilişkin ve Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu raporuna"* ilişkin söz almıştır.[736]

"*İşkence veya İnsanlık dışı ya da Küçültücü Ceza veya uygulamaların Önlenmesine ilişkin Avrupa Sözleşmesine Ek 1 ve 2 Nolu Protokollerin Onaylanması Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet ve Dışişleri Komisyonları raporları"* münasebetiyle parlamentoya hitap etmiştir.[737]

"*İnsan Haklarını ve Ana Özgürlükleri Muhafaza etmeye Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Yeniden Yapılanmasına İlişkin 11 Nolu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu raporu"* münasebetiyle söz almıştır.[738] "*Muş Milletvekili Necmettin Dede'nin Karayolları Trafik Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi*[739] *ve İçişleri Komisyonu raporu"* münasebetiyle söz almıştır.[740] "*Amasya Milletvekili Ahmet İyimaya ve dört Arkadaşının Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri ile ilgili Yasada Değişiklik Yapılmasına dair Kanun Teklifi*[741] *ve Anayasa Komisyonu raporu"* münasebetiyle[742] söz almıştır. Hatay Milletvekili Mehmet Sılay'ın Bergama'da faaliyete geçme hazırlığı süren altın madenine dair gündem dışı konuşması dolayısıyla,[743] Kütahya Milletvekili Mustafa Kalemli ve ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz, DYP Genel Başkanı Tansu Çiller, DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ile 292 Milletvekilinin T.C. Anayasası'nın 83'üncü Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun'un Ek 11 Nolu ve Anayasa Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır.[744]

"*Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan ile Siyasi Parti Gruplarını Temsilen 10 Milletvekilinin, Dernekler Yasasında Değişiklik Yapılmasına ilişkin*

---

[735] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 22. C. 65. B, 6.3.1997, s. 260.
[736] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 24. C. 77. B, 3.4.1997, s. 313.
[737] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 24. C. 78. B, 4.4.1997, s. 374-375.
[738] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 26. C. 93. B, 14.5.1997, s. 373-374.
[739] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 26. C. 94. B, 15.5.1997, s. 463.
[740] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 27. C. 96. B, 21.5.1997, s. 159-160;173-177;179.
[741] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 102. B, 4.6.1997, s. 301-303.
[742] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 103. B, 5.6.1997, s. 338-339.
[743] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 102. B, 4.6.1997, s. 261.
[744] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 29. C. 106. B, 12.6.1997, s. 129-132.

Kanun Teklifi[745] *ve Antalya Milletvekili Deniz Baykal ve Arkadaşlarının, Gümüşhane Milletvekili Mahmut Oltan Sungurlu ve 3 Arkadaşının İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit ve 7 Arkadaşının, Benzer Mahiyetteki Kanun Teklifleri ve Anayasa Komisyonu raporu"* dolaysıyla söz alarak meclise hitap etmiştir.[746]

Bülent Ecevit ve beş Arkadaşının, Genel Nüfus Tespiti Yapılması ve Seçmen Kütüklerinin Yenilenmesi ile alakalı Kanun Teklifi ve Anayasa ve Plan ve Bütçe Komisyonları raporları münasebetiyle genel kurula hitap etmiştir. [747] *"Elazığ Milletvekili Mehmet Kemal Ağar ile Şanlıurfa Milletvekili Sedat Edip Bucak'ın yargılanmalarının önünü açmak amacıyla Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılmasına dair Başbakanlık Tezkeresi*[748] *ve Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporu"* münasebetiyle[749]

Anayasa ve Adalet Komisyonları Azalarından Kurulu Karma Komisyon Başkanı sıfatı ile Genel Kurul'a hitap etmiştir. *"Gaziantep Milletvekili Kahraman Emmioğlu'nun,*[750] *Isparta Milletvekili Ömer Bilgin'in Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporu"* münasebetiyle söz almıştır.[751]

"Samsun Milletvekili Murat Karayalçın'ın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon'un Kovuşturmanın Milletvekilliği Sıfatının Sona Ermesine Kadar Ertelenmesine Dair raporu ve Samsun Milletvekili Murat Karayalçın'ın İçtüzüğün 133. maddesine göre rapora itirazı" münasebetiyle Komisyon Başkanı olarak Meclis'e hitap etmiştir. [752]

"*Van Milletvekili Mustafa Bayram'ın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporu"* ile alakalı söz almıştır.[753]

"*ANAP Grup Başkan Vekili Ülkü Güney, DSP Grup Başkan Vekili Ali Ilıksoy, CHP Grup Başkan Vekili İsmet Önder Sav ve Demokrat Türkiye Partisi*

---

[745] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 29. C. 108. B, 18.6.1997, s. 308-310;313-315.
[746] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 30. C. 115. B, 3.7.1997, s. 201.
[747] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 32. C. 128. B, 30.7.1997, s. 165-167.
[748] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 38. C. 27. B, 11.12.1997, s. 365-366.
[749] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 125. B, 21.7.1998, s. 48-49.
[750] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 125. B, 21.7.1998, s. 40.
[751] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 125. B, 21.7.1998, s. 25;33-34;44-47;56.
[752] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 125. B, 21.7.1998, s. 35;54-55.
[753] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 125. B, 21.7.1998, s. 43.

Grup Başkan Vekili Müjdat Koç'un, Seçimlerle İlgili Bazı Yasalarda Değişiklik Yapılması, TBMM'nin 21. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri ve Birlikle Yapılacak Mahallî İdareler Genel Seçimlerine dair Yasa Teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu" münasebetiyle söz almıştır.[754]

"*Denizli Milletvekili Mustafa Kemal Aykurt'un Dokunulmazlığının Kaldırılması ile ilgili Başbakanlık Tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporu"* münasebetiyle[755] ve "*Kütahya Milletvekili Mustafa Kalemli, ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz, DYP Genel Başkanı Tansu Çiller, DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ile 292 milletvekilinin T.C. Anayasası'nın 83. Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu"* münasebetiyle Komisyon Başkanı olarak Genel Kurul'da söz almıştır.[756]

Özel tiyatrolara destek için ayrılan ödeneğe ilişkin,[757] özel korumalara ilişkin,[758] Ankara'da Atatürk Kültür Merkezi alanı içinde bulunan bina ve yerlerin kullanımına ilişkin,[759] bir tiyatro oyunu ile ilgili Kahramanmaraş Valiliğince verileri yasaklama kararına ilişkin[760] sorular sormuş ve sorularına ilgili bakanlar cevap vermiştir. Kayseri'de SİT alanı ilan edilen bir yerde yıkım yapıldığı iddiasına ilişkin,[761] yeni telefon rehberi basılıp basılmayacağına ilişkin,[762] emniyet personelince kullanılan bazı araçlara sahte plaka takıldığı iddiasına ilişkin,[763] Avukatlar Günü nedeniyle Ankara Adliye Sarayı konferans salonunda yapılacak toplantının iptal edilmesine ilişkin[764] sorular sormuştur. 27 Mart Dünya Tiyatrolar Günü dolaysıyla harılanan bildirinin okutulmadığı iddiasına, İzmir Milletvekili Sabri Ergün'ün tiyatro, opera ve bale salonu adedine ve devlet sanatçılarına, ilişkin soru sormuştur.[765] SSK Karaağaç Dispanseri'nin doktor ve personel açığına ilişkin,[766] Trabzon Belediyesinin çöpleri Karadeniz'e döktüğü yolundaki gazete haberine

---

[754] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 61. C. 131. B, 30.7.1998, s. 300;304-307.
[755] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 125. B, 21.7.1998, s. 37.
[756] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 71. C. 56. B, 17.3.1999, s. 371.
[757] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 13. C. 14. B, 6.11.1996, s. 328-329.
[758] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 14. C. 21. B, 21.11.1996, s. 207.
[759] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 14. C. 22. B, 26.11.1996, s. 310-312.
[760] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 17. C. 34. B, 15.12.1996, s. 179.
[761] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 20. C. 54. B, 4.2.1997, s. 218-219.
[762] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 21. C. 61. B, 26.2.1997, s. 308-312.
[763] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 22. C. 66. B, 11.3.1997, s. 379-380.
[764] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 26. C. 89. B, 6.5.1997, s. 84-86.
[765] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 26. C. 89. B, 6.5.1997, s. 78-84.
[766] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 26. C. 92. B, 13.5.1997, s. 281-282.

ilişkin,[767] hac seyahati için THY'den uçak kiralandığı iddiasına ilişkin[768] soru önergesi vermiştir. İskenderun-Arsuz Zelli Çayı üzerine çevre kirliliğine yol açan bir maden şirketi kurulacağına iddiasına ilişkin,[769] bir tiyatro oyununun bazı vilayetlerde yasaklandığına iddiasına ilişkin sorular sormuştur.[770] Kabotaj Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin,[771] Ankara'nın gösteri sanatları merkezi ihtiyacına ilişkin,[772] Dinar depreminde zarar görenlere yapılacak yardımlara ilişkin,[773] Memleket Hikâyeleri adındaki tiyatro oyununun gösteriminin engellenmesinin nedenine ilişkin,[774] özel Hastanelere sürücü olur evrakı verme yetkisinin bekletilmesinin nedenine ilişkin[775]sorular yöneltmiştir. Genel nüfus sayımının sonuçlarına ilişkin,[776] Ankara Ekin Tiyatrosunca sahnelenen oyunun bazı yerlerde yasaklandığı iddiasına ilişkin,[777] Hatay'daki turistik tesis adedine ve yatak kapasitesine ilişkin[778] ve Hatay'da kimliklerin yenilenmesi için başvuranlar hakkında güvenlik soruşturması yapıldığı iddialarına[779] dair sorular sormuştur.

3.4.16. Süleyman Metin Kalkan

1952 yılında Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde Mehmet ve Nimet çiftinin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. İlk, ortaokulu ve liseyi Hatay'da tamamlamıştır. Akabinde Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi İnşaat Mühendisliği Bölümünü tamamlamıştır. 1977 ile 1983 yılları arasında Yapı İşleri Genel Müdürlüğü ve Hatay Bayındırlık Müdürlüğünde işçi statüsünde çalışmıştır. 1983'ten sonra memur statüsüne görev yapmıştır.[780] 1988-1992'ye kadar Hatay İl Bayındırlık Müdürü olarak görevlendirilmiştir. 1992'de önce Adana'ya daha sonra Ankara'ya tayin olmuştur.

Refah Partisi Hatay İl Başkanlığı ve aynı partinin listesinden XX. dönem Hatay Milletvekilliği yaptı. RP'nin kapatılmasından sonra kurulan Fazilet Partisi'ne

---

[767] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 26. C. 92. B, 13.5.1997, s. 282-284.
[768] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 101. B, 3.6.1997, s. 211.
[769] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 28. C. 104. B, 10.6.1997, s. 485-486.
[770] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 29. C. 105. B, 11.6.1997, s. 71-72.
[771] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 34. C. 1. B, 1.10.1991, s. 164-181.
[772] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 37. C. 21. B, s. 348-350.
[773] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 38. C. 25. B, 2.12.1997, s. 265-266.
[774] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 39. C. 28. B, 16.12.1997, s. 155.
[775] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 38. C. 24. B, 8.12.1997, s. 141-142.
[776] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 62. C. 1. B, 28.7.1998, s. 877-879.
[777] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 62. C. 1. B, 17.7.1998, s. 627-628.
[778] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 62. C. 1. B, 28.7.1998, s. 873-876.
[779] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 64. C. 12. B, 27.10.1998, s. 297-298.
[780] C. Yavuz, *Türk Parlamento Tarihi…*, s.2234.

katılmıştır. Fazilet Partisi'nin listesinden XXI. dönem Hatay Milletvekili seçilmiştir.[781]

2010 yılında kurucu genel başkanlığını Numan Kurtulmuş'un yaptığı Halkın Sesi Partisi'ne(HAS Parti)'ye katılmıştır.

Evli ve üç evlat babası olan Kalkan, İngilizce konuşabilmektedir.

3.4.17. Süleyman Metin Kalkan'ın TBMM Faaliyetleri

Refah Partili Milletvekili Meclis'te üçü söz alma, yirmi dokuzu yazılı önergeye çevrilen sözlü önerge olmak üzere toplam otuz iki faaliyet gerçekleştirmiştir. Bir de imzasının bulunduğu Başbakan Mesut Yılmaz için verilen bir adet gensoru önergesi bulunmaktadır.

> *"Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü, Dışişleri Bakanlığı, 1996 Bütçesi münasebetiyle,[782] Hazine Müsteşarlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 1998 Yılı Bütçeleri ile 1996 Kesin Hesaplarıyla alakalı RP grubu adına söz almıştır.[783] Maliye Bakanlığı 1998 Bütçesi ile 1996 Kesin Hesabı ve Gelir Bütçesi"* münasebetiyle[784] Refah Partisi grubu adına Meclis'e hitap etmiştir.

Hatay ilindeki arazilere yapılan beyan değerlerine ilişkin,[785] Hatay İlinin afet bölgesi kapsamına girip girmeyeceğine ilişkin[786] ve başörtülü öğrencilere ilişkin soru sormuştur.[787] İstanbul'da meydana gelen cinayetle ilgili soruşturmaya ilişkin,[788] başörtülü bazı öğretmenlere güvenlik güçlerince yapılan muamelelere ilişkin,[789] başörtülü öğrencilerin emniyet birimleri tarafından eğitim haklarının engellendiği iddiasına ilişkin,[790] Hatay vilayetinde 1997 1998 yılları arasında açılan köy okulu ve sınıf adedine ilişkin,[791] gençliğin zararlı alışkanlıklardan korunması için yapılan çalışmalara ilişkin sorular sormuştur.[792] Hatay-Hassa Belediyesi görevlilerinin

---

[781] https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_5443_1_20.pdf Hal tercümesi.
[782] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 4. C. 41. B, 20.4.1996, s. 87-89.
[783] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 40. C. 30. B, 18.12.1997, s. 216-219.
[784] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 41. C. 36. B, 24.12.1997, s. 492-493.
[785] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 53. C. 93. B, 26.5.1998, s. 58-59.
[786] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 57. C. 116. B, 6.7.1998, s. 657-658.
[787] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 57. C. 116. B, 6.7.1998, s. 671.
[788] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 58. C. 117. B, 7.7.1998, s. 204-205.
[789] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 59. C. 121. B, 14.7.1998, s. 92-93.
[790] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 59. C. 124. B, 20.7.1998, s. 441.
[791] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 59. C. 124. B, 20.7.1998, s. 439-440.
[792] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 125. B, 21.7.1998, s. 81-84.

maaşlarına Emekli Sandığınca haciz konulduğu iddiasına ilişkin,[793] Hatay-Reyhanlı-Kumtepe köyünün içme suyu problemine ilişkin,[794] Diyanet İşleri Başkanlığı personelinin maaşlarına ilişkin,[795] Hatay-Akbez Belediyesinde çalışanların maaşlarının ödenmediği iddiasına ilişkin soru sormuştur.[796] İlahiyat Fakültesini tamamlayanların öğretmen olarak tayinine getirilen kısıtlamaya ve İslam ülkelerindeki üniversitelerden mezun olup denklik belgesi bulunanların görevlerine son verilmesine ilişkin[797] sorular sormuş ve ilgili bakanlıklar sorulara yazılı olarak cevap vermiştir. Başörtüsü nedeniyle imtihanlara alınmayan ve okuldan ilişiği kesilen öğrencilere ilişkin sorular yöneltmiştir.[798] Pamuk taban fiyatlarına ilişkin,[799] Meclis salonunun yeniden düzenlenmesiyle ilgili olarak ilen sürülen yolsuzluk iddialarına ve mesuller hakkında yürütülen muameleye ilişkin,[800] Suriye'den pamuk alınmasına ilişkin,[801] Serkan Ciminli cinayetine ilişkin sorusu,[802] Hatay ilindeki pamuk üreticilerinin sorunlarına ilişkin,[803] Bakanlığa alınan personel sayısına ve açılan personel sınavının ertelenme nedenine ilişkin[804]soru sormuştur. TMO'ca yapılan mısır alımlarına ilişkin,[805] TRT ve Anadolu Ajansı'nda yapılan tayinlere ve çalışan personel sayısına ilişkin,[806] İstanbul Beykoz'da dağıtılan arsalara ilişkin,[807] Anasol-D Hükümeti döneminde kiraya verilen gayrimenkullere ve görevden alınan bürokratlara ilişkin,[808] bir iş adamının ülkenin istikbaline dair ileri sürdüğü ve medyada yer alan iddialara ilişkin,[809] Bursa Valisi hakkında bir soruşturma olup olmadığına ilişkin,[810] dış hatlar gidiş terminallerinde görevli polis memurlarının,

---

[793] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 126. B, 22.7.1998, s. 229-230.
[794] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 60. C. 128. B, 20.7.1998, s. 343.
[795] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 62. C. 1. B, 30.6.1998, s. 233.
[796] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 62. C. 1. B, 30.6.1998, s. 235.
[797] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 62. C. 1. B, 30.6.1998, s. 231.
[798] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 63. C. 2. B, 30.6.1998, s. 145-146.
[799] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 64. C. 10. B, 21.10.1998, s. 175-181.
[800] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 64. C. 12. B, 27.10.1998, s. 296-297.
[801] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 64. C. 13. B, 3.11.1998, s. 431-432.
[802] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 66. C. 26. B, 1.12.1998, s. 403-404.
[803] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 67. C. 28. B, 3.12.1998, s. 56-57.
[804] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 68. C. 35. B, 22.12.1998, s. 277.
[805] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 68. C. 35. B, 22.12.1998, s. 276-277.
[806] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 68. C. 38. B, 29.12.1998, s. 453-455.
[807] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 69. C. 39. B, 5.1.1999, s. 29-31.
[808] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 69. C. 48. B, 2.2.1999, s. 291-292.
[809] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 71. C. 54. B, 13.3.1999, s. 248-249.
[810] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 71. C. 54. B, 13.3.1999, s. 247-248.

rüşvet aldıkları iddialarına dair muhataplarına soru yöneltmiş ve bunlara yazılı cevap almıştır.[811]

3.4.18. XX. DÖNEM HATAY MİLLETVEKİLLERİNİN İSTATİSTİKLERİ

Tablo 3.
XX. Dönem Hatay Milletvekillerinin Eğitim Durumları

XX: DÖNEM HATAY MV.	YAŞ	MESLEK	DİLLER	EĞİTİM	MV. SEÇ SAY.
Abdulkadir Akgöl	46	Doktor	İngilizce Almanca	Doktora	1
Ali Uyar	49	Tıp Doçenti	İngilizce	Doktora	3
Ali Günay	43	Avukat	İngilizce Arapça	Lisans	1
Fuat Çay	46	Avukat	Arapça	Lisans	2
Hüseyin Yayla	47	İnş Müh.	İngilizce	Lisans	1
Levent Mıstıkoğlu	39	İnş. Müh.	İngilizce	Lisans	1
Mehmet Sılay	46	Doktor	Arapça Almanca	Doktora	1
Süleyman Metin Kalkan	43	Memur	İngilizce	Lisans	1
Nihat Matkap	43	Serbest Muhasebe	İngilizce Arapça	Lisans	2
Ömer Atilla Sav	64	Avukat	-	Lisans	1

XX. Dönem TBMM de Hatay'ı temsil eden Milletvekillerinden 1995 yılı itibarıyla yaşça en büyüğü Atilla Sav olurken, en geç vekiller Mehmet Dönen ve Nihat Matkaptır. Vekillerin yaş ortalaması 46,6'dir. Eğitim bakımından bütün vekiller üniversite mezunuyken, Ali Uyar Doçent unvanı ile en yüksek eğitim profiline sahiptir. Ali Uyar'ın üçüncü kez parlamentoya girme başarısı göstermiştir. Fuat Çay ve Nihat Matkap XX. Dönemle birlikte iki defa milletvekili seçilme başarısı göstermişlerdir. Hatay da Türkçeden sonra en çok konuşulan Arapçayı ise sadece dört milletvekilinin bildiği gözlemlenmiştir.

[811] *TBMM Tutanak Dergisi*, 20. D. 71. C. 54. B, 13.3.1999, s. 249-250.

Tablo 4.
XX. Dönem Hatay Milletvekillerinin TBMM Ekinlikleri

Etkinlier	Abdulkadir Akgöl	Ali Uyar	Ali Günay	Fuat Çay	Hüseyin Yayla	Levent Mıstıkoğlu	Mehmet Sılay	Metin Kalkan	Nihat Matkap	Ö. Atilla Sav	Toplam
Açıklama ve sataşmalara cevap	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	6
Genel Görüşme Önergeleri	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Gündem Dışı Konuşma	-	-	2	3	-	4	9	-	1	6	26
İlk imza sahibi olunan Kanun Teklifi Sayısı	4	11	4	1	2	3	2	-	5	7	39
Kanunlaşan Teklifler	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	3
Meclis Araştırma Önergesi	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	3
Meclis Soruşturma Önergesi	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	4
Önerge	-	3	-	-	1	3	-	-	1	-	8
Söz Alma	-	-	9	2	4	3	7	3	48	38	114
Sözlü Soru	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
Teklifler	-	-								1	1
Üyelikle İlgili İşlemler	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Yazılı Soruya Çevrilen Soru Önergeler	-	-	-	52	1	3	20	29	5	23	133
Toplam Etkinlik	5	15	15	62	9	18	39	32	66	79	340

XX. Dönem Hatay milletvekillerinden Meclis'te en aktif üyeler Atilla Sav, Nihat Matkap ve Fuat Çay iken en az faaliyette bulunanlar ise Abdulkadir Akgöl ve Hüseyin Yayla olmuştur. Ali Uyar on bir kanun teklifi vermesine rağmen sadece bir teklifi kabul edilerek yasalaşmış iken Atilla Sav'ın yedi teklifinden iki tanesi kabul

edilerek yasalaşmıştır. Fuat Çay yazılı soru aracılığı ile parlamento da en fazla bilgi edinmeye çalışan üye iken, Abdulkadir Akgöl, Ali Uyar ve Ali Günay'ın XX. dönem boyunca hiç soru önergesi vermedikleri görülmektedir. Bu dönem Meclis'te söz alarak genel kurula en çok hitap eden üyeler Nihat Matkap ve Atilla Sav olurken, Abdulkadir Akgöl ve Ali Uyar bu dönem boyunca hiç söz almamışlardır.

SONUÇ VE ÖNERİ

Osmanlı Devleti'nde de demokratikleşme adımları atılmıştır fakat bu adımlar, çağı yakalamaya yetmemiştir. Sadece demokrasi yolculuğumuzun tarih sayfalarındaki ilk denemeleri olarak kalmıştır. Milli Mücadele sürecinin başarı ile tamamlanmasının ardından halk iradesinin yönetimde etkin olmasını sağlamak amacıyla cumhuriyet ilan edilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra (1923 – 1943) her ne kadar dört yılda bir seçim yapılmışsa da bu seçimlere sadece CHP katılmış ve seçilen milletvekillerinin neredeyse tamamı, adı geçen partiden seçilmiştir. Dolayısı ile bu seçimlerde ortaya çıkan seçmen eğilimleri ile ilgili bir kanıya ulaşmak, oldukça güçtür. 1946 seçimlerine çok parti ile gidilmişse de açık oy verme ve gizli sayım yönteminin benimsenmesinden ötürü seçim sonuçlarının sağlıklı olarak değerlendirilemeyeceği kanısındayız. Öyleyse ülkemizde demokratik, bağımsız ve tarafsız seçimlerin 1950'den itibaren yapıldığını kabul etmenin daha doğru olduğu düşüncesindeyiz.

1950-1960 yılları arasında yapılan seçim sonuçları incelendiğinde, 1950 seçimlerinde CHP'den ve yönetim anlayışından bunalan seçmenin DP'ye büyük teveccüh ettiği görülmektedir. DP'nin 1950-1954 arasında hayata geçirmiş olduğu icraatların ve başarılı ekonomik politikaların etkisiyle 1954 seçimlerinde gidilmiştir. Bu seçimlerden DP, oyunu arttırarak çıkmayı başarmıştır. Fakat 1954 yılından itibaren ortaya çıkmaya başlayan iktisadî problemler DP'ye yönelik tenkitleri arttırmıştır. DP, artmakta olan ekonomik sorunların ve güç kazanan muhalefetin 1958'de yapılacak seçimler için risk oluşturduğu düşüncesi ile seçimleri bir sene öne almıştır. 1957'de yapılan seçimlerde DP, bir önceki seçimlere göre oyunu %10 düşürmesine rağmen iktidarda kalmayı başarmıştır. CHP ise bu seçimlerde oyunu beklediği ölçüde yükseltememiştir. Bu durumun birçok nedeni olduğu düşünülmektedir. Bu sebeplerin başında CHP'nin muhafazakâr seçmenin taleplerini karşılayamamış olması ve partinin elitler tarafından kontrol edilmesidir. CHP'nin seçimlerle deviremediği DP, askerî müdahale ile 27 Mayıs 1960'ta kapatılmış ve siyasetçileri Türk siyasetinden uzaklaştırılmıştır.

1960 ile 1970 arasında halk üç defa sandığa gitmiştir. Bu seçimlerden ilki 1961 yılında yapılmıştır. Seçimlerde CHP, birinci parti olarak çıkmasına rağmen tek

başına iktidar olamamış, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk koalisyon hükümetini kurarak iktidara gelmiştir. Bu seçimlerde en dikkat çekici sonuç, AP ile YTP'nin oylarının toplamının DP'nin 1957 seçimlerinde aldığı oy oranına çok yakın olmasıdır. Bu durum, DP seçmeninin DP çizgisinde devam eden AP ve YTP'yi destekleyerek CHP karşısında kararlı bir taban olma eğiliminde olduğunu düşündürmektedir. 1965 seçimlerinde AP ile YTP arasında yaşanan DP mirasını alma yarışını AP kazanmıştır. CHP ise bir önceki seçimlere göre oy oranını düşürmüştür. Bunun sebebinin CHP'nin seçim öncesi Seçim Kanunu'nda kendi lehine değişiklik yapacağı propagandası ve yıpranmış siyasetçiler olduğu düşünülmektedir. Bu dönemde milliyetçi muhafazakâr söyleme sahip partilerin ön plana çıkmaya başladıkları görülmektedir. 1969 seçimleri de 1965 seçimlerine benzer neticelerle tamamlanmıştır.

1970 ile 1980 yılları arsında iki genel seçim yapılmıştır. 1973 seçimleri öncesinde İsmet İnönü'nün CHP Genel Başkanlığı'ndan ayrılması ile yerine daha genç ve dinamik olan Bülent Ecevit'in gelmesi, CHP seçmeninde bir heyecan yaratmıştır. Seçimde %33 oy alan CHP, birinci parti olmuştur. CHP'nin birinci parti olarak çıkmasının en önemli sebebi muhafazakâr tabanın oylarının AP, MSP, Demokratik Parti ve MHP arasında dağılmasıdır. 1977 seçimlerinde Ecevit'in CHP'si bir önceki seçimlerde aldığı oyu yaklaşık %10 arttırarak birinci olmayı başarmıştır. Ancak bu oy artışına rağmen tek başına iktidar olacak oy oranını yakalayamamıştır. Bir önceki seçim sonuçlarına göre sağ bloğun oy oranlarında ciddi değişim yaşanmamıştır. 1970'ler boyunca muhafazakâr blokta yaşanan bölünme, ülkenin kısa ömürlü koalisyon hükümetleri tarafından idare edilmesine neden olmuştur. Bu durum ülkede istikrar ve düzenin sağlanmasını zorlaştırmıştır. Siyasi partilerin sert, ayrıştırıcı kavgalarının ülkede şiddet olaylarını tırmandırdığı gerekçesi ile Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koymuş ve siyasi partileri kapatmıştır.

12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi'nin ardından 1982 Anayasası hazırlanmış ve siyasi faaliyetler kontrollü bir şekilde serbest bırakılmıştır. 12 Eylül'ün liderleri, Türkiye'nin seçmen kitlesini iyi analiz etmiş olacak ki 1983 seçimlerine sağ kesimden bir parti, sol kesimden bir parti ve 12 Eylül'ü savunan sağ tabana daha yakın olan bir partinin seçime katılmasına izin vermiştir. 1983 seçimleri DP'nin izinden gittiği izlenimini veren ANAP tarafından kazanılırken CHP'nin izinden gittiği görüntüsü veren HP %30 oy alarak ikinci parti konumuna yerleşmiştir. 12 Eylül'ü savunan ve sağ tabana daha yakın olan MDP %23 oy almıştır. 1987 seçimleri

öncesinde 1970'li yıllarının siyasetçilerinin politikaya dönmeye başlamasıyla yapılan seçimlerde ANAP, oylarının bir kısmını DYP ve RP'ye kaptırsa da tekrar birinci parti olma başarısını göstermiştir.

Aslında 1950 – 1995 yılları arasında yapılan seçimler incelendiğinde kabaca iki seçmen tabanın olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki kendini laik ve çağdaş olarak tanımlamıştır. İkinci grup ise kendini muhafazakâr olarak tanımlamıştır. Kendini laik ve çağdaş olarak tanımlayanlar CHP'den yana, muhafazakâr grup da DP'den yana tavır takınmıştır. CHP 1950'den sonra yapılan hiçbir genel seçimden %41,4 oydan fazlasını alamamıştır. Bu oy oranı ile de 1950'den sonra tek başına iktidar olamamıştır. Bunun en önemli nedeni, Türkiye'nin muhafazakâr seçmen tabanına sahip olmasıdır. 1950'den 1995'e kadar yapılan seçimlerde kendini muhafazakâr olarak tanımlayan seçmenlerin teveccüh ettiği DP, AP, ANAP ve DYP'nin ya tek başlarına iktidar olmayı ya da koalisyon hükümetleri aracılığı iktidara gelmeyi başardıkları görülmektedir.

Hatay'da 1950'den 1995'e kadar yapılan seçimler incelendiğinde Hataylıların büyük ölçüde ülkedeki genel eğilim ile benzerlik taşıdığı görülmektedir.

DP, 1950 seçimlerini tüm Türkiye'de kazanmasına rağmen Hatay'da kaybetmiştir. CHP ise rakibi DP'ye dört bin beş yüz oy fark atarak liste halinde bütün milletvekili sandalyelerini kazanmayı başarmıştır. Tabii bunda en önemli faktör ilde bulunan önemli simaların, toprak ağalarının ve aşiret reislerinin CHP'ye sadakat ile bağlı olmasıdır. DP'nin 1950 ile 1954 yıları arasında kırsal kesimi kalkındırma hamlesi meyvelerini vermiş ve 1954 Hatay seçimlerini DP en yakın rakibi CHP'ye yirmi yedi bin beş yüz oy farkı atarak liste halinde kazanmıştır. 1957 seçimlerinde ise bir önceki seçimlerdeki tablo tersine dönmüş ve Hatay seçimlerini iki bin oy fark ile ilin milletvekili sandalyelerinin tamamını CHP kazanmıştır. 1950 ile 1960 arasında yapılan seçimlerde bir ilde en fazla oyu alan parti, ildeki bütün milletvekili sandalyelerini kazanmaktadır.

1961'de yapılan seçimlerde CHP %31 oy alarak ilde birinci parti olmuştur. Bunun en önemli sebebi muhafazakâr seçmenin tercihini AP ve YTP'den yana kullanmış olmasıdır çünkü bu iki partinin oy oranlarının toplamı % 55,8 olarak gerçekleşmiştir. 1965 seçimlerinde ise ilde YTP oylarının büyük bölümünün AP'ye kaydığı, CHP'nin ise bir önceki seçimlere göre % 6'lik bir düşüş yaşadığı görülmektedir. İlde TİP'in faaliyete geçmesi CHP'deki oy kaybının en önemli sebebi olmuştur. 1969 seçimlerinde AP oylarında büyük düşüş yaşanırken CHP oylarında

bir önceki seçime göre dikkate alınacak artış yaşanmamıştır. Bunun en önemli nedeni daha önce CHP'de siyaset yapan Abdullah Cilli'nin partisinden ayrı seçimlere girmesidir.

1973 yılına gelindiğinde CHP'de genel başkan değişikliği ile Bülent Ecevit partinin başına geçmiştir. Hatay seçimlerinde Ecevit'in CHP'si sol oylarından %6,5'ini CGP'nin almasına rağmen birinci parti olmuştur. Fakat sağ seçmenin oylarının AP, Demokratik Parti, MSP ve MHP arasında paylaşılması ilde CHP'nin işine yaramıştır. 1977 seçimlerinde Ecevitli CHP, Hatay'da oyların %55,1'ini alarak 1950'den beri yapılan seçimlerde sol tabanın aldığı en yüksek oy oranını elde etmiştir. Bu sonuçla Bülent Ecevit'in sol oylarını konsolide etmeyi başardığı anlaşılmaktadır. Sağ tabanlı partilerde ise AP ve MHP'nin oylarını bir önceki seçime göre arttırdıkları görülmüştür.

12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi'nden sonra Türkiye'nin eski siyasetçileri tasfiye edilmiş ve yeni siyasi aktörlerin önü açılmıştır. Fakat 1983 seçim sonuçlarından da anlaşılacağı üzere ilde seçmen tabanı anlamında önemli değişikliğin yaşanmadığı anlaşılacaktır. Nitekim 1983 seçimlerinde sağ tabanın temsilcileri olan ANAP ve MDP'nin oylarının toplamının CHP çizgisinde olan HP'den daha yüksek olduğu görülmüş ancak sağ reylerin ikiye bölünmesi ilde HP'yi birinciliğe taşımıştır.1987 seçimlerine 70'li yılların siyasi figürlerin siyaset sahnesine dönmesi ile birlikte iki seçmen tabanını temsil eden parti sayısında artışla gidilmiştir. Seçimde sol kesimi temsil eden SHP ve DSP toplam %39,4 oy alırken sağ kesim ise %60 oy almıştır. Hatay'da yapılan 1991 ve 1995 seçimlerinde sağ tabanın toplam oy oranları %60'ın üzerinde bir seyir izlerken sol kesimin oy oranı ise 1991'de %39,7 iken 1995 seçimlerinde %28 civarında izlenmiştir.

Özetle 1995'e kadar yapılan on iki seçimden sekiz tanesi CHP ve onun çizgisinden giden partilerin birinciliği ile sonuçlanmıştır. Dört seçim ise muhafazakâr partilerin birinciliği ile neticelenmiştir. CHP'nin Hatay seçimlerinden birinci parti olarak çıkmasının en önemli sebebi muhafazakâr tabanın oylarının farklı sağ partilere bölünmesidir. Sağ tabanlı seçmen tek bir sağ partiye yöneldiğinde sol tabanlı partinin Hatay seçimlerinden birinci çıkma ihtimali oldukça düşmektedir. Fakat sol tabanlı partiler, Türkiye genelinde aldıkları oy oranından daha fazlasını Hatay'dan almayı başarmışlardır. Öte yandan Hatay seçmen eğilimlerini etkilen bir diğer önemli değişken de ilin heterojen sosyal yapısıdır. İlde bir arada barış

içerisinde yaşayan farklı mezhebe mensup kitlelerin kendi dünya görüşlerine yakın buldukları siyasi oluşumlarla kendilerini özdeşleştirdikleri görülmektedir.

Hatay seçmenin daha çok sağ eğilimli olduğu ancak Hatay'da sol tabanın Türkiye oy ortalamasının üzerinde oy oranına sahip olduğu görülmektedir.

1991 seçimleri öncesinde Hatay'da aynı tabandan beslenen SHP ve DSP arasında kıyasıya bir rekabet yaşanmıştır. Bu rekabetin bir benzeri, aynı seçmen profilinden oy alan ANAP, DYP ve RP arasında da yaşanmıştır. XIX. dönem Hatay Milletvekillerinin seçim öncesi yerel basına yansıyan söylemlerini dönem boyunca iki vekil dışında yeterli ölçüde TBMM'ye taşıyamadıkları görülmektedir. Bu dönem Fuat Çay ve Nihat Matkap, Meclis'te oldukça başarılı çalışmalarda bulunmuşlardır. Hatta bu dönem Nihat Matkap, 50. Hükümet'te Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı görevinde bulunmuştur. Adı geçen vekillerin dönem içinde gösterdikleri başarılı performans onlara daha sonraki dönemler için bir referans oluşturmuş ve XX. dönem Hatay milletvekilliğinin kapısını aralamıştır.

XIX. dönem Hatay'a havaalanı yapılacağı belirtilmiş fakat yapılmamıştır. Toprakkale-İskenderun otoyolunun tamamlanacağı ifade edilmiş ancak projenin bu dönemde tamamlanması mümkün olmamıştır.

1995 seçimleri öncesinde SHP'nin yeniden siyasi yaşama dönen CHP'ye katılması sol seçmende iktidar umutlarını arttırmıştı. Fakat DSP'nin bu birleşmeye dâhil olmadan seçimlere gitme kararı, CHP seçmenin tepkisi ile karşılanmıştır.

Dönemin Hatay basınında CHP ve DSP adaylarının birbirlerine yönelik sert söylemleri geniş yer bulmuştur. Sağda da durum soldakinden farklı değildir. Bu kesimde ANAP, DYP ve RP arasında seçim günü yaklaştıkça rekabetin daha da arttığı görülmektedir.

XX. dönem Hatay Milletvekilleri içerisinde en fazla faaliyette bulunan milletvekilleri Atilla Sav, Nihat Matkap ve Fuat Çay olmuştur. Ayrıca bu dönemde Fuat Çay, 52. Hükümet'te Sanayi ve Ticaret Bakanlığı görevinde bulunmuştur. İstatistiklere bakıldığında XIX. dönem milletvekilleri TBMM'de toplamda 238 etkinlik gerçekleştirmişken XX. dönem milletvekilleri ise toplamda 337 etkinlik gerçekleştirmiştir. Bu da XX. dönem milletvekillerinin XIX. dönem milletvekillerinden daha başarılı bir dönem geçirdiklerini göstermektedir.

XX. dönem de Antakya Organize Sanayi Sitesi, Antakya derici esnafı için daha modern tekniklerle üretim sağlayan makinelerin Avrupa'dan ithal edileceğini, mobilya ve ayakkabı esnafının da benzer makinelerden istifade edebilmeleri için

benzer çalışmaların yapıldığını, pamuk üreticileri için de ilimize iki adet Çukobirlik fabrikası kurma çalışmalarında sona gelindiğini, temellerinin ocak ayında atılacağını, Reyhanlı, Kumlu, Altınözü ve Yayladığı Küçük Sanayi Sitelerinin 1996 programına alınacağının sözü verilmiş fakat Çukobirlik vaadi dışındakiler yapılamamıştır.

Bu çalışmada 1950 – 1995 yıları arasında yapılan seçimlerde Hatay seçmen yönelimlerini ortaya koymanın yanında XIX. ve XX. dönem Hatay Milletvekillerinin TBMM faaliyetlerine yer verilerek ileride yapılacak akademik faaliyetlere önemli katkıda bulunulması temenni edilmektedir.

KAYNAKÇA

1) Arşiv Belgeleri

T.C Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 30. 10. 0. 0 Yer no: 77. 510. 19

BCA, 30.1.0.0 Yer no: 51. 309. 5

BCA, 30.10.0.0 Yer no: 78. 515. 13

BCA, 490.1.0.0 Yer no: 381. **1608**. 1

BCA, 30.11.1.0 Yer no: 252. 27. 1

BCA, 30.18.1.2 Yer no: 963. 274. 3

2) Resmi Yayınlar

Bağce, H. Emre, *Türk Parlamento Tarihi XV. Dönem (1973-1977),* C. III. TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 2012.

Boztemur, Recep, *Türk Parlamento Tarihi XIV. Dönem (1969-1973),* C. IV. TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2015.

Çınar, Menderes, *Türk Parlamento Tarihi XIII. Dönem(1965-1969),* C.IV. TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2011.

Çoker, Fahri, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele Ve TBMM I. Dönem,* C. II. TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1995.

_____, *Türk Parlamento Tarihi IV. Dönem*, C. II. TBMM Vakfı Yayınları, Ankara1997,

Duran, Burhanettin, *Türk Parlamento Tarihi-XIX Dönem,* TBMM Kültür, Sanat Ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2012.

Ertan, Temuçin Faik, *Türk Parlamento Tarihi-XX. Dönem,* C. 3. TBMM Kültür, Sanat Ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2012.

Günay, Ş. Şenal, *Türk Parlamento Tarihi V. Dönem,* C. V. TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2004.

Güneş. İhsan, *Türk Parlamento Tarihi V. Dönem,* C. 2. TBMM Vakfı Yayınları, Ankara2002.

Özdemir, Hikmet, *Türk Parlamento Tarihi XVI. Dönem (1973-1977),* C. III. TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2012

Öztürk, Kazım, *Türk Parlamento Tarihi X. Dönem (1954-1957),* C. II. TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2010.

_____, *Türk Parlamento Tarihi IX. Dönem(1950-1954),* C. VII. TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998.

Türkiye İstatistik Kurumu Milletvekili Genel Seçimleri(1923-2011) Ankara, TÜİK, 2012.

Yavuz, Celalettin, *Türk Parlamento Tarihi XXI. Dönem (1999-2002),* C. III. TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2012.

Zeynel, Sema Yıldırım Ve Behçet, Kemal, *TBMM Albümü,* C. III. TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010

3) Araştırma ve Tetkik Eserler

Ahmad, Feroz, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Sarmal Yayınevi, İstanbul 1995.

Akşin Sina, *Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi*, C. 2.Cumhuriyet Gazetesi, Ankara 1997.

Akşin, Sina, vd., *Türkiye Tarihi*, C. 5. Cem Yayınevi, İstanbul 2000.

Aybar, Mehmet Ali, *Türkiye İşçi Partisi Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2021.

Çavdar, Tevfik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze,* İmge Kitapevi, Ankara 2013.

Çoruh, Metin Eciş ve Haydar, *81 İlde Şehir Ve Kültür Hatay,* İstanbul, Boğaziçi Yayınları A.Ş., 2015.

Evren, Kenan, *Kenan Evren'in Anıları*, Milliyet Yayınları, Ankara 1990.

Gülgeç, Yahya, *Türk ve Yabancı Basında Hatay Meselesi (1936-1939 Yılları Arası)*, İskenderun Belediyesi Kültür Yayınları, Hatay 2006.

Gündüz, Ahmet İlyas Gökhan, Süleyman Hatipoğlu ve Gürhan Bahadır, *Hatay Tarihi*, Anıt Matbaa, , Ankara 2013.

Kabasakal, Mehmet, *Türkiye'de Siyasi Partiler*, Es Yayınları, İstanbul 2013.

Karadağ, Durmuş, Arslan ve Mustafa Ali, *Geçmişten Günümüze Milliyetçi Hareket Partisi Ve MHP Milletvekilleri*, Mer Ak Yayınları, Mersin 2020.

Karpat, Kemal H., *Türk Demokrasi Tarihi Sosyal, Kültürel Ve Ekonomik Temeller*, Timaş Yayınları, İstanbul 2010.

Maviş, Nazım, "Necmettin Erbakan*", İslâm Ansiklopedisi* Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2020.

Oran, Baskın, *Kenan Evre'nin Yazılmamış Anıları*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1989.

Özbudun, Ergun, *Türk Siyasi Tarihi,* Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2010.

Payaslı, Volkan, *Sancak'tan Vilayet'e Hatay (1921-1960) (Siyasal, Sosyal Ve Kültürel Yönüyle)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017.

Sanlı, Ferit Salim, *Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi*, Otorite Yayınları, Antalya 2020.

Saybaşlı, Kemali, *DYP Ve SHP Koalisyonunun Üç Yılı*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 1995.

Sökmen, Tayfur, *Hatay'ın Kurtuluşu İçin Harcanan Çabalar*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1992.

Tekin, Mehmet, *Hatay Devleti Millet Meclisi Zabıtları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2009.

_____, *Hatay İşgal Yılları Ve Bağımsız Hatay Devleti Kronolojisi(1918-1939)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2015.

_____, *Hatay Tarihi - Osmanlı Dönemi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000.

4) Makaleler

Akandere, Osman, "1946 Genel Seçimleri Ve Sonuçları Üzerinde İktidar Ve Muhalefet Partileri Arasında Yapılan Tartışmalar I", *Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.26, S. 76, 2009. S.s. 1-26

Alpdoğan, Fatih Furkan, "Alparslan Türkeş: "Bir Lider Portresi Ve Teori Olarak Demokratik Milliyetçilik" , *Sosyolojik Düşün*, C.7, S.1, 2022. S.s. 1 - 31

Altın, Şule Yenigün, "Sosyal Demokrasiden Yeni Sağa CHP'nin Söylemsel Dönüşümü: Bir Siyasal Söylem Çözümlemesi Denemesi", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.21, S. 3, 2019. S.s. 434 – 461.

Anayasa Mahkemesi, "Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi" *Ankara Üniversitesi Basımevi*, Ankara 1991.

Arslan, Ali, "12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi Sonrası Türkiye'nin Siyasi Yapısı", *Akademik Bakış Uluslar Arası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, S.11 Celalabat/Kırgızistan 2007. S.s. 1-29.

Balcı, Meral, "Demokrat Parti'yi İktidara Taşıyan Seçim Sistemi", *Gaziantep University Journal Of Social Sciences*, C.17. S. 2, 2018, S.s.691-700.

Baykal Ömer "Türkiye'de Siyasetin Konsolidasyonu: Turgut Özal Dönemi", Akademik Hasasiyetler Dergisi, C. 6. S.12, 2019. S.s. 143-179.

Bozkır, Gürcan, “Türk Siyasal Hayatında Cumhuriyetçi Güven Partisi”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 6. S. 15, 2007. S.s.275-308.

Bulut, Sedef, “27 Mayıs 1960’tan Günümüze Paylaşılamayan Demokrat Parti Mirası”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 19, 2009. S.s. 73-90.

Çavuşoğlu, Hüseyin, “Doğru Yol Partisi Açısından 24 Aralık 1995 Seçimlerinin Analizi”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.17. S. 32, 2014. S.s.19-36.

_____, “Süleyman Demirel’in Siyasal Hayatı Ve Kişisel Özellikleri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.21. S.3, 2016. S.s. 1043-1051

Çelik, Ahmed Buğra, “Bir Duayen Avukat: Atila Sav”, *Ankara Barosu Yayınları*, Ankara 2009. S.s.31-45.

Çelik, Aziz, “1950’lerin Unutulan (Demokrat) İşçi Partisi Ve Onun Üç Sisyphus’u”, *Çalışma Ve Toplum Dergisi*, C. 2. S. 4, 2014. S.s.31-64.

Eren, Turan Şener Ve Nezihe, Ülkü “Türkiye’de Seçim Sistemleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 2. S.2, 2022. S.s. 45-68.

Erendil, Muzaffer, “Atatürk Ve Demokrasi”, *Atatürk Araştırmaları Merkezi Dergisi*, C. 2. S. 6, 1986, S.s. 683-732.

Fedai, Cemal, “Adalet Partisinin Birinci Dönemi(1961-1971)”, *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, C. 16. S.57, 2019, S.s. 123-150.

Haytoğlu, Ercan, “Türkiye'de Demokratikleşme Süreci Ve 1945'te Çok Partili Siyasî Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945)”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 3, 1997. S.s. 48-56.

İdem, Tekin, “Seçim Kanunları Ve Uygulamaları Üzerinden 1946 Ve 1950 Seçimlerine Bakış”, *Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.12 S.3, 2022. S.s. 1372 – 1389.

Klavuz, Nuran, “Cumhuriyet Dönemi Siyasi Partiler Tarihinde Bir İnceleme Millet Partisi (1948-1977)”, *Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 11. S.3, 2021, S.s. 1260 – 1270.

Koç, Altuğı, “1965 Genel Seçimleri Öncesinde “Ortanın Solu” Söyleminin Ortaya Çıkışı”, *Kırklareli Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.6. S.2, 2017, S.s. 36 – 50.

Kodal, Tahir, “1960 Askeri Müdahalesi’nden Sonra Yapılan İlk Çok Partili Genel Seçimlerde Denizli’nin Kale İlçesi’nin Siyasi Durumu”, *Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Araştırma Ve Uygulama Merkezi Dergisi,* C. 1. S.4, 2012, S.s. 410 – 421.

Kömürcü, Derya, “Geçmiş İle Gelecek Arasında Bir Alternatif Arayış: Sosyal Demokrat Halkçı Parti”, *Yıldız Üniversite Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 2. S.2, 2009, S.s. 1-30.

Limoncuoğlu, Alihan, “Türkiye’de Üçüncü Yolun Başı; Millet Partisi (1948)”, *Akademik Hassasiyetler Dergisi,* C.5. S.10, 2018, S.s. 145 – 155.

Oder, Burak, “1983’ten Bu Yana Seçim Sisteminde Yapılan Değişiklikler Ve 24 Aralık 1995 Seçimi Sonuçlarının Çeşitli Varsayımlarla Değerlendirilmesi”, *Journal Of Istanbul University Law Faculty*, C. 55. S.4, 1997, S.s. 85 – 110.

Olgun, Kenan, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 27. S.79, 2011, S.s. 85 – 110.

Özbudun, Ergun, “Seçim Sistemleri Ve Türkiye”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 44. S.1, 1995, S.s. 521-539

Özdemir, Hakan, “28 Şubat Süreci Arifesinde Ve Ertesinde İki Milli Görüş Partisi:Refah Partisi(RP)-Fazilet Partisi(FP) (Karşılaştırmalı Bir Analiz)”, *Isparta,Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 20. S. 2, 2015, S.s. 165 – 193.

Özdurğun, Yunus, “Türk Siyasi Hayatında 1957 Seçimleri: Beyanatlar Ve Tartışmalar”, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.51, 2021, S.s. 465 – 480.

Özkandaş, Yaşar, “12 Mart 1971 Muhtırası’nın Türk Siyasetini Şekillendirmesi Ekseninde Cumhuriyet Halk Partisi”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* S.68, 2021. S.s. 573 – 615.

Özkaya Duman, Olcay Ve Payaslı, Volkan, “Hatay Mücadelesinde Siyasi-Entelektüel Bir Portre Ve Risalesi: Ahmet Sırrı Hocaoğlu – Zindan Bekçileri Yahut Hortlayan Ali Kemal”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 15. S. 31, 2015, S.s. 269 – 287.

Öztürk, Şinasi vd., “24 Ocak Kararları, Neo-Liberal Politikalar Ve Türkiye Tarımı”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.2, 2008. S.s. 15-32.

Pınar, Mehmet, “Anadoluculuk Ekseninde Türkiye Köylü Partisi(1952-1958)”, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.37, 2017, S.s. 317-340.

Sarınay, Yusuf, “Atatürk'ün Hatay Politikası*”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 12. S. 34, 1996. S.s.3-65.

Soysal, İsmail, “Hatay Sorunu Ve Türk-Fransız Siyasal İlişkileri(1936-1939)”, *Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi*, C. 49. S.193, 1985. S.s. 79-110.

Tek, Murat Ve Önen, Nizam, “Antakya’nın Seçmeni: Mezhepsel Ayrışma Ve Parti Özdeşleşmesi”, *Amme İdaresi Dergisi*, C. 42. S.2, 2009. S.s. 109-138.

Tuna, Işıl, “70. Yılında Demokratikleşme Belgesi Olarak Türk Siyasal Hayatında Dörtlü Takrir”, *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, C. 15. S.30, 2015, S.s. 203 – 219.

Tuna, Serkan, “1961 Genel Seçimlerinde Hatay”, *Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları*, Ankara 2020. S.s. 1899 – 1928.

Tunç, Bilal ve Şahin Enis, “Demokrat Parti’nin Kuruluş Süreci Ve DP – CHP Siyasî Mücadelesi(1945-1947)” , *Sosyal Ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, C. 1. S.2, 2015. S.s. 31 – 69.

Üzümcü, Adem, “28 Şubat Süreci, E-Muhtıra Ve 15 Temmuz Fetö Darbe Girişiminin Ekonomi-Politik Analizi”, *Esam Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 3. S.1, 2022. S.s. 74 – 121.

Yalçın, Abdullah Kutalmış, “Türk Siyasal Hayatında Milliyetçi Demokrasi Partisi (1983-1986)” , *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 75, 2018, S.s. 462-477.

_____, “Alparslan Türkeş’in Sürgündeki Siyasi Faaliyetleri (1960-1963)”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Icomep Özel Sayısı, 2021, S.s.1-21.

_____, “Türk Siyasal Hayatında Yeni Türkiye Partisi (1961-1973)”, *Gaziantep University Journal Of Social Sciences*, C. 20. S.4, 2021. S.s. 2013- 2041.

Yavuz, Bige, “1921 Tarihli Türk-Fransız Anlaşması'nın Hazırlık Aşamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 8. S.24, 1992, S.s. 273 – 308.

Yayman, Hüseyin, “Turgut Özal Kimdir?”, *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, C. 15. S.55, 2018, S.s. 173 – 184.

Yılmaz, Ensar, “1954 Seçimlerinin Önemi, Öne Çıkan Özellikleri Ve Siyasi Sonuçları” , *E-Journal Of New World Sciences Academy*, C. 5.S.4, 2010, S.s. 541 – 551.

5) Gazeteler

Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi

Ulusal Gazeteler

Akşam Gazetesi
Cumhuriyet Gazetesi
Güneş Gazetesi
Hürriyet Gazetesi
Milliyet Gazetesi
Tercüman Gazetesi
Türkiye Gazetesi
Yeni İstanbul Gazetesi

Yerel Gazeteler

Antakya Gazetesi
Atayolu Gazetesi
Hakimiyet Gazetesi
Hatay Gazetesi
Hedef Gazetesi
Kurtuluş Gazetesi
Özyurt Gazetesi
Zafer Gazetesi

,

6) İnternet Bağlantıları

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-d72c-037b-e050-007f01005610

https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Adalet-ve-Secim-110 .

https://www.iskenderun.org/m-haber-23546.html

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50f-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-c401-037b-e050-007f01005610

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-d536-037b-e050-007f01005610

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-cbb5-037b-e050-007f01005610

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50f-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-cbb5-037b-e050-007f01005610

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-c19a-037b-e050-007f01005610

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50f-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-c737-037b-e050-007f01005610

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d19/HT_4566_1_19.pdf

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-c08d-037b-e050-007f01005610

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d19/HT_4563_1_19.pdf

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d19/HT_4563_1_19.pdf

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d19/HT_4311_1_19.pdf

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50f-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-c3b5-037b-e050-007f01005610

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_4565_1_20.pdf

https://www5.tbmm.gov.tr//develop/owa/mazbatalar.sonuc

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d19/HT_4376_1_ 19.pdf

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-d393-037b-e050-007f01005610

https://www.ysk.gov.tr/tr/27-mart-1994-mahalli-idareler-genel-secimi/2804.

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_5441_1_20.pdf .

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?donemKod=20&sicil=bvWGh8iL03c

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_5444_1_20.pdf .

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_5445_1_20.pdf

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_5445_1_20.pdf

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d20/HT_5443_1_20.pdf

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50f-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-d536-037b-e050-007f01005610

https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili/KanunTeklifiUyeIlkImzaSahibiTeklifleri?ortakDonemId=f72877c2-f50e-037b-e050-007f01005610&Id=f72877c2-db7c-037b-e050-007f01005610

EKLER

Ek.1

La Familia

Büyük ikramiyelerle No. 318 Bugün çıktı

Cumhuriyet

27 ncı yıl Sayı : 9256

KURUCUSU: YUNUS NADİ

Salı 16 Mayıs 1950

POKER-PLAY

D.P. 36 İlde Tam Liste Halinde Kazandı, 385 Milletvekili Çıkarması Bekleniyor

Yağmurlar bazı illerde münakaleyi sekteye uğrattığından Yüksek Seçim Kuruluna vaziyet bildirilemiyor, bu yüzden bütün yurda şamil kat'i netice ilân edilemiyor, D.P. işin tacilini istedi

O günün manası

Kabinenin durumu günün başlıca mevzuu

Bir ikisi müstesna milletvekili dahi seçilmeyen kabine üyeleri derhal çekilmek istiyorlar

İktidar, değişikliği dolayısile İsmet İnönünün millete bir beyanname neşretmesi bekleniyor, bunun 19 Mayısta kendisi tarafından okunması da muhtemel

C. Bayarın Cumhur Başkanı, A. Menderesin Başbakan olacağı şayiaları

"C. H. P." neticeye ne diyor?

D. P. tam liste halinde hangi illerde kazandı?

On iki Bakan milletvekili seçilmediler, üç Bakanın vaziyeti henüz kat'i olarak belli değil

İstanbulda tasnif henüz bitmedi

Seçimlerin neticesi ve Türkiye ile Amerika

Washington: «Hangi parti kazanırsa kazanım askeri ve iktisadi yardım devam edecektir» diyor

Lâlelide Çiçek Palasta dünkü hadise

Verem Tekâmül Kursu Dün Açıldı

(D.P.) ye yağan tebrik yağmuru

Rus - Suriye dostluk paktı hazırlanıyor

Şamda, Sovyetlerin altı yardımı teklifi de incelenişiyor

WİNDSOR DÜKÜ Diyorki:

Pasifiste Rus denizaltıları

Ek.2

Salı 23 MAYIS 1950

Hürriyet

GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

Müdürü: SEDAD SİMAVİ

POKER-PLAY

Türkiye'nin Üçüncü Cumhurbaşkanı Celâl Bayar Meclise girerken

Dokunmuş Büyük Millet Meclisinin toplantısından bir görünüş

9 uncu Büyük Millet Meclisi dün açıldı

Gizli reyle yapılan seçim neticesinde

Cumhurbaşkanlığına Celâl Bayar seçildi

Koraltan B.M.M.Başkanı oldu, Menderes de yeni kabineyi kurmağa memur edildi

YENİ KABİNE

Gideceklerle hasbıhal

Cumhurbaşkanı seçimi şenlikleri

Dün şehrin her tarafında şenlikler yapıldı; Kasımpaşa'da bir D.P. li adadığı bir kurbanı kendi eliyle kesti

Beşiktaş'lılar Nevyork Belediyesinde

Kabine hakkında yapılan tefsirler

Türkiye'ye Amerikan yardımı

Aka Gündüz

BİRKIZIN MASALI

Ek.3

14 Mayıs 1950 Seçimlerinde Seçilen Hatay Milletvekilleri

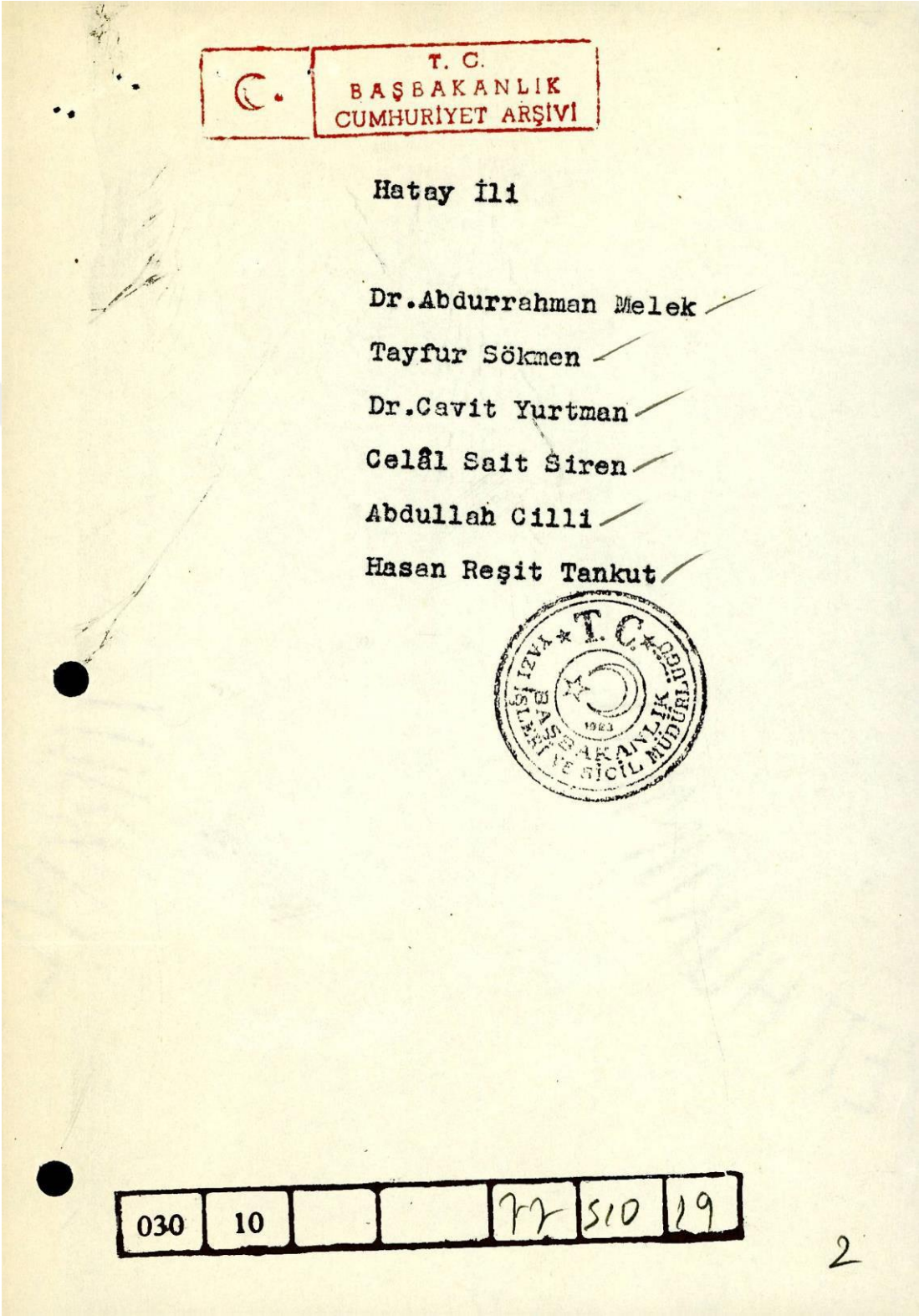

C. T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ

Hatay İli

Dr.Abdurrahman Melek

Tayfur Sökmen

Dr.Cavit Yurtman

Celâl Sait Siren

Abdullah Cilli

Hasan Reşit Tankut

T. C. BAŞBAKANLIK YAZI İŞLERİ VE SİCİL MÜDÜRLÜĞÜ 1923

030	10			77	510	19

2

Ek. 4

Hatay Seçimlerinde Usulsüzlük yapılıdığına dair belge.

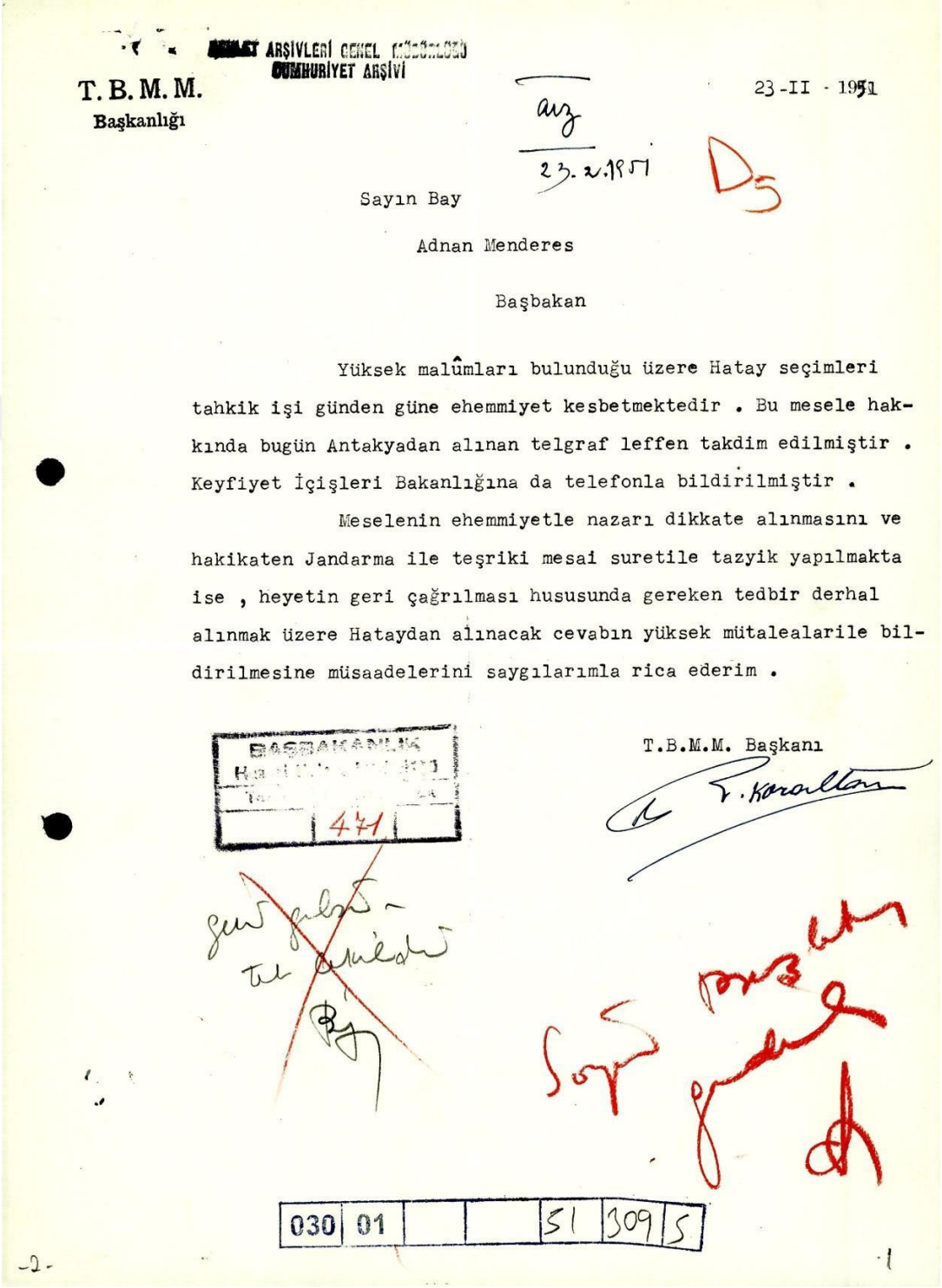

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

T. B. M. M.
Başkanlığı

23-II-1951

az
23.2.1951

D5

Sayın Bay

Adnan Menderes

Başbakan

Yüksek malûmları bulunduğu üzere Hatay seçimleri tahkik işi günden güne ehemmiyet kesbetmektedir . Bu mesele hakkında bugün Antakyadan alınan telgraf leffen takdim edilmiştir . Keyfiyet İçişleri Bakanlığına da telefonla bildirilmiştir .

Meselenin ehemmiyetle nazarı dikkate alınmasını ve hakikaten Jandarma ile teşriki mesai suretile tazyik yapılmakta ise , heyetin geri çağrılması hususunda gereken tedbir derhal alınmak üzere Hataydan alınacak cevabın yüksek mütalealarile bildirilmesine müsaadelerini saygılarımla rica ederim .

T.B.M.M. Başkanı

BAŞBAKANLIK
471

030 | 01 | 51 | 309 | 5

-2-

-1

Ek.5

Hatay Seçimlerinde Usulsüzlük yapılıdığına dair Telgraf

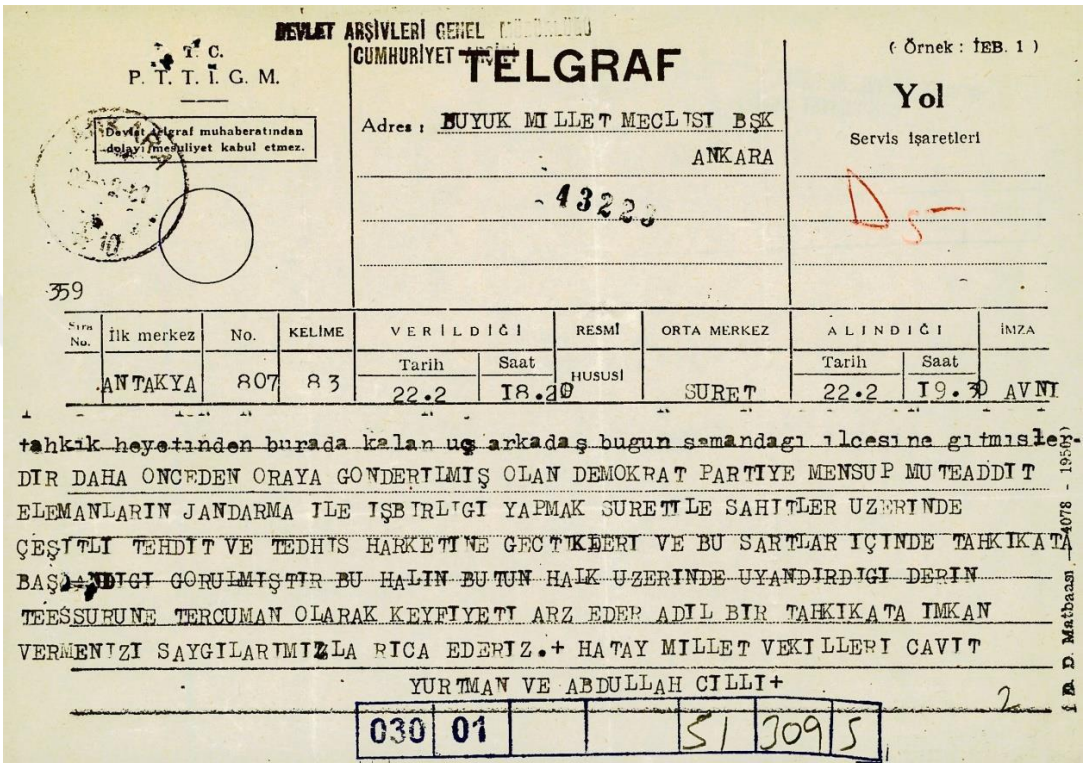

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL [illegible]
CUMHURİYET [illegible]

T. C.
P. T. T. İ. G. M.

Devlet telgraf muhaberatından dolayı mesuliyet kabul etmez.

TELGRAF

(Örnek : İEB. 1)

Yol

Servis işaretleri

Adres : BUYUK MILLET MECLISI BŞK
ANKARA

43223

359

Sıra No.	İlk merkez	No.	KELİME	VERİLDİĞİ Tarih	VERİLDİĞİ Saat	RESMİ HUSUSİ	ORTA MERKEZ	ALINDIĞI Tarih	ALINDIĞI Saat	İMZA
	ANTAKYA	807	83	22.2	18.20		SURET	22.2	19.30	AVNI

tahkik heyetinden burada kalan uç arkadaş bugun samandagı ilcesine gitmisler-
DIR DAHA ONCEDEN ORAYA GONDERILMIŞ OLAN DEMOKRAT PARTIYE MENSUP MUTEADDIT
ELEMANLARIN JANDARMA ILE IŞBIRLIGI YAPMAK SURETILE SAHITLER UZERINDE
ÇEŞITLI TEHDIT VE TEDHIS HARKETINE GECTIKLERI VE BU SARTLAR IÇINDE TAHKIKATA
BAŞLANDIGI GORULMIŞTIR BU HALIN BUTUN HALK UZERINDE UYANDIRDIGI DERIN
TEESSURUNE TERCUMAN OLARAK KEYFIYETI ARZ EDER ADIL BIR TAHKIKATA IMKAN
VERMENIZI SAYGILARIMIZLA RICA EDERIZ.+ HATAY MILLET VEKILLERI CAVIT
YURTMAN VE ABDULLAH CILLI+

030	01			51	309	5

2

İ. D. D. Matbaası 4078 - 1950

Ek.6

SAHİBİ: KÂZIM S. DERSAN
Yazı İşleri Müdürü Kâzım Murat Müdür:
NURETTİN OKYAN
Telefon: Yazı İşleri: 22703 İdare: 20084
SENE 36 — No. 12797
FİATI 25 Krş. — AKŞAM MATBAASI

AKŞAM

SALI 18 MAYIS 1954 KURULUŞ TARİHİ: 1918

Geç Kalmayınız
KREM DE BOYE
masal gibi bakınız

Üçüncü Menderes Kabinesi programında yer alacak mevzular

MUHALEFET NE DİYOR?

Yeni Kabine daha fazla iktisadi mevzular ve başlanmış işler üzerinde duracak

Muhalefet partileri umumiyetle programını görmeden yeni Kabine hakkında esaslı bir şey söylenemiyeceği mütalâasında

Ankara 18 (Akşam) — Yeni hükumet programında, daha çok iktisadi hakkında yer verilecek, başlanmış işlere devam edilecek ve Demokrat Parti programının Büyük Millet Meclisine sunulmasına ağırlık verilecek olan D. P. Meclis Grupu İzzet Heyeti bu sabah saat 10 da toplanmıştır.

Grup İzzet Heyetinin pazar günü toplanarak olan D. P. Meclis grupunda hükumet programı nın okunmasına dair Tezkeri görüşüleceği anlaşılmaktadır.

Muhalefet yeni Kabineyi nasıl karşıladı?

Yeni Kabine hakkında muhalefetin şimdilik fazla bir şey söyleyecek bir şeyinin olmadığı anlaşılmaktadır.

(Devamı 7 nci sahifede)

Ankara Kalecifinde sınavcı erginlim günün kalmasına, öğrencilerin oğlu kızlı toplayan bedeni hayıkırlıyı ve gösterileriyle geçen bu sırada Cumhurbaşkanı Celâl Bayar da, hazır bulunmuştur. Yukarıda resim, bu gösterilerden ikî kıtaya tesbit edilmiş.

Bir Rekor!

AKŞAM

Pek Yakında

8

Yeni tefrikaya Birden başlıyor

O YARIN

Tafsilât var!

YeniKabineprogramını pazartesiye bildirecek

Yeni Kabinede yeni altı Vekil var. 7 Vekil yerlerini muhafaza etti, dördü de Vekâlet değiştirdi

Ankara 18 (Akşam) — Büyük Millet Meclisinin dördü toplantısında, Beşinci Celâl Bayar'ın, Başvekil Adnan Menderes tarafından İcra Vekilleri Heyetinin Kuruluşu olduğuna ilâ'ren tekrarlı ve Kabinenin listesi okunmuştur. Bu listeye göre:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Birazetesi;

14 mayıs 1954 tarihli ve 6/200 sayılı yazıya yıldır:

Başvekil Adnan Menderes tarafından Teşkilâtı Esasiye Kanununun 44 üncü maddesi mucibince hazırlanan İcra Vekilleri Heyeti listesi okunmuştur. Bu listeye olarak sunulmuştur. Sayıştayımla arzedeyim.

Müzakereden okunan yeni Kabine listesine göre, geçen Kabinede nazırlık birlik müsbat Devlet Bakanlığına olmak üzere, altı Vekil yerinden bükümete girmiş, altı Bakanlıkta bulunan yedi Vekil yerleriyle muhafaza etmiş, dört Vekil da, Vekâletini değiştirmiş bulunmaktadırlar.

(Devamı 2 nci sahifede)

Cenevrede bugün de bir gizli toplantı yapılacak

Batılılar Hindiçinide evvelâ ateş kesilmesini sonra siyasî müzakere, kızıllar ise aksini istiyor

Cenevre 18 (AP) — Bütün devletler, kurulmalarından Hindiçinide evvelâ siyasî bir anlaşmaya varmadan evvel ateş kesmek lüzumunda mevcut olup olmadığını öğrenmek için bugün ikinci bir gizli toplantı daha yapılmasını istemişlerdir. Bugünkü toplantıda Sovyet Dışişleri Bakanı Molotof ve komünist Çin Dışişleri Bakanı Chou En Lai, dün Batılılar tarafından Hindiçinide derhal ateş kesilmesi hakkında yaptıkları teklifleri savuşturacaklardır.

Fransa Dışişleri Bakanı Georges Bidault dün gizli toplantıdan evvel batılıların gördüğü Hindiçini meselesini müzakere edebilmesi mümkündür temsilcilerinin vermiştir. Bu gözen esas itibariyle Bidault'nun verdiği ilk pikanın ayrı olmadığı, fakat daha tatlılık bir şekilde kazanmanın bulunduğu anlaşılmaktadır.

Pilanda komünist kuvvetlerin derhal Laos ve Kambog topraklarından çekilmeleri ve Vietnamdaki kuvvetlerin de tedrik edilmek bir bölge dahilinde toplanmaları istenmektedir. Bu çalışı pilânı siyasî bir anlaşmanın da müzakeresinden durduruluncaya kadar yapılmasını derpiş etmektedir.

Bu pilân karşısındaki yoğun komünist teşkilât Molotofun esas gücü yapmış olduğu konuşmadır. Sovyet Dışişleri Bakanı siyasî bir anlaşmaya varmadan mütareke durdurulmasına ihtiyacı olmadığını söylemiştir.

Molotof'un kısıtlı şiirlerden yumuşak bir lisan kullanmasına Batılıları kızdırdıkları bu müzakere diplomatlar, bulundukları Cenevre diplomatlarıdır. Bu gözlemler Molotof ve Chou En Lai'nin

(Devamı 2 nci sahifede)

Rusların limanımızda teslim edecekleri gemiler

Teslim muamelesi bugün yapılıyor. Rus denizcileri resimlerini çektirmediler

İkinci dünya harbinde—ödünç verme ve kiralama kanuni perveyi dahilinde Birleşik Amerika tarafından Rusyaya verilmiş olan gemilerden salarmağda tade edilecek olan 38 parçadan ilk partisi dün İstanbulumuz gelmiş ve Maltepe ile Adalar arasında demirlemişlir.

İki grup halinde gelen gemiler Maltepe önlerinde geç vakit demirlediklerinden Ataşğıklara devir muamelesi bugün yapılacaktır.

Birinci grup 15 numaralı kurtetli çekiri 1280, 40 ve 44 numaralı ancı bulunmuştur; İkinci grup da bir tahliye gemisinin eskiliği 1300, 42, 6, 41 ve 43 numarak esen bulunmuştur olmakdadır.

Her ancı bulunda en fazla iki Rus denizcisi bulunmaktadır

(Devamı 2 nci sahifede)

Bayar ve Menderes

Haziran ortalarında Yugoslavyaya gideceklerdir

Ankara 18 (Akşam) — Cumhurbaşkanı Celâl Bayar ve Başbakan Adnan Menderes haziran ayı ortalarında Yugoslavyaya gideceklerdir. Malûm olduğu üzere Marşal Tito memleketimizi ziyaret etmiş olmuş Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes'i Belgrad'a davet etmişti.

DİKKATLER

Güzel bir örnek

Yarınki muhalif yerlerinde Halk Partilileri C. H. P. binalarına karşı bazı D. P. mensupları tarafından tecavüzkâr hareketler olmuştur. Olmasın; fakat ne yapsınız, her toplulukta olduğu gibi Demokratlar arasında da kötüler bulunabilir.

Ayrı yazıda bir ümitlendirek bir temsil var: D. P. Genel Başkanlığı tarafından bir dünya gördüğünde bu gibi yerde hareketlerin tenkeresi ayrı tavrı edilmediğini ve bu bir karşılaşmadığını Müdrek. İşte memleketin yerlemesini dilediğinin tedaisi ülkeyi bu-

Ingiliz politikası

Müdahale yapılmıyacak ve taahhüde girilmiyecek

Londra 18 Radyo — İngiltere Başbakanı Sir W. Churchill dün Avam Kamarasında verdiği bir demeçle Cenevre konferansının sağlıkeri belli olmaraya kadar Büyük Britanyanın Hindiçinide askeri müdahalesinden kaçınacağını ve Güney Doğu Asya paktına katılmanın konusunda bir karar alınmayacağını açıklamışlar.

Churchill, İngiliz hükümetinin taahhüt altına girmesini gerektirecek pozisyonlar müzakereye de girişmediğini belirtikten sonra şöyle demiştir:

«— Bütün gücüm dürtünü Hindiçinide karşı koranak ve tarafların uyuşmazlıklarını sağlamaş için elimden gelmi yapmaktır.»

19 Mayıs

19 Mayın Spor ve Gençlik Bayramının ilk kerden hareketleri gösterileri dün yapılmıştır. Yarın ayrıca tekrar edilecek olan bu gösterilere ait muhtelif resimleri bugün 2 inci sahifesinde, bulu-

Sadeyağı fiatleri birdenbire yükseldi

Bir ay evvel 550 kuruşa satılan Trabzon yağları 850 kuruşa!

Son günlerde gelecekteki ukayağ fiatlerinde görülen elverişli artış müşahidik arasında ölçülü uyuşmamakta ve şikâyetleri ortaya çıkmaktadır. Bir ay önce piyasada 550 kuruşa satılan Trabzon yağının kısa bir müddet içinde 850 kuruş gibi fahiş bir rakama fırlamaa hayret uyandırmıştır. Her ne kadar nebati yağlar ağırlıkta olan fiatlerini muhafaza ettikleri ileri ise, hayvanî yağlar alanına ekstlar için bu yükselme yağlar mahsuliyeti inhiaç edecek bir ehemmiyettedir.

Toplantı yağlar mahiliinde yağlıyanın incelemelere göre, sürekli ve çözülü kaçan ötürü yakın gelen hayvan mıyılı ile tüketmiş lazlı elmiş ve piyasaya az mal sevkiyâtı yolunan fiatlerin artmamana sebebiyet vermiştir.

(Devamı 2 nci sahifede)

Ek.7

2 Mayıs 1954 Seçimlerinde Seçilen Hatay Milletvekilleri

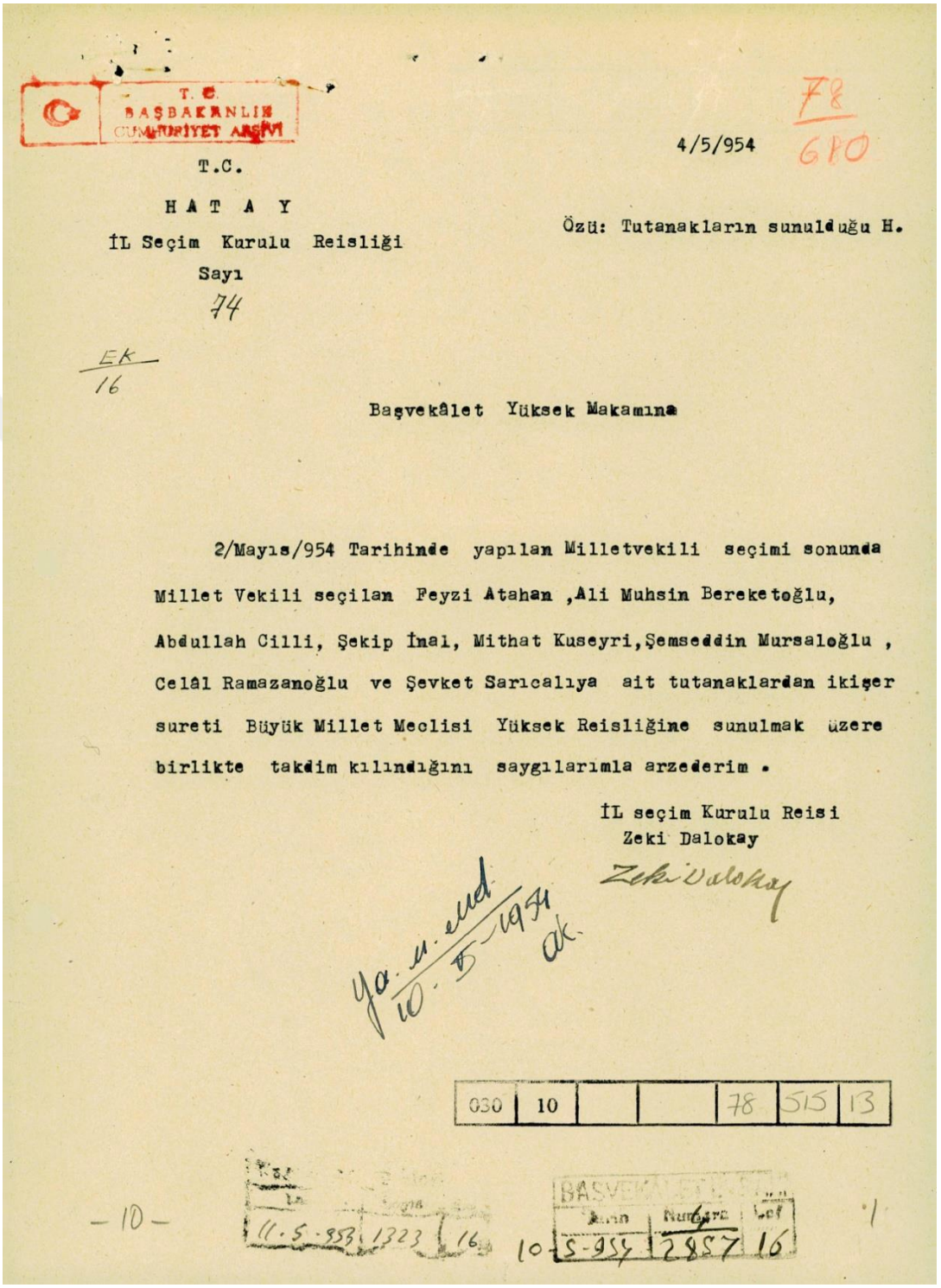

T.C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

78
680

4/5/954

T.C.

H A T A Y

İL Seçim Kurulu Reisliği

Sayı

74

Özü: Tutanakların sunulduğu H.

EK
16

Başvekâlet Yüksek Makamına

2/Mayıs/954 Tarihinde yapılan Milletvekili seçimi sonunda Millet Vekili seçilan Feyzi Atahan ,Ali Muhsin Bereketoğlu, Abdullah Cilli, Şekip İnal, Mithat Kuseyri,Şemseddin Mursaloğlu , Celâl Ramazanoğlu ve Şevket Sarıcalıya ait tutanaklardan ikişer sureti Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine sunulmak üzere birlikte takdim kılındığını saygılarımla arzederim .

İL seçim Kurulu Reisi
Zeki Dalokay

Zeki Dalokay

Ya. u. end.
10. 5-1954
ok.

030	10			78	515	13

-10-

11.5.953 | 1323 | 16

BAŞVEKÂLET
Tarih | Numara | Lef
10-5-954 | 2857 | 16

Ek.8

Hatay Milletvekili Celal Ramazanoğluna İstiklal Madalyası verilmesine Dair.

T. C.
Millî Savunma Vekâleti
Kara Kuvvetleri Kumandanlığı
Personel Başkanlığı
Kd. Ş. 1. Ks.
Sayı : 305/143650

Ankara
9 -Temmuz- 1955

Öz : Hatay Mebusu Celâl Ramazanoğlu'nun istiklâl madalyasile taltifi. HK.

Baş Vekâlete

Hatay mebusu Dr. Celâl Ramazanoğlu'nun istiklâl harbinde Milli Ordu camiası içinde geçen hizmetlerinden dolayı istiklâl madalyasile taltifi hakkındaki kararnamenin ilişik olarak sunulduğunu saygı ile arzederim.

Milli Müdafaa Vekili

İlişiği : 2

11. 7. 955

K: 27962

TASDİKLİ EVRAK

Tarihi	Numarası	Sayı
11-7-955	1506	2

030 | 11 | 1 | 252 | 27 | 1

Ek.9

SAFAHAT
MEHMED AKİF
İNKILÂP KİTABEVİ

Cumhuriyet

KURUCUSU: YUNUS NADİ

20 ucu yıl sayı 10.706 — Salı 18 Mayıs 1954

YENİ
İNKILÂP KİTABEVİ

Yeni Menderes Kabinesi Dün Teşekkül Etti

Yeni kabinede, evvelce ileri sürülen tahminler hilâfına geniş ölçüde değişiklik yapılmış bulunuyor

7 yeni vekil var, 7 vekil eski yerlerini muhafaza ettiler, 4 vekil yer değiştirdi

Kabinede bir devlet vekilliği daha ihdas olundu, bu suretle devlet vekillerinin sayısı üçe çıkmış oldu

Asıl Dâva

Yeni kabinenin listesi

Meclisin dünkü toplantısı

Oramiral Fechteler Ankarada

Yeni kabine dün ilk toplantısını yaptı

Muhalefetin kabineyi karşılayış şekli ve memlekette akisler

Rusyanın Amerikaya iade edeceği 38 gemiden 10 u limanımıza geldi

Gümrük Bakanının yeni tarifeye dair izahatı

Emin Kalafat, yeni gümrük tarifesinin zarurî olmayan bazı maddelerde fiat farklar: hasıle getirmesini mümkün görüyor; hükümet bu yükselişleri önlemek için tedbir alacak

Şeker buhranı ortadan kalkıyor

Eskişehirden İstanbula şeker sakli için 15 vagon talebi edildi; dün 1297 çuval şeker geldi

Çocuk Kral ve Kraliçe bu gece belli olacak

Güzel ve sıhhatli çocuk müsabakamızın finali bu geceki muhteşem müsamerede yapılıyor

Ankarada feci bir motör kazası

Şehrimizde ve Ankarada dünkü spor gösterileri

Ankaradaki gösterilerde bir kaza

Ek.10

7 Eylül 1955 — Çarşamba

Spor

SİYASİ İKTİSADİ MÜSTAKİL

YENİ İSTANBUL

Yıl 6 — Sayı 2083 — 15 Krş.

NEW-YORK

Atatürk'ün doğduğu eve yapılan iğrenç tecavüzd en sonra

Istanbul ve Izmir'deki hadiseler üzerine örfî idare ilan edildi

Taksim Meydanında saat 18 de toplanan gruplar kısa zamanda şehrin muhtelif bölgelerine dağılarak bir çok dükkânı tahrip ettiler ve kiliseleri ateşe verdiler, şehre tank ve askerî birlikler sevkedili

Kıbrıs Dâvasında İngiliz Formülleri

M. NERMİ

Selânikte Atatürk'ün doğduğu eve yapılan çok iğrenç tecavüz

Selânik'teki Konsoloshanemizle Atatürkün doğduğu eve bombalar atıldı, her iki binada da camlar kırıldı

Konferans bugün dağılıyor

YUNANİSTAN'A SERT BİR NOTA VERECEĞİZ

İzmirde de müessif hâdiseler oldu :

Nümayişçiler Yunan Konsolosluğunu yaktılar

Halk Fuardaki Yunan Bayrağını ve paviyonunu da ateşe verdi

Akşam Ankaraya hareket eden

BAYAR VE MENDERES İZMİT'TEN DÖNDÜLER

Başbakanlığın yayınladığı Resmi Tebliğ

Örfî İdare kararının alınma sebepleri Başvekâletçe yayınlanan bir tebliğde izah edildi

Ek.11

Milliyet
Halk Gazetesi

Cumartesi 2 KASIM 1957

MECLİS, İLK İÇTİMAINI DÜN YAPTI

C.H.P.nin rey kullanmadığı toplantıda Celâl Bayar Reisicumhurluğa, Koraltan Meclis Reisliğine seçildi

İlk hâdise Bölükbaşının isminin okunmaması üzerine çıktı

İlk İçtimadan NOTLAR

MECLİSİN İLK TOPLANTISI YAPILIRKEN

Dün Ankara'da fevkalâde emniyet tedbirleri alındı

C. Sait Barlas tevkif edildi

Tevkif, son hâdiselerle ilgili görülen C. H. P. adayı 7.30 da evinden alındı

Suriye B.M.den şikâyetini aldı

Günaltay, Kalafat'ın beyanatına cevab verdi

BÖLÜKBAŞI HÜCRESİNDE YEMİN ETTİ

C.H.P. Meclis Grupu dün ilk toplantısını yaptı

KARAKÖY'ÜN TANZİMİNE BAŞLANIYOR

Ek.12

Pazar 17 EYLÜL 1961

YENİ İSTANBUL

SİYASİ-İKTİSADİ-MÜSTAKİL GAZETE

Fiatı: 25 Kuruş

F.R.Zorlu ve H.Polatkan dün sabaha karşı idam edildiler

Menderes'in hastalığı henüz geçmediği için hakkındaki idam hükmü infaz edilemedi

60 No. lu tebliğ: "Menderes'in durumu salâha doğru gidiyor"

İstanbul, 16 (A.A.) M. B. Komitesi İrtibat Bürosunun (59) numaralı tebliği şudur:

1 — Sâbık Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile sâbık Maliye Bakanı Hasan Polatkan hakkındaki Millî Birlik Komitesi tarafından tasdik edilen idam hükmü 16 Eylül 1961 Cumartesi günü sabaha karşı infaz edilmiştir.

2 — Hakkındaki idam hükmü tasdik edilen diğer suçlu sâbık Başbakan Adnan Menderes'in mezkûr vakitte hastalığı devam ettiğinden hükmün infaz edilememiştir.

Tebliğ olunur.

MİLLÎ BİRLİK KOMİTESİ İRTİBAT BÜROSUNUN 59 NUMARALI TEBLİĞİ

Gürsel, dört Parti Lideri ile dün tekrar görüştü

Bu seferki toplantıya Bölükbaşı çağırılmadı, toplantıda ve Bakanlar Kurulunda görüşülen konular hakkında herhangi bir açıklamada ve beyanda bulunulmadı

Müşterek Beyanname: Yassıada ile ilgili olan kısım resmen açıklandı

Siyasî partiler 27 Mayıs ihtilâlinin siyasi maksatlarla her ne suretle olursa olsun istismarına müsaade etmeyeceklerini bir kere daha kesin olarak ifade ediyorlar

Kuzey Irak'taki Kürt isyanı

İnönü dün Sarper ve Org. Sunav ile görüştü

Siyasî Partilerin Aday yoklamalarını kazananlar

C.H.P., A.P. ve Y.T.P. nin İstanbul adayları dün belli oldu

Adalet Partisi Ege Teşkilâtında İstifalar

Zulüm Çemberi

MİLA 18

"EXODUS" YAZARI LEON URIS'İN YENİ ŞAHESERİ

ANKARA'DA BİR GAZETE 7 GÜN KAPATILDI

Ek. 13

Pazartesi 18 EYLÜL 1961

TÜRKİYE TÜRKLERİNİNİR

Hürriyet

GÜNLÜK MUSTAKİL SİYASİ GAZETE

Müdürü: SEDAT SİMAVİ

DİŞLERİNİZİN ÇÜRÜMESİNİ İSTEMİYORSANIZ YENİ KOKU VE YENİ FORMÜLÜ HAZIRLANMIŞ Kolynos DİŞ MACUNU KULLANMANIZ LÂZIMDIR

Menderes de idam edildi

Altı doktor, sıhhatinin iyi olduğuna dair rapor verdi

Zorlu ve Polatkan'dan sonra son infaz da İmralı'da yapıldı

Türkiye'nin on beşinci Başbakanı Adnan Menderes, Marmara denizindeki Mahkûmlar Adası İmralı'da dün öğleden sonra idam edilmiştir.

Böylece, Menderes hakkında verilen idam kararı MBK Hükümet Komitesi tarafından tasdik edildikten tam 36 saat sonra infaz edilmiş bulunmaktadır. Bildiği gibi bu şekilde sabık Başbakanın bir aralık hakkı alan üç rahatsızlığı dolayısıyle ertelenmiştir. Fakat, bununla ölü ve sakat doktorlar, kendisinin bir an evvel tam sıhhate kavuşmasın için bütün gayretleriyle çalışmışlardır. Nihayet cumartesi günü, Menderes hiçbir komplo, şikâyet ve bir sıgara ikramıyle Resmi makamlar o anlan itibaren de sağlık durumunun iyiye doğru gittiğini açıklamışlardır.

Tarihi rapor

Dün sabah İstanbul'dan gönderilen sivil doktorlar ve Yassıada Garnizon Hastanesi hekimleri, Menderes'i sıkıntılı bir muayenedan geçirmişler ve durumunun "iyi olduğu" na dair bir rapor vermişlerdir. Altı insan, bu rapor üzerine sabık Başbakan, bir evvelki Yassıada'dan 20 mil ve İstanbul İzmit Adasına gönderilmiştir. İnfaz Sporunun dual vasfiyet Yüksekten ve celâlet daha evvel bu sıfata getirilmişlerdi.

İnfaz

Kanuni formalitelerin hata sırasında tamamlandıktan sonra, Adnan Menderes hakkındaki idam kararı da hakkındaki Maliye Bakanlığı yapan Hasan Polatkan, Dışişleri Bakanlığı yaptı Fatin Rüştü Zorlu gibi sabık eski reislerle infaz edilmişti.

Resmi tebliğ

Dün saat 18 da, MBK Hükümet Komitesi İrahat Bürosu, Menderes'in idam edildiğini şu tebliğ ile açıklamıştır:

"Ord. Prof. Dr. Sedat Tunat, Amiral Sabahattin Dalokay Servet Sadi Sezgin, Yüksüz ve Yassıada Garnizon Hastanesi Tabiplerinden Dr. Galip Sandıkçıoğlu, Dr. Ahmet Karakılıçoğlu, Dr. Zeki Kılıçaroğlu ve Dr. Sedat Yücetürk'den müteşekkil heyet tarafından dünkü Reşvaşlı Adnan Menderes'in sıhhî muayenesi yapılmış ve sıhhî durumunun tamamen tazmanlı olduğuna rapor'a tebliğ edilmiştir.

Bay Tülmek Adalet Bakanının verdiği ve MBK Birlik Komitesinin tasdik ettiği idam cezası kükümü, infaz edilmiştir. Tebliğ olunur.

Bölüm Türk siyasî tarihinde bir devre kapanmış bulunmakta, cinâyet tarihi ile ilân cumhuriyet tarihinin 17 Eylül 1961 tarihi

Ek.14

Cumhuriyet

Cumhuriyet '77

edebiyatımızda yepyeni bir tür HİTİTİ'DA DEVİRİM KAYA ÖZTAŞ'ın ilginç yapıtı

Ecevit, "Eksiğimizi gönüllü destekle kapatacağız,, dedi

ECEVİT HÜKÜMETİ

CUMHURBAŞKANLIĞI KÖŞKÜNDEN ÇIKARKEN ECEVİT, «KURDUĞUMUZ HÜKÜMET, BÜTÜN ÇALIŞMALARINDA BİR PARTİNİN HÜKÜMETİ GİBİ DEĞİL, BÜTÜN MİLLETİN VE DEVLETİN HÜKÜMETİ OLMANIN BİLİNCİ İÇİNDE HAREKET EDECEKTİR» DEDİ.

Korutürk, Ecevit kabinesini onayladı

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ FEN FAKÜLTESİNDE ÜLKÜCÜLERLE İLGİLİ BÜYÜK ÇAPTA BİR DİPLOMA SAHTEKARLIĞI SAPTANDI

Sanayi Odaları Birliği Başkanı Sabancı: "Parlamento üyelerimizden partili milletvekili olarak değil, TC'nin milletvekilleri gibi davranmasını istiyoruz,,

Üç ayrı kentte dün 3 kişi daha öldürüldü

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Anayasal Başarı...

Konya'da CHP'nin milletvekili sayısının 5'ten 6'ya çıkması olasılığı belirdi

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Açıklanmalı..

AP ve MSP, Ecevit hükümetinin onaylanmasını büyük tepki ile karşıladı

İZLENİMLER

Ecevit kabinesini, MC'nin boşalttığı Başbakanlıkta Feyzioğlu karşıladı

Komando terörü altında bir kent: Erzurum

Ek.15

Yeni Türkiye Ardında

Cumhuriyet

ALTIN SERİ PİLLERİ DAHA DA UZUN ÖMÜRLÜ

İKİNCİ MC HÜKÜMETİ AÇIKLANDI

Başbakan: Süleyman Demirel
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı: Necmettin Erbakan (MSP)
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı: Alpaslan Türkeş (MHP)
Devlet: Seyfi Öztrük (AP)
Devlet: Süleyman Arif Emre (MSP)
Devlet: Sadi Somuncuoğlu (MHP)
Devlet: Ali Şevki Erek (AP)
Adalet: Necmettin Cevheri (AP)
Milli Savunma: Sadettin Bilgiç (AP)
İçişleri: Korkut Özal (MSP)
Dışişleri: İhsan Sabri Çağlayangil (AP)
Maliye: Cihat Bilgehan (AP)
Milli Eğitim: Nahit Menteşe (AP)
Bayındırlık: Selâhattin Kılıç (AP)
Ticaret: Agâh Oktay Güner (MHP)
Sağlık: Cengiz Gökçek (MHP)
Gümrük ve Tekel: Gün Sazak (MHP)
Gıda Tarım Hayvancılık: F. Adak (MSP)
Ulaştırma: Yılmaz Ergenekon (AP)
Çalışma: Fehmi Cumalıoğlu (MSP)
Sanayi ve Teknoloji: O. Asiltürk (MSP)
Enerji ve Tabii Kaynaklar:
Turizm ve Tanıtma: İ. Cenap Ege (AP)
İmar ve İskân: Recai Kutan (MSP)
Köyişleri: Turgut Yücel (AP)
Orman: Sabahattin Savcı (MSP)
Gençlik ve Spor: Onal Şakar (AP)
Kültür: Avni Akyol (AP)
Sosyal Güvenlik: Turhan Kapanlı (AP)

Enerji Bakanı İnan istifa etti

İzlenimler... İzlenimler... İzlenimler...

İLK ANDA BİR LASTİK PATLADI..

"BİZDE TABİİ BAKANLIK VAR..

Turgut GÜNGÖR

Engin KARADENİZ

Türk-İş Yönetim Kurulu genel grev için toplanacak

Yeni Gümrük Bakanı Şekerbank Genel Müdürü ile şirket kurdu

Korutürk: «CHP olarak demokratik rejimi yerleştirmede yardımınız çok büyük olacaktır»

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

"Hazine Yağması,,

İkinci cephe hükümetinde kim kimdir?

Ek. 16

ADRES: Hürriyet Caddesi No. 83 İSTANBUL
TELGRAF: MILLIYET İstanbul
POSTA KUTUSU 492 İstanbul
TELEFON: 22 44 10 Santral
YIL: 31, SAYI: 11807
BUGÜN 12 SAYFA 10 LİRA
Milliyet Halk Gazetesi
KURUCUSU: ALI NACİ KARACAN
UĞUR DERSANESİ
CUMA 12 EYLÜL 1980

Parlamento ve hükümet feshedildi, bütün yurtta sıkıyönetim ilan edildi...

SİLAHLI KUVVETLER YÖNETİME EL KOYDU

● Genelkurmay Başkanı Evren'in başkanlığında Millî Güvenlik Konseyi kuruldu...

MİLLÎ GÜVENLİK KONSEYİ'NİN 1 NUMARALI BİLDİRİSİ:

YÜCE Türk milleti: Büyük Atatürk'ün bize emanet ettiği ülkesi ve milletiyle bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti son yıllarda izlediğiniz gibi dış ve iç düşmanların tahrikiyle varlığına, rejimine ve bağımsızlığına yönelik fikrî ve fiziki haince saldırılar içindedir.

Devlet başlıca organlarıyla işlemez duruma getirilmiş, Anayasal kuruluşlar tezat veya suskunluğa bürünmüş, siyasi partiler kısır çekişmeler ve uzlaşmaz tutumlarıyla devleti kurtaracak birlik ve beraberliği sağlayamamışlar ve ilâmlı tedbirleri almamışlardır.

Böylece yıkıcı ve bölücü müfrezeler, faaliyetlerini alabildiğine arttırmışlar ve vatandaşların can ve mal güvenliği tehlikeye düşürülmüştür. Atatürkçülük yerine irtical ve diğer sapık ideolojik fikirler üretilerek sistemli bir şekilde ve haince ilâkullardan, üniversitelere kadar eğitim kuruluşları, idare sistemi, yargı organları, iç güvenlik teşkilâtı, işçi kuruluşları, siyasi partiler ve nihayet yurdumuzun en masum köşelerindeki yurttaşlarımız dahi saldırı ve baskı altında tutularak, bölünme ve iç harbin eşiğine getirilmişlerdir.

Kısaca, devlet güçsüz bırakılmış ve âcze düşürülmüştür.

Aziz Türk milleti, işte bu ortam içinde Türk Silâhlı Kuvvetleri, İç Hizmet Kanunu'nun verdiği Türkiye Cumhuriyetini Koruma ve Kollama görevini yüce Türk milleti adına emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yerine getirme kararını almış ve ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur. Girişilen hareketin amacı ülke bütünlüğünü korumak, millî birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek, devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis etmek ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmaktır. Parlamento ve hükümet feshedilmiştir. Parlamento üyelerinin dokunulmazlığı kaldırılmıştır. Bütün yurtta sıkıyönetim ilân edilmiştir. Yurt dışına çıkışlar yasaklanmıştır. Vatandaşların can ve mal güvenliğini sürutle sağlamak bakımından saat 05.00'den itibaren ikinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı konulmuştur.

Bu kollama ve koruma hareketi hakkındaki teferruatlı açıklama bugün saat 13.00'deki Türkiye radyoları ve TV'nin haber bültenlerinde tarafımdan yapılacaktır.

Vatandaşlarımı sükûnet içinde, radyo ve TV'lerinin başında yayınlanacak bildirileri izlemelerini ve bunlara tam uymalarını ve bağrından çıkan Türk Silâhlı Kuvvetleri'ne güvenlerini beklerim.

Kenan Evren
Orgeneral
Genelkurmay ve Millî Güvenlik Konseyi Başkanı

MİLLÎ GÜVENLİK KONSEYİ'NİN 2 NUMARALI BİLDİRİSİ:

1. 1. Ordu Komutanı Orgeneral Necdet Üruğ, İstanbul İli, Sıkıyönetim Komutanlığına.

2. Ordu Komutanı Orgeneral Bedrettin Demirel, Konya, Niğde, Kayseri, Nevşehir, Kırşehir, Yozgat illeri sıkıyönetim komutanlığına.

3. Ordu Komutanı Orgeneral Selâhattin Demircioğlu, Erzincan, Gümüşhane, Giresun, Trabzon, Rize, Ordu, Sivas, Tokat, Amasya, Çorum, Samsun, Sinop illeri sıkıyönetim komutanlığına.

Ege Ordusu Komutanı Orgeneral Süreyya Yüksel, İzmir, Manisa, Aydın, Uşak, Denizli, Muğla, Isparta, Burdur, Antalya illeri sıkıyönetim komutanlığına.

Donanma Komutanı Koramiral Nejat Serin, Kocaeli, Bursa, Bilecik Sakarya, Bolu, Zonguldak illeri sıkıyönetim komutanlığına.

2. Kolordu Komutanı Korgeneral Hüsnü Çidenkler, Çanakkale, Balıkesir illeri sıkıyönetim komutanlığına.

4. Kolordu Komutanı Korgeneral Recep Ergun, Ankara, Çankırı, Kastamonu illeri sıkıyönetim komutanlığına.

5. Kolordu Komutanı Korgeneral Adnan Doğu, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne illeri sıkıyönetim komutanlığına.

6. Kolordu Komutanı Korgeneral Nevzat Bülğüroğlu, Adana, Mersin, Kahramanmaraş, Adıyaman, Gaziantep, Hatay illeri sıkıyönetim komutanlığına.

7. Kolordu Komutanı Korgeneral Kemal Yamak, Diyarbakır, Urfa, Mardin, Siirt, Hakkari, Van illeri sıkıyönetim komutanlığına.

8. Kolordu Komutanı Korgeneral Sabri Geliç, Elazığ, Malatya, Tunceli, Bingöl, Muş, Bitlis illeri sıkıyönetim komutanlığına.

9. Kolordu Komutanı Korgeneral Selâhattin Canbazoğlu, Erzurum, Ağrı, Kars, Artvin illeri sıkıyönetim komutanlığına.

1. Taktik Hava Kuvvet Komutanı Korgeneral Tevfik Alpeslan, Eskişehir, Kütahya, Afyon illeri sıkıyönetim komutanlığına atanmışlardır.

2 Sıkıyönetim komutanlıkları ülkede devlet otoritesinin tesisi, asayiş, emniyet, huzur, can ve mal güvenliğinin sağlanması için ürüm görecekleri her türlü tertip ve tedbiri almaya yetkili kılınmışlardır.

3 Bütün vatandaşlar, ülkede devlet otoritesinin tesisi, asayiş, emniyet, huzur, can ve mal güvenliğinin kısa sürede sağlanması için sıkıyönetim komutanlıklarının aldığı ve alacağı kararlara, tedbirlere ve yayınlanacak bildirilere titizlikle uyacaklardır.

MİLLÎ GÜVENLİK KONSEYİ

MİLLÎ GÜVENLİK KONSEYİ'NİN 3 NUMARALI BİLDİRİSİ:

1. Kuruluşunda belediye teşkilâtı bulunan tüm yerleşme merkezlerinde vatandaşların birlik, düzen ve sağlığının korunmasından birinci derecede belediyeler sorumludur.

2. Vatandaşların zarurî ihtiyaçlarını teşkil eden gıda maddelerinin satışı, elektrik, su, havagazı ve toplu taşıma hizmetleriyle sağlık ve temizlik faaliyetleri düzenli bir şekilde yürütülecek, itfaiye ekipleri teçhizat ve personeliyle her an görev alacak tarzda hazır bulunacaktır.

Belirtilen faaliyet sahalarında çalışan görevli ve hizmetlilerle müessese amirleri, sokağa çıkma yasağı süresi içinde sıkıyönetim veya garnizon komutanlıklarından izin belgesi alarak çalışmaya devam edeceklerdir.

3. Özellikle bütün fırınlar ve un fabrikaları tam kapasiteyle çalışacak ve halkın ekmek ihtiyacını karşılayacaklardır. Bu sahada hizmet veren vatandaşlara gerekli izin belgeleri sıkıyönetim veya garnizon komutanlıklarınca verilecektir.

4. Gıda maddelerinin satışlarında paniğe ve istifçiliğe fırsat verilmeyecektir.

5. Belediyelerde ve diğer sağlık kuruluşlarında çalışan bütün sağlık personeli görev yerlerinde bulunacak acil durumda vatandaşlar, hasta tahliyesi için belediye tahliyelerine başvuracaklardır.

6. Gıda ve yakacak gibi halkın zarurî ihtiyaç maddelerini taşımakla görevli kamu ve özel kara, deniz ulaştırma araçları, şehirlerarası ve şehiriçi nakliyatında sokağa çıkma yasağı süreleri içinde de normal seferlerini yapabileceklerdir. Bu gibi araçlar için garnizon komutanlıkları gereken müsaadeyi vereceklerdir.

7. Askerî servis araçları günlük seferlerine normal şekilde devam edeceklerdir. Bütün vatandaşlarımın görevlilere yardımcı olmalarını beklerim.

Kenan Evren
Orgeneral
Genelkurmay ve Millî Güvenlik Konseyi Başkanı

Ek.17

GÜNEŞ

400 TL
KDV DAHİL

1 KASIM 1989
ÇARŞAMBA

Meclis'teki 3. tur oylamada 263 ANAP'lının oyuyla seçildi

Özal 8. Cumhurbaşkanı

DYP'li Sökmenoğlu milletvekilliğinden istifa etti

ANKARA

Cumhuriyet protokolu tamam

Başbakanlığı vekaleten Bozer yürütecek

Bir milletvekili daha ANAP'tan istifa ediyor

Meclis notları: Seçildi işte. Ama...

Başbakanlık için 4 aday favori

GAP

Görmemişin GAP'ı olmuş...

SHP, yemin törenine de katılmayacak

Demirel: 'Türkiye, başkanlık sistemine gidiyor'

Esad'ın kardeşi PKK'nın avukatı

GÜNEŞ'te bugün

- Beretta ve Winchester'ler piyasada
- Ödev yasağı konusunda okullar ne yapacağını şaşırdı
- İnsan Hakları Derneği için şimdiye kadar 27 dava açıldı
- Maç için vize kısıtlaması yok
- Evren'in İzmir'deki evlerinden biri satıldı
- Borç ertelemede partizanlık ters tepti
- Bush-Gorbaçov Akdeniz'de buluşacak

Adana'da pamuklar başka başka

Rockefeller'i Japonlar satın aldı

Düşük ücretlinin vergisi artıyor

Ek.18

Geçen yıl Hac'da meydana gelen faciânın tekrar yaşanmaması için tedbirler artırıldı

Mina'ya 6 tünel

3'ü gidiş, 3'ü de geliş olarak kullanılacak tüneller sayesinde, hacıların gidiş-geliş sırasında birbiriyle karşılaşması önlenecek

Hacı adaylarımız Mekke caddelerinde...

Roland Ayanoğlu — Levent Akın

Yeni tüneller, Arafat dönüşü hizmete açılacak

Türkiye — 16 HAZİRAN 1991 PAZAR — GÜNLÜK SİYASİ GAZETE — FİYATI 1300 TL. (KDV Dahil)

Türkiye — DÜN

HARİKA ELEKTRONİK CİHAZ AKUPUNKTUR — ÜCRETSİZ REÇETE KİTABI — 21

ANAP'ın 'kader kongresi'nde Mesut Yılmaz genel başkanlığa seçildi

ANAP'TA YILMAZ DÖNEMİ

Sonuç 2. turda alındı

MESUT YILMAZ 631 — YILDIRIM AKBULUT 523

Güzel, 2. turda adaylıktan çekildi

Kongrenin yapıldığı Atatürk Spor Salonu çevresinde üç bin polis görev yapıyor. Salonun dışında toplanan büyük bir kalabalık bulundukları yerden kongreyi takip ettiler.

Kongre salonu ve çevresinde çok iki emniyet tedbirleri alındı. Salona çiçek, paket ve mektupların dahi hiç kimse silahlı olarak sokulmadı.

Salona, adaylardan Hasan Celal Güzel ilk önce, Yıldırım Akbulut ile en son girdi.

Daha sonra 3 aday elele tutuşarak delegeleri birlikte selâmladılar.

Özal kutladı

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, ANAP Genel Başkanlığına seçilen Mesut Yılmaz'a bir mesaj göndererek, kendisini kutladı... Özal, Akbulut'a gönderdiği mesajda da hizmetlerinden dolayı teşekkür etti.

Mesut Yılmaz'ın Genel Başkan seçilmesi üzerine İzmir'de ve Denizli'de "Hayırlı olsun" dediler.

Yılmaz: "Bu, parti içi bir yarıştır. Galibi de ANAP'tır"

Akbulut: "Hayırlı olsun"

Yıldırım Akbulut, 1. turun sonunda bir odaya çekilerek "Hayırlı hayırlı olsun" dedi.

Mesut Yılmaz'ın genel başkan seçildikten sonra telefonlar konuşmaya yapmak üzere köşkü'ye gidenken Akbulut, yerinden kalkıp, Yılmaz'ı öperek kutladı.

Akbulut, daha sonra da doğrudan Başbakanlık Konağı'na gitti.

Delegeleri elele birlikte selamladılar

Hasan Celal Güzel: "Mevki için kimsenin önünde eğilmedim"

2. tur oylamaya geçildiği sırada adaylıktan çekilen Hasan Celal Güzel, delegelere hitaben yaptığı konuşmada, "Kimsenin önünde mevki için eğilmedim... Ama gerekirse sizin önünüzde eğilmeye hazırım" dedi.

Mesut Yılmaz'ın hayat hikâyesi... 11. Sayfada

YORUM — YALÇIN ÖZER

ANAP'A HAYIRLI OLSUN

Öğretmene yaz İşkencesi

Gagauzlar Türkiye'den destek İstiyor

Şans oyunları trilyon yuttu

Yeltsin: "Komünizm ölü"

Ortadoğu Balkanlaştırılırken...

Ek.19

Toprakkale İskenderun Otoyol Projesi için Kredi alnımasına dair.

T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR ve KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

98/ 12053

Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmekte olan Toprakkale-İskenderun Otoyolu Projesi'nin ek finansmanı için Westdeutsche Landesbank Girozentrale liderliğindeki bankalar konsorsiyumundan sağlanan 75 milyon ABD Doları tutarındaki krediye ilişkin adıgeçen konsorsiyum ile 3 Kasım 1998 tarihinde imzalanan ilişik Anlaşma ve ekinin, imza tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe girmesi ve sözkonusu Anlaşma ve eki ile ilgili olarak tahakkuk edecek masraf, ücret ve komisyonları bütçesinden ödemeye Hazine Müsteşarlığı'nın yetkili kılınması; Devlet Bakanlığı'nın 10/11/1998 tarihli ve 75398 sayılı yazısı üzerine, 4316 sayılı 1998 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun 39 uncu maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 13 / 11 /1998 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

SÜLEYMAN DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

MESUT YILMAZ
BAŞBAKAN

B.ECEVİT Devlet Bak. ve Başb.Yrd.	İ.SEZGİN Mili Sav. Bak. ve Başb.Yrd.	G.TANER Devlet Bakanı	H.ÖZKAN Devlet Bakanı
Y.SEÇKİNER Devlet Bakanı	İ.SAYGIN Devlet Bakanı	Prof.Dr.İ.S.TÜRK Devlet Bakanı	Prof.Dr.S.Y.ÇİRİN Devlet Bakanı
R.BEDDAROĞLU Devlet Bakanı	M.GÜRDERE Devlet Bakanı	Prof.Dr.Ş.GÜREL Devlet Bakanı	Prof.Dr.A.ANDİCAN Devlet Bakanı
Dr.İ.ÇELEBİ Devlet Bakanı	M.YILMAZ Devlet Bakanı	Y.AKTUNA Devlet Bakanı	B.KARA Devlet Bakanı
H.İ.ÖZSOY ~~G.KAVAK~~ Devlet Bakanı V.		H.K.YÜCELEN Devlet Bakanı	H.GEMİCİ Devlet Bakanı
M.BATALLI Devlet Bakanı	H.MENİZKURDU Adalet Bakanı	K.AKTAŞ İçişleri Bakanı	İ.CEM Dişişleri Bakanı
Z.TEMİZEL Maliye Bakanı	H.ULUĞBAY Milli Eğitim Bakanı	Y.TOPÇU Bayındırlık ve İskan Bakanı	H.İ.ÖZSOY Sağlık Bakanı
A.A.DEMİZOLGUN Ulaştırma Bakanı	M.TAŞAR Tarım ve Köyişleri Bakanı	Prof.Dr.N.ÇAĞAN Çalışma ve Sos.Güv.Bak.	Y.EREZ Sanayi ve Ticaret Bakanı
M.DERSÜNER Enerji ve Tabii Kay.Bakanı	İ.TALAY Kültür Bakanı	İ.GÜRDAL Turizm Bakanı	E.TARAROĞLU Orman Bakanı
R.K.YÜCELEN ~~G.KAVAK~~ Çevre Bakanı V.			

Dosya No
112-1600
1779

Ek.20

HATAY

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

Kurucusu HASAN ALİBABA

Sahibi M. İHSAN ALİBABA

Yazı İşleri Müdürü ŞEVKİ GÜNEŞ

Fiatı 500 TL.= Yıl 16 Sayı 14317 14 EKİM 1991 PAZARTESİ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR. K. Atatürk

Demirel Antakya'da Konuştu : "Sizlerin Beni Özlediği Kadar Ben de Sizi Özledim"

Cumartesi günü Vali [illegible] alanında halka hitaben bir konuşma yapan DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel, "Sizlerin beni özlediği kadar bende sizi özledim" dedi.

Demirel, "Günün bu saatinde Antakya'da bulunduğumda beni dinlemeniz için sizlere çok teşekkür ediyorum. Sizlerle maddeler halinde çok kere [illegible] konuşmuştuk.

Bugün yine milletimiz [illegible] bir karar vermeniz öncesinde sizlerden görüşmeyi bütünleştirmeyi bir görev olarak saydım.

21 Ekim Salı'sı Türkiye'de bir devir kapanmış, yeni bir devir açılmış olacaktır.

Yeni seçim fırsatında devrede bir devir kapanacak refahı ötelemeyecek bir devir açılacaktır.

Fırsat devrini birlikte kapatacağız. refah ülkiye'sini birlikte açacağız. Bizi ne kadar dağınık olduğumuz sürece rahat ettiler. Bizi güç ve kuvvet verdiniz. Size minnettarız.

Yeni açılacak bizim devrimizde göz ağrısının elinizin hakkını alacaklarını. Sizleri asla devrimden kurtarmayacağız. Köylülerimiz rahat etmesin. Bizleri hazinelerden kurtarmayacağız.

Size dostlarımın takıştığınız her türlü sorundan kurtarmayacağız.»

Parkta Çay Bahçesi Kiraya Verildi

Belediye encümenince alınan karar gereği, belediye parkında hakemler derneğine beden terbiyesi dersleri arasında kalan çay bahçesi 2 yıllığına 35 milyon liraya kiraya verildi.

Ayrıca, 1. kısmı ile mumlanan Şükrü Güçlü köprüsünün ikmal taşkın 950 milyon muhammen bedelle ihaleye çıkarılarak yüzde 8 eksilme ile BEM Mühendislik Limited Şirketi'nde kaldı.

DSP Milletvekili Adayı Kahiloğulları : "Demokratik Hak ve Özgürlüklerden Yana Olan Herkesin Desteğine İhtiyacım Var"

Hatay DSP İl Bölge Milletvekili adayı Sevgi Kahiloğulları, demokratik hak ve özgürlüklerden yana olan herkesin desteğine ihtiyacı olduğunu söyledi.

DSP, Bölge [illegible] Sevgi Kahiloğulları [illegible] açıklamada şu [illegible] bulunuyor :

[illegible] Eylül ile başlayan [illegible] hükümeti ile devam [illegible] istenen Siyasal [illegible] yaşlaştırma politikası, yaşadığımız bu seçim [illegible] bütün şiddeti ile [illegible] gösteriyor. Sürekli [illegible] yani şu ki bir çok konuda birbirinden farklı düşündüğümüzü iddia ediyorlar. Ama sağda ve solda bazı partilerin işlerine geldiğinde bu yaklaştırma Politikasından yararlanmaya çabalamaktadır.

İşten atılan yüzbinlerce işçinin, ücretiyle ordunun karşılığını alamayan köylünün, Sendika ve grev hakkı bulunmayan memurların mesleğe gür sesleriyle yükseltmek için el ele omuz omuza mücadele etmenin zamanı gelmiştir. 12 Eylül ürünü bağımlayacı partilerini, Amerikancılar politikalarını bozmak için, ve Meclis'e halkın iradesini yansıtmak için, sizlerden alacağım güçlü mücadele ve [illegible] kazanacağım.

Mevcut ANAP iktidarının çok alternatifi olduklarını iddia eden siyasi çıkmazlar, ülkemizin içinde bulunduğu sorunlara çözüm getirmemişler.

Halkın siyasal hakkını gasp ettiler, emekçilerin hiçbir sorununa çözüm getirmediler.

Demokrasiden, insan haklarından, demokratik hak ve özgürlüklerden yana olan herkesin desteğine ihtiyacım vardır. Gerçek Sosyal demokratlar, hücü değil birleştiricidir.»

Ecevit 18 Ekim'de Gelecek

DSP genel başkanı Bülent Ecevit 18 Ekim Cuma [illegible] bir çok konuşmalar yapacak.

Ecevit aynı gün İskenderun'da da bir konuşma yapacak.

Erbakan'ın Yarın Gelmesi Bekleniyor

Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın [illegible] bir konuşma yapması bekleniyor.

Refah partililer genel bir konferansa karşılamak için hazırlıklarını yoğunlaştırdılar.

Vekiller Milletin Öğretmenidir

Kasım Sevgili

Bir millet orada ve kıtada müşterekleri çok olan bir toplumdur. Partiler arasında toplumsal sorunlar ne kadar isabetli çözülmüyse millet o kadar yüksektir. Birleşenin müşterek duyguları ve düşünceleri azalarak millet ile zamanla çözülmeye mahkumdur. Tarih bunun örnekleriyle doludur.

Öğretmenler, müşterek duygu ve düşünceleri aşılayan, güzel çağlar fikirleri geniş dimağlara doldurucu meslek erbabı. Geleceğini anlamayacağından ta [illegible] öğretmenlerimiz eğitimine özel ve seçkin bir yeri vardır.

Vekiller, vatandaşlardan aldıkları sözü veya söz ve vekilcilerle onlara nasıl ve nasıl yolunda işlerini yürütüyorlar.

—Devamı 8'. Y'de

GÖRÜNEN KÖY'den manzaralar...

Şevki GÜNEŞ

Bakan TRT'yi düzene sokacak.
—Şu meşhur "adil düzen"iyle mi...

***

Kahveci : "Liderlere ist yağ yakan milletvekili seçilir."
—Seçmenlere hiç gerek yok demek...

***

Kumbaracıbaşı : "Seçim vaatleri" eğlence konusu.
—Bu kadar yükseksen sözlerine böyle alay tabi.

***

TOBB üyeleri : "Seçimden sonra kimse bir şey ne beklemesin".
—Partilerin sloganları hiç de öyle diyor

***

Berber : "SHP Genel'den değil, bandan kurtulmak istiyor"
—Anlaşılır ademe hali başka varım...

Hatayspor-3 — Vanspor-1

Hatayspor'un golleri 38 ck. M. Halil, 42. dk. Nadim ve 68. dakikada Erol kaydetti

KAYIPLAR

Hatay Trafik Şube Müdürlüğünden almış olduğum B sınıfı sürücü belgemi kaybettim. Hükümsüzdür. Mehmet Abdulrahman Cilli

Antakya Nüfus Müdürlüğünden almış olduğum Nüfus Hüviyet Cüzdanımı ve Hatay Trafik Şube Müdürlüğünden almış olduğum 189631 numaralı B sınıfı sürücü belgemi kaybettim. Hükümsüzdür.

Süleyman MUTLU (İbrahim Oğlu)